Nr 35.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om verkställighet av bötesstraff, m. m.; given Stockholms slott den 15 januari 1937.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om verkställighet av bötesstraff;

2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

4) lag om tillägg till lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta;

5) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

6) lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

7) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden;

8) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

9) lag angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

10) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag
till
Lag
om verkställighet av bötesstraff.

Härigenom förordnas som följer:

Om betalning och indrivning av böter.

1 §.

Är anledning antaga att bötfälld icke utan att oskäligt betungas förmår att strax gälda böterna, äger myndighet, som jämlikt lag eller författning har att ombesörja böternas indrivning, medgiva anstånd med deras erläggande eller avbetalning av dem i särskilda poster. Anstånd må beviljas under fyra månader från det beslut därom meddelas. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, och i övrigt så, att böterna äro till fullo guldna inom ett år från dagen för beslutet. Då särskilda skäl därtill äro, må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och avbetalning må ej beviljas, då den bötfällde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller eljest giver anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande.

2 §.

Yppas efter det beslut meddelats angående anstånd eller avbetalning anledning till ändring i beslutet eller de däri meddelade bestämmelserna, må sådan ändring vidtagas, dock att anstånd eller avbetalning ej må utsträckas utöver den i 1 § för vartdera fallet stadgade tid, räknat från den dag då beslut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

3 §.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, vare hela det oguldna bötesbeloppet förfallet till betalning; dock må, om synnerliga skäl därtill föranleda, anstånd eller ytterligare avbetalning kunna medgivas i enlighet med vad i 2 § stadgas.

4 §.

Böter, som äro förfallna till betalning och ej erläggas, skola, där så kan ske, uttagas genom utmätning så ock medelst införsel enligt vad därom särskilt stadgas.

Utom egendom som jämlikt 65 § utsökningslagen skall undantagas från utmätning må för böter ej heller tagas i mät fast eller lös egendom, som i den bötfälldes näring erfordras för att åt honom, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn bereda nödig bärgning, och ej heller nödig bostad.

5 §.

Sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt, må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras.

6 §.

Över beslut angående anstånd eller avbetalning må klagan ej föras; dock äge bötfälld påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel. Om prövning av sådant beslut i samband med fråga om böternas förvandling stadgas i 12 §.

Om förvandling av böter.

7 §.

Varda böter ej till fullo guldna, skall, utom i fall varom stadgas i 8, 9 och 11 §§, vad oguldet är förvandlas till fängelse.

Om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff stadgas i lagen angående villkorlig straffdom.

8 §.

Bötesstraff, som ådömts till belopp ej överstigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, såframt omständigheterna föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande eller ock bötesstraffet ådömts för fylleri samt den bötfällde under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger fällts till ansvar för sådan förseelse.

9 §.

Där någon enligt meddelat beslut intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt, vare beslut om förvandling som dessförinnan meddelats

förfallet; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

10 §.

Skall förvandling av böter äga rum, skall mål därom *(mål om förvandling av böter)* upptagas av allmän underrätt i den ort där den bötfällde finnes eller ock av allmän underrätt vid vilken förts talan om ansvar varom i målet är fråga; dock må sådant mål i rättens ställe upptagas på landet av domaren och i stad med rådhusrätt av lagfaren ledamot i rätten, vilken därtill är satt. Polisdomstol, så ock poliskammare med domsrätt, have samma behörighet som allmän underrätt att upptaga mål varom nu är fråga.

Talan om förvandling av böter utföres av allmän åklagare.

11 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter, som ådömts någon för fylleri eller för fylleri jämte annat brott, och har den bötfällde under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall åklagaren, innan talan anhängiggöres om böternas förvandling, hos vederbörande nykterhetsnämnd göra anmälan om förhållandet. Har nämnden ej inom två månader därefter hos länsstyrelsen gjort ansökan om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, före åklagaren talan om böternas förvandling.

Varder på grund av anmälan varom i första stycket sägs genom lagakraftvunnet beslut förordnande meddelat om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, skall frågan om böternas förvandling vara förfallen. Innefattar beslutet ej sådant förordnande, före åklagaren talan om böternas förvandling.

12 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare prövning vara erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller ock rörande åtgärd för indrivning av böterna, skall domstolen hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten.

13 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en till och med tio dagsböter mot femton dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter delvis guldits, varde förvandlingen gjord efter antalet oguldna dagsböter, och skall därvid dagsbot som endast delvis guldits anses som ogulden.

Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat belopp av fem kronor anses svara mot en dagsbot.

14 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfällde jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och förvandlingsstraffet bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall vid bestämmande av förvandlingsstraffet betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Finnes, efter det förvandling av böter ägt rum, att den bötfällde häftar för andra böter vilka skolat omfattas av förvandlingen, skall ny förvandling ske och å det nya förvandlingsstraffet avräknas vad av det förra kan vara verkställt.

15 §.

Är bötesbelopp beroende av värdet av viss egendom eller eljest bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) och kan med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må, där med hänsyn till omständigheterna så prövas skäligt, förvandlingsstraffet sättas lägre än enligt 13 och 14 §§, dock ej under åtta dagar, eller ock den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

Kan i fråga om andra böter med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må nedsättning av förvandlingsstraffet ske i enlighet med vad i första stycket stadgas, såframt synnerliga skäl därtill föreligga; hava böterna till huvudsaklig del guldits och är vad som återstår ringa, må den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

16 §.

Beträffande mål om förvandling av böter skall, där ej annat följer av bestämmelserna i denna lag, i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres; dock att mål som här avses må handläggas och avgöras utan hinder av att den bötfällde ej inställt sig i målet.

Har domare eller ledamot i rådhusrätt upptagit sådant mål, äge han, där det finnes lämpligt, hänskjuta målet till rätten.

17 §.

Vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts; dock må i mål om förvandling av böter förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

18 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut, varigenom någon ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

Vad nu sagts skall även gälla där, efter det ett förvandlingsstraff avtjänats, till verkställighet förekommer beslut om annat sådant straff, såframt beslutet vunnit laga kraft innan verkställigheten av förstnämnda straff avslutats.

19 §.

Klagan må ej föras mot beslut som avses i 12 § eller mot beslut av domare eller ledamot i rådhusrätt att till rätten hänskjuta mål om förvandling av böter; ej heller må ändring sökas i hovrätts beslut i sådant mål.

Där först i hovrätt uppgives tillgång till böters gäldande, må beslut enligt 12 § ej på den grund av hovrätten meddelas med mindre synnerliga skäl därtill äro.

20 §.

Vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad skall ock gälla, där på grund av beslut i mål om förvandling av böter ådömt förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Särskilda bestämmelser.

21 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

I 7—20 §§ meddelade bestämmelser avse ej böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

22 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

23 §.

Denna lag träder i kraft, beträffande 11 § den dag Konungen förordnar, samt i övrigt den 1 januari 1939.

24 §.

Genom denna lag upphävas, med de förbehåll som i 25—27 §§ sägs:

2 kap. 4 § tredje stycket och 10—13 §§ strafflagen;

förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall;

kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter;

kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

25 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

26 §.

Med undantag av 9, 18 och 27 §§ skola bestämmelserna i denna lag ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft.

27 §.

Där till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före lagens ikraftträdande, skall i fråga om förvandlingsstraffets längd äldre lag äga tillämpning. Förekomma på en gång böter vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vartdera bötesslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Härigenom förordnas, att 1—4, 12, 15 och 25 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 12 a §, av den lydelse nedan angives:

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom, som i första stycket sägs, må dock, beträffande straff som där avses, ej brukas,

1. där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff, som blivit honom tidigare ådömt; eller

2. där straff ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen eller för brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag.

Ådömes jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom enligt denna lag må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöre den omständighet ej hinder för beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, äge sammanläggning av straffen ej rum.

2 §.

Villkorlig dom må ock beviljas då någon ålägges förvandlingsstraff för böter, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. Där böterna ådömts för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen, må dock villkorlig dom ej meddelas.

Ålägges jämte förvandlingsstraff även frihetsstraff som i 1 § sägs, må an-

[1] Senaste lydelse av 25 §, se SFS 1924: 207.

stånd enligt denna lag kunna lämnas med båda straffen men icke med ettdera allena; och äge där anstånd beviljas sammanläggning av straffen ej rum.

3 §.

Prövotiden varar intill dess tre år eller, i fall varom i 2 § första stycket förmäles, intill dess två år förflutit från den dag, då domen i de delar, som i 20 § sägs, vann laga kraft

4 §.

Då anstånd beviljas med fängelse eller straffarbete, skall den dömde, där ej i den villkorliga domen, enligt vad i andra stycket sägs, eller sedermera, enligt vad i 10 § omförmäles, annorlunda bestämmes, under prövotiden stå under övervakning av därtill, på sätt i 10 § sägs, förordnad person (övervakare), som har att utöva tillsyn över den dömdes uppförande och att söka befordra vad som kan lända till hans rättelse.

Kan i fall som i första stycket avses av särskilda skäl antagas att den dömde skall utan övervakning låta sig rättas, skall i domen föreskrivas, att övervakning ej skall äga rum. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i domen intagas erinran därom, att den dömde jämlikt första stycket skall stå under övervakning.

Meddelas villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter, må, där det av särskilda skäl finnes erforderligt, förordnas att den dömde skall stå under övervakning enligt vad i första stycket stadgas.

12 §.

Varder den — — — äga rum.

Vad i första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning då någon erhållit villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter och ny förvandling sker enligt 14 § andra stycket lagen om verkställighet av bötesstraff.

12 a §.

Varder den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut ålagd förvandlingsstraff för böter, må anståndet kunna förklaras förverkat.

15 §.

Varder den, som står under övervakning, vid domstol tilltalad för brott eller föres mot honom talan om förvandling av böter, skall övervakaren, så snart detta kommit till hans kännedom, hos domstolen anmäla, att den tilltalade genom villkorlig dom undfått anstånd med straff.

25 §.

Har enligt vad särskilt stadgas till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon som fyllt aderton år blivit häktad för brott, och ingår i den straffsats som finnes för sådant brott bestämd straffarbete i sex månader eller kortare tid eller fängelse i ett år eller kortare tid, skall, därest den häktade erkänt gärningen och fall ej föreligger som omförmäles i 1 § andra stycket, ordföranden skyndsamt, för vinnande av utredning huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är antaga att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas, före målets handläggning vid domstol av dess ordförande och därefter av domstolen.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Angående förundersökning — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939 men skall ej äga tillämpning i fall, där målet blivit av första domstol avdömt före nämnda dag.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 §, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 20 § strafflagen[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 kap.

9 §.

Om verkställighet av bötesstraff är särskilt stadgat.

4 kap.

7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till förvandlingsstraff för böter; då skall detta straff, under iakttagande av de i 5 och 6 §§ här ovan stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

5 kap.

20 §.

Ådömt straff vare förfallet, där domen ej börjat verkställas innan nedan nämnda tider förflutit från det domen vann laga kraft:

1. trettio år, där straffarbete på livstid ådömts;
2. tjugu år, där straffarbete på viss tid över åtta år ådömts;
3. femton år, där straffarbete på längre tid än två år men icke över åtta år ådömts;
4. tio år, där straffarbete icke över två år ådömts;
5. fem år, där fängelse omedelbart ådömts.

Ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, där ej dessförinnan talan om böternas förvandling blivit anställd. Ålagt förvandlingsstraff vare förfallet, där beslutet ej börjat verkställas innan tre år förflutit från det beslutet vann laga kraft.

Huru ådömt — — — villkorlig straffdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939 men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

[1] Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 9 § SFS 1931: 327, beträffande 4 kap. 7 § SFS 1884: 21 s. 1 och beträffande 5 kap. 20 § SFS 1926: 70.

Förslag

till

Lag

om tillägg till lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas, att till lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall fogas en ny paragraf av nedan angivna lydelse:

22 §.

Vad i 21 § är stadgat om införsel för utskylder eller allmänna avgifter skall ock, med följande tillägg och undantag, gälla i fråga om böter eller viten, som äro förfallna till betalning och ej erläggas:

1) Sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, må införsel ej beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning.

2) Beviljas införsel till gäldande förutom av böter eller viten jämväl av underhållsbidrag eller av skatter eller allmänna avgifter, och förslår ej därtill det belopp, som må innehållas, äge böter och viten minsta rätt.

3) I fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i gällande författningar angående indrivning och redovisning av böter meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister[1] skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1 mom. För envar, om vilken blivit så dömt, som i 1 § sägs, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefattande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller, då tvångsarbete ådömts, anledningen därtill samt om domen; uppgift om villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter skall dock härjämte innehålla upplysning om bötesbeslutet.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig dom, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå straffet, därom till registret lämnas uppgift.

8 §.

2 mom. Utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår annat förhållande än villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av Konungens befallningshavande, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat, styrker att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

---

[1] Senaste lydelse, se beträffande 2 § 1 och 2 mom. SFS 1918: 533 och beträffande 8 § 2 mom. SFS 1936: 248.

Förslag
till
Lag

om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

— — —

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som ej fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas, före målets handläggning vid domstol av dess ordförande, och därefter av domstolen.

4 §.

Finner domstol — — — aderton år.
Meddelas ej — — — skola avträda.
Utan hinder — — — övervara detsamma.
Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning i mål om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § första stycket punkt 1 lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter, högst femhundra kronor, såvida målet ej är av beskaffenhet att talan däri kan föras av målsägande, ävensom mål om förvandling av böter;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 21 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra att gälla samt att 36 och 47 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge dessa straff. Skall den skyldige undergå fängelse såsom förvandlingsstraff för böterna, skall jämväl arreststraffet övergå till fängelse.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälle vad i allmän lag är föreskrivet; och skall i dessa fall disciplinstraff anses lika med fängelse enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

39 §.

Till krigsdomstol — — — någon ålagt.

Mål om förvandling av böter skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällde lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

Utan hinder — — — varda stadgat.

Krigsdomstol äge — — — denna avgöras.

Där inför — — — allmän domstol.

Är i — — — det gällande.

46 §.

Krigsöverdomstol äge — — — rätta förstånd.

Krigsöverdomstol skall omedelbart döma över följande av de i 39 § omförmälda mål, nämligen:

1:o) mål, som röra åtal mot officer för fel eller försummelse vid fullgörande av något tjänsteåliggande, som på grund av denna lag skall av honom utföras, eller vid förande av straffregister, eller som angå fel eller försummelse i domareämbetet av ledamot i underdomstol;

2:o) mål, som — — — omedelbart dömer.

Krigsöverdomstol döme — — — krigsöverdomstol överlämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).

Härigenom förordnas, att 10, 11, 18, 26, 29, 31, 51 och 52 §§ lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

Polis- och åklagarmyndighet — — — hos nämnden.

Om skyldighet för åklagare att göra anmälan i anledning av uppkommen fråga om förvandling av böter för fylleri är särskilt stadgat.

11 §.

Har nykterhetsnämnden — — — inverkande omständigheter.

Där åklagare gjort anmälan, som avses i 10 § andra stycket, åligger det nykterhetsnämnden att skyndsamt och senast inom två månader efter det anmälan inkommit lämna åklagaren meddelande om de åtgärder som vidtagits i anledning av anmälan.

18 §.

Vid ansökning — — — meddelade anvisningar.

Göres ansökningen av nykterhetsnämnd eller polismyndighet, skall den innehålla fullständig redogörelse för den i ärendet företagna undersökningen och för de övriga åtgärder, som vidtagits. Där ansökning av nykterhetsnämnd sker efter anmälan, som avses i 10 § andra stycket, skall sådan anmälan fogas vid ansökningen.

Saknas prästbevis — — — eget liv.

Vill länsstyrelsen — — — motsvarande tillämpning.

26 §.

Länsstyrelsens slutliga — — — beslutet avser.

Har beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § andra stycket, varde underrättelse om beslutet tillställd åklagaren.

Där nykterhetsnämnd — — — denna nämnd.

29 §.

Har beslut — — — av beslutet.

Lag samma vare där beslutet meddelats på grund av anmälan, som avses i 10 § andra stycket.

Finner länsstyrelsen — — — tre månader.

Föreligga i fall som i första stycket omförmäles särskilda skäl till antagande att den, som beslutet avser, skall låta sig rätta utan intagande å allmän alkoholistanstalt, må länsstyrelsen medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande, och äger länsstyrelsen därvid ställa honom under övervakning på sätt i 61 § sägs. Övervakningen må fortgå under högst ett år från beslutet därom. När omständigheterna därtill föranleda, skall länsstyrelsen förklara anståndet förverkat.

Vad i fjärde stycket är sagt skall även gälla i fall som avses i andra stycket; dock att i sådant fall övervakning alltid skall anordnas, där beslutet ej genast går i verkställighet, och att övervakningen må fortgå under två år.

31 §.

Där verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt ej påbörjats inom ett år eller, i fall varom i 29 § andra stycket sägs, inom två år efter beslutets meddelande, vare det förfallet.

51 §.

Kostnad för omhändertagande eller vård, som omförmäles i 16 § andra stycket, 20 §, 25 § andra punkten och 29 § tredje stycket, skall statsverket vidkännas.

52 §.

Kostnad för vård, som meddelats den, vilken på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, skall bestridas av statsverket i följande fall, nämligen

1. där beslutet grundats därpå, att den intagne är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv;
2. där beslutet meddelats jämlikt 25 §;
3. där beslutet meddelats på grund av anmälan, som avses i 10 § andra stycket;
4. där någon jämlikt 37 § kvarhålles.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 maj 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och finansdepartementen fråga angående *ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff.*

Föredraganden anför:

»Den 20 april 1934 erhöll jag, såsom framgår av statsrådsprotokollet för nämnda dag, bemyndigande att låta verkställa utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Bland reformfrågor som därvid skulle upptagas nämnde jag frågan om en reformering av bötesförvandlingsstraffet. Resultatet av den i anledning härav verkställda utredningen föreligger i en den 15 november 1935 avgiven, inom justitiedepartementet utarbetad promemoria angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff (statens off. utredn. 1935: 56). Sedan numera yttranden över denna promemoria inkommit från hörda myndigheter och sammanslutningar samt frågan varit föremål för ytterligare överväganden inom justitiedepartementet, anhåller jag att få upptaga densamma till behandling.

Gällande rätt.

Böter ådömas antingen i dagsböter eller omedelbart i penningar.

Omedelbart i penningar ådömas böter dels vid brott för vilka straffet är beroende av värdet av viss egendom eller eljest är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter), dels vid vissa i strafflagen upptagna ordningsförseelser, nämligen förseelser mot 7 kap. 3 §, 11 kap. 9 § andra stycket och 15 §, 12 kap. 19 §, 18 kap. 15 § samt 24 kap. 9—11 §§, dels ock vid brott mot andra lagar och författningar än strafflagen, varå ej kan följa svårare straff än böter till belopp av högst trehundra kronor.

I andra fall ådömas böter i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet till minst en och högst etthundratjugu. Dagsboten fast-

ställes i penningar till belopp från och med en krona till och med trehundra kronor efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, kan dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff är fem kronor.

Dagsbotssystemet infördes genom lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen samt lagen samma dag (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag). Dessa lagar trädde i kraft den 1 januari 1932; enligt övergångsbestämmelser till desamma skall dock äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott mot tryckfrihetsförordningen, och jämväl för sådana brott ådömas på grund härav böter omedelbart i penningar.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må enligt 2 kap. 9 § första stycket strafflagen äga rum i den ordning och under de villkor Konungen bestämmer. Närmare bestämmelser i detta ämne äro givna i kungl. kungörelsen den 24 september 1931 (nr 330) om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter ävensom i kungl. kungörelsen den 8 februari 1935 (nr 15) med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter. Anstånd med böters gäldande må medgivas under högst fyra månader och avbetalning under högst ett år räknat från den dag bötesbeslutet vann laga kraft. Medgivande till anstånd eller avbetalning meddelas av indrivningsmyndigheten.

Gäldas böter ej godvilligt, kunna de uttagas genom utmätning; erinras må emellertid att på grund av stadganden i 2 kap. 9 § andra stycket strafflagen och 65 § utsökningslagen egendom i viss utsträckning är undantagen från utmätning.

Saknar bötfälld tillgång till böternas fulla gäldande, skola böterna enligt 2 kap. 10 och 11 §§ strafflagen förvandlas till fängelse, därvid en dagsbot svarar mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse och varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar. Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat tiotal kronor anses svara mot en dagsbot.

I 2 kap. 12 § strafflagen givas stadganden om sammanträffande av flera bötesstraff. Förekomma sådana på en gång till förvandling, skall denna göras efter sammanräknade antalet dagsböter; har för något av straffen förvandling redan ägt rum, skall denna vara förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställas. Detsamma gäller om till verkställighet på en gång förekomma särskilda förvandlingsstraff.

I 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen finnas därjämte särskilda regler om bestämmande av förvandlingsstraff för böter som delvis guldits.

Om förvandling av böter förordnar jämlikt 2 kap. 13 § strafflagen Konungens befallningshavande, där ej för särskilt fall finnes annorlunda stadgat. Enligt dylika särskilda stadganden kan förordnande om förvandling meddelas av tillsyningsman vid kronohäkte (kungl. förordningen den 30 december

1876 angående förvandling av böter i särskilt fall) och av befälhavare vid krigsmakten (21 § strafflagen för krigsmakten).

Före dagsbotssystemets införande ådömdes alla böter omedelbart i penningar; anstånd med böters gäldande kunde ej medgivas och ej heller var avbetalning tillåten. Efter lagändring under år 1922 skedde förvandling av böter till fängelse så, att tre dagars fängelse svarade mot böter icke överstigande tio kronor, fyra dagars fängelse mot böter utöver tio till och med tjugu kronor samt varje följande dags fängelse mot tjugu kronor, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej fick sättas över sextio dagar.

Jämlikt lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom kan i fråga om bötesstraff villkorlig dom beviljas under samma förutsättningar som beträffande frihetsstraff, dock med tillägg av den särskilda förutsättningen att anledning skall vara till antagande att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. Prövotiden är vid bötesstraff ett år.

Enligt lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) — vars innehåll torde böra i korthet beröras med hänsyn till den särskilda uppmärksamhet som måste ägnas frågan om förvandling av böter då fråga är om alkoholister — gäller i huvudsak följande. Underkastad behandling enligt lagen är den som är hemfallen åt alkoholmissbruk och i följd därav, antingen är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätter någon som han jämlikt stadgande i lag är skyldig att försörja för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brister i sina plikter mot sådan person, eller ligger det allmänna, sin familj eller annan till last, eller är ur stånd att taga vård om sig själv, eller för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt, eller blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri. De åtgärder som kunna vidtagas äro dels vissa hjälpåtgärder, bland vilka särskilt bör framhållas övervakning, dels ock intagning å allmän alkoholistanstalt. Beslut om intagning å alkoholistanstalt ankommer å länsstyrelse, medan beslut om hjälpåtgärder kan meddelas även av nykterhetsnämnd. Initiativ till behandling kan tagas av nykterhetsnämnd, av polis- eller åklagarmyndighet i vissa fall genom anmälan till sådan nämnd eller länsstyrelse, samt av förmyndare eller anhöriga genom hemställan hos nämnden. Utan därom gjord ansökan äger länsstyrelse besluta om hjälpåtgärd eller om intagning å allmän alkoholistanstalt, därest någon som är hemfallen åt alkoholmissbruk begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke fällts till ansvar och funnits ej vara i behov av vård å sinnessjukhus. Därjämte må den som är hemfallen åt alkoholmissbruk på egen ansökan intagas å anstalt, därest han förbinder sig kvarstanna under viss tid, ej över ett år. Den som enligt myndighets beslut intagits å allmän alkoholistanstalt må i allmänhet kvarhållas under en tid av ett år eller, därest han förut varit intagen å sådan anstalt och beslut meddelats inom fem år från senaste utskrivningen, under en tid av två år. Utskrivningen från anstalten skall dock ske tidigare än nu sagts, där grundad anledning föreligger till antagande att den intagne efter utskrivningen skall föra ett nyktert och

ordentligt liv. I vissa fall av särskilt kvalificerat alkoholmissbruk må den som intagits kvarhållas i två år utöver nyss nämnda tid. Allmän alkoholistanstalt enligt alkoholistlagen är dels anstalt eller avdelning därav som av staten inrättats för sådant ändamål, dels ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän alkoholistanstalt. De allmänna alkoholistanstalterna stå under uppsikt av socialstyrelsen.

Historik.

Tid efter annan hava förslag väckts om reformering av bötesförvandlingsstraffet. Sålunda hemställde *1898 års riksdag,* bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande huruvida ej i stället för enkelt fängelse andra mera affliktiva frihetsstraff borde komma till användning såsom förvandlingsstraff.

Sedan en kommitté blivit tillsatt för utredning av denna fråga ävensom frågan om införande av varning eller villkorlig dom, avgav *kommittén år 1902* ett betänkande med förslag i dessa ämnen. Kommittén föreslog att såsom förvandlingsstraff för böter skulle användas fängelse vid inskränkt kost från och med tre till och med trettio dagar alltefter de oguldna böternas belopp. I vissa undantagsfall där sådant fängelse kunde innebära våda för den bötfälldes hälsa skulle användas vanligt fängelse under två gånger så lång tid. Förslaget ledde icke till någon lagstiftning i vad detsamma avsåg bötesförvandlingsstraffet. Däremot lades kommitténs förslag rörande villkorlig straffdom till grund för *lagen* den 22 juni *1906 angående villkorlig straffdom.* Denna lag begränsade, liksom nu gällande lag i ämnet, användningen av villkorlig dom beträffande bötesstraff till fall, där anledning var att antaga att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff.

I skrivelse (nr 62) hemställde *1908 års riksdag* att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i vissa närmare angivna avseenden, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta övervägande kunde giva anledning.

Vid anmälan av sistnämnda riksdagsskrivelse framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet att det vore att förutse att en reform av de nämnda straffarterna icke skulle kunna bringas till stånd utan att ändringar vidtoges även i sådana delar av straffrätten som ej omedelbart anginge det ifrågavarande ämnet. Kungl. Maj:t uppdrog därpå åt professorn Johan C. W. Thyrén att dels verkställa en utredning rörande de ändringar i gällande lagstiftning vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av Thyrén verkställda utredningen framlades i hans arbete Principerna för en

strafflagsreform. På grundval av denna utredning avgav *Thyrén år 1916* ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen.

I detta utkast föreslogs införande av dagsbotssystem samt frister för betalning av böterna. Hade frist gått till ända utan att böterna guldits och kunde bötesdomen icke heller verkställas genom utmätning och försäljning av den bötfälldes egendom, skulle enligt utkastet den bötfällde ånyo ställas inför domstol och ådömas fängelse såsom förvandlingsstraff. Straffet skulle bestämmas av domstolen inom en latitud som för vanliga fall sträckte sig från och med en till och med tre månader. Vid straffmätningen skulle tagas hänsyn till icke blott brottets beskaffenhet utan även den större eller mindre villighet att betala som den bötfällde ådagalagt. Utgjorde det felande bötesbeloppet mindre än trettio dagsböter och kunde det skäligen antagas att den sakfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, kunde förvandlingsstraffet nedsättas till åtta dagar. Dessa regler kompletterades av stadgandet att, därest det icke varit den bötfällde möjligt att gälda böterna, villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet kunde meddelas; möjligheten härtill var sålunda ej bunden vid förutsättning att den dömde skulle låta sig rättas utan undergående av straffet. Prövotiden skulle utgöra ett år.

I ett av tillkallade *sakkunniga* år *1917* avgivet betänkande, vilket ligger till grund för gällande *lag angående villkorlig straffdom* av den 28 juni *1918,* upptogs till behandling bl. a. frågan om en utvidgning av den villkorliga straffdomens tillämplighet till böter även i de fall, då anledning ej förelåge att antaga att den dömde skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. De sakkunniga togo emellertid avstånd från denna tanke, och densamma upptogs ej heller i propositionen.

Strafflagskommissionen upptog i sitt *1923* avlämnade förslag till strafflag, allmänna delen, i huvudsak följande bestämmelser rörande bötesstraff. Böter skulle ådömas i dagsböter och den bötfällde skulle få åtnjuta betalningsfrist. Därest fristen tilländagått utan att böterna till fullo guldits, skulle förvandling av oguldet bötesbelopp till fängelse verkställas av administrativ myndighet, och skulle därvid en till och med tjugu dagsböter övergå till tjugu dagars fängelse samt varje följande dagsbot till en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsfängelse ej finge sättas över nittio dagar. Emellertid skulle domstol kunna dels på yrkande av allmän åklagare höja förvandlingsstraffet för bötfälld som genom synnerlig tredska eller uppenbar vårdslöshet vållat att böterna icke guldits, dels ock på yrkande av den dömde sänka förvandlingsstraffet, därest skäligen kunde antagas att han gjort vad han förmått för att betala böterna. Enligt förslaget kunde villkorlig dom ej beviljas vare sig beträffande bötesstraff eller förvandlingsstraff.

Kommissionens förslag till ordnande av bötesförvandlingen och därmed sammanhängande frågor var icke enhälligt. Sålunda reserverade sig fyra av dess ledamöter mot förslaget att utesluta villkorlig dom i fråga om bötesstraff, och två andra ledamöter ansågo att den bestämmelse i förslaget borde utgå, enligt vilken förvandlingsstraff skulle kunna av domstol höjas eller sänkas. Vidare uttalades inom kommissionen en från dess förslag i denna

del helt avvikande mening, i det att en ledamot föreslog att förvandlingsstraffet skulle avskaffas och i dess ställe såsom särskilt brott upptagas, att bötfälld genom tredska eller genom uppenbar lättja eller vårdslöshet vållat att bötesstraffet icke kunnat verkställas. Straffet härför föreslogs till fängelse i högst sex månader.

Beträffande såväl Thyréns utkast som kommissionens förslag är att märka att de ej avsågo bötesstraff som ådömdes för ordningsförseelser.

I proposition till *1927 års riksdag* föreslogs införande av dagsbotssystem och betalningsanstånd. Propositionen blev emellertid icke antagen av riksdagen.

Efter proposition till 1931 års riksdag som bifölls av riksdagen utfärdades de förutnämnda *lagarna* den 24 september *1931* varigenom *dagsbotssystemet* infördes.

Såsom ett led i det enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 april 1934 igångsatta utredningsarbetet angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden har, på sätt förut nämnts, en promemoria angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff framlagts den 15 november 1935. I arbetet på denna lagstiftning hava jämlikt beslut den 20 april 1934 och den 18 juli 1935 deltagit statssekreteraren i justitiedepartementet Gunnar Dahlman, numera överdirektören Hardy Göransson, professorn Olof Kinberg, sekreteraren i överståthållarämbetet K. G. A. Sandström och professorn Folke Wetter. Såsom sekreterare vid utredningen har tjänstgjort hovrättsassessorn Nils Regner.

Över promemorian ha utlåtanden infordrats från hovrätterna — efter hörande av rådhusrätterna i de största städerna och domhavandena i de största domsagorna samt polisdomstolarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg ävensom poliskammaren i Norrköping — krigshovrätten, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna ävensom styrelserna för statens alkoholistanstalt å Venngarn samt statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona. Tillfälle att avgiva yttrande över promemorian har beretts föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfiskaler, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges stadsfogdar ävensom sakkunniga för utredning rörande länsstyrelsernas organisation, Sveriges fångvårdsmannaförbund, svenska fångvårdssällskapet och nykterhetsnämndernas centralkommitté.

Utlåtanden ha inkommit från nämnda myndigheter och sammanslutningar, däribland från 18 rådhusrätter och 28 domhavande. Vissa myndigheter ha bifogat yttranden från dem underställda myndigheter m. fl.

Förslagets allmänna grunder.

De sakkunnigas förslag angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff kan sägas avse genomförande av åtgärder av olika slag ägnade att leda till en minskning av antalet fall då böter förvandlas till frihetsstraff.

Till en början må anmärkas, att de sakkunniga, som visserligen anse att dagsbotssystemet bidragit till den nedgång av antalet förvandlingsstraff som under senare år framträtt, under åberopande bl. a. av att bötesförvandlingsproblemet ej kunde lösas endast genom en utvidgning av dagsbotsområdet icke funnit sig böra i detta sammanhang föreslå någon ändring i fråga om dagsbotssystemets tillämpning. De sakkunniga ha i första hand hemställt om åtgärder för underlättande av frivillig betalning av böter. Sålunda föreslås en fördubbling av tiden för *anstånd* med böters erläggande till åtta månader och av tiden för *avbetalning* av böter till två år. Då gällande bestämmelser om anstånd och avbetalning enligt de sakkunniga icke städse blivit av indrivningsmyndigheterna tillämpade på sätt som varit avsett, utan det stundom inträffat att bötfälld fått undergå förvandlingsstraff oaktat han, om någon tids anstånd erhållits, kunnat betala böterna, föreslås att domstolarna skola beredas möjlighet till kontroll å indrivningsmyndigheternas tillämpning av bestämmelserna om anstånd och avbetalning på det sätt att domstol, som enligt förslaget skall komma att pröva frågan om förvandling av ådömt bötesstraff, i samband härmed skall kunna hänskjuta frågan om anstånd eller avbetalning till indrivningsmyndigheten för ny behandling.

I fråga om de tvångsmedel som kunna komma till användning för indrivning av böter som icke frivilligt erläggas föreslås ingen ändring i gällande bestämmelser om utmätning. Däremot hemställes om införande av bestämmelser om *uttagande av böter genom införsel* i avlöning, pension eller livränta. Vid konkurrens om innehållna belopp skola underhållsbidrag ha företräde framför böter. Böter och utskylder skola däremot ha samma rätt. Beträffande den tid, under vilken införsel må äga rum, har densamma ansetts icke böra vara längre än tiden för frivillig avbetalning och alltså bestämts till två år från det bötesbeslutet vann laga kraft. I promemorian har vidare till behandling upptagits frågan om beredande av möjlighet åt den som ej kan betala ådömda böter att avarbeta böterna genom arbete för det allmännas räkning. Då mot en sådan lösning av förvandlingsspörsmålet skulle möta starka betänkligheter av praktisk och ekonomisk art, har densamma emellertid avvisats.

Beträffande frågan huruvida och på vad sätt förvandling av böter bör äga rum, därest betalning av böterna icke kan ernås vare sig frivilligt eller genom tvångsindrivning, upptages i promemorian till en början till övervägande tanken att avskaffa det nuvarande förvandlingsstraffet och i stället stadga särskilt straff för avsiktlig underlåtenhet eller uppenbar vårdslöshet i fråga om bötesbetalningen. Det sålunda ifrågasatta straffet skulle alltså icke ha karaktären av ett förvandlingsstraff utan dess syfte skulle vara att, där tillgångar funnes, framtvinga böternas gäldande. Straffet skulle med andra ord allenast vara ett tvångsmedel. De sakkunniga avvisa emellertid denna tanke och förorda att den nuvarande ordningen med förvandling av böter till frihetsstraff i princip behålles. Bötesförvandlingens uppgift skall alltså fortfarande vara att med frihetsstraff ersätta ett förmögenhetsstraff, som på grund av att den bötfällde saknar tillgångar ej kan verkställas mot honom.

De sakkunniga föreslå emellertid en genomgripande omläggning av nu gällande regler beträffande förvandlingen i syfte dels att i möjligaste mån undvika att bötfälld, som på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala ådömda böter, kommer att undergå förvandlingsstraff dels ock att förstärka förvandlingsstraffets verkan såsom tvångsmedel mot sådana bötfällda som kunna betala böterna. Denna omläggning går i främsta rummet ut på införande av villkorlig straffdom beträffande förvandlingsstraffet samt skärpning av detsamma.

I avseende på den *villkorliga domen* föreslås att sådan icke längre skall kunna ådömas i fråga om s j ä l v a b ö t e s s t r a f f e t. I stället skall, därest ådömda böter icke bliva vederbörligen guldna, i samband med att beslut fattas om förvandling av böterna villkorlig dom kunna meddelas i fråga om f ö r v a n d l i n g s s t r a f f e t. Förutsättning härför är att den bötfällde icke av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller givit anledning till antagande att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. Såväl förvandlingen av böterna som frågan om villkorlig dom skola upptagas och avgöras — icke såsom nu sker vid förvandling av böter — av administrativ myndighet utan av domstol. Förvandlingen och prövningen huruvida villkorlig dom skall ifrågakomma skola äga rum i särskilt mål ('mål om förvandling av böter'). Från denna regel uppställas emellertid vissa undantag. I de fall, då det redan vid ådömande av bötesstraff finnes skälig anledning antaga att böterna ej komma att gäldas och det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet synes uppenbart att villkorlig dom ej bör ifrågakomma, finna de sakkunniga det onödigt att domstolen vid ett senare tillfälle upptager frågan om förvandling av böterna, för den händelse att dessa ej gäldas. Domstolen skall därför i sådana fall redan i samband med bötesåläggandet förordna om förvandling för det fall att böterna ej gäldas. Det nu sagda skall gälla även i de fall då någon jämte böter dömes till straffarbete eller fängelse utan att anstånd med verkställigheten beviljas enligt lagen angående villkorlig straffdom eller då enligt nämnda lag anstånd med straff förklaras förverkat. Även i dessa fall sker alltså en omedelbar förvandling och villkorlig dom är utesluten.

Mål om förvandling av böter skall upptagas av allmän underrätt i den ort, där den bötfällde finnes; dock skall sådant mål kunna upptagas i stad av polisdomstol eller poliskammare samt på landet av domaren i rättens ställe. Talan skall utföras av allmän åklagare; även i övrigt skall för sådant mål med vissa modifikationer i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål, däri talan om ansvar föres.

Beträffande *skärpningen av förvandlingsstraffet* föreslås såväl en höjning av dess minimum till tjugu dagar som av dess maximum till nittio dagar. Inom denna latitud skall liksom hittills, för att underlätta domstolarnas arbete med förvandlingen av böter och för att erhålla en jämnare straffmätning, gälla en fast förvandlingsskala, som dock genomgående skall vara strängare än den nu gällande. Domstolen skall emellertid, då förvandling av böter äger rum i särskilt mål (alltså utan samband med bötesådömandet), ha

rätt att skärpa eller mildra det förvandlingsstraff som enligt skalan motsvarar de ådömda böterna. Därest den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna, kan alltså förvandlingsstraffet sättas högre än som följer av skalan, dock ej över nittio dagar. Kan åter med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, kan förvandlingsstraffet sättas lägre än vad som följer enligt skalan, dock ej under tio dagar. I sistnämnda fall skall domstolen även kunna helt befria den bötfällde från förvandlingsstraff.

I fråga om *böter som ådömts omedelbart i penningar* föreslås att vid förvandling varje påbörjat belopp av fem kronor skall anses svara mot en dagsbot. Då för närvarande varje påbörjat tiotal kronor motsvarar en dagsbot, medför förslaget en ytterligare skärpning av förvandlingsstraffet vid penningböter utöver den som inträder i följd av den föreslagna skärpta förvandlingsskalan.

Beträffande *normerade böter* föreslås, för att förhindra att vid förvandling av sådana böter skall inträda ett i förhållande till gärningens beskaffenhet alltför långvarigt förvandlingsstraff, att domstolen vid böternas ådömande skall kunna förordna att allenast viss del av böterna, ej understigande i varje fall stadgat lägsta straff, skall tagas i beräkning vid förvandling. I fråga om normerade böter innebär förslaget alltså att en mildring av förvandlingsstraffet kan komma att inträda.

Från principen att vid bristande betalning av böter förvandling skall äga rum göres i förslaget vissa undantag såvitt angår *mindre böter*. Till stöd för att i sådana fall förvandling icke skall företagas åberopa de sakkunniga att det då fråga är om mindre förseelser utgör en misshushållning med statens maktmedel och en alltför kraftig reaktion att förvandla böterna till frihetsstraff. Beträffande avgränsningen av området för de bagatellfall beträffande vilka förvandling ej skall äga rum framhålles i promemorian att avgränsningen kan tänkas ske på två olika sätt. Antingen kunde det, såsom föreslagits i Finland, föreskrivas att förvandling icke skall verkställas av mindre böter, såvida ej den bötfällde under viss tid ådragit sig flera bötesstraff som sammanlagt uppgå till visst fastställt belopp; förvandling skulle emellertid, oavsett böternas storlek, äga rum, om skälig anledning funnes till antagande att den bötfällde genom tredska eller uppenbar vårdslöhet vållat att böterna icke blivit guldna. De sakkunniga ha emellertid avvisat denna lösning väsentligen med hänsyn till de praktiska olägenheter som äro förbundna härmed; bl. a. skulle det för tillämpligheten av detta system vara erforderligt att ett centralregister upprättades, vari skulle upptagas alla bötesstraff med vilkas förvandling uppskov ägde rum. I stället har det andra alternativet förordats, vilket innebär att vissa mindre bötesbelopp alltid undantagas från förvandling oberoende av om personen i fråga bötfälles flera gånger. Enligt promemorian skall alltså förvandling icke äga rum i fråga om bötesstraff understigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen. Vid de förseelser, där bötesmaximum uppgår till

nämnda belopp, kan domstolen alltså vid bötesstraffets utmätande bestämma huruvida böterna vid bristande betalning skola förvandlas eller ej genom att sätta bötesstraffet över eller under den fastställda gränsen.

Beträffande *böter för fylleri och för förargelseväckande beteende i samband med fylleri* föreslås i promemorian ytterligare ett undantag från regeln att oguldna böter skola förvandlas, av innehåll att för sådana förseelser ådömt bötesstraff icke må — ändå att det uppgår till tjugufem kronor — förvandlas med mindre den bötfällde inom loppet av två år tre eller flera gånger fälles till ansvar för sådana förseelser. Ifrågavarande undantag har ansetts motiverat främst med hänsyn till den erkänt ringa effektiviteten av ett kortvarigt förvandlingsstraff å särskilt de personer som begå fylleriförseelser.

De sakkunniga ha vidare upptagit till behandling frågan om *förvandling av böter beträffande personer som intagits å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt.* Sedan i promemorian erinrats om de olägenheter som ur vårdsynpunkt äro förbundna därmed att behandlingen å alkoholistanstalt efterföljes av eller avbrytes för avtjänande av ett kortvarigt förvandlingsstraff ävensom att för undvikande härav den praxis utbildat sig att de å alkoholistanstalt intagna nådevägen få förvandlingsstraffet efterskänkt, föreslås ett stadgande av innebörd att, där någon enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt, förvandling av böter som dessförinnan skett skall vara förfallen och att förvandling ej må ske av böter som ådömts före intagandet. Böter som ådömas efter intagandet men före utskrivningen kunna förvandlas allenast om det påkallas av anstaltens styrelse. Härigenom har möjlighet beretts för styrelsen att utnyttja förvandlingsstraffet såsom disciplinmedel beträffande förseelser för vilka straff ådömts efter intagandet. Av liknande skäl ha samma regler föreslagits beträffande personer som intagits å tvångsarbetsanstalt.

De sakkunniga ha slutligen föreslagit särskilda bestämmelser angående *förvandling av böter då fråga är om alkoholister.* Sedan i promemorian erinrats om behovet av åtgärder syftande till att åstadkomma en effektivare tillämpning av alkoholistlagen och särskilt om den brist i gällande alkohollagstiftning som låge däri att bestämmelser saknades som möjliggjorde ett mera regelmässigt och effektivt ingripande mot personer som begått upprepade fylleriförseelser, föreslås att domstolarna vid förvandling av böter som ådömts alkoholister erhålla befogenhet att taga initiativ till åtgärder enligt alkoholistlagen. Behörigheten att meddela beslut om sådana åtgärder skulle däremot alltjämt tillkomma länsstyrelserna. Enligt förslaget skall sådan initiativrätt tillkomma domstolen då det vid förvandling av böter — oberoende av om böterna ådömts för fylleri eller för annan förseelse — upplyses att den bötfällde under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömts till ansvar för fylleri och det föreligger skäl till antagande att den bötfällde är hemfallen åt alkoholmissbruk. Domstolen resp. domaren å landet har då att göra anmälan hos länsstyrelsen för prövning huruvida åtgärder enligt alkoholistlagen böra vidtagas mot den bötfällde. Domstolen skall sedan låta anstå med förvandlingen till dess laga kraft ägande beslut förelig-

ger i anledning av anmälan. Innehåller beslutet att den bötfällde skall intagas i allmän alkoholistanstalt, är frågan om böternas förvandling förfallen. Skall däremot enligt beslutet ingen åtgärd eller allenast hjälpåtgärd vidtagas mot honom, förordnar domstolen om förvandling. Har anmälan gjorts hos länsstyrelsen, skola i fråga om ärendets behandling, verkställighet av beslut i ärendet m. m. alkoholistlagens regler med vissa modifikationer äga tillämpning. Den nu ifrågavarande delen av sakkunnigförslaget har sålunda ett dubbelt syfte, dels, såsom förut nämnts, att åstadkomma en effektivare tillämpning av alkoholistlagen, dels ock att tillse att återfallsfyllerister i viss utsträckning erhålla alkoholistbehandling i stället för förvandlingsstraff.

Sedan de sakkunnigas förslag såsom förut omnämnts utsänts för yttrande till vissa myndigheter och sammanslutningar, har inom justitiedepartementet undersökts huruvida icke en önskvärd effektivisering av alkoholistlagens föreskrifter skulle kunna nås utan den belastning av domstolarna, bestämmelserna i de sakkunnigas förslag skulle medföra. Ett förslag i sådan riktning har utarbetats inom departementet och framlagts i en *promemoria angående förvandling av böter för fylleri m. m.* Promemorian har för kännedom överlämnats till de myndigheter — med undantag av krigshovrätten och generaltullstyrelsen — och sammanslutningar till vilka de sakkunnigas förslag remitterats.

I berörda promemoria lämnas följande redogörelse för det sålunda utarbetade förslaget:

I många fall, då böter för fylleri äro förvandlingsbara, torde förutsättningarna för åtgärd enligt alkoholistlagen mot vederbörande vara för handen. Enligt de sakkunnigas förslag fordras för att böter för fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri må förvandlas — förutom att beloppet av böterna uppgår till minst 25 kronor — att den bötfällde inom loppet av två år tre eller flera gånger fälles till ansvar för sådana förseelser. Enligt 1 § andra stycket alkoholistlagen skall åtgärd enligt nämnda lag vidtagas mot den, som under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri under förutsättning tillika att den bötfällde är hemfallen åt alkoholmissbruk. Det ligger vid sådant förhållande nära till hands att för det fall, då böter för fylleri förekomma till förvandling, söka ordna så att innan förvandlingsmål anhänggigöres prövning sker om åtgärd enligt alkoholistlagen skall vidtagas mot den bötfällde. Giver denna prövning till resultat ett förordnande om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, saknas anledning att anmäla böterna till förvandling. Domstolarna befrias sålunda från dessa förvandlingsfall.

Den nu ifrågasatta anordningen förutsätter att de böter, som förekomma till förvandling, helt eller delvis ådömts för fylleri. Detta innebär i viss mån en begränsning i förhållande till de sakkunnigas förslag, enligt vilket prövning av frågan om alkoholistlagens tillämplighet kan komma till stånd vid förvandling av böter oavsett beskaffenheten av det brott, för vilket böterna ådömts. Den i de sakkunnigas förslag omförmälda förvandlingen lärer emellertid i de flesta fall avse fylleriböter. Begränsningen torde därför vara mer skenbar än verklig.

Förfarandets gång vid förvandling av böter varom nu är fråga skulle bliva följande. Då böter för fylleri eller fylleri jämte annat brott förekomma till förvandling, skall åklagare, som har att föra talan om förvandling av böterna,

inhämta upplysning huruvida den bötfällde inom de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömts till ansvar för fylleri. Finnes så vara fallet, åligger det åklagaren att före förvandlingsmålets anhängiggörande föranstalta om utredning för prövning av frågan huruvida åtgärd enligt alkoholistlagen skall vidtagas mot den bötfällde. För ändamålet skall vederbörande nykterhetsnämnd på åklagarens begäran verkställa undersökning samt till åklagaren avgiva redogörelse för undersökningen. Har nykterhetsnämnden redan vidtagit åtgärd mot den bötfällde, bör upplysning härom lämnas. I redogörelsen skall nämnden uttryckligen angiva om enligt nämndens uppfattning den bötfällde är hemfallen åt alkoholmissbruk eller ej. Anses hemfallenhet föreligga, skall nämnden tillika angiva vilken åtgärd — hjälpåtgärd eller internering — bör vidtagas. Åklagaren har därefter att med ledning av vad som förekommit taga ställning till huru vidare skall förfaras. Har nykterhetsnämnden funnit att den bötfällde icke är hemfallen åt alkoholmissbruk, må åklagaren låta bero vid den verkställda utredningen och föra talan om böternas förvandling. Går nykterhetsnämndens yttrande i motsatt riktning, har åklagaren att anmäla ärendet hos länsstyrelsen. Jämväl för det fall att nykterhetsnämnden funnit den bötfällde ej vara hemfallen åt alkoholmissbruk, äger åklagaren göra dylik anmälan, därest han är av annan mening än nämnden. Vid anmälan till länsstyrelsen skall fogas nykterhetsnämndens redogörelse. Bör enligt nämndens uppfattning internering å allmän alkoholistanstalt äga rum, skall åklagaren vid anmälan foga jämväl prästbevis och läkarbetyg enligt 18 § alkoholistlagen. I fråga om ärendets handläggning hos länsstyrelsen skola alkoholistlagens regler gälla, därvid åklagaren såsom sökande har att svara för den ytterligare utredning som länsstyrelsen kan finna erforderlig. Förordnar länsstyrelsen om internering, skola i fråga om verkställigheten av beslutet samt behandlingen av den som beslutet angår alkoholistlagens regler gälla, dock med de modifikationer som upptagits i de sakkunnigas förslag. Innan åklagaren vidtager ytterligare åtgärd för böternas förvandling har han att avvakta laga kraft vunnet beslut i det hos länsstyrelsen anmälda ärendet. Innehåller sådant beslut förordnande om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, förfaller frågan om böternas förvandling. Innefattar beslutet däremot att ingen åtgärd eller allenast hjälpåtgärd skall vidtagas, har åklagaren att vid domstolen föra talan om böternas förvandling.

Skulle åklagaren anhängiggöra förvandlingsmål hos domstolen utan att föranstalta om sådan prövning som här avses, oaktat skyldighet därtill förelegat, bör domstolen lämna åklagaren tillfälle att i detta hänseende komplettera utredningen och för sådant ändamål uppskjuta målet. Åklagaren har då att förfara som ovan sagts. Å den dag, till vilken målet uppskjutits, skall åklagaren vara beredd att förete antingen bevis från nykterhetsnämnden, att nämnden funnit den bötfällde icke vara hemfallen åt alkoholmissbruk eller ock laga kraft vunnet beslut i anledning av anmälan som gjorts hos länsstyrelsen. Upplyser åklagaren vid den förnyade handläggningen att utredningen icke är slutförd, bör givetvis nytt uppskov beviljas.

Det kan ock tänkas att domstolen, i mål där åklagaren låtit verkställa utredning genom nykterhetsnämnden men icke gjort anmälan till länsstyrelsen, finner av utredningen framgå att åtgärd enligt alkoholistlagen kan ifrågakomma. Domstolen skall då likaledes uppskjuta målet med föreläggande för åklagaren att göra vederbörlig anmälan hos länsstyrelsen för frågans avgörande, varefter förfares på sätt nyss sagts.

Enligt de sakkunnigas förslag skola under vissa förutsättningar då någon dömes allenast till böter böterna förvandlas redan i samband med ådöman-

det. Tillämpas denna bestämmelse å böter varom nu är fråga, finnes tydligen intet utrymme för ett förfarande som ovan beskrivits. Föreskrifter böra därför meddelas, som utesluta tillämpningen av nämnda bestämmelse å böter för fylleri eller fylleri jämte annat brott, där åtgärd enligt alkoholistlagen på grund av upprepade fylleriförseelser kan ifrågakomma.

De sakkunnigas förslag utmynnar i utkast till följande lagar eller förordningar: lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff, lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom, lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag), lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister, lag om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga, lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta, förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin, förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka, lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten, lag om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes samt lag med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister.

Ifrågavarande författningsutkast torde jämte de lagutkast, som utarbetats inom departementet i anslutning till den nyss berörda promemorian angående förvandling av böter för fylleri m. m., såsom bilaga få åtfölja detta protokoll.

Beträffande den närmare motiveringen för de sakkunnigas förslag får jag hänvisa till de sakkunnigas promemoria.

Yttrandena. Behovet av en reformering av det nuvarande systemet för bötesförvandling vitsordas allmänt i de yttranden som avgivits över de sakkunnigas förslag. I några yttranden uttalas dock att innan åtgärder härutinnan vidtagas, ytterligare erfarenhet borde vinnas angående verkningarna av dagsbotssystemet samt rätten till anstånd med böters gäldande och avbetalning av böter.

Av de utav Kungl. Maj:t och hovrätterna hörda myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över förslaget i dess helhet, har detsamma *tillstyrkts eller lämnats utan erinran* av länsstyrelserna i Södermanlands, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, Stockholms rådhusrätt, häradshövdingen i Västra Göinge domsaga samt polisdomarna i Stockholm och Malmö. — *I huvudsak tillstyrkande* yttranden ha avgivits av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, fångvårdssty-

relsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs och Norrbottens län, rådhusrätterna i Göteborg, Norrköping, Borås, Jönköping, Linköping, Västerås och Karlskrona samt häradshövdingarna i Västerbottens västra och norra domsagor, Tveta, Vista och Mo domsaga, Östbo och Västbo domsaga, Sunnervikens domsaga samt Oxie och Skytts domsaga ävensom poliskammaren i Norrköping samt föreningarna Sveriges stadsfiskaler och Sveriges stadsfogdar. I nu nämnda yttranden hava dock anmärkningar i olika hänseenden framställts mot förslaget. En del av dessa anmärkningar gälla mindre väsentliga punkter medan andra rikta sig mot viktigare delar av förslaget, särskilt frågan om undantagande av vissa småböter från förvandling. — Följande myndigheter och sammanslutningar hava *avstyrkt* lagstiftning i enlighet med förslaget, nämligen länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Hallands och Västmanlands län, rådhusrätterna i Gävle, Örebro, Lund och Halmstad, häradshövdingarna i Södra Roslags domsaga, Sollentuna och Färentuna domsaga, Uppsala läns norra domsaga, Oppunda och Villåttinge domsaga, Vättle, Ale och Kullings domsaga, Torna och Bara domsaga, Frosta och Eslövs domsaga samt Luggude domsaga ävensom t. f. domhavanden i Medelpads östra domsaga, polisdomarna i Göteborg och Hälsingborg samt föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare och Sveriges landsfiskaler. I åtskilliga andra yttranden ha därjämte mot väsentliga punkter i förslaget riktats anmärkningar i sådan omfattning att förslaget får anses avstyrkt. Så synes vara fallet beträffande de yttranden som avgivits av Göta hovrätt, länsstyrelserna i Uppsala och Kristianstads län, rådhusrätterna i Malmö, Hälsingborg, Eskilstuna, Karlstad, Sundsvall och Kristianstad, häradshövdingarna i Södertörns domsaga, Västernärkes domsaga, Bråbygdens och Finspånga läns domsaga, Hallands södra domsaga, Askims, Hisings och Sävedals domsaga samt Vadsbo domsaga. — Beträffande en del nu ej nämnda yttranden kan *ej angivas vilken ställning* däri intages till förslaget som helhet betraktat.

I de yttranden, som efter anmodan av överståthållarämbetet och länsstyrelserna avgivits av dem underordnade myndigheter, har förslaget lämnats utan erinran eller i huvudsak *tillstyrkts* av polismästaren i Stockholm, sex landsfogdar och fyra länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler. Tre landsfogdar och fem länsavdelningar av nämnda förening få däremot anses hava *avstyrkt* förslaget.

I det föregående har hänsyn icke tagits till utlåtanden, som allenast behandlat speciella delar av förslaget.

Efter denna översikt över den allmänna inställningen till förslaget skall här lämnas en närmare redogörelse för innehållet i de avgivna yttrandena.

Tanken på i n f ö r a n d e t a v e n n y s t r a f f a r t för bötesförvandlingsstraffet beröres blott i yttrandet av *polisdomaren i Hälsingborg,* som anser att sådant straff borde utgöras av arrest.

En reformering av själva bötesstraffet genom u t s t r ä c k n i n g a v d a g s-

botssystemets tillämpningsområde föreslås i ett flertal yttranden. Förslag härom har sålunda väckts av *Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare* och *Sveriges stadsfiskaler* samt *svenska fångvårdssällskapet* ävensom i ett flertal av de till hovrätterna inkomna yttrandena från rådhusrätter och domhavande.

Svea hovrätt anför:

Erfarenheterna från dagsbotssystemets praktiska tillämpning synas tala för att en utvidgning utan alltför stora svårigheter skulle låta sig göra, och av flera skäl är det av vikt, att den ifrågasatta omläggningen av bötesförvandlingen ej genomföres, innan dagsbotssystemets tillämplighetsområde blivit på ett mera slutgiltigt sätt bestämt. Såsom de sakkunniga framhållit, torde visserligen de hittills vunna erfarenheterna giva vid handen, att bötesförvandlingsproblemet ej kan lösas endast genom utvidgning av dagsbotsområdet. Men utan tvivel har dagsbotssystemet visat sig väl ägnat att främja bötesbetalning. Ur principiell synpunkt framstår det ock såsom önskvärt, att grundsatsen om bötesbeloppens avpassande efter betalningsförmågan vinner mera allmän tillämplighet, innan förvandlingsstraffet på föreslaget sätt skärpes och övriga vittgående ändringsförslag upphöjas till lag. Om dagsbotssystemet erhölle sådan vidgad giltighet, skulle tydligen en fastare grundval vinnas för den nya lagstiftningen och dennas följdriktiga tillämpning sålunda underlättas. De praktiska olägenheter de föreslagna lagändringarna kunna befaras medföra skulle därmed också i avsevärd grad förminskas.

I flera av de yttranden, däri utvidgning av dagsbotsområdet förts på tal, har särskilt betonats, att utvidgningen skulle medföra en minskning av antalet förvandlingsfall. Jämväl erinras om att genom sådan utvidgning skulle borttagas de olägenheter som vore förbundna med den nuvarande rent formella gränsdragningen mellan dagsbots- och penningbotsområdena och som understundom ledde till att en ringare förseelse medförde högre bötesbelopp än en svårare.

I några fall synes förslaget om utvidgning av dagsbotssystemet stå i sammanhang med betänkligheter mot de sakkunnigas förslag att avskaffa förvandlingen av mindre böter; i vad sistnämnda förslag motiveras av önskan att vinna sådan minskning av förvandlingsfallen att bötesförvandlingen skall kunna överflyttas till domstol, skulle enligt denna mening den önskade minskningen i stället kunna vinnas genom en utvidgning av dagsbotssystemet.

Frågan om avarbetande av böter genom arbete för det allmännas räkning har berörts i yttrandena av *föreningen Sveriges häradshövdingar, två häradshövdingar, en polisdomare* samt *en magistrat.* I förstnämnda yttrande framhålles såsom sannolikt att hotet om att nödgas avarbeta böter skulle medföra en avsevärt ökad bötesbetalning. I övriga yttranden förordas att avarbetande i en eller annan form införes.

De sakkunnigas förslag om utsträckning av tiderna för anstånd och avbetalning i syfte att underlätta bötesbetalningen har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Frånsett de myndigheter som på grund av invändningar mot andra delar av förslaget avstyrkt detta i sin helhet, har

förslaget i förevarande del avstyrkts allenast i fyra yttranden (en domhavande, två polisdomare och en länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler). I några yttranden ha dock framförts betänkligheter mot den föreslagna utsträckningen av tiderna. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* erinrar sålunda att, ehuru genom den föreslagna utsträckningen troligen skulle vinnas en ökad bötesbetalning, det vore olämpligt att låta en alltför lång tidrymd förflyta mellan brott och straff. Jämväl *länsstyrelsen i Kronobergs län* och *föreningen Sveriges stadsfogdar* peka på faran av att bötesstraffets verkan skulle försvagas, varjämte av föreningen erinras om risken för en alltför kraftig ökning av indrivningsmyndigheternas arbetsbörda. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* framhåller att de nya bestämmelserna uppenbarligen måste tillämpas med den största varsamhet och urskillning, då eljest säkerligen skulle uppstå stora möjligheter för de bötfällda att helt undandraga sig straffet.

I detta sammanhang må beröras ett särskilt förslag, som gjorts av *svenska fångvårdssällskapet*. Under erinran om den straffavkortning som genom villkorlig frigivning kan ske beträffande frihetsstraff, föreslår sällskapet att vid ordentlig och helt frivillig betalning inom viss för anstånd medgiven kortare tid, inom vilken inga tvångsåtgärder finge vidtagas, endast $^4/_5$ av bötesbeloppet skulle uttagas och återstoden efterskänkas. Likaledes skulle vid avbetalning, som frivilligt sökts inom behörig tid och ordentligt fullgjorts till $^4/_5$, återstoden efterskänkas. Härigenom skulle bötesstraffet för de ordentliga verka snabbare och nuvarande avbetalningstid skulle säkerligen räcka till. Detta tillvägagångssätt syntes lämpligare än de sakkunnigas förslag om utsträckning av betalningsfristerna.

I fråga om tvångsindrivning av böter har i några yttranden berörts användningen av utmätnings- och konkursförfarande. *Rådhusrätten i Sundsvall* ifrågasätter sålunda, huruvida vid indrivning av böter egendom borde vara fredad från utmätning i så stor utsträckning som nu gäller; särskilt anföres att införsel kunde komma att drabba hårdare än utmätning enligt därom nu gällande bestämmelser. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* och *Stockholms länsavdelning av denna förening* föreslå, att även konkursförfarande upptages såsom medel för böters indrivande. Även *landsfogden i Stockholms län* anser det kunna ifrågasättas, om det ej vore lämpligt att upphäva den nuvarande bestämmelsen i 17 kap. 18 § handelsbalken, som uteslöte möjligheten att begagna konkursförfarande för att uttaga böter.

De sakkunnigas förslag om införselinstitutets tillämpning jämväl å bötesindrivning har i flertalet yttranden tillstyrkts. I några yttranden ha dock principiella erinringar framställts.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län invänder sålunda att införsel för böter förnärmade enskilda fordringsägares rätt och strede mot stadgandet i 17 kap. 18 § handelsbalken att böter äga minsta rätt. Jämväl *borgmästaren i Jönköping* upptager, i en reservation till yttrandet av rådhusrätten därstädes, denna invändning samt anmärker vidare, att redan nu införselberättigade anspråk i synnerligen kännbar grad inkräktade på existensminimum för de

svagast ställda och att såsom en följd av förslagets genomförande skulle uppstå ökat arbete för exekutionsväsendet och skärpta konkurrenskonflikter mellan olika intressen utan att den med reformen avsedda nytta i någon väsentlig mån skulle vinnas.

Sveriges fångvårdsmannaförbund, som även är betänksamt mot förslaget i denna del, yttrar:

Förbundet funne det ur flera avseenden betänkligt att uttaga böter genom införsel, särskilt därför att något rättvist system vid införselförfarandets praktiska tillämpning knappast kunde åstadkommas. Erfarenheten hade visat, att det på grund av reglerna om utmätningsfri egendom funnes möjlighet även för den som besutte stor egendom att undgå utmätning, varemot det enligt förslaget knappast skulle finnas någon möjlighet för bötfälld, som hade sin bärgning av en anställning, att undgå införsel även om avlöningen vore ringa. Införselförfarande skulle komma att drabba skötsamma bötfällda hårdare än de mindre skötsamma, i fråga om vilka det låge nära till hands att bötfälld för att undkomma införsel skulle sluta sin anställning utan att därför alltid ådraga sig något ansvar. Bestämmelser borde i varje fall utfärdas om högre minimigräns för införselbefriad avlöning vid uttagande av böter än som för närvarande tillämpades.

I ett annat yttrande har föreslagits att införsel ej skulle få beviljas i fråga om icke förvandlingsbara småböter.

Slutligen har i denna fråga till departementet inkommit en framställning från *svenska stadsförbundets styrelse,* däri anföres i huvudsak följande:

Statsmakterna hade hittills iakttagit en välbetänkt varsamhet, när det gällt att möjliggöra fordringars uttagande genom införsel. En dylik varsamhet syntes vara särskilt motiverad med hänsyn till dels redan införselberättigade fordringar, dels övriga fordringar. Vad beträffade redan införselberättigade fordringar, närmast kommunalutskylder, vore det visserligen svårt att med siffror påvisa, vilken inverkan indrivningen skulle röna av en konkurrens med böter. Det förefölle emellertid i hög grad troligt, att indrivningsresultatet i åtskilliga fall skulle komma att bli sämre och att sålunda i realiteten kommunerna skulle få helt eller delvis betala den bötfälldes böter i sådana fall.

Även för icke införselberättigade fordringars del hade man anledning att betrakta frågan ur synpunkten att böter äga minst rätt enligt förmånsrättsordningen. Kommunerna hade speciellt anledning att tänka på sina fattigvårdsfordringar. Tid efter annan hade röster höjts för att medgiva införsel för dem, men utan resultat. Det allmänna intresset av att böter betalades kunde väl vara stort. Det allmänna intresset av att åtnjuten fattigvård återbetalades, när dömande myndighet enligt de milda och milt tillämpade bestämmelserna i 65 § fattigvårdslagen funnit sig kunna föreskriva sådant, vore dock säkerligen minst lika stort. Att införsel skulle medgivas just för böter, måste under sådana omständigheter väcka starka betänkligheter hos kommunerna.

Under hänvisning till det anförda hemställde styrelsen sålunda, att de sakkunnigas förslag om införsel för böter icke måtte upptagas, åtminstone ej utan att samtidigt införsel med bättre förmånsrätt medgåves för kommunernas utdömda fattigvårdsfordringar, och i vart fall endast med sämre förmånsrätt för böter än för utskylder och allmänna avgifter.

En av huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag är tillämpning av institutet villkorlig dom. Härutinnan går förslaget, såsom förut nämnts, ut på att villkorligt anstånd skall kunna beviljas beträffande förvandlingsstraff, men att bötesstraffet som sådant ej längre skall kunna ådömas villkorligt.

De avgivna yttrandena innehålla i allmänhet ej några erinringar mot den uppställda principen i och för sig. Förslaget har emellertid avstyrkts i ett stort antal yttranden. De myndigheter och sammanslutningar, som ställt sig avvisande mot tanken att överflytta bötesförvandlingen till domstol, hava nämligen, då villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet knappast kan genomföras utan att förvandlingen överflyttas till domstol, också avstyrkt förslaget rörande omläggningen av den villkorliga domens användning, i de flesta fall utan att särskilt yttra sig över detsamma. I en del yttranden har emellertid användningen av villkorlig dom gjorts till föremål för särskild behandling.

Enighet råder i stort sett därom att institutet villkorlig dom i en eller annan form bör på ifrågavarande brottsområde komma till vidsträcktare användning än för närvarande sker.

Fångvårdsstyrelsen anför, att då den villkorliga domen vid bötesstraffet närmast avsåge att förhindra ett förvandlingsstraff, låge det närmast till hands att göra förvandlingsstraffet villkorligt; principiellt sett syntes ej heller några mera vägande betänkligheter vara att anföra mot att sålunda låta den villkorliga domen avse icke bötesstraffet utan förvandlingsstraffet.

Principiella invändningar mot användandet av villkorlig dom vid förvandlingsstraff framföras av *häradshövdingen i Oppunda och Villåttinge domsaga,* som anser att förvandlingsstraff utan villkorlig dom borde användas emot dem, som av tredska eller vårdslöshet underlåtit att gälda böterna, men att förvandling av böterna ej skulle äga rum gentemot övriga bötfällda.

I åtskilliga yttranden, vari förslaget om villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff godtages, har uttalats, att möjligheten till villkorlig dom i fråga om själva bötesstraffet borde bibehållas och vidgas. Underlättande av tillgången till villkorlig dom beträffande bötesstraff föreslås jämväl i några av de yttranden, däri de sakkunnigas förslag i denna del avvisas. *Länsstyrelsen i Blekinge län* framhåller att genom bibehållande av möjligheten att ådöma även bötesstraff villkorligt antalet förvandlingsmål skulle minskas samt att, om förslaget i övrigt genomfördes, domstolarna skulle komma att visa större benägenhet att ådöma böter villkorligt. Enahanda uttalande göres av *föreningen Sveriges häradshövdingar. Häradshövdingen i Västernärkes domsaga* ifrågasätter, huruvida icke möjlighet att göra bötesstraff från början villkorligt borde kvarstå, åtminstone för unga brottslingar. En liknande uppfattning göres gällande av *svenska fångvårdssällskapet. Göta hovrätt* uttalar att åtskilliga av de fördelar, som skulle vinnas genom villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet, enklare kunde ernås genom att utvidga möjligheterna att vid ådömande av böter meddela villkorlig dom. I sådant hänseende anser hovrätten att det borde övervägas, om ej bestämmelsen i 1 § andra stycket lagen angående villkorlig straffdom kunde ändras därhän, att

det endast krävdes att verkställighet av bötesstraffet till följd av den dömdes fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle bereda honom avsevärd svårighet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* yttrar, att de gynnsamma erfarenheter som vunnits av den villkorliga domen i fråga om övriga straffarter gåve anledning förmoda att fördelar stode att vinna genom en utsträckning av institutets tillämpning beträffande bötesstraff, varför det syntes som om även vid en partiell reform användningen av villkorlig dom kunde utvidgas, därvid domens villkorlighet icke borde anknytas till den dömdes bristande förmåga att gälda böterna utan borde i princip kunna medgivas, fast i lämplig omfattning under samma omständigheter som i fråga om andra straff. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* finner villkorlig dom böra tillämpas i större utsträckning än vad hittills varit fallet och komma till användning även beträffande böter för rena ordningsförseelser samt föreslår, att bötfälld borde medgivas rätt att efter bötesbeslutet genom ansökan till domstolen utverka villkorligt anstånd med straffets verkställande. I yttrandena från *rådhusrätten i Karlstad* och *föreningen Sveriges stadsfogdar* ifrågasättes att göra användande av villkorlig dom obligatoriskt vid förstagångsförseelser.

I övrigt förekomma uttalanden om önskvärdheten att bibehålla och utvidga möjligheten till villkorlig dom beträffande bötesstraff i yttranden från *tre häradshövdingar, en landsfogde, andre stadsfogden i Malmö* samt *en länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler.* Under hänvisning till vad i propositionen till 1931 års riksdag om införande av dagsbotssystemet av dåvarande departementschefen yttrades angående användning av villkorlig dom vid dagsbotsstraff, avstyrker däremot *rådhusrätten i Örebro* utvidgad rätt att bevilja villkorlig dom i fråga om bötesstraff ådömda i dagsböter.

Beträffande de i sakkunnigförslaget uppställda förutsättningarna för villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff anför *Svea hovrätt:*

Enligt hovrättens mening borde villkorlig dom kunna meddelas allenast där omständigheterna ej föranledde till antagande att tredska eller vårdslöshet förelåge och det därjämte funnes skälig anledning antaga, att den bötfällde skulle utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas. Om förutsättningarna för villkorlig dom så utformades och reglerna utan efterlåtenhet tillämpades, kunde man våga hoppas, att utsikterna att få förvandlingsstraffet villkorligt eftergivet ej skulle alltför menligt inverka på bötesbetalningen.

Jämväl *fångvårdsstyrelsen* framhåller att en alltför stor frikostighet med användande av villkorlig dom vid förvandlingsstraff innebure risk för att den bötfälldes vilja att betala böterna slappades samt ifrågasätter därför att lagtexten i förevarande avseende gåves det innehåll, att villkorlig dom finge meddelas, så framt den bötfällde gjort vad på honom skäligen kunde anses ankomma i fråga om böternas gäldande. Liknande ändringsförslag göres av *två häradshövdingar. Generaltullstyrelsen* kräver varsamhet vid tillämpningen av de nya reglerna om villkorlig dom.

I samband härmed må omnämnas att i några yttranden bragts på tal frågan om åtalseftergift. *Föreningen Sveriges stadsdomare* uttalar sålunda,

att åklagarmyndigheten i fråga om mindre förseelser borde medgivas rätt att, när återfall ej förelåge, underlåta åtala och i stället såsom ett första försök att föra den felande till rätta tilldela honom varning. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* yttrar att tiden syntes vara inne för lagstiftning om åtalseftergift samt att därigenom icke blott domstolarna skulle besparas ett icke oväsentligt antal bagatellmål utan även i huvudsak skulle nås samma syften som motiverade förslaget om villkorligt anstånd med förvandlingsstraff.

Förslaget att anordna domstolsprocedur för bötesförvandlingen har tillstyrkts eller godtagits av *Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, aderton länsstyrelser, sju rådhusrätter, sju häradshövdingar, två polisdomstolar, en poliskammare* och *Sveriges fångvårdsmannaförbund.* Avstyrkande yttranden ha avgivits av *Göta hovrätt, fem länsstyrelser, nio rådhusrätter, sexton häradshövdingar* och *domhavande, två polisdomstolar* samt *föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare* och *Sveriges landsfiskaler.*

I en del yttranden intages en mera obestämd ståndpunkt beträffande ifrågavarande spörsmål. Det sagda gäller yttranden, som avgivits av *generaltullstyrelsen, en länsstyrelse, två rådhusrätter, fem häradshövdingar* samt *föreningarna Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges stadsfogdar* ävensom *svenska fångvårdssällskapet.*

Mot överflyttande av bötesförvandlingen till domstolarna har anmärkts, dels att sådan förvandling innebure en verkställighetsåtgärd och därför borde ankomma å administrativ myndighet och dels att överflyttningen skulle medföra en avsevärd ökning av arbetsbördan icke endast för domstolarna utan även för åklagare och indrivningsmyndigheter. I sistnämnda avseende har förslaget särskilt kritiserats i yttranden från domstolar och häradshövdingar.

Göta hovrätt anför härutinnan:

Såsom framginge av de yttranden över förslaget som kommit hovrätten till handa, hade starka betänkligheter yppats mot förslaget att å domstol överflytta frågan om förvandling av böter. Även hovrätten ansåge att denna fråga, vilken huvudsakligen vore av administrativ natur, icke borde åvila domstol. En särskild domstolsprocedur för förvandling av böter skulle föranleda en av förhållandenas natur knappast påkallad vidlyftighet med större tidsutdräkt och kostnader för såväl det allmänna som de bötfällda än den nuvarande ordningen. Domstolarna skulle genom att denna arbetsuppgift pålades dem åsamkas avsevärd ökning i den redan under nuvarande förhållanden tunga arbetsbördan. Hovrätten ansåge att dessa olägenheter icke kunde uppvägas av de fördelar, som möjligen kunde vinnas genom den föreslagna anordningen. På grund härav ansåge sig hovrätten icke kunna tillstyrka förslaget i denna del.

Rådhusrätten i Karlstad finner de skäl, som åberopats för överflyttningen av bötesförvandlingen på domstolarna, icke vara bärande samt yttrar vidare:

Underrätternas arbetsbörda vore redan tillräckligt stor. Bestyret med bötesmålen komme att i hög grad lägga beslag på tid som borde ägnas åt omsorgen om viktigare mål; förslaget innebure alltså ett steg i motsatt riktning mot den, som åtminstone ifråga om lantdomstolarna framträtt i önskemålet, att häradshövdingen skulle huvudsakligen ägna sig åt de betydelsefullare

målen. Det syntes icke otroligt, att förslagets genomförande skulle för domstolarna medföra behov av ökade arbetskrafter; och kännedomen om svårigheterna för en rådhusrätt att erhålla sådana gjorde rådhusrätten i hög grad ovillig att påtaga sig bestyret med bötesförvandlingen.

I yttrande från *föreningen Sveriges häradshövdingar* framhålles, att prövningen av förvandlingsmålen, som ej finge ske summariskt, komme att medföra ett betydande tillskott i domstolarnas arbetsbörda.

Häradshövdingen i Västernärkes domsaga yttrar:

Förslaget bröte i påfallande grad med principen att den dömande verksamheten och den verkställande skulle handhavas av skilda organ. Väl kunde redan nu avsteg från denna princip påvisas, såsom att meddelande av villkorlig straffdom enligt sakens natur lagts i domstolarnas händer, men härifrån och till att domstolarna skulle övertaga all bötesförvandling vore steget långt. Domstolarnas arbetsbörda komme att ökas väsentligt, därest förslaget genomfördes. Antalet förvandlingsmål bleve icke lågt; målen förutsattes komma att förlöpa med förundersökning, partsförhör och vittnesförhör och det vore att lägga märka till att med hänsyn till forumregeln domstol, som skulle handlägga förvandlingsmålet, kunde vara helt främmande för det mål vari ansvaret ådömts. Skulle även, på landet, domaren åläggas skyldighet att mellan de ordinarie tingssammanträdena hålla särskilda sammanträden för handläggning av förvandlingsmål, ökades alltför starkt för domaren den splittring av arbetstiden, som redan nu åstadkommes av de enligt nyare föreskrifter allt tätare förekommande tingssammanträdena i kombination med övriga förrättningar.

Beträffande arbetsökningen för domstolarna erinrar vidare *häradshövdingen i Södra Roslags domsaga* bl. a. att en omfattande och noggrann undersökning måste ske rörande bötfällds personliga förhållanden samt att, då förvandlingsdomstolen näppeligen kunde undgå att taga del av vad i ansvarsmålet förekommit, förslaget för domstolarna medförde en betungande ökning av protokollsutskrivningen.

Som representant för dem som syssla med bötesindrivningen betonar *föreningen Sveriges stadsfogdar,* att förslagets genomförande skulle föranleda väsentlig ökning av indrivningsmyndigheternas arbete, samt påpekar i sådant hänseende att domstol vid handläggning av förvandlingsmål måste låta höra exekutionstjänstemännen såsom vittnen för att utröna huruvida tredska eller vårdslöshet förelegat. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* framställer enahanda erinringar samt tillägger, att det i de flesta fall bleve förenat med stora svårigheter att bevisa huruvida tredska eller liknöjdhet förorsakat utebliven bötesbetalning.

I avseende å den föreslagna lagstiftningens inverkan på länsstyrelsernas arbetsbörda och organisatoriska förhållanden uttalar *länsstyrelseutredningen,* att den avlastning i länsstyrelsernas arbetsbörda som skulle uppstå genom bötesförvandlingsärendenas överflyttande till annan myndighet icke bleve av någon större omfattning och knappast kunde antagas i och för sig inverka på organisationen av länsstyrelsearbetet i övrigt.

Åtskilliga av yttrandena innehålla uttalanden att förslagets genomförande komme att föranleda behov av ytterligare arbetskrafter vid domstolarna och

därigenom ökade kostnader. *Svea hovrätt* yttrar, att även om de nya arbetsuppgifter som föranleddes av förslagen i möjligaste mån förenklades, förslagens genomförande på sina håll och särskilt i de största städerna medförde behov av ökad personal och därav föranledda kostnader; i vilken utsträckning detta kunde bliva följden kunde ej på grundval av den hittills förebragta utredningen bedömas.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anför:

Länsstyrelsen vore icke av den fasta övertygelsen att man borde vara alltför optimistisk då det gällde att bedöma frågan om den inbesparing av utgifter för statsverket, som ställdes i utsikt genom reformen. Givetvis komme det stora antalet uteblivna bötesfångar att minska statsverkets utgifter men å andra sidan komme bötesförvandlingen enligt förslaget att på mångahanda sätt åsamka statsverket utgifter som måhända icke komme att understiga det belopp som på andra håll besparats.

Jämväl *fångvårdsstyrelsen* uttalar tvekan, huruvida reformen komme att medföra några egentliga besparingar samt framhåller, att antalet förvandlingsstraff visserligen skulle sjunka men att å andra sidan skärpningen av straffet komme att förlänga de olika straffen, och att åklagarmyndigheternas och domstolarnas ökade arbete ej heller kunde undgå att medföra ökade kostnader.

Mot förslaget om bötesförvandlingens handhavande av domstol har även framförts erinringar ur straffverkställighetssynpunkt. Från flera håll har sålunda uttalats betänkligheter av innebörd att verkställighetsförfarandet komme att bliva omständligare och långsammare samt göra det lättare för den dömde att undandraga sig straffets verkställighet. Därjämte har gjorts gällande, att straffet i många fall komme att avtjänas först sedan lång tid förflutit efter det brottet begicks, vilket i icke ringa mån komme att betaga straffet dess verkan.

Risken att bötfällda med den föreslagna proceduren skulle lyckas undandraga sig förvandlingsstraff har närmare behandlats i några yttranden.

Generaltullstyrelsen — som förmäler att från styrelsens sida icke något vore att erinra mot de allmänna principer, som låge till grund för de föreslagna reglerna om upptagande av särskilt mål för förvandling av böter — framhåller sålunda, att för en viss grupp av tullmål den ifrågasatta förvandlingsproceduren innebure ett försvårande av verkställigheten, nämligen de mål, däri böter ådömts personer som icke stadigvarande vistades inom landet, företrädesvis fartygspersonal. Styrelsen ansåge därför det vara erforderligt att de föreslagna bestämmelserna i ämnet modifierades med hänsyn till här åsyftade förhållanden, vilket måhända kunde ske på det sätt, att reglerna om meddelande av förvandlingsbeslut i omedelbar anslutning till bötesstraffets ådömande gjordes tillämpliga, då den bötfällde icke stadigvarande vistades inom riket, oavsett huruvida böterna kunde antagas bliva erlagda eller icke.

Liknande erinringar framföras av *föreningen Sveriges stadsfiskaler* och *tredje stadsfogden i Göteborg* i fråga om bötfällda som sakna fast bostad och kunna befaras skola undandraga sig straffverkställighet. Den sistnämnde an-

för tillika att mycket arbete med bötfälldas uppspårande skulle bliva ändamålslöst, då förvandlingsbeslut ej komme att vara tillgängligt när bötfälld anträffades samt denne efter delgivning av stämningen hade lika stora möjligheter som förut att ånyo försvinna. Farhågor i angivna hänseende uttalas jämväl av *häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna domsaga. Länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar, att det kunde tagas i övervägande, att polismyndighet berättigades att taga en till böter dömd, vilken förut hållit sig undan, i förvar, till dess förvandlingsbeslut meddelats, därest utsikt funnes att sådant kunde meddelas inom viss kortare tid.

I en del av de yttranden, vari förslaget om bötesförvandlingens överflyttande till domstol avvisas, har hänvisats till andra åtgärder som i stället för införande av den dubbla domstolsbehandlingen kunde vidtagas.

Göta hovrätt anför sålunda:

Om förvandlingen av böter fortfarande skulle ankomma på de administrativa myndigheterna, syntes villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff knappast kunna komma i fråga, enär meddelandet av sådan dom, såsom de sakkunniga anfört, förutsatte prövning av domstol. Det kunde emellertid ifrågasättas om denna konsekvens innebure någon olägenhet av större betydelse. I fall då villkorlig dom ej meddelats vid böternas ådömande syntes hinder icke möta att medgiva de administrativa myndigheterna befogenhet att under vissa förutsättingar befria den bötfällde från undergående av förvandlingsstraff.

I motsats mot vad Göta hovrätt sålunda uttalat har i några yttranden invänts, att det förhållandet att villkorligt anstånd skulle kunna beviljas med förvandlingsstraff icke nödvändigt måste hava till konsekvens, att bötesförvandlingen överflyttades till domstolarna, utan i stället kunde åt länsstyrelserna, som nu handhade förvandlingen, uppdragas att bevilja dylikt anstånd. Härigenom skulle proceduren med dubbel domstolsbehandling undvikas i normala fall.

Denna mening omfattas av *häradshövdingarna i Oppunda och Villåttinge domsaga, Hallands södra domsaga* samt *Askims, Hisings och Sävedals domsaga.* Häradshövdingen i sistnämnda domsaga anför härom:

Bötesförvandlingen borde verkställas av länsstyrelsen och denna borde även äga meddela anstånd med förvandlingsstraffet. Sådant anstånd borde i regel beviljas, vilket överensstämde med de sakkunnigas förslag. Det förefölle knappast lämpligt att benämna detta anstånd villkorlig dom, det vore närmast att jämställa med sådant anstånd med böters gäldande som finge meddelas av indrivningsmyndighet. Det kunde icke vara ägnat att ingiva betänkligheter att anförtro sådant anståndsmeddelande åt länsstyrelsen, som handhade ärenden av betydligt ömtåligare beskaffenhet såsom internering av alkoholister, omhändertagande av barn för skyddsuppfostran och andra ärenden, som stode den dömande funktionen nära.

Nödvändigheten av dubbel domstolsbehandling för bötesförvandlingen ifrågasättes vidare av *länsstyrelsen i Kopparbergs län,* som anvisar som möjlig utväg att domstol samtidigt med den dom varigenom böterna ådömts skulle meddela ett, låt vara villkorligt förvandlingsbeslut.

Till undvikande av dubbel domstolsbehandling i den utsträckning som före-

slagits, förordas i några yttranden det system i fråga om förvandlingens anordnande som föreslogs av strafflagskommissionen. Bötesförvandlingen skulle enligt dessa yttranden i princip alltjämt ankomma å länsstyrelserna men skulle för vissa fall kunna överflyttas å domstolarna för möjliggörande av villkorlig dom, avvikelse från den fastställda förvandlingsskalan eller befrielse från förvandlingsstraff. Uttalanden i denna riktning förekomma i yttranden från *länsstyrelsen i Uppsala län, häradshövdingarna i Västernärkes domsaga, Vättle, Ale och Kullings domsaga* samt *Flundre, Väne och Bjärke domsaga* ävensom *polisdomstolen i Göteborg.*

I syfte att minska behovet av dubbel domstolsbehandling föreslår *länsstyrelsen i Blekinge län* att det i viss utsträckning kunde överlämnas åt åklagaren att träffa avgörande, huruvida talan om förvandling av böter skulle föras eller ej, så att i fall, då åklagaren kommit till den uppfattningen att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, det hela skulle stanna vid att åklagaren gjorde anmälan härom hos domstolen, vilken det skulle tillkomma att avskriva böterna, om ej särskilda skäl påkallade annat.

Rådhusrätten i Gävle ifrågasätter att åtminstone i vissa fall bötesförvandling borde ankomma å länsstyrelserna, exempelvis då någon som intagits i fängelse för undergående av urbota bestraffning samtidigt skulle undergå förvandlingsstraff för böter, som icke ådömts i samband med den urbota bestraffningen.

Frågan huru förfarandet vid bötesförvandling i sina huvuddrag bör ordnas har föranlett uttalanden i en del yttranden.

Med erinran om de betänkligheter som förefunnes mot domstolsförfarande har från skilda håll betonats vikten av att enklast möjliga former bestämdes för detta förfarande. Olika förslag och önskemål härutinnan ha framförts.

Länsstyrelsen i Gotlands län föreslår en i huvudsak skriftlig handläggning med remissförfarande, varifrån övergång till muntligt förfarande skulle kunna ske, då det funnes erforderligt eller av part begärdes. Enligt länsstyrelsens mening borde, om sådan anordning tillämpades, framställning om förvandling göras genom ansökan direkt av indrivningsmyndigheten men allmänne åklagaren borde höras i fråga om villkorlig dom m. m. Liknande anordning förordas av *föreningen Sveriges stadsfiskaler.*

I yttrandena från *Blekinge länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* och *stadsfogden i Luleå* anmärkes på att förhandlingen enligt förslaget skulle påkallas av allmän åklagare och icke av indrivningsmyndigheten. Länsavdelningen anför:

Vad som skulle prövas vore den bötfälldes förhållande under indrivningstiden och härom kunde icke åklagaren få någon kännedom, försåvitt han icke samtidigt skulle råka vara indrivningsförrättare. Det bleve alltså nödvändigt att åklagaren av indrivningsmyndigheten inhämtade alla de upplysningar han kunde få. Det riktigaste och mest enkla vore att den som hade att verkställa indrivningen också direkt gjorde framställning om förvandling. Framställningen borde insändas postledes och således utan att sökanden inställde sig. Endast i enstaka undantagsfall borde sökanden vara skyldig till

personlig inställelse. Den bötfällde borde ej inkallas genom formlig stämning utan det vore tillräckligt att han underrättades genom rekommenderad postförsändelse med föreläggande för honom att yttra sig inom viss tid. Endast om utsikt ej funnes att på så sätt träffa den bötfällde med delgivning borde för denna åtgärd anlitas indrivningsmyndigheten.

I fråga om behörigheten för domare å landet att handlägga förvandlingsmål anför *hovrätten över Skåne och Blekinge.*

Då vid häradsrätterna nämndens medverkan ansåges så värdefull, och detta särskilt inom straffprocessen, kunde det synas mindre lämpligt, att häradshövdingen ensam skulle kunna avdöma förvandlingsmål, där svarandens personliga och ekonomiska förhållanden komme att spela stor roll. De hänsyn till processens snabbhet som motiverat nämnda anordning finge emellertid anses väga tyngre än kravet på nämndens medverkan.

I åtskilliga yttranden har föreslagits, att mål om förvandling borde få upptagas även av lagfaren ledamot av rådhusrätt lika väl som av domare på landet. Som skäl härför har åberopats, att förvandlingsproceduren därigenom skulle förenklas, att beslutet ofta bleve av rent expeditionell natur och att det med hänsyn till omgången för erhållande av förvandlingsbeslut av rådhusrätten eljest skulle föreligga stor risk att bötfälld, som saknade stadigt hemvist, bleve i tillfälle att undandraga sig förvandlingsstraffet. Önskemål i denna riktning uttalas sålunda av *Svea hovrätt, länsstyrelsen i Norrbottens län* samt *rådhusrätterna i Hälsingborg, Karlstad, Västerås* och *Eskilstuna.* I de två sistnämnda rådhusrätternas yttrande förordas att undantag gjordes beträffande sådana fall, då villkorlig dom eller avvikelse från förvandlingsskalan kunde ifrågasättas; målen borde då hänskjutas till rätten. Rådhusrätten i Västerås anser även att den bötfällde alltid borde äga påkalla rådhusrättens prövning av förvandlingsbeslutet.

Att även sekreterare i domsaga borde äga handlägga mål om förvandling föreslås av *Svea hovrätt* och *häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna domsaga.* I några yttranden framhålles även behovet av föreskrift huruvida mål om förvandling skulle vara inbegripna bland dem, som avses i 1 § lagen om särskilda sammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden samt 19 § 2. domsagostadgan. Enligt *Svea hovrätts* mening borde förvandlingsmålen omfattas av dessa bestämmelser, medan *hovrätten över Skåne och Blekinge* under hänvisning till målens vikt uttalat en motsatt åsikt.

De sakkunnigas förslag i avseende å kontroll från domstolarnas sida över indrivningsförfarandet, vilken fråga i flertalet av de avgivna yttrandena icke närmare berörts, har i några yttranden föranlett erinringar. Dessa erinringar gå främst ut på att det vore olämpligt att domstolarna skulle utöva tillsyn över organ som äro underordnade länsstyrelserna. Anmärkning i detta hänseende uttalas av bland andra *Göta hovrätt* och *länsstyrelsen i Kristianstads län.* Länsstyrelsen utvecklar denna anmärkning sålunda:

Den ökade kontroll å bötesindrivningen, som de sakkunniga eftersträvade, borde icke vinnas genom domstols medverkan på föreslaget sätt. Domstolarna och indrivningsmyndigheterna vore av varandra helt oberoende stats-

organ. Att låta domstolarna genom beslut, som icke finge överklagas, få korrigerande inverka på de administrativa myndigheternas indrivningsåtgärder kunde därför skapa kollisionsfall och vore icke att tillråda. Domstolarnas medverkan borde inskränka sig till en hemställan om ytterligare utredning i bötesärendet. För övrigt ansåge länsstyrelsen, att den ökade kontrollen lämpligast borde ordnas genom föreskrift för de underordnade indrivningsmyndigheterna att exempelvis en gång varje månad till länsstyrelsen rapportera beslut angående beviljat anstånd eller avbetalning av böter.

Nyttan och nödvändigheten av domstolskontrollen ifrågasättes i några yttranden. *Föreningen Sveriges stadsfogdar* framhåller att de bötfällda själva noga vakade över att deras rätt tillgodosåges, vilket bestyrktes därav att några klagomål knappast förekommit över indrivningsmyndigheternas beslut om anstånd och avbetalning.

Vidare ha anmärkningar riktats mot förevarande förslag med hänsyn till den arbetsökning för domstolar och indrivningsmyndigheter som förslagets genomförande ansåges skola medföra. *Föreningen Sveriges stadsfogdar* yttrar i detta hänseende.

Förslaget komme att förorsaka mycket och onödigt utredningsarbete, i synnerhet som bötesindrivarna genom sin praktiska erfarenhet och sin personkännedom om de bötfällda vore de enda som vore i stånd att giva besked i nu ifrågavarande avseenden. Ett hänskjutande av förut handlagda mål till vederbörande indrivningsmyndighet för ny behandling skulle i allmänhet resultera i, förutom onödig omgång, att bättre indrivningsresultat än förut skett icke skulle ernås. Om den bötfällde påkallade sådan åtgärd, borde det i de flesta fall icke medgivas, ty i dylika fall borde tredska anses hava förelegat, eftersom eventuella tillgångar icke redan uppgivits.

Förslaget om skärpning av förvandlingsstraffet genom höjning av dess minimum till tjugu dagar och dess maximum till nittio dagar har i de flesta yttranden tillstyrkts eller lämnats utan särskild erinran. I vissa yttranden har dock uttalats betänkligheter mot det höga minimistraffet och föreslagits sänkning därav; i flera fall göres en sådan uppfattning gällande i samband med förslag att även mindre bötesstraff alltid eller under vissa förutsättningar skola kunna förvandlas.

Göta hovrätt, som anser det föreslagna minimistraffet för högt, anför härom:

Det vore givetvis riktigt, som de sakkunniga framhölle, att ett mycket kortvarigt förvandlingsstraff icke vore ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot tredskande bötesbetalare samt jämväl ur andra synpunkter vore olämpligt. Emellertid syntes en så kraftig höjning av minimum för förvandlingsstraffet som till 20 dagar knappast påkallad. Ett så högt förvandlingsstraff som 30 dagars fängelse skulle enligt förslaget inträda redan vid ett — relativt sett — så lågt straff som 20 dagsböter, vilket icke vore lämpligt. Då även i fall när böter delvis guldits förvandlingsstraffet normalt skulle uppgå till minst 20 dagars fängelse, syntes detta ägnat att motverka önskemålet om böternas erläggande. Hovrätten hemställde, att förvandlingsstraffets minimum bestämdes väsentligt lägre. Utsikten till frihetsberövande under exempelvis lägst en vecka vore i de flesta fall ett tillräckligt effektivt medel att framtvinga betalning av böterna.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, som är av samma uppfattning, yttrar:

Länsstyrelsen kunde icke underlåta att framhålla hurusom ett så högt förvandlingsstraff som det föreslagna minimum för en ringare förseelse kunde befaras komma att verka både deprimerande och orättvist för en bötfälld, som mindre tänkte på den vandel, som kunde vara anledningen till att han ådömdes förvandlingsstraff, än på arten av den förseelse han begått. En befarad disproportion mellan förseelse och förvandlingsstraff komme måhända än mera att framträda i de fall, då böter skulle förvandlas samtidigt som straffarbete eller fängelse ådömdes.

Förslag om sänkning av förvandlingsstraffets minimum till tio dagars fängelse framställes av följande myndigheter och sammanslutningar, nämligen *Svea hovrätt, länsstyrelserna i Blekinge* och *Gävleborgs län, rådhusrätterna i Hälsingborg, Gävle, Jönköping* och *Karlskrona, föreningen Sveriges landsfiskaler* ävensom *Sveriges fångvårdsmannaförbund.*

Sänkning förordas vidare av *länsstyrelsen i Uppsala län* (till sex dagar eller 'en arbetsvecka'), *länsstyrelserna i Gotlands* och *Älvsborgs län, rådhusrätterna i Eskilstuna* och *Västerås, häradshövdingarna i Sollentuna och Färentuna domsaga, Oppunda och Villåttinge domsaga, Oxie och Skytts domsaga* samt *Frosta och Eslövs domsaga* ävensom *föreningen Sveriges stadsdomare.*

Under erinran att ett avsevärt antal fångar avtjänade förvandlingsstraff i samband med omedelbart ådömt frihetsstraff framhåller *svenska fångvårdssällskapet,* att dessa fångars möjligheter att betala böterna vore avsevärt beskurna genom den längre eller kortare frihetsförlusten men genom förvandlingsstraffets skärpning komme de att i likhet med tredskande bötesbetalare få strafftiderna förlängda.

De föreslagna bestämmelserna om rätt för domstol att höja eller sänka förvandlingsstraff eller befria därifrån ha i vissa yttranden väckt betänkligheter.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser sålunda synnerlig stor tvekan kunna råda om lämpligheten av befogenheten för domstolarna att med hänsyn till den bötfälldes större eller mindre beredvillighet att gälda böterna sätta förvandlingsstraffet lägre, respektive högre än som motsvarade den för normalfallen avsedda förvandlingsskalan. Länsstyrelsen yttrar härom:

I och för sig syntes det föga tilltalande, att under identiskt lika förhållanden begångna likartade förseelser på detta sätt kunde komma att förskylla olika straff, beroende på omständigheter, som icke hade något som helst samband med själva förseelsen. Men härtill komme, att det i flertalet fall bleve synnerligen vanskligt för domstolen att avgöra, huruvida den dömde av 'tredska eller vårdslöshet' underlåtit att gälda böterna, eller om han i sådant avseende 'gjort vad han förmått'. Om icke prövningen härav skulle urarta till rena godtycket, syntes det nödvändigt att i varje särskilt fall förebragtes fullständig utredning om den dömdes yttre levnadsförhållanden och hela livsföring i tiden efter bötesdomens avkunnande. Huruvida arbetet med en sådan utredning komme att stå i rimlig proportion till de resultat, som uppnåddes, kunde lämnas därhän. Sannolikt komme i praktiken utredningssvårigheterna att föra med sig, att domstolarna sällan eller aldrig avveke från

normalskalan, men i så fall bleve ju också betydelsen av här ifrågavarande bestämmelser ringa eller ingen.

Att ifrågavarande bestämmelser skulle vara ägnade att leda till ojämnhet och godtycke i rättsskipningen har jämväl hävdats av *länsstyrelsen i Uppsala län, rådhusrätten i Karlstad* och *Kopparbergs länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler.* Berörda länsstyrelse tillägger, att förslaget om rätt för domstol att höja förvandlingsstraffet på grund av tredska eller uppenbar vårdslöshet träffades av de sakkunnigas egen anmärkning, att bevisning angående dylikt förfarande vore mycket svår att åvägabringa, varför bestämmelsen sannolikt sällan skulle komma att tillämpas. Bestämmelsen avstyrkes även av *häradshövdingen i Oppunda och Villåttinge domsaga,* som anser den skärpning av förvandlingsstraffet som i övrigt föreslagits vara tillräckligt stor för att förmå de bötfällda att betala böterna.

De föreslagna bestämmelserna i avseende å förvandling av normerade böter hava i allmänhet ej föranlett särskilda uttalanden. Från några håll hava dock erinringar framställts. *Länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter huruvida sådan avvikelse från eljest gällande straffregler lämpligen borde ske i detta sammanhang. *Rådhusrätten i Västerås* och *föreningen Sveriges stadsdomare* framhålla att de föreslagna stadgandena vore främmande för vår strafflag och knappast påkallade av något praktiskt behov. Av *rådhusrätterna i Gävle, Örebro* och *Eskilstuna* har föreslagits att normerade böter helt eller i största möjliga utsträckning borde utbytas mot dagsböter, varigenom ifrågavarande särbestämmelser bleve onödiga. *Generaltullstyrelsen* ville icke motsätta sig de föreslagna bestämmelserna men förutsatte därvid att dessa icke i någon avsevärd utsträckning skulle finnas behöva tillämpas i tullmålen.

De sakkunnigas förslag om undantag från förvandling av vissa mindre böter har i de ojämförligt flesta yttrandena gjorts till föremål för kritik. Förslaget har lämnats utan erinran av *fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Södermanlands, Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands* och *Västerbottens län, Stockholms rådhusrätt* (majoriteten), *polisdomarna i Stockholm* och *Malmö, sex häradshövdingar, styrelsen för statens alkoholistanstalt å Venngarn, föreningen Sveriges stadsfiskaler, Sveriges fångvårdsmannaförbund* och *nykterhetsnämndernas centralkommitté.* Härjämte har av följande myndigheter uttalats, att övervägande skäl ansetts i princip tala för förslaget, nämligen *hovrätten över Skåne och Blekinge, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Örebro län* och *tre häradshövdingar.* I övriga yttranden har förslaget avstyrkts eller mot detsamma framförts allvarliga betänkligheter.

Den framställda kritiken har i främsta rummet gått ut på att förslaget skulle vara ägnat att leda till minskning av respekten för lagbuden och de myndigheter som tillsåge deras upprätthållande. *Svea hovrätt* anför sålunda, att den föreslagna regeln helt visst skulle utöva en mycket menlig inverkan på bötesbetalningen samt utan tvivel även kunde uppmuntra till trots

emot lag och laga myndighet samt alstra slapphet beträffande vissa lagbuds efterlevnad. Liknande uttalande göres av *Göta hovrätt. Länsstyrelsen i Kristianstads län* yttrar att även böter för mindre förseelser, vare sig dessa riktade sig mot samhället eller den enskilde, utgjorde en bestraffning som måste utkrävas för att icke det allmänna rättsmedvetandet skulle bliva kränkt; i annat fall skulle lydnaden för gällande lagar och författningar undergrävas samt polismyndigheterna beredas stora svårigheter vid ordningens upprätthållande. Länsstyrelsen framhåller även att ett beivrande av smärre lagöverträdelser måste för polismyndigheterna te sig fullständigt meningslöst, om det på förhand vore uppenbart att någon påföljd för den felande icke komme att inträda. Att det på grund härav vore förklarligt att polismyndighetens intresse att beivra dylika förseelser komme att slappna, framhåller *föreningen Sveriges landsfiskaler,* som även anser det påtagligt att domstolarnas och myndigheternas prestige skulle taga allvarlig skada om förslaget genomfördes. *Föreningen Sveriges stadsfogdar* förklarar att om icke hela domstolsförfarandet skulle bliva fullkomligt meningslöst, följden av förslaget måste bliva att bötesstraffen av domstolarna höjdes.

Föreningen Sveriges häradshövdingar anför:

Det vore för rättskänslan kränkande, att gärningar, som enligt gällande lag vore belagda med ansvar, ej komme att för den sakfällde medföra någon påföljd. De personer, som det här gällde, tillhörde oftast en kategori, vilken ej betraktade det såsom någon skam att ställas under åtal och för vilken därför åtalet i och för sig icke innebure något straffmoment. Däremot komme sådana tilltalade, som kunde betala sina böter, i allmänhet att i dubbel måtto drabbas menligt av åtalet, i det de nämligen utom den egendomsförlust, erläggande av böterna innebure, finge vidkännas det lidande, som skammen av ett åtal medförde. Fixerandet av en viss gräns beträffande böter, som icke skulle förvandlas, kunde befaras medföra en straffmätning, vilken ej, såsom borde ske, toge hänsyn uteslutande till förseelsens mer eller mindre svåra art samt föreliggande förmildrande eller försvårande omständigheter. Enligt de sakkunnigas mening borde domstolarna vid straffmätningen kunna anlägga andra synpunkter än dem, som enligt vad ovan anförts borde vara ensamt avgörande. Att en dylik oegentlighet också komme att bliva följden av den föreslagna nya lagstiftningen vore mycket sannolikt. Det kunde med fog antagas, att en del domstolar, som icke kunde finna det berättigade i att begångna lagöverträdelser lämnades straffria, komme att till förebyggande härav sätta bötesbeloppen högre. än som eljest skulle hava blivit fallet. I detta sammanhang borde i fråga om bötesindrivningen framhållas en omständighet, som syntes ej hava beaktats av de sakkunniga. Å landsbygden förekomme en stor grupp bötfällda, som saknade utmätningsbara tillgångar men dock i regel erlade utdömda böter. Denna grupp utgjordes av lantbrukares söner och döttrar samt hos lantbrukare anställda drängar och kvinnliga hembiträden. Vid häradsrätterna förekomme i mycket stor omfattning åtal för förseelser, begångna av dessa, särskilt förseelser mot vägtrafikstadgan vid färd med velociped, och de utdömda bötesbeloppen understege i regel tjugufem kronor. Enligt vad från åklagarhåll vitsordats betalades dylika böter så gott som undantagslöst, oaktat vederbörande saknade utmätningsbara tillgångar. Skulle det nu föreliggande förslaget upphöjas till lag, kunde det med visshet förutses, att dylika böter bleve obetalda, och förseelserna följaktligen bleve straffria.

I likhet med föreningen Sveriges häradshövdingar har jämväl från andra håll mot förslaget erinrats att det skulle bryta mot principen om allas likhet inför lagen. *Svea hovrätt* yttrar sålunda, att det låge något för rättsmedvetandet stötande däruti, att av två personer i samma ekonomiska läge den mindre nogräknade skulle kunna undandraga sig varje påföljd av sin förseelse, medan den mera pliktmedvetne finge vidkännas bötesstraff.

Generaltullstyrelsen förklarar att styrelsen, även med erkännande av önskvärdheten att finna en form för undvikande av de kortvariga förvandlingsstraffen, icke kunde tillstyrka, att förslaget i förevarande del genomfördes, med mindre sådana jämkningar i en eller annan form vidtoges, att möjligheten till bötesförvandling lämnades orubbad vid brott mot tullförfattningarna, i varje fall vid olovlig varuinförsel.

Ehuru sålunda i många yttranden de sakkunnigas förslag om förvandlingsfrihet för småböter starkt kritiserats, har dock icke den tanken helt avvisats att i viss utsträckning undantag från förvandling kunde göras beträffande böter för mindre förseelser. I ett flertal yttranden har sålunda tillstyrkts att undantag från förvandling i föreslagen utsträckning borde ske men på villkor att den bötfällde icke av tredska eller vårdslöshet underlåtit gälda böterna. I andra yttranden har denna utväg anvisats i den formen, att i vart fall förvandling måste kunna ske vid tredska eller vårdslöshet. Uttalanden av nu angiven innebörd göras sålunda av *Svea* och *Göta hovrätter, länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands, Blekinge* samt *Göteborgs och Bohus län, rådhusrätterna i Göteborg, Gävle, Eskilstuna, Västerås* och *Karlskrona* ävensom en *minoritet* inom *Stockholms rådhusrätt* samt *häradshövdingen i Södra Roslags domsaga.*

Svea hovrätt och *rådhusrätten i Göteborg* förorda därjämte att det skulle stå åklagaren öppet att påkalla förvandling även i fall då den bötfällde givit anledning till antagande att straffets undergående erfordrades för hans tillrättaförande.

Som utväg att undgå vissa av olägenheterna av undantagen från förvandling har vidare i ett yttrande *(häradshövdingen i Frosta och Eslövs domsaga)* väckts förslag att den domstol som ådömde bötesstraffet skulle, där den funne förhållandena vid förseelsens begående så påkalla, äga förordna att böterna vid bristande betalning skulle förvandlas.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, som avstyrker förslaget att småböter icke skulle vara förvandlingsbara, föreslår att det föreslagna stadgandet om rätt för domstol att under vissa förhållanden helt befria bötfälld från förvandlingsstraff så tillämpas, att bagatellförseelser icke behöva sonas med fängelse.

Beträffande sättet för bestämmandet av de fall som skulle undantagas från förvandling ha *häradshövdingen i Frosta och Eslövs domsaga* samt *landsfogden i Gotlands län* förordat ett system, vilket i princip överensstämmer med det som, på sätt framgår av de sakkunnigas promemoria, varit ifrågasatt i Finland. Användande av detta system ifrågasättes jämväl av *länsstyrelserna i Västernorrlands* och *Norrbottens län* samt *rådhusrätten i Hälsingborg.*

Vidare har i några yttranden anmärkning riktats mot att mindre böter ej

skulle få förvandlas vid sådant sammanträffande med andra böter att böterna sammanlagt uppnå gränsen för förvandlingsbarhet. Anmärkning häremot framställes sålunda av *rådhusrätten i Gävle* och av *häradshövdingen i Tveta, Vista och Mo domsaga.* Av *länsstyrelsen i Östergötlands län* har ock påpekats att bötfälld, som ådömts två bötesstraff å vartdera tjugu kronor, ej borde behandlas mildare än den som dömts till ett straff å trettio kronor.

I fråga om den föreslagna gränsen för förvandlingsfrihet ha några avvikande meningar yppats. Med hänsyn särskilt till den talrika förekomsten av mindre trafikförseelser har *häradshövdingen i Oxie och Skytts domsaga* ansett gränsen böra nedsättas till tre dagsböter och femton kronor penningböter. Å andra sidan har höjning av gränsen förordats av *häradshövdingen i Västerbottens västra domsaga* till tio dagsböter och av *häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna domsaga* till tio à femton dagsböter.

I några yttranden framhålles att förslagets genomförande nödvändiggör en justering av straffskalorna uppåt i vissa författningar. Sålunda anmärker *hovrätten över Skåne och Blekinge* att bland de förseelser, vid vilka bötesmaximum vore under tjugufem kronor och där ådömt bötesstraff sålunda icke ens vid iteration skulle kunna förvandlas, otvivelaktigt funnes några, som hade en viss praktisk betydelse och vid vilka iteration vore mycket tänkbar, t. ex. vissa förseelser mot ordningsstadgan för rikets städer eller med stöd av denna utfärdade bestämmelser. Under uttalande att det icke kunde anses tillrådligt att helt avstänga samhället från möjlighet att reagera mot medellösa personer, som gång på gång gjorde sig skyldiga till sådana förseelser, konstaterar hovrätten att, därest såsom hovrätten förordade dagsbotssystemet utsträcktes att avse alla böter, frågan komme att lösas av sig själv; skulle sådan utsträckning av dagsbotssystemet ej vidtagas, syntes bötesmaxima böra justeras så att alla praktiskt betydelsefulla förseelser kunde beläggas med böter till belopp av minst tjugufem kronor. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* anför att om en gräns av ifrågavarande slag skulle uppställas, det framstode som en given nödvändighet att straffskalan höjdes i fråga om de förseelser, för vilka böterna ej nådde upp till denna gräns. Yrkande om straffhöjning framställes även av *kontrollstyrelsen* beträffande fylleriförseelser. Styrelsen yttrar att ehuru den hyste starka principiella betänkligheter mot förslaget rörande mindre böter, vilket hade sin huvudsakliga betydelse i fråga om fylleriförseelserna, styrelsen ej ville underskatta vikten av de skäl som kunde anföras för förslaget, men att med bifall till förslaget syntes oundgängligen böra förknippas förslag om sådan ändring i straffbestämmelserna för fylleri, att iteration vid sådana förseelser medförde straffskärpning utöver gränsen för böters förvandlingsbarhet.

Vad härefter angår det särskilda förslaget om begränsning av förvandlingsbarheten av böter för fylleri och förargelseväckande beteende i samband med fylleri har detta i allmänhet ej föranlett speciella uttalanden. Inställningen därtill torde i stort sett vara densamma som till frågan om särbehandling i förvandlingshänseende av mindre böter över huvud. I några yttranden har

emellertid markerats en annan uppfattning till detta förslag och i andra har detsamma gjorts till föremål för särskilda anmärkningar.

Rådhusrätten i Eskilstuna, som i övrigt avstyrker bifall till förslaget om förvandlingsfrihet, förklarar sålunda att den beträffande fylleriförseelserna i stort sett vore ense med förslagets grundlinjer men förordade i första hand användning av varning såsom påföljd å fylleriförseelse. *Socialstyrelsen* vill, ur de synpunkter styrelsen företräder, ej motsätta sig förslaget om förvandlingsfrihet; det vore enligt styrelsens mening tillfyllest att konstatera att avtjänande av fylleriböter ur alkoholistvårdens synpunkt knappast fyllde någon funktion och ej heller motsvarade något större allmänpreventivt syfte att avhålla från fylleri. *Nykterhetsnämndernas centralkommitté* yttrar att den praktiska erfarenheten visat, att de kortvariga förvandlingsstraffen för böter hade ytterst ringa, om ens någon betydelse såsom avskräckande och uppfostrande moment, och kommittén tvekade ej att tillstyrka, att fängelsestraffen för fylleri på föreslaget sätt ställdes på avskrivning.

I motsatt riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Norrbottens län,* som icke finner det påkallat att giva fylleriböter särställning i förvandlingshänseende; *länsstyrelsen i Östergötlands län* anser förslaget medföra risk för nykterhetstillståndet.

Kontrollstyrelsen, som framfört allvarliga betänkligheter mot att undantaga mindre böter över huvud från förvandling, avstyrker nu ifrågavarande förslag. Styrelsen anför:

Som motiv för förslaget hade de sakkunniga i huvudsak hänvisat till att vissa andra reaktioner från det allmännas sida följde å en begången fylleriförseelse, i vilket hänseende de sakkunniga särskilt erinrat om bestämmelserna i 34, 35 och 64 §§ av gällande rusdrycksförsäljningsförordning samt om vissa stadganden i det av 1928 års revision av rusdryckslagstiftningen framlagda förslaget till lag om nykterhetsvård. Sistnämnda stadganden hade emellertid veterligen i flera av de yttranden, som avgivits över det ifrågavarande förslaget, utsatts för en kritik, som, redan den, gjorde frågan om antagandet av denna del av förslaget till lag synnerligen oviss. Det i 35 § rusdrycksförsäljningsförordningen meddelade stadgandet hade alltmera kommit ur tillämpning. Kvar stode de åtgärder, som enligt 34 och 64 §§ rusdrycksförsäljningsförordningen kunde av systembolag vidtagas mot fyllerister. Erinras kunde till en början, att enligt rusdryckslagstiftningsrevisionens förslag förefintligheten av flera än två fylleriförseelser under de två senaste åren icke längre skulle utgöra en absolut avstängningsgrund. Framhållas kunde vidare, att av systembolag vidtagna åtgärder icke hade karaktären av straff och, enligt kontrollstyrelsens mening, icke kunde fullgöra straffets funktioner. Syftet med de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende angåves vara att begränsa antalet förvandlingsstraff. Å andra sidan konstaterade de sakkunniga, att det tydligtvis vore förenat med fara ur allmänpreventiv synpunkt att undantaga från förvandlingsstraff andra förseelser än de utpräglat bagatellartade. Från dessa båda principiella utgångspunkter kunde det om de fall av fylleri, som berördes av nu ifrågavarande förslag — d. v. s. sådana första och andra gångens fylleriförseelser under en tvåårsperiod, för vilka högre straff än 25 kronor ådömts, och vilka ifrågakomme till förvandling — sägas, att de varken vore så talrika — enligt stickprovsundersökning avseende straffmätningen under tiden 1929—1934 beträffande ettusen personer

överstege det genomsnittliga fylleristraffet först med femte förseelsen tjugufem kronor — att en undantagsregel för deras vidkommande vore av synnerlig betydelse, eller så utpräglat bagatellartade, att en sådan regel icke desto mindre vore försvarlig. Det kunde svårligen betecknas som ett missbruk av statens maktmedel att i dessa fall låta förvandlingsstraff inträda. Den privilegierade särställning, fylleristerna enligt förslaget skulle komma att intaga, kunde enligt kontrollstyrelsens mening knappast undgå att verka uppluckrande på den opinionsbildning i fråga om fylleriets förkastlighet, som enligt de sakkunniga numera stadgat sig, och på denna uppfattnings allmänprevenerande verkan mot fylleriförseelser.

I några yttranden har erinrats om den genom lagstiftning under 1925 genomförda skärpningen av straffet för fylleri och anmärkts att föreliggande förslag stode i strid mot nämnda lagstiftning.

Mot förslaget att böter för förargelseväckande beteende, där förseelsen begåtts i samband med fylleri, skulle i förvandlingshänseende behandlas lika med böterna för fylleriet, har i ett flertal yttranden riktats anmärkning. *Svea hovrätt* yttrar sålunda att den privilegierade ställning som inrymts åt förargelseväckande beteende i samband med fylleri kunde, om ej hovrättens hemställan om befogenhet för åklagaren att i vissa fall föra talan om förvandling vunne bifall, leda till stötande resultat särskilt i sådana fall, då bland flera, som vid ett och samma tillfälle ådragit sig ansvar för förargelseväckande beteende, somliga drabbats av ansvar jämväl för fylleri, andra däremot icke. *Kontrollstyrelsen* finner det förklarligt om fylleriet under sådana förhållanden, mot stadgandet i 3 § av 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap, komme att uppfattas som en ursäkt för det under berusning begångna brottet. I andra yttranden har påpekats att åklagarna i dylika fall, för att undvika den nu berörda stötande konsekvensen, skulle nödgas inskränka åtal att gälla endast förargelseväckande beteende.

De sakkunnigas förslag rörande böter ådömda å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt intagna personer har med allenast få undantag gillats eller lämnats utan erinran.

Frånsett en erinran beträffande bestämmelsernas formulering hava allenast i två yttranden framställts anmärkningar mot desamma. Det ena yttrandet är avgivet av *nykterhetsnämndernas centralkommitté.* Däri ifrågasättes huruvida det ej vore lämpligt att ådömt förvandlingsstraff finge förfalla även för dem som frivilligt ingått å alkoholistanstalt, enär i annat fall en person som bringats till insikt om behovet och nödvändigheten att söka vård å alkoholistanstalt, komme i en ogynnsam situation. I det andra yttrandet, som avgivits av *en landsfiskal,* uttalas att tillräckliga motiv icke förebragts för att förvandlingsstraff skulle förfalla i fråga om andra böter än sådana för fylleri.

Av de myndigheter och sammanslutningar som haft tillfälle yttra sig över den inom departementet utarbetade promemorian angående förvandling av böter för fylleri m. m. har det däri framställda förslaget tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *Svea* och *Göta hovrätter, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, tjugu länsstyrelser* och *föreningen Sveriges häradshövdingar.* Därutöver tillstyrkes förslaget i princip av *hovrätten över*

Skåne och Blekinge, kontrollstyrelsen, två länsstyrelser, styrelserna för statens alkoholistanstalt å Venngarn och *statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö* samt *nykterhetsnämndernas centralkommitté.* Avstyrkande yttranden hava avgivits av *socialstyrelsen* och *två länsstyrelser.*

Länsstyrelsen i Uppsala län, som ställer sig avvisande till förslaget, anför:

Vad anginge användningen av internering på alkoholistanstalt såsom reaktion mot fylleriförseelser erinrades, att förutsättningen för internering vore och även framdeles måste vara, att personen i fråga vore hemfallen åt alkoholmissbruk. Medlet bleve således icke användbart mer än i en bråkdel av de fall, då fylleriförseelser förelåge, vilket också framginge av en jämförelse mellan siffrorna för fylleriförseelser och de på grund av alkoholmissbruk internerade. Nykterhetsnämndernas och alkoholistanstalternas arbete borde icke heller försvåras genom att den föreställningen uppstode, att de användes såsom ett slags straffanstalter. Den utvidgning av interneringsinstitutet, som möjligen kunde vara påkallad, komme dock att befrämjas, om i anslutning till de sakkunnigas förslag kostnaden för vård å allmän anstalt finge gäldas av statsverket beträffande sådana personer, som intagits på grund av straff för fylleri eller förargelseväckande beteende i samband därmed.

Socialstyrelsen, som jämväl avstyrker förslaget, har framhållit att det i och för sig icke syntes alldeles ofrånkomligt att sammankoppla frågan rörande bötesförvandlingen med alkoholistlagstiftningen. Styrelsen vitsordar att det utan tvivel låge något irrationellt i den nuvarande ordningen, att jurisdiktionen hade att taga omedelbar befattning med en samhällsföreteelse, där det i många individuella fall kunde röjas att denna vore av beskaffenhet att i annan ordning påkalla ett omfattande förfarande enligt meddelad lagstiftning, utan att ett fast förbindelseled därvid åstadkommits i författningsväg. Styrelsen uttalar att den principiellt anslöte sig till de önskemål som i detta hänseende kommit till uttryck i de sakkunnigas promemoria. Emellertid förklarar sig styrelsen nödgad att för närvarande — i avvaktan på att utredning verkställdes rörande behovet av vårdplatser å alkoholistanstalterna och att åtgärder träffades för tillgodoseende av detta behov — avstyrka lagstiftningsåtgärder, som kunde förväntas medföra ökat behov av dylika vårdplatser. Styrelsen anför i detta avseende:

Under senare år hade behovet av vårdplatser visat stigande tendens, och man hade, i mån av tillgång på statsmedel för ändamålet, sökt att tillgodose detsamma genom utvidgningar och nya anstalter. Det tillskott på vårdplatser, som hittills med tillhjälp av anvisade statsmedel kunnat vinnas, hade icke motsvarat stegringen av platsbehovet. Platser kunde även i trängande vårdfall icke beredas, och nykterhetsnämnderna rapporterade stigande antal vårdbehövande expektanter. Redan med nuvarande lagstiftning och lagtillämpning vore bristningsgränsen uppnådd och överskriden, varför lagtillämpningen äventyrades. Den enligt styrelsens mening ojämförligt viktigaste frågan för den organiserade alkoholistvårdens vidkommande vore för närvarande att råda bot i här berörda nödläge. För ändamålet krävdes närmast en undersökning av platsbehovets verkliga omfattning samt häremot svarande tillgång på statsmedel för anordnande av allmänna anstalter.

Socialstyrelsen ifrågasätter vidare huruvida den föreslagna lagstiftningen kunde ur praktisk synpunkt anses ändamålsenlig. Härutinnan anför styrelsen:

Mot förslagen kunde riktas den erinringen, att de icke behörigen beaktat den stora sakliga olikhet, som förefunnes beträffande vagabonderande fyllerister och sådana med mera stadigvarande hemvist. I förra fallet syntes olägenheterna av det nuvarande tillståndet företrädesvis vara av rent praktisk och ekonomisk art; sedan en anhållen vagabonderande fyllerist erkänt sin förseelse, hade han tillfälle att avlägsna sig, innan utredning om hans eventuella tidigare förseelser hunnit verkställas, och domen avkunnades i hans frånvaro. Ett initiativ vare sig från domstols eller åklagares sida bleve därigenom nära nog lika ineffektivt som enligt nu gällande ordning; det vagabonderande klientelet, som ofta vore mest i behov av anstaltsvård, kunde faktiskt undandraga sig de samhällsåtgärder, som lagutkasten åsyftade att främja. Det syntes icke lämpligt, att det spörsmål om judiciellt initiativ inom alkoholistvården, som avhandlades i remisspromemorian, företoges till avgörande utan att jämväl här berörda närmast praktiska fråga därvid bringades till en ändamålsenlig lösning.

Beträffande valet mellan att såsom enligt de sakkunnigas förslag låta initiativtagande till åtgärder enligt alkoholistlagen ankomma å domstolarna eller, såsom i promemorian föreslagits, å åklagarna har det senare alternativet vunnit gillande i alla yttranden som beröra denna fråga. *Svea hovrätt* uttalar sålunda, att det vore synnerligen önskvärt om det syfte som avsåges med förslagen kunde vinnas utan den belastning av domstolarna som enligt de sakkunnigas förslag skulle inträda. I några av de genom hovrätterna inkomna yttrandena har anförts, att det icke lämpligen borde ifrågakomma att åt domstolarna uppdraga befattning med åtgärder mot alkoholister. Emellertid har i åtskilliga yttranden hemställts att behovet av alkoholistvård skulle prövas redan i samband med ådömande av böter för fylleri och ej först vid den senare tidpunkt, då frågan om förvandling av dylika böter bleve aktuell. Denna mening uttalas av *hovrätten över Skåne och Blekinge,* som finner det böra föreskrivas, att åklagaren redan innan han för tredje gången instämde en person för fylleri skulle undersöka om denne vore hemfallen åt alkoholmissbruk. *Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö* uttalar, att det ur alkoholistvårdens synpunkt vore att föredraga, att åtgärderna vidtoges redan då fylleriböterna ådömdes, samt att det ej alltid vore säkert att den som erlade fylleriböter vore mindre hemfallen åt alkoholmissbruk än den som ej betalade, varjämte det kunde framstå såsom en orättvisa, att den som hade penningar kunde köpa sig fri från risken för alkoholistbehandling. Jämväl *nykterhetsnämndernas centralkommitté* ansluter sig till berörda mening.

Departementschefen. Vid behandlingen i statsrådet den 20 april 1934 av frågan om tillkallande av särskilda sakkunniga för verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden framhöll jag beträffande det nuvarande förvandlingsstraffet, att det vore principiellt oriktigt att låta en person undergå frihetsstraff för ett brott som domstolen funnit böra sonas med böter. Anledningen till frihetsstraffets avtjänande vore icke det begångna brottets beskaffenhet utan den, att brottslingen antingen icke kunnat eller ock icke velat erlägga böterna. Om den dömde på grund av arbetslöshet eller dylikt icke kunnat betala böterna,

vore det för rättsmedvetandet stötande att straffet skärptes från bötesstraff till frihetsstraff. Beträffande det fall då den dömde på grund av tredska underläte att betala böterna, innebure risken att enligt nuvarande regler få böterna förvandlade till frihetsstraff icke ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot den tredskande. Vidare erinrades därom, att fortfarande intoges årligen i fängelserna för avtjänande av böter mer än 10,000 personer. Ett stort antal människor vandes sålunda vid fängelselivet under kortvariga uppehåll i straffanstalterna. Härigenom försvagades det avskräckande momentet hos frihetsstraffen. Innan de sakkunnigas reformförslag upptages till närmare granskning må i anslutning till nyss berörda yttrande de huvudlinjer efter vilka en reform kan tänkas genomförd något utförligare belysas.

Till en början må framhållas att den sist angivna omständigheten, att ett stort antal personer genom förvandlingsstraffet vänjes vid fängelserna, icke blott medför att respekten för frihetsstraffen överhuvud minskas hos bötesfångarna och dem som komma i beröring med dessa fångar utan även leder till ett utplånande av gränslinjen mellan förseelser och svårare brott, då för båda samma straffart kommer till användning. Nämnda förhållanden påkalla i och för sig att man såvitt möjligt söker begränsa användningen av fängelse såsom förvandlingsstraff. En sådan begränsning är motiverad jämväl därav, att det korta frihetsstraffet — och om något annat än ett relativt kortvarigt straff kan det ju vid förvandling av böter icke vara tal — även ur andra synpunkter är förkastligt.

Såsom en lösning av det föreliggande problemet kunde möjligen tänkas att helt avskaffa det nuvarande förvandlingsstraffet och tillskapa ett från det vanliga frihetsstraffet skilt förvandlingsstraff, arrest eller dylikt. Därest denna väg visade sig oframkomlig och förvandlingsstraffet i dess nu gällande form måste bibehållas, kunde den önskade begränsningen av förvandlingsstraffens antal i viss grad uppnås redan genom vidtagande av åtgärder som, utan att beröra förvandlingsstraffet, leda till att böter bliva erlagda i större utsträckning än för närvarande, t. ex. genom att underlätta för den bötfällde att erlägga böterna genom föreskrifter om anstånd och avbetalning av böter eller genom ett strängare indrivningsförfarande. En annan åtgärd som även vore ägnad att medföra en ökad bötesbetalning och därmed också en minskning av förvandlingsstraffen, vore att utvidga dagsbotssystemets tillämpningsområde, så att samtliga bötesstraff bleve bestämda i relation till den dömdes betalningsförmåga. För den händelse betalning av ådömda böter icke komme till stånd, kunde en begränsning av förvandlingsstraffet vinnas genom att man läte sådana bötfällda som äro arbetsföra avarbeta böterna genom arbete för det allmännas räkning. Därest nu angivna utvägar befinnas olämpliga eller otillräckliga, återstår att undersöka huruvida man icke under vissa förutsättningar kan avstå från att förvandla oguldna böter, antingen så att man vid utebliven bötesbetalning låter sig nöja med den varning bötesdomen innebär, eller så att man ersätter förvandlingsstraffet med en villkorlig dom.

Alldeles särskilt gör sig önskemålet att begränsa det nuvarande förvandlings-

straffets användningsområde gällande, då den bötfällde på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna. Såsom förut nämnts är det nämligen i dessa fall för rättsmedvetandet stötande, att straffet skärpes från bötesstraff till frihetsstraff. Denna synpunkt gör sig kanske mindre gällande i länder, där ett kortvarigt frihetsstraff direkt kan ådömas för ett ringare brott och där således någon principiell gränslinje knappast förefinnes mellan bötesstraff och frihetsstraff. I vårt land däremot, där frihetsstraffet i motsats till bötesstraffet har en i viss grad diffamerande karaktär, framträder det stötande i utbytandet av böter mot frihetsstraff starkare. Om man således bör söka uppnå att såvitt möjligt ej den omständigheten att bötfälld på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna skall medföra undergående av förvandlingsstraff, måste man å andra sidan undvika det resultat att den medellöse och förvärvsoduglige utan att drabbas av någon påföljd skall kunna begå sådana förseelser som endast äro belagda med böter, låt vara att man, då fråga är om tämligen obetydliga förseelser, möjligen kan låta sig nöja med den varning som ligger i själva bötesdomen. I själva verket torde det icke givas någon lösning som tillgodoser båda de nämnda synpunkterna, utan man lärer få nöja sig med en kompromisslösning. En sådan skulle kunna tänkas bestå däri, att man vid sådan oförskylld betalningsoförmåga varom nu är fråga beviljar villkorlig dom i avseende på förvandlingsstraffet. Villkorlig dom kan emellertid uppenbarligen icke ifrågakomma i de fall, då på grund av den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet straffets verkställighet icke utan fara kan eftergivas. Den som saknar förmåga att gälda ådömda böter skulle alltså i dessa fall få bötesstraffet utbytt mot ett ovillkorligt frihetsstraff. Det avsteg som härigenom sker från den uppställda principen lärer emellertid vara ofrånkomligt.

Därest det uteblivna gäldandet av böterna icke beror på bristande förmåga hos den dömde utan på tredska eller uppenbar vårdslöshet, kan det knappast anses för rättsmedvetandet stötande att straffet förvandlas från böter till frihetsstraff. Den dömdes tredska utgör ju ett tecken på en högre grad av antisocial vilja. Kritiken mot användningen av fängelse som förvandlingsstraff riktar sig därför knappast mot de fall, då fråga är om bötfällda som icke vilja betala böterna. Tvärtom påyrkas allmänt, att förvandlingsstraffet för sådana fall skärpes, så att det utgör en kraftigare press på den tredskande att betala.

Av nu angivna möjligheter som kunna ifrågakomma vid en reformering av bötesstraffet ha de sakkunniga icke upptagit tanken att ersätta det nuvarande förvandlingsstraffet med någon *annan form av frihetsstraff*. Denna ståndpunkt synes välbetänkt. En sådan lösning, som förordats allenast i ett yttrande, torde möta så stora praktiska svårigheter att den redan på denna grund icke lärer kunna genomföras.

De sakkunniga ha ej heller ansett sig böra i detta sammanhang föreslå någon ändring i fråga om *dagsbotssystemets tillämpningsområde*. Till stöd härför har åberopats att vissa principiella skäl talade mot en utvidgning av

dagsbotsområdet och att man i vart fall borde undvika att redan nu rubba en så nyligen genomförd lagstiftning, samt slutligen att erfarenheten gåve vid handen att den nu förevarande frågan — bötesförvandlingsproblemet — ej kunde lösas endast genom en utvidgning av dagsbotssystemet.

I ett stort antal yttranden, särskilt från domstolarna, vilka uppenbarligen besitta de största erfarenheterna rörande dagsbotssystemets tillämpning, har förordats att frågan om dagsbotsområdet nu borde upptagas till lösning. De skäl som i dessa yttranden åberopats giva vid handen, att en revidering av dagsbotslagstiftningen i den riktning, att åt dagsbotssystemet gives ett vidare tillämpningsområde, numera synes böra tagas under allvarligt övervägande. Den fråga som i detta sammanhang uppställer sig är emellertid den, om en revision av bötesförvandlingen kan och bör äga rum utan avbidan på genomförandet av en reform i fråga om dagsbotsområdet. I åtskilliga av de yttranden som förordat en utvidgning av dagsbotsområdet har yrkats uppskov med den nu föreslagna lagstiftningen i avbidan härå. Till stöd härför har åberopats, dels att utvidgningen av dagsbotsområdet skulle vara av stor betydelse för det syfte som man genom förevarande lagstiftning vill uppnå — en minskning av förvandlingsstraffens antal — och dels att det vore av vikt att den ifrågasatta omläggningen av bötesförvandlingen ej genomfördes innan dagsbotssystemets tillämplighetsområde blivit på ett mera slutgiltigt sätt bestämt. Riktigheten av påståendet att en utvidgning av dagsbotsområdet skulle leda till en minskning av förvandlingsstraffen kan icke betvivlas. För att vinna någon hållpunkt för bedömandet av frågan i vilken omfattning en ökning av bötesbetalningen och en nedgång av förvandlingsstraffen kunde vid en utvidgning av dagsbotsområdet tänkas inträda, har inom departementet verkställts en undersökning rörande den utsträckning i vilken dagsböter å ena sidan samt penningböter å andra sidan under år 1933 förvandlats. Några exakta beräkningar över förvandlingsfrekvensen för de båda bötesarterna kunna av flera skäl icke göras, bl. a. på grund av att penningböter och dagsböter ofta förekomma samtidigt. Undersökningen utvisar, att enbart i penningar ådömda böter förvandlades i omkring 11.5 procent fall, under det att förvandlingsprocenten för dagsböter torde kunna beräknas vara ungefär hälften så stor. Då antalet ådömda straff i penningböter är betydligt större än antalet ådömda dagsbotsstraff, synes den inverkan, som ett fullständigt avskaffande av penningböterna skulle medföra i fråga om förvandlingsstraffens antal, vara ganska betydande. Emellertid kunna å andra sidan vissa omständigheter anföras som tala i motsatt riktning. Det må sålunda erinras om att det, såsom de sakkunniga framhållit, med nuvarande förvandlingsskala ofta blir ekonomiskt fördelaktigare för en bötfälld att avtjäna penningböter än dagsböter. Den högre förvandlingsfrekvensen för penningböterna torde således icke enbart bero på att gäldandet av penningböter är mera betungande än betalandet av dagsböter. Den av de sakkunniga föreslagna ändringen i förvandlingsskalan beträffande penningböter lärer alltså komma att minska förvandlingsstraffens antal vid sådana böter. Vidare må anmärkas, att mer än hälften av alla förvandlingsstraff hänför sig

till penningböter ådömda för fylleri eller förargelseväckande beteende. Det synes sannolikt att en stor del av det klientel som ådömes straff för sådana förseelser knappast skulle betala böterna, även om bötessummans storlek, som redan nu är ganska ringa, skulle komma att sänkas genom böternas utdömande i dagsböter — och detta även om sådana bötfällda genom den föreslagna skärpningen av förvandlingsstraffet komme att utsättas för ökad press att betala. Slutligen må framhållas, att enligt det framlagda förslaget förvandlingsstraffet för en stor del penningböter skulle bortfalla redan genom den uppställda regeln att vissa smärre böter vid bristande betalning ej skola förvandlas. Med hänsyn till nu angivna omständigheter torde det vara omöjligt att på förhand avgöra om en utvidgning av dagsbotssystemet skulle i mera avsevärd grad inverka på förvandlingsstraffens antal. I varje fall bekräftar undersökningen, att förvandling förekommer även beträffande dagsböter i en icke ringa utsträckning och att en utvidgning av dagsbotssystemet alltså icke skulle lösa det förevarande problemet.

Beträffande invändningen om vikten av att omläggningen av bötesförvandlingen ej genomfördes innan dagsbotssystemets tillämpningsområde blivit mera slutgiltigt bestämt torde det visserligen förhålla sig så, att ett framtida avskaffande i större eller mindre omfattning av omedelbart i penningar ådömda böter kan komma att föranleda en eller annan ändring i den lagstiftning som nu föreslås. De ändringar som sålunda skulle kunna komma i fråga torde dock endast komma att beröra enstaka punkter i förslaget och icke lagstiftningens principer.

Vid de nu angivna förhållandena synes det som om övervägande skäl tala för att man icke för åratal framåt uppskjuter en nödvändig reform, allenast därför att en annan ävenledes erforderlig reform, vars genomförande kräver en vidlyftig utredning, kan komma att medföra vissa justeringar av en nu för sin lösning mogen lagstiftning.

De sakkunniga ha i likhet med de instanser som tidigare haft att taga ställning till frågan om en reform av förvandlingsstraffet avvisat tanken på att bereda möjlighet för bötfällda att *avarbeta böter*. Denna ståndpunkt synes riktig. I likhet med de sakkunniga finner jag att en sådan lösning — för vilken annars starka principiella skäl tala — är praktiskt ogenomförbar. Densamma har ej heller vunnit anslutning annat än i ett fåtal yttranden.

De sakkunnigas förslag om utsträckning av tiderna för *anstånd och avbetalning* i syfte att underlätta bötesbetalningen har i allmänhet vunnit gillande eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena. I några av dessa har emellertid emot den föreslagna utsträckningen anmärkts, att det vore olämpligt att en alltför lång tidrymd förflöte mellan brott och straff. Denna anmärkning lärer väl knappast avse de fall, då böterna efter anstånd eller avbetalning bliva guldna. Genom beslutet om anstånd eller avbetalning blir nämligen den dömde satt under en press, som redan den kan anses innebära något av en verkställighet utav straffet. Bliva böterna däremot trots anstånds- eller avbetalningsmedgivandet icke betalda, måste det anses mindre lyckligt, om den bötfällde lång tid efter brottet skulle komma att avtjäna

förvandlingsstraff. Emellertid må anmärkas att såväl enligt gällande rätt som enligt de sakkunnigas förslag anstånd och avbetalning äro uteslutna, då den bötfällde givit anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande. Man lärer alltså kunna utgå ifrån att ett längre anstånd eller en längre avbetalningstid icke kommer att medgivas i andra fall, än då indrivningsmyndigheten anser sig kunna räkna med att böterna bliva vederbörligen guldna. Med en sådan tillämpning av bestämmelserna lärer även den i några yttranden framhållna risken, att de bötfällda genom förlängt anstånd respektive utsträckt avbetalningstid lättare skola kunna undandraga sig straffet, avsevärt reduceras. Då vad i övrigt invänts på denna punkt icke synes övertygande, ansluter jag mig i princip till de sakkunnigas förslag om en utsträckning av tiderna för anstånd och avbetalning.

Beträffande *tvångsindrivning* av böter ha de sakkunnigas förslag om medgivande av införsel för oguldna böter i det överväldigande antalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I det fåtal yttranden, däri invändningar framställts mot den föreslagna utsträckningen av införselinstitutets tillämpningsområde, har framhållits, att böters uttagande genom införsel innebure ett avsteg från förmånsrättsordningens princip att böter skola hava minsta rätt. Genom en sådan bestämmelse förnärmades såväl enskilda fordringsägares rätt som ock kommunernas rätt med avseende på kommunalutskylder och fattigvårdsfordringar. Vidare har erinrats därom, att ett införselförfarande skulle drabba bötfällda personer ganska hårt. Redan nu inkräktade införselberättigade anspråk i synnerligen kännbar grad på existensminimum för de ekonomiskt svagast ställda. Införselförfarandet skulle komma att drabba skötsamma bötfällda hårdare än andra, enär dessa senare utan att drabbas av någon påföljd skulle kunna sluta sin anställning. I varje fall borde, då fråga vore om uttagande av böter, bestämmelser utfärdas om högre minimigräns för införselbefriad avlöning än som för närvarande vid införsel tillämpades. Icke förvandlingsbara småböter borde ej få uttagas genom införsel.

Vad först angår invändningen att införsel för böter skulle drabba den bötfällde alltför hårt, må framhållas, att hänsynen till den bötfälldes eget intresse icke kan få spela den avgörande rollen, då det gäller att verkställa ett ådömt straff. För övrigt må erinras därom, att, då fråga är om dagsböter, dessa skola bestämmas med hänsyn till den bötfälldes betalningsförmåga samt att de omedelbart i penningar ådömda böterna merendels avse mindre betydande belopp, varför deras indrivande genom införsel knappast kan innebära någon obefogad hårdhet mot den bötfällde. Mot förslaget att icke förvandlingsbara småböter ej skulle få uttagas genom införsel må framhållas, att förutsättningen för att man överhuvud skall kunna avstå från förvandlingsstraffet i berörda fall måste vara den, att det dessförinnan gjorts allvarliga försök att få böterna betalda.

Beträffande invändningen att andra fordringsägares rättsläge skulle försämras genom medgivande av införsel för böter lärer det icke kunna förne-

kas, att det är föga tilltalande, att vid konkurrens mellan ett kommunalt eller enskilt fordringsanspråk (av annat slag än skatter eller underhållsbidrag, för vilka båda fordringar införselrätt redan föreligger) och böter, statens bötesfordran skall kunna uttagas genom införsel på bekostnad av den enskildes eller kommunens anspråk. Utvägen att genom konkurs eller utmätning få det senare anspråket tillgodosett framför bötesanspråket har av praktiska skäl mycket ringa betydelse. Emellertid måste man, såsom de sakkunniga även framhållit, taga i betraktande, att därest böterna icke erläggas, den bötfällde i många fall skulle komma att erhålla ett tämligen långvarigt förvandlingsstraff, varigenom den enskilde fordringsägarens möjlighet att få betalt skulle försämras i ännu högre grad än genom böternas indrivande. Därtill kommer att öppnande av möjlighet till böters indrivning genom införsel synes vara en nödvändig förutsättning för genomförande av vissa andra grundprinciper i de sakkunnigas förslag. I detsamma ingå såsom viktiga huvudpunkter, dels att mindre böter icke skola förvandlas och dels att villkorlig dom å förvandlingsstraffet skall kunna meddelas, därest böterna ej bli betalda. Uppenbarligen kan man i dessa fall icke gärna avstå från förvandlingsstraff utan att det dessförinnan gjorts allvarliga försök att indriva böterna. Att den som *kan* betala ådömda böter, låt vara först efter den press som införselförfarandet medför, skall slippa både bötesstraff och förvandlingsstraff kan icke vara riktigt. Men något annat effektivt sätt att driva in böterna än medgivande av införsel torde icke stå till buds. De i några yttranden väckta förslagen, att vid indrivning av böter genom utmätning egendom skulle fredas i mindre utsträckning än som nu gäller eller att bestämmelsen i 17 kap. 18 § handelsbalken skulle upphävas, så att möjlighet öppnades att begagna konkursförfarande för att uttaga böter, synas nämligen av flera skäl icke böra upptagas.

Av det nu anförda torde framgå, att jag finner övervägande skäl tala för de sakkunnigas förslag att böter skola få uttagas genom införsel. Till frågan om den inbördes ordningen, då konkurrens föreligger mellan olika slag av fordringar för vilka införsel beviljats, återkommer jag i samband med behandlingen av lagförslagets särskilda bestämmelser.

För den händelse en bötfälld på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna, uppstår fråga om vad som skall sättas i bötesstraffets ställe. De sakkunniga vilja lösa denna fråga genom ett utnyttjande i större utsträckning av institutet *villkorlig straffdom*. Enligt gällande lag kan sådan dom meddelas beträffande själva bötesstraffet under förutsättning att det, med hänsyn särskilt till den dömdes karaktär och personliga förhållanden i övrigt, finnes skälig anledning antaga, att han skall utan det ådömda straffets undergående låta sig rättas, samt att det tillika är anledning antaga, att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. De sakkunniga ha föreslagit att sådan dom icke längre skall ådömas beträffande bötesstraffet. Däremot skall, om böterna icke bliva guldna, i samband med att beslut fattas om förvandling av böterna — vilket beslut skall ankomma på domstol

sedan talan om förvandling inför domstolen utförts av allmän åklagare — domstolen i vissa fall kunna meddela villkorlig dom beträffande det ådömda förvandlingsstraffet. Förutsättning för sådan dom är enligt förslaget, att den bötfällde icke av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna samt att han icke heller givit anledning till antagande att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande. De sakkunniga ha uppenbarligen utgått ifrån att vid utebliven betalning av ådömda böter den sålunda föreslagna villkorliga domen å förvandlingsstraffet i stor utsträckning skulle komma till användning.

Ifrågavarande förslag har från principiell utgångspunkt kritiserats allenast i ett yttrande. Däri framhålles det orättvisa i att en bötfälld som är medellös blir ådömd ett villkorligt fängelsestraff som hotar honom under hela prövotiden, under det att en bötfälld som äger tillgång till böternas gäldande kan undandraga sig en sådan dom. Bötfällda, vilka av tredska eller vårdslöshet underläte att gälda böterna, borde ådömas förvandlingsstraff, men beträffande övriga bötfällda borde vid bristande betalning förvandling ej äga rum.

Uppenbarligen är det icke fullt tillfredsställande, att om två personer begått samma förseelse, den ene får sona sitt brott genom att betala honom ådömda böter under det att den andre, sedan det visat sig att han icke kan betala böterna, får villkorlig dom å frihetsstraff. Men en sådan olikhet i behandlingen av de olika kategorierna bötfällda kan överhuvud icke undvikas, i det att olika straffarter nödvändigtvis måste användas för den som gäldar böterna och för den som icke kan betala dem. Och då en sådan ojämnhet nu en gång är oundviklig, kan man med skäl fråga sig om icke den i förevarande yttrande föreslagna lösningen, att den som inte kan betala böterna icke får något straff alls, är mindre tillfredsställande än de sakkunnigas förslag. De sakkunnigas förslag om meddelande av villkorlig dom å förvandlingsstraff för bötfällda som sakna förmåga att betala böterna utgör enligt min mening den mest tillfredsställande lösning, som ur principiell synpunkt står till buds beträffande frågan om vad som skall träda i stället för bötesstraffet för icke-tredskande bötfällda.

I övriga yttranden där den föreslagna villkorliga domen å förvandlingsstraffet mött kritik har densamma sin grund däri, att man ställt sig avvisande till den dubbla domstolsbehandling som kräves för meddelande av sådan dom. Till denna kritik återkommer jag i samband med frågan om bötesförvandlingens överförande till domstolarna.

I åtskilliga yttranden har föreslagits att, i stället för eller jämsides med villkorlig dom å förvandlingsstraffet, sådan dom beträffande själva bötesstraffet borde bibehållas och möjligheterna för dess tillämpning utvidgas. Till stöd härför har åberopats att den i förslaget åsyftade minskningen av förvandlingsstraffens antal härigenom skulle vinnas på ett enklare sätt än genom den av de sakkunniga föreslagna dubbla domstolsbehandlingen med villkorlig dom å förvandlingsstraffet. Göta hovrätt har sålunda ifrågasatt om ej bestämmelsen i 1 § andra stycket lagen angående villkorlig straffdom

kunde ändras därhän, att — utöver de i 1 § första stycket av nämnda lag uppställda allmänna förutsättningarna för villkorlig dom — det endast krävdes att verkställighet av bötesstraffet till följd av den dömdes fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle bereda honom avsevärd svårighet. Föreningen Sveriges landsfiskaler har funnit villkorlig dom böra tillämpas i större utsträckning än vad hittills varit fallet och komma till användning även beträffande böter för rena ordningsförseelser. I vissa yttranden har ifrågasatts, att användande av villkorlig dom kunde göras obligatorisk vid förstagångsförseelser.

Om man i enlighet med vad som sålunda föreslagits skulle kunna i större omfattning använda villkorlig dom redan beträffande bötesstraffet i stället för villkorlig dom å förvandlingsstraffet, skulle detta uppenbarligen innebära en betydande förenkling av förfarandet och en minskning av den arbetsbörda som, om de sakkunnigas förslag genomföres, kommer att åvila domstolarna. Den olägenhet som är förbunden därmed att den bötfälldes ekonomiska läge kan ha undergått försämring mellan bötesdomen och böternas indrivande, så att han icke längre är i stånd att betala böterna, kunde undanröjas genom att man för sådana fall bibehölle den föreslagna villkorliga domen å förvandlingsstraffet. Det skäl som de sakkunniga åberopat mot att i större utsträckning göra själva bötesstraffet villkorligt, nämligen allmänpreventiva hänsyn, synes emellertid avgörande. Att i stor utsträckning meddela villkorlig dom å bötesstraffet och således helt avstå från att söka indriva ådömda böter kan icke vara riktigt. För min del anser jag sålunda, i likhet med de sakkunniga, att en lösning av frågan hur man skall reagera mot sådana bötfällda som icke kunna betala böterna icke kan vinnas genom en utvidgning av den villkorliga domen beträffande själva bötesstraffet. Däremot kan det naturligen ifrågasättas, om man icke jämte den föreslagna villkorliga domen å förvandlingsstraffet borde bibehålla möjligheten till villkorlig dom å bötesstraffet i den begränsade omfattning som nu gällande rätt medgiver. Den dubbla domstolsproceduren skulle därigenom åtminstone för några fall bli onödig. Fördelarna av en sådan bestämmelses bibehållande skulle emellertid bliva ganska ringa. Därtill kommer att medgivande av villkorlig dom å själva bötesstraffet med hänsyn till den dömdes betalningsförmåga möjligen kan komma att medföra att sådan dom meddelades i större utsträckning än som med hänsyn till nyssberörda allmänpreventiva skäl vore önskvärt. På grund härav ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag att avskaffa den föreskrift om villkorlig dom å själva bötesstraffet, som för närvarande finnes intagen i 1 § andra stycket lagen om villkorlig straffdom.

Emellertid ha i åtskilliga yttranden förordats stadganden om villkorlig dom å bötesstraffet från en helt annan utgångspunkt än den nu nämnda. Det har sålunda yrkats att villkorlig dom borde kunna meddelas beträffande bötesstraff enligt samma förutsättningar som för andra straff. Såsom exempel framhålles det stötande i att för första resan stöld i regel dömes till några månaders straffarbete villkorlig dom, under det att den som gjort sig skyldig

till snatteri och som icke anses böra ådömas fängelse på grund av nyss angivna förutsättning icke kan erhålla villkorlig dom å bötesstraffet utan måste gälda böterna. Vad sålunda invänts synes förtjäna allt beaktande. Det må emellertid framhållas att vad som sålunda föreslagits i främsta rummet avser den primära frågan, huruvida en person som gjort sig skyldig till en förseelse skall undergå bötesstraff eller om det är tillfyllest med att han ådömes villkorligt bötesstraff, och icke det nu förevarande spörsmålet huru det skall förfaras med den som domstolen anser böra undergå ett bötesstraff men som icke kan betala böterna. Den föreslagna reformen synes med hänsyn härtill böra vinna sin lösning icke i detta sammanhang utan i samband med den nya lagstiftning om villkorlig straffdom som är under förberedande.

Av vad som inledningsvis anförts lärer framgå, att jag i princip finner de i förslaget uppställda förutsättningarna för meddelande av villkorlig dom å förvandlingsstraffet riktiga. Beträffande den närmare utformningen av dessa förutsättningar har Svea hovrätt anfört, att sådan dom borde kunna meddelas allenast där omständigheterna ej föranledde till antagande att tredska eller vårdslöshet förelåge och det därjämte funnes skälig anledning antaga att den bötfällde skulle utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas. I förhållande till de sakkunnigas förslag innebär denna formulering den ändringen, att förutsättningarna för erhållande av villkorlig dom å förvandlingsstraffet något skärpas. Då den av hovrätten föreslagna formuleringen ur principiell synpunkt synes vara att föredraga framför de sakkunnigas, torde lagtexten på denna punkt böra omformuleras i angiven riktning.

De sakkunniga ha, såsom nyss anmärkts, i samband med införandet av villkorlig dom å förvandlingsstraffet funnit sig böra föreslå att *bötesförvandlingen överföres* från länsstyrelserna *till domstolarna.* Frågorna om böternas förvandling och villkorlig dom å förvandlingsstraffet skulle alltså komma att avgöras i ett sammanhang. I ett stort antal yttranden, särskilt från domstolshåll, har riktats en stark kritik mot förvandlingens överförande till domstolarna och den därav påkallade dubbla domstolsbehandlingen. I flertalet av de yttranden där man underkänt den dubbla domstolsbehandlingen har man ock såsom en konsekvens härav helt avvisat förslaget om villkorlig straffdom å förvandlingsstraffet.

Mot förvandlingens överförande till domstolarna och den dubbla domstolsbehandlingen ha framställts tre huvudinvändningar. Den första, som tar sikte allenast på bötesförvandlingens överflyttande till domstolarna, innebär att förvandlingen till sin natur utgör en verkställighetsåtgärd och att densamma därför bör ankomma på administrativ myndighet och icke på domstol. Vad sålunda invänts synes knappast befogat. Den bötesförvandling som enligt de sakkunnigas förslag skall äga rum innebär ingalunda en ren verkställighetsåtgärd. För det första är det icke, såsom enligt nu gällande rätt, fråga om en rent automatisk förvandling enligt en förut uppställd orubblig skala, utan vid förvandlingen kan domstolen under vissa förutsättningar frångå det i skalan angivna frihetsstraffet. Med hänsyn härtill innebär förvandlingen icke blott en verkställighet utan jämväl ett domfällande. Men fram-

förallt bör beaktas, att domstolens befattning med förvandlingen icke får betraktas isolerad, utan förvandlingen och prövningen av frågan om det skall bli villkorlig dom eller icke skola upptagas till behandling och avgörande i ett sammanhang. Slutligen må erinras om, att då nu gällande lagstiftning låter domstol meddela villkorlig dom, åt domstolen därigenom i viss mån anförtrotts en verkställighetsåtgärd. I realiteten innebär ju en sådan dom, att en straffverkställighetsform utbytes mot en annan. Principen att straffverkställigheten skall ankomma på administrativ myndighet har alltså icke konsekvent fasthållits i den gällande rätten. För övrigt torde gränsen mellan dom och straffverkställighet på förevarande område vara så flytande, att principen att meddelande av dom skall ankomma på domstol och straffverkställighet på administrativ myndighet icke kan konsekvent genomföras. I detta sammanhang må ock erinras därom att utvecklingen i modern lagstiftning tenderar mot att tillerkänna domstolarna ökad kompetens i fråga om straffverkställigheten.

Helt annan betydelse måste däremot tillerkännas den i yttrandena framställda invändningen att bötesförvandlingens överförande till domstolarna och särskilt den dubbla domstolsbehandlingen skulle medföra en avsevärd ökning av arbetsbördan för domstolarna liksom även för åklagar- och indrivningsmyndigheterna. Uppenbarligen ligger det i sakens natur att en sådan ökning måste komma att inträda såsom en följd av förslaget. Det synes dock sannolikt att denna ökning i icke oväsentlig grad överskattats i de avgivna yttrandena. Då det t. ex. i ett yttrande framhålles, att domstol vid handläggning av mål om förvandling av böter måste låta höra exekutionstjänstemännen såsom vittnen för att utröna huruvida den uteblivna bötesbetalningen berott på tredska eller vårdslöshet, innebär detta påstående en betydlig överdrift. Ett sådant avhörande lär väl praktiskt taget endast ifrågakomma i de fall, då åklagaren anser att den uteblivna betalningen har sin grund i omständigheter av angivet slag och därför motsätter sig villkorlig dom samt därjämte den bötfällde bestrider riktigheten av åklagarens uppgifter om vad som förekommit inför indrivningsmyndigheterna. Och även i dessa fall lärer det ofta kunna inträffa att den bötfälldes ekonomiska förhållanden eller livsförsel notoriskt är sådan, att något vittnesförhör icke är erforderligt för att det klart skall framgå att tredska är förhanden. Utredningen rörande vad som förekommit vid indrivningsförfarandet och inför indrivningsmyndigheterna lärer för övrigt i regel kunna införskaffas genom att vederbörande tjänsteman i för ändamålet upprättade blanketter ifyller uppgift i berörda hänseenden. Överhuvud synes kritiken på denna punkt ha förbisett att förvandlingsmålen i de allra flesta fall komma att handläggas ganska summariskt. Slutligen må framhållas, att någon lättnad i arbetsbördan lärer kunna vinnas genom vissa omläggningar i det föreslagna förfarandet, t. ex. genom att i stad anförtro handläggningen av mål angående förvandling åt viss ledamot i rätten samt genom föreskrift att åklagarens närvaro ej är nödvändig för målets avgörande. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Slutligen har invänts, att den dubbla domstolsbehandlingen skulle medföra vissa olägenheter ur straffverkställighetssynpunkt, i det att den bötfälldes möjligheter att undandraga sig straffet skulle ökas samt straffet i många fall skulle komma att avtjänas först sedan lång tid förflutit efter brottets begående. Den senare av dessa invändningar lärer knappast vara befogad. Den tidsutdräkt, som genom målets handläggning vid domstol i stället för länsstyrelse kan uppstå, hänför sig dels till den tid som kan komma att förflyta mellan stämningens delgivning och förvandlingsmålets handläggning och dels till att uppskovsbeslut kan komma att av domstolen meddelas. Någon större tidsutdräkt synes emellertid härigenom knappast vara att befara. Lika litet som i brottmål skall ju i mål av förevarande slag gälla någon viss stämningstid, och uppskov i målet torde väl endast komma att meddelas i undantagsfall. Vad åter den förra invändningen beträffar lärer densamma i viss mån vara befogad. Visserligen kan även under nuvarande förhållanden, såsom ofta påtalats, en bötfälld, som underlåtit att gälda böterna, i många fall avvika efter det han anträffats men innan förvandlingsresolution erhållits. Men med den föreslagna domstolsbehandlingen skulle möjligheten härför kunna komma att ökas. I detta sammanhang må emellertid erinras om att domstolen under vissa omständigheter är berättigad att redan vid bötesådömandet meddela beslut om förvandling för det fall att böterna ej gäldas. Denna bestämmelse lärer ofta komma att tillämpas just i nu behandlade fall.

I några yttranden ha, i syfte att undvika eller mildra de nu påtalade olägenheterna, förslag framlagts rörande en annan ordning för bötesförvandlingen och meddelandet av villkorlig dom. Göta hovrätt har sålunda förordat att, i de fall då villkorlig dom å bötesstraffet ej vid böternas utdömande meddelades, de administrativa myndigheterna skulle vara befogade att under vissa förutsättningar helt befria den bötfällde från undergående av förvandlingsstraff. Befrielsen skulle alltså icke vara villkorlig. Mot detta förslag kan framförallt invändas, att det ur allmänpreventiv synpunkt ej kan vara tillfredsställande att de som icke betalt sina böter i större utsträckning erhålla ovillkorlig befrielse från förvandlingsstraffet. Och skulle å andra sidan en sådan befrielse endast äga rum i begränsad omfattning, skulle förslagets syfte förfelas. Vidare har i några yttranden föreslagits, att icke blott bötesförvandlingen utan även beslutet rörande anstånd med förvandlingsstraffets verkställighet skulle ankomma på länsstyrelserna. Av flera skäl synes det emellertid olämpligt att lägga den senare frågan i länsstyrelsernas hand; bl. a. må framhållas, att då det gäller att avgöra i vilken utsträckning sådant anstånd skall meddelas, hänsyn måste tagas till vissa allmänt kriminalpolitiska synpunkter vilka knappast kunna bedömas av annan myndighet än domstol. En länsstyrelse har förordat den lösningen att domstolen samtidigt med bötesdomen skulle kunna meddela ett villkorligt förvandlingsbeslut. Även mot detta förslag kunna starka invändningar resas. För det första är det ur allmänpreventiv synpunkt föga tillfredsställande att förvandlingsstraffet i större utsträckning göres villkorligt redan innan något

försök att indriva böterna gjorts. Och vidare skulle det åsamka domstolarna en betydande arbetsbörda att från de omkring 120,000 årliga bötesfallen avskilja dem, där villkorlig dom å förvandlingsstraffet skulle inträda. Det torde även föreligga en avsevärd risk för att domstolarna skulle komma att i stor utsträckning meddela villkorligt förvandlingsbeslut jämväl beträffande sådana bötfällda som kanske annars hade kommit att betala böterna. Slutligen har i ett antal yttranden föreslagits att bötesförvandlingen alltjämt borde ankomma på länsstyrelserna men att, i de fall då villkorlig dom, avvikelse från den fastställda förvandlingsskalan eller befrielse från förvandlingsstraff kunde ifrågakomma, ärendet skulle handläggas av domstolarna, tydligen efter initiativ av den bötfällde eller åklagaren. Mot denna lösning kan anmärkas, att de praktiska olägenheterna med den dubbla domstolsbehandlingen härigenom knappast skulle undanröjas. Då enligt de sakkunnigas förslag villkorlig dom skulle meddelas i ganska stor utsträckning, skulle nämligen antalet till domstol hänskjutna fall bli så betydande, att någon nämnvärd minskning av domstolarnas arbetsbörda icke skulle inträda. Och möjligheten för den bötfällde att undandraga sig förvandlingsstraffet skulle med den föreslagna ordningen snarare ökas än minskas. Dessutom må framhållas, att om det skulle ankomma på den bötfällde att själv draga frågan om villkorlig dom under domstols prövning, man måste räkna med att många av de fall, där villkorlig dom med förvandlingsstraffet främst vore påkallad, överhuvud icke skulle komma under domstolarnas bedömande.

Av det anförda lärer framgå, att om det avsedda syftet skall kunna vinnas, någon annan ordning för bötesförvandlingen och meddelandet av villkorlig dom än den de sakkunniga föreslagit svårligen står att erhålla. Frågan gäller alltså, om man på grund av de olägenheter som obestridligen äro förbundna med den dubbla domstolsbehandlingen bör avstå från att genomföra förslaget om villkorlig dom å förvandlingsstraffet. För min del finner jag att dessa olägenheter väl icke kunna bagatelliseras, men att de dock icke äro så betydande, att de böra stå hindrande i vägen för genomförandet av en av förevarande reformförslags viktigaste punkter.

I fråga om det föreslagna *förfarandet vid bötesförvandling* har i yttrandena till en början anmärkts, att proceduren med domstolsförhandling såsom i brottmål vore väl omständlig och att det vore önskligt med ett mera summariskt förfarande med en i huvudsak skriftlig handläggning, där emellertid övergång till muntligt förfarande skulle kunna ske, då så funnes erforderligt eller det av part begärdes. Enligt min mening är denna kritik såtillvida befogad som proceduren i vissa avseenden synes böra förenklas. Till den förordade skriftliga handläggningen kan jag emellertid icke ansluta mig. Vad först målets anhängiggörande beträffar synes det ingalunda innebära någon förenkling att åklagaren i stället för att utfärda stämning å den bötfällde först skulle hos domaren utverka en kommunikationsresolution och sedan delgiva densamma med den bötfällde. Det förefaller vidare som om ur saklig synpunkt det kravet bör uppställas, att den bötfällde beredes möjlighet att vid ett i stämningen utsatt sammanträde muntligen åberopa de om-

ständigheter som han vill ha framförda. Att endast bereda en bötfälld möjlighet att på därom framställd begäran erhålla muntlig förhandling lärer icke vara tillräckligt, då det knappast synes troligt att den bötfällde själv annat än i undantagsfall skulle komma sig för att ta initiativ härtill. Beträffande målets vidare handläggning må erinras därom, att enligt de sakkunnigas förslag utslag må meddelas i målet ändå att den bötfällde uteblivit. Domstolen behöver alltså icke tvinga en bötfälld som uteblivit till inställelse. Åklagarens närvaro är däremot enligt förslaget nödvändig. På denna punkt synes emellertid en förenkling i förfarandet kunna genomföras. I de fall, där det ligger i öppen dag att målet bör avgöras i ena eller andra riktningen, synes åklagarens närvaro icke nödvändig. I synnerhet lär detta gälla för den händelse målet kommer att handläggas av domaren eller viss ledamot i rådhusrätt. Förslaget bör alltså undergå den ändring, att åklagarens närvaro lika litet som den bötfälldes blir obligatorisk.

I några yttranden göres gällande att talan om förvandling borde utföras icke av allmän åklagare utan av indrivningsmyndigheten, enär det som av domstolen skulle prövas främst hänförde sig till den bötfälldes förhållande under indrivningstiden, rörande vilka omständigheter allenast indrivningsmyndigheten ägde kunskap. Detta förslag kan jag icke tillstyrka. Bland annat må erinras därom att det för indrivningsmyndigheten skulle innebära en avsevärd ökning av arbetsbördan att behöva underkasta sig den för myndigheten främmande uppgiften att inställa sig inför domstol och där utföra talan, under det att åklagaren i betydligt mindre grad betungas genom att berörda uppgift anförtros honom.

I åtskilliga yttranden har föreslagits att mål om förvandling av böter borde få upptagas av lagfaren ledamot i rådhusrätt likaväl som av domare på landet. Då de skäl som härför åberopats synas övertygande, torde förslaget böra ändras i angiven riktning. I några av berörda yttranden har föreslagits, att därest målet upptagits av sådan ledamot, detsamma borde hänskjutas till rådhusrätten i de fall där villkorlig dom eller avvikelse från förvandlingsskalan kunde ifrågasättas, varjämte det i ett yttrande uttalats att den bötfällde alltid borde äga påkalla rättens prövning av förvandlingsbeslutet. Vad sålunda föreslagits synes icke böra godkännas. Om målen i nu angiven utsträckning hänskötes till rådhusrätten, skulle den praktiska fördelen med deras upptagande av viss ledamot i rådhusrätten bliva ganska ringa. Och något hänskjutande av målen till rätten synes icke vara av sakliga skäl påkallat i andra fall än då domaren finner målet tveksamt. För den händelse domare på landet upptagit mål om förvandling av böter, äger han enligt de sakkunnigas förslag att, där det finnes lämpligt, hänskjuta detsamma till rätten. Om denna regel utsträckes till att gälla även för de fall, då ledamot i rådhusrätt upptagit mål om förvandling av böter, torde härigenom kravet på en tillfredsställande handläggning bliva fullt tillgodosett.

Beträffande frågan huruvida mål om förvandling av böter bör få upptagas å särskilt tingssammanträde för handläggning av vissa mål och ärenden har Svea hovrätt uttalat sig härför under det att hovrätten över Skåne och Ble-

kinge yttrat sig i motsatt riktning. För min del ansluter jag mig till den i förstnämnda yttrande uttalade meningen. Därest målet skulle förefalla tveksamt, står möjligheten öppen att meddela uppskov till allmänt tingssammanträde. Vad nu sagts föranleder ändring i lagen om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden. Spörsmålet huruvida mål varom nu är fråga böra få handläggas av sekreterare eller notarie i domsaga synes böra regleras i administrativ ordning.

I de sakkunnigas förslag ingår såsom ett viktigt led anordnande av en tillfredsställande *kontroll över indrivningsförfarandet* från domstolarnas sida. Den sålunda föreslagna kontrollen har i ett flertal yttranden mött kritik. Därvid har framhållits att det vore olämpligt att domstolarna skulle utöva tillsyn över organ som vore underordnade länsstyrelserna. Tillika har ifrågasatts huruvida en sådan kontroll vore nödvändig. Beträffande sistnämnda fråga måste jag vitsorda de sakkunnigas påstående att gällande bestämmelser om anstånd och avbetalning av böter icke städse blivit av vederbörande myndigheter tillämpade på sätt som varit avsett, utan att det stundom inträffat att bötfälld fått undergå förvandlingsstraff oaktat han, om någon tids anstånd erhållits, kunnat betala böterna. Vad föreningen Sveriges stadsfogdar i sitt yttrande häremot framhållit, nämligen att de bötfällda själva noga vakade över att deras rätt tillgodosåges och att detta bestyrktes därav att några klagomål knappast förekommit över indrivningsmyndigheternas beslut om anstånd och avbetalning, synes icke övertygande. Den bötfällde äger ju icke rätt att klaga över ett sådant beslut; endast i samband med klagan över utmätning eller med förvandling äger bötfälld påkalla prövning av beslutet. Förvandlingen äger emellertid enligt gällande rätt i regel rum utan att den bötfällde har någon vetskap härom, och tanken att överklaga utmätningen på den grund att anstånd eller avbetalning bort meddelas lärer för flertalet bötfällda vara helt främmande. Enligt gällande rätt är den bötfällde sålunda praktiskt taget icke i tillfälle att påkalla någon ändring av indrivningsmyndigheternas beslut i berörda frågor. Genomförandet av de sakkunnigas förslag skulle däremot medföra att den bötfälldes synpunkter i frågan bleve föremål för omprövning.

Vad därefter angår den förra invändningen att kontrollen över indrivningsmyndigheterna icke borde utövas av domstolarna, vilka icke hade någon uppsiktsrätt över dessa myndigheter, måste det ur praktisk synpunkt framstå såsom i hög grad lämpligt, att samma myndighet som har att ta ställning till frågan om den uteblivna bötesbetalningen beror på tredska också är berättigad att pröva, huruvida den bötfällde verkligen kommit i åtnjutande av det betalningsanstånd som lagen medgiver. Och länsstyrelserna lära väl knappast vara ägnade att bättre bedöma huruvida bestämmelserna om anstånd och avbetalning blivit riktigt tillämpade än den myndighet som handlägger förvandlingsmålet. Det i ett yttrande framställda förslaget, att kontrollen lämpligast borde ordnas genom föreskrift för indrivningsmyndigheterna att exempelvis en gång varje månad till länsstyrelserna lämna uppgifter angående beslut rörande anstånd eller avbetalning av böter,

synes icke tillfredsställande. Bortsett från den väsentliga arbetsökning som härav skulle föranledas måste uppenbarligen en kontroll beträffande varje enskilt fall som förekommer till förvandling ha ett helt annat värde än en granskning i klump av meddelade anstånds- och avbetalningsbeslut, så mycket mer som sistnämnda granskning skulle äga rum innan det visat sig, om böterna blivit erlagda i enlighet med anstånds- eller avbetalningsbeslutet. Övervägande skäl synas alltså tala för att en kontroll över indrivningsmyndigheternas åtgöranden i berörda hänseenden anordnas i enlighet med de sakkunnigas förslag.

En av huvudpunkterna i de sakkunnigas förslag består i *skärpning av förvandlingsstraffet* i syfte att detsamma skall komma att utöva en kraftigare press på den dömde att betala böterna. I princip har vad sålunda föreslagits vunnit gillande eller lämnats utan erinran i samtliga avgivna yttranden. För egen del har jag, såsom förut anförts, redan i mitt tidigare omförmälda yttrande till statsrådsprotokollet framhållit såsom ett grundfel i gällande böteslagstiftning att risken att enligt nuvarande regler få böterna förvandlade till frihetsstraff icke innebär ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot en tredskande bötfälld. För undanröjande av nämnda förhållande bör därför, såsom de sakkunniga föreslagit, en allmän höjning av förvandlingsskalan komma till stånd. Särskilt bör minimitiden för förvandlingsstraffet höjas och detta även på den grund att de mycket korta frihetsstraffen ur alla synpunkter äro olämpliga. Naturligen kan beträffande en höjning av förvandlingsstraffet sägas att densamma visserligen är påkallad i den mån den verkar som ett hot på den som kan men icke vill betala ävensom att, om den bötfällde av tredska underlåter att betala, det icke kan riktas någon invändning mot att han i stället för böterna får ett tämligen långt förvandlingsstraff, men å andra sidan kan invändas att en höjning innebär en obillighet mot den som icke kan betala. I stor utsträckning korrigeras denna obillighet genom att en icke tredskande bötfälld, som icke kan betala, erhåller villkorlig dom å förvandlingsstraffet. Emellertid har såsom förutsättning för villkorlig dom uppställts icke blott frånvaron av tredska utan även att straffets verkställighet icke är av vissa skäl påkallad. Det skulle därför kunna inträffa, att även den icke tredskande får ett förvandlingsstraff, som i förhållande till gärningens beskaffenhet synes alltför hårt. Denna orättvisa kan emellertid undgås genom den av de sakkunniga föreslagna regeln, till vilken jag senare återkommer, att domstolen under vissa förutsättningar skall vara berättigad att vid förvandlingen gå ned under det normala förvandlingsminimum.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle vid förvandling minimistraffet höjas till tjugu dagar och maximistraffet till nittio dagar. Inom denna latitud skulle, liksom hittills, gälla en fast förvandlingsskala, vilken genomgående skulle vara strängare än den nu gällande. I åtskilliga yttranden ha uttalats betänkligheter mot det höga minimistraffet. I sådant avseende har framhållits, att ett så högt minimum icke vore erforderligt för att straffet skulle bli tillräckligt verksamt som tvångsmedel och att förvandlingsstraffet, då

fråga vore om en ringare förseelse, skulle komma att framstå såsom orättvist. Förslag har därför framställts om sänkning av minimum från föreslagna tjugu dagar till tio eller sex dagars fängelse. Berörda båda invändningar synas befogade. För en sänkning av minimum talar därjämte den omständigheten att de sakkunnigas förslag, såsom senare kommer att utvecklas, synes böra undergå den ändringen att under vissa förutsättningar förvandling skall kunna inträda även vid småböter. Emellertid torde den i berörda yttranden föreslagna sänkningen vara alltför stor, enär densamma kunde medföra risk för att förvandlingsstraffets verkan såsom tvångsmedel mot den tredskande bleve för svag. Därtill kommer, att man lärer få räkna med obenägenhet hos domstolarna att meddela villkorlig dom beträffande kortare förvandlingsstraff. Om däremot minimum bestämmes till två veckor, synes detsamma varken vara så lågt att förvandlingsstraffet blir för litet avskräckande, eller så högt att det kommer att framstå såsom obilligt gentemot en tredskande som dömts till ett ringare bötesstraff. Förvandlingsskalan bör alltså undergå sådan omarbetning att minimum sättes till femton dagars fängelse. Maximum synes däremot kunna bestämmas på sätt de sakkunniga föreslagit. I likhet med de sakkunniga finner jag att inom denna latitud bör liksom hittills gälla en fast förvandlingsskala, vilken genomgående är strängare än den nu gällande.

För att bereda domstolarna tillfälle att vid utmätandet av förvandlingsstraffet beakta den bötfälldes förhållande i avseende å böternas betalning ha de sakkunniga föreslagit att domstolen skulle vara befogad att med hänsyn till ifrågavarande omständigheter *frångå förvandlingsskalan.* Domstolen skulle sålunda kunna höja straffet upp till skalans maximum, nittio dagar, eller sänka detsamma, dock ej under tio dagar, eller alldeles befria därifrån. Mot detta förslag ha i flera yttranden framförts betänkligheter. Därvid har åberopats, förutom svårigheterna att avgöra huruvida den dömde av tredska eller vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller om han i sådant avseende gjort vad han förmått, att det vore principiellt oriktigt att låta omständigheter som icke ha något som helst samband med själva brottet inverka på straffmätningen. Enligt min mening äro de sålunda framställda betänkligheterna knappast befogade. Det må sålunda erinras om att den föreslagna och i samtliga yttranden tillstyrkta höjningen av förvandlingsstraffets minimum är motiverad av omständigheter som icke ha med brottet att skaffa. Emellertid torde en höjning av förvandlingsstraffet vid tredska icke vara erforderlig med hänsyn till den kraftiga skärpning som föreslagits beträffande förvandlingsskalan just i syfte att öva en starkare press på en bötfälld som kan vara benägen för tredska. Vad däremot angår den föreslagna befogenheten för domstolen att, då den bötfällde gjort vad han förmått för att gälda böterna, sänka förvandlingsstraffet eller helt befria därifrån, synes en sådan befogenhet påkallad även med hänsyn till den förut berörda omständigheten att förvandlingsstraffet för en icke tredskande bötfälld som icke erhåller villkorlig dom kan vara alltför hårt i förhållande till gärningens beskaffenhet. En sänkning eller befrielse är jämväl motiverad med hänsyn till den

föreslagna bestämmelsen, att då böter delvis guldits straffet ändock icke får sättas lägre än förvandlingsstraffets minimum. Då det normala minimum föreslås sänkt från tjugu dagar enligt de sakkunnigas förslag till femton dagar, synes förvandlingsstraffets minimum i nu förevarande fall böra sänkas från tio dagar enligt de sakkunnigas förslag till åtta dagar. Någon avvikelse från de sakkunnigas förslag att den bötfällde under vissa förutsättningar må helt befrias från förvandlingsstraffet har icke från något håll ifrågasatts.

De sakkunnigas förslag i avseende å *förvandling av normerade böter,* att domstolen vid ådömande av sådana böter må förordna att allenast viss del av böterna, ej understigande i varje fall stadgat lägsta straff, skall tagas i beräkning vid förvandling, finner jag välgrundat. Betänkligheter mot detta förslag ha uttalats allenast i ett fåtal yttranden.

I syfte att nedbringa förvandlingsstraffens antal har föreslagits att *förvandling icke skall äga rum beträffande vissa mindre böter* (bötesstraff som ådömts till belopp understigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar). Till stöd för den föreslagna undantagsbestämmelsen från regeln om förvandling av oguldna böter till frihetsstraff har av de sakkunniga åberopats, att det då fråga är om mindre förseelser utgjorde en misshushållning med statens maktmedel och en alltför kraftig reaktion att förvandla böterna till frihetsstraff.

Det sålunda framlagda förslaget har i flertalet yttranden mött en kraftig kritik. Mot förslaget har huvudsakligen invänts, att detsamma vore ägnat att medföra en minskning i respekten för lagarna och för de myndigheter som hade att tillse att lagarna upprätthölles. Vissa förseelser skulle i realiteten bli straffria, enär indrivning av böterna ofta icke kunde äga rum. Polismyndigheternas intresse att beivra småförseelser skulle försvagas. Förslaget skulle i varje fall ha en menlig inverkan på bötesbetalningen. De mera pliktmedvetna komme att betala sina böter under det att de mindre nogräknade skulle slippa straff, ett förhållande som vore stötande för rättsmedvetandet. För att förebygga dessa konsekvenser kunde det tänkas att domstolarna i stor utsträckning komme att, där straffskalan det medgåve, höja bötessatserna över den gräns vid vilken förvandling skulle äga rum. Detta vore olyckligt, enär vid straffmätningen hänsyn uteslutande borde tagas till förseelsens mer eller mindre svåra art samt föreliggande förmildrande eller försvårande omständigheter.

Det lärer icke kunna bestridas att de sålunda uttalade farhågorna till viss del äro befogade. En allmän regel av innebörd att vid bristande betalning av småböter ingen reaktion mot brottet utöver lagföring och dom skall inträda kan lätt draga med sig nyss berörda ogynnsamma konsekvenser. Visserligen kan en kriminaliserad handling mången gång vara så betydelselös, att någon annan reaktion än den som ligger i själva bötesdomen och böternas indrivande icke är påkallad. Men att urskilja dessa handlingar allenast med hänsyn till det ådömda straffets storlek lärer icke vara görligt. Då det emellertid med hänsyn till de syften som man med ifrågavarande lagstiftning vill

uppnå skulle vara av stor betydelse, därest man från förvandling och dubbel domstolsbehandling kunde avskära sådana förseelser där någon annan reaktion än den som ligger i själva bötesdomen och därav föranledda indrivningsåtgärder icke är erforderlig, bör det undersökas, om man icke genom att uppställa vissa modifikationer i regeln om att småböter icke skola vara förvandlingsbara kan i huvudsak behålla samma regel.

Innan denna fråga upptages till skärskådande må emellertid en annan, av länsstyrelsen i Skaraborgs län i dess yttrande föreslagen lösning något beröras. Länsstyrelsen, som avstyrkt bestämmelsen om förvandlingsfrihet vid småböter, framhåller att det tidigare behandlade förslaget, att domstol vid mål om förvandling av böter må, om bötesstraffet är ringa, helt befria från förvandlingsstraffet, i praktiken kan och bör så tillämpas att bagatellförseelser icke behöva sonas med fängelsestraff. Genom en mer vidsträckt tillämpning av detta stadgande skulle alltså någon regel om förvandlingsfrihet vid småböter icke vara erforderlig. Mot denna lösning må emellertid framhållas, att en väsentlig fördel som är förbunden med regeln att småböter icke äro förvandlingsbara, nämligen att man i ett stort antal fall slipper den dubbla domstolsbehandlingen, med den föreslagna lösningen icke skulle komma att uppnås. Ett anlitande av den föreslagna utvägen lärer alltså icke göra en särbehandling av frågan om småböters förvandlingsbarhet onödig.

En lösning som innebär att småböter i regel icke skola förvandlas men att under vissa förutsättningar förvandling skall äga rum har föreslagits i ett flertal yttranden. Därvid har från många håll förordats att förvandling av småböter borde kunna äga rum, då den bötfällde visat tredska eller vårdslöshet i avseende på böternas erläggande. Svea hovrätt har förordat att förvandling därjämte skulle kunna äga rum, därest den bötfällde givit anledning till antagande att straffets undergående erfordrades för hans tillrättaförande. Att förvandling bör äga rum då den bötfällde ådagalagt betalningsovilja synes riktigt. Uppenbarligen skulle det vara i hög grad stötande, om mot en bötfälld som visat kanske den mest uppenbara tredska någon ytterligare reaktion icke skulle kunna förekomma, sedan försök att indriva böterna misslyckats. Och i varje fall skulle säkerligen en sådan regel inverka ogynnsamt på betalningen av småböter. Om däremot möjlighet till förvandling för sådana fall infördes, komme förvandlingshotet att utöva en stark press på den bötfällde att betala, så mycket mer som den bötfällde icke kan räkna med att erhålla villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet, enär sådan dom vid tredska är utesluten. Förslaget att förvandling av småböter jämväl skall äga rum, därest den bötfällde givit anledning till antagande att straffets undergående erfordras för hans tillrättaförande synes ävenledes befogat. Det torde icke så sällan inträffa att en förseelse finnes böra sonas med ett bötesstraff, som understiger den gräns där förvandling alltid finnes böra äga rum, men att å andra sidan med hänsyn till den bötfälldes vandel — han har kanske tidigare fällts för samma eller liknande förseelse — förvandling bör ske, därest den bötfällde icke kan erlägga böterna. Det kan

vidare tänkas att den bötfällde, utan att ha gjort sig skyldig till brott, efter bötesdomen fört en sådan vandel att han icke bör undgå varje annan reaktion för den begångna förseelsen än den som ligger i själva bötesdomen och därav föranledda indrivningsåtgärder. Slutligen lärer det även kunna inträffa att den bötfällde, som underlåtit att gälda böterna, icke direkt kan övertygas om tredska eller vårdslöshet med avseende härå — i fråga om förhandenvaron av tredska och vårdslöshet synes bevisbördan böra åvila åklagaren — men att han likväl vid bötesindrivningen förhållit sig så, att man icke bör avstå från förvandling. Enligt min mening bör alltså även under nu ifrågavarande förutsättning förvandling äga rum. Uppställas de nu behandlade båda inskränkningarna i regeln om förvandlingsfrihet vid småböter, synas de påtalade ogynnsamma verkningarna av bestämmelsen att småböter icke skola förvandlas bli undanröjda. I några yttranden har framhållits, att det vore nödvändigt att på en och annan punkt verkställa justeringar i gällande straffskalor för att möjliggöra förvandling vid vissa förseelser där maximistraffet ligger under förvandlingsgränsen. Med den nu föreslagna lösningen lärer en sådan höjning av straffmaxima icke vara erforderlig.

Frågan huruvida förvandling av småböter skall komma till stånd på grund av ådagalagd betalningsovilja bör uppenbarligen komma under domstols bedömande på det sätt, att åklagaren utför talan om förvandling av böterna inför den domstol som har att upptaga mål om förvandling av böter och där förebringar utredning om förhandenvaron av tredska eller vårdslöshet.

Om förvandling av småböter skall äga rum på den grund att straffets verkställighet är erforderlig för den bötfälldes tillrättaförande, synes det tveksamt om förvandlingen skall företagas av domstol i samband med bötesådömandet eller om även i dessa fall frågan skall komma under domstols bedömande genom att åklagare efter bötesdomen utför talan om förvandling inför domstol som har att upptaga mål om förvandling av böter. För att frågan om förvandling i de nu förevarande fallen skall upptagas redan vid bötesådömandet kan åberopas, att bötesdomstolen ju äger kännedom om de omständigheter som hänföra sig till själva brottet under det att förvandlingsdomstolen, därest målet avdömts vid annan domstol, saknar kunskap om desamma. Vidare kan anföras att det med hänsyn till beskaffenheten av de omständigheter som göra förvandlingen påkallad kanske är mera tilltalande att bötesdomstolen ex officio upptager förvandlingsfrågan än att det lämnas i åklagares hand att avgöra om han vill föra talan om förvandling på nu ifrågavarande grund. Slutligen må erinras om att den ståndpunkten, att förvandlingsfrågan icke skulle kunna upptagas av bötesdomstolen, icke skulle stå väl tillsammans med den regel som föreslås skola gälla beträffande andra böter än småböter, nämligen att bötesdomstolen redan vid bötfällandet skall kunna förordna om förvandling, därest omständigheterna uppenbarligen giva vid handen att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. Starka skäl tala sålunda för att bötesdomstolen vid bötfällandet skall kunna förordna om förvandling av småböter på nu ifrågavarande grund. Å andra sidan framgår av vad som tidigare anförts

att en förvandling ibland kan vara motiverad av omständigheter som inträffat efter bötesdomen. Med hänsyn härtill bör förvandling kunna äga rum även efter bötesådömandet. Och frågan härom bör lämpligen upptagas genom att åklagaren utför talan om förvandling vid domstol som har att upptaga mål härom. Att en sådan möjlighet hålles öppen lärer vara motiverat även med hänsyn till att bötesdomstolen, därest frågan om förvandling icke vidare skulle kunna upptagas (annat än vid tredska), kanske skulle finna sig föranlåten att så snart småböter ådömdes verkställa utredning rörande frågan om straffets verkställighet vore erforderlig för den bötfälldes rättande. Men en sådan praxis skulle uppenbarligen medföra en stark ökning av domstolarnas arbetsbörda utan att någon vinst därav skulle annat än i undantagsfall uppstå. Förvandling av småböter, där sådan är erforderlig för den bötfälldes rättande, bör alltså kunna företagas såväl av bötesdomstolen som, på talan av åklagare, av förvandlingsdomstolen.

Beträffande frågan var gränsen skall dragas mellan förvandlingsbara böter och sådana småböter som (i regel) icke skola förvandlas ha de sakkunniga föreslagit, att då bötesbeloppet understiger fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, böterna ej skola förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall regeln tillämpas beträffande de särskilda straffen. Därest alltså en person bötfällts för två förseelser och bötesstraffet endast vid sammanläggning av böterna uppgår till tjugufem kronor, skulle förvandling alltså icke äga rum. I några yttranden har kritik riktats mot den sistnämnda regeln. Därvid har yrkats, att om en person under viss kortare tidrymd dömts till böter som sammanlagt uppnå gränsen för förvandlingsbarhet förvandling alltid borde äga rum. Även om en sådan lösning ur vissa synpunkter äger företräde framför den föreslagna, skulle dock ett konsekvent genomförande av densamma vara förbundet med sådana praktiska olägenheter i avseende på den av systemet betingade bötesregistreringen och den därmed följande skyldigheten att införskaffa utdrag ur och insända uppgift till registret, att den icke synes kunna godkännas. Den omständigheten att en person ådömts böter vilka, sammanräknade med tidigare ådömda böter, överstiga förvandlingsgränsen, lärer för övrigt, med hänsyn till den föreslagna regeln att förvandling av småböter skall äga rum då straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes rättande, utan någon positiv lagbestämmelse kunna vinna tillbörligt beaktande. Om den bötfällde kort förut ådömts bötesstraff synes detta ofta, i synnerhet om det är fråga om återfall i samma eller liknande brott, utgöra ett indicium på att verkställighet av straffet är erforderlig. Enligt det tidigare anförda skulle sådan förvandling kunna äga rum såväl i samband med den sista bötesdomen som i särskilt mål om förvandling av böter.

Den av de sakkunniga föreslagna gränsen för förvandling av småböter — fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar — har i allmänhet vunnit gillande i de avgivna yttrandena. Sänkning av gränsen har påyrkats av en häradshövding under det att två häradshövdingar uttalat sig

för en höjning. Naturligen skulle man med hänsyn till de föreslagna undantagen från regeln att småböter icke skola förvandlas kunna tänka sig att en höjning ägde rum. Jag har emellertid stannat vid den av de sakkunniga föreslagna gränsen, vilken synes vara riktigt avvägd med hänsyn till de i de sakkunnigas motivering angivna omständigheter som för gränsdragningen äro av betydelse. Av praktiska skäl synes emellertid, såsom i ett yttrande förordats, den jämkning böra företagas att förvandling obligatoriskt skall inträda allenast då bötesbeloppet overstiger fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar.

Den föreslagna regeln att småböter icke skola förvandlas kommer med hänsyn till den vid fylleri tillämpade låga bötesskalan och det stora antalet förvandlingsstraff för sådana böter att få en särskild betydelse med avseende på *fylleriböterna*. Kontrollstyrelsen har sålunda i sitt yttrande beräknat, att om förslaget genomfördes utan modifikationer, antalet fylleriförseelser vid vilka förvandlingen skulle bortfalla kunde beräknas till omkring 2,000 årligen. De sakkunniga ha emellertid beträffande fylleriböter föreslagit en ytterligare inskränkning i fråga om sådana böters förvandlingsbarhet. Enligt förslaget skall nämligen för fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri ådömt bötesstraff, ändå att det uppgår till tjugufem kronor, icke förvandlas med mindre den bötfällde inom loppet av två år tre eller flera gånger fälles till ansvar för sådana förseelser.

Den sålunda föreslagna utvidgningen av tillämplighetsområdet för regeln att småböter icke skola förvandlas har i allmänhet icke gjorts till föremål för särskilda uttalanden i de avgivna yttrandena. Två av de myndigheter som ha att handlägga frågor som sammanhänga med alkoholspörsmålet, socialstyrelsen och kontrollstyrelsen, ha emellertid särskilt behandlat ifrågavarande del av förslaget. Socialstyrelsen konstaterar för sin del att avtjänande av fylleriböter ur alkoholistvårdens synpunkt knappast fyllde någon funktion och ej motsvarade något större allmänpreventivt syfte att avhålla från fylleri, varför styrelsen icke ville motsätta sig förslaget. Kontrollstyrelsen har däremot tagit avstånd från detsamma. Styrelsen har uttalat starka betänkligheter redan mot den inverkan som huvudregeln skulle få beträffande fylleriböterna — det förelåge fara för att den allmänna reaktionen mot fylleriet avtrubbades om regelmässigheten i straffreaktionens inträdande rubbades genom förvandlingens borttagande. Styrelsen har därför förklarat, att ett genomförande av förslaget att småböter icke skulle förvandlas förutsatte sådan ändring i straffbestämmelserna för fylleri, att iteration vid sådan förseelse medförde straffskärpning utöver gränsen för böters förvandlingsbarhet. Från denna utgångspunkt har kontrollstyrelsen direkt avstyrkt det nu förevarande förslaget om en ännu längre gående förvandlingsfrihet vid böter för fylleri och förargelseväckande beteende i samband med fylleri. Kontrollstyrelsen har i detta sammanhang särskilt framhållit, att den föreslagna undantagsregeln beträffande fylleriböterna icke skulle bli av synnerlig betydelse, enär en av kontrollstyrelsen företagen undersökning utvisade att bö-

tesbeloppet vid första och andra resan fylleri endast sällan överstege tjugufem kronor.

I likhet med kontrollstyrelsen finner jag att det särskilt ur allmänpreventiv synpunkt kan medföra vissa vådor att tillerkänna fylleriböterna en privilegierad särställning. Om en person för första eller andra resan fylleri dömes till mer än tjugufem kronors böter, lärer man i regel icke kunna utgå ifrån att omständigheterna äro så mildrande att man utan vidare kan avstå från förvandling av böterna. Och som kontrollstyrelsen framhållit äro dessa fall icke så talrika att någon väsentlig praktisk fördel vore att förvänta genom deras undantagande från förvandling. Jag kan således på nu anförda skäl icke ansluta mig till de sakkunnigas förslag på denna punkt. Mot de sakkunnigas förslag har jämväl anmärkts att den privilegierade ställning som inrymts åt förargelseväckande beteende i samband med fylleri kunde leda till stötande resultat. Godkännes den nu förordade ståndpunkten att icke uppställa någon inskränkande bestämmelse beträffande fylleriböter, uppstår naturligen ej heller fråga om någon särbestämmelse angående böter för förargelseväckande beteende.

Emellertid kan det ifrågasättas om ens regeln att småböter i regel icke skola förvandlas bör upprätthållas då fråga är om fylleriböter. En av kontrollstyrelsen företagen utredning synes utvisa att det genomsnittliga bötesbeloppet vid fylleri först vid femte resan överstiger tjugufem kronor och att även vid denna resa bötesbeloppet i nära 50 % av fallen understiger tjugufemkronorsstrecket. Detta innebär alltså, under förutsättning att nuvarande straffmätning bibehålles, att fylleriböter i regel icke skulle kunna förvandlas förrän vid ett mycket stort antal återfall. Men detta resultat synes som kontrollstyrelsen anmärkt ur allmänpreventiv synpunkt föga tillfredsställande. Med hänsyn härtill synes det som om det undantaget från den allmänna regeln om förvandlingsfrihet vid småböter bör uppställas, att då någon under loppet av två år dömes för minst tredje resan fylleri förvandling bör inträda oberoende av om det ådömda bötesbeloppet ej överstiger tjugufem kronor. Om detta förslag godtages, lärer den av kontrollstyrelsen förordade straffhöjningen vid itererat fylleri ej vara påkallad. I detta sammanhang må även framhållas, att om de sakkunnigas förslag bibehölles, skulle den särskilda påföljd (undersökning huruvida åtgärder enligt alkoholistlagen böra vidtagas), som enligt de sakkunnigas förslag skall inträda då någon under loppet av två år tre gånger dömts för fylleriförseelser och förvandling av det sist ådömda bötesbeloppet förekommer, i regel komma att inträffa först när den bötfällde dömts för ett mycket större antal sådana förseelser.

De sakkunnigas förslag att förvandlingsstraff i regel icke skall inträda i fråga om *böter som ådömts å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt intagna personer* har i allmänhet vunnit gillande i de avgivna yttrandena. Behovet av ett sådant stadgande har så ofta i skilda sammanhang påpekats, att det icke torde vara erforderligt att nu erinra om de skäl som göra detsamma påkallat.

I avseende å regelns närmare utformning beträffande personer som in-

tagits å alkoholistanstalt har i ett yttrande ifrågasatts huruvida det ej vore lämpligt att ådömt förvandlingsstraff finge förfalla, icke blott, såsom de sakkunniga föreslagit, när intagning skett på grund av länsstyrelsens förordnande, utan även när någon frivilligt ingått å alkoholistanstalt. Till stöd för sin ståndpunkt ha de sakkunniga åberopat principiella skäl. De sakkunniga torde därvid ha åsyftat att om denna begränsning icke uppställdes, det skulle kunna tänkas att en bötfälld för att undgå förvandlingsstraff skulle frivilligt ingå å allmän eller enskild alkoholistanstalt, varifrån han kanske efter en mycket kort tid skulle utskrivas. För min del ansluter jag mig till de sakkunnigas betänkligheter mot att medgiva befrielse från förvandlingsstraff i andra fall än då intagning skett på grund av länsstyrelsens förordnande och alltså i en allmän anstalt. Visserligen kunna de olägenheter som uppstå, då den som är intagen enligt länsstyrelses förordnande skall undergå förvandlingsstraff för böter, i lika mån göra sig gällande då den bötfällde frivilligt ingått å alkoholistanstalt, men dessa fall lära icke vara talrikare till antalet än att olägenheterna liksom hittills kunna undanröjas genom att straffet av nåd efterskänkes.

I ett annat yttrande har anmärkts att befrielse från förvandlingsstraffet för den å alkoholistanstalt intagne icke, såsom de sakkunniga föreslagit, borde inträda vid alla böter som föranleda förvandling utan allenast då fylleriböter förvandlas. I sin motivering ha de sakkunniga anfört att det kunde ifrågasättas att befrielsen från förvandlingsstraffet inskränktes till att avse endast böter för fylleri och för förseelser som eljest sammanhänga med alkoholmissbruket. De sakkunniga ha emellertid förklarat, att det mera sällan torde inträffa att de personer varom här vore fråga häftade för andra böter än sådana som hade samband med alkoholism samt att en sådan inskränkning skulle förorsaka avsevärda praktiska olägenheter. De skäl som de sakkunniga till stöd för sin ståndpunkt åberopat synas övertygande. Uppenbarligen vore det en irrationell ståndpunkt, om man begränsade sig allenast till fylleriböter; befrielse från förvandlingsstraffet måste även inträda då fråga är om andra böter som ha samband med alkoholmissbruket. Men att draga upp en gräns med hänsyn härtill torde vara mycket svårt och, som de sakkunniga framhållit, tämligen onödigt, enär de flesta böter som ådömas personer som äro intagna å alkoholistanstalt lära ha samband med alkoholmissbruket. Av vad som sålunda anförts lärer framgå, att jag i allo ansluter mig till den av de sakkunniga föreslagna regeln om befrielse från förvandlingsstraff för den som är intagen å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt.

Den särskilda promemoria angående *förvandling av böter för fylleri m. m.*, som utarbetats inom departementet efter det de sakkunnigas förslag utsänts på remiss, innehåller såsom tidigare omförmälts regler av innebörd, att om en alkoholist underlåtit att gälda honom ådömda böter för fylleri, förvandlingen under vissa förutsättningar skall ersättas med åtgärder enligt alkoholistlagen. Detta förslag bygger i princip på de bestämmelser som i samma ämne föreslagits av de sakkunniga. Av de sakkunnigas motivering framgår att förslaget har sin grund i en önskan att åstadkomma en effektivare till-

lämpning av alkoholistlagen, speciellt av bestämmelsen att åtgärder enligt alkoholistlagen skola vidtagas mot alkoholister som blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömda till ansvar för fylleri. Emellertid motiveras förslaget icke allenast med den angivna socialpolitiska synpunkten utan jämväl från en kriminalpolitisk utgångspunkt. Det framhålles nämligen att den föreslagna förvandlingsordningen icke är ändamålsenlig då fråga är om alkoholister, enär det sällan torde finnas utsikt att medelst villkorlig dom återföra dem till ett nyktert liv (och därigenom hindra framtida fylleriförseelser) samt förvandlingsstraff är lika otjänligt. De nu angivna synpunkterna ha tidigare så ofta från sakkunnigt håll framförts, att det icke lärer vara nödvändigt att jag närmare motiverar min anslutning till dem. Det i promemorian framlagda förslaget har ock i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden med undantag av socialstyrelsens och två länsstyrelsers. Från dessa håll har, under åberopande av vissa, företrädesvis praktiska skäl, hemställts att förslaget icke måtte upphöjas till lag. De sålunda framställda invändningarna skola nu upptagas till skärskådande.

En av nämnda länsstyrelser har invänt, att alkoholistanstalternas arbete skulle försvåras genom att den föreställningen uppstode att de användes såsom ett slags straffanstalter. Häremot må framhållas, att samma invändning kan riktas redan mot nu gällande lagstiftning. Enligt densamma gäller ju den regeln att hemfallenhet åt alkoholmissbruk i förening med tre bötesstraff för fylleri inom loppet av två år skall föranleda ingripande enligt alkoholistlagen. Då böterna såsom i annat sammanhang framhållits ofta av nåd efterskänkas, kommer alltså alkoholistbehandlingen att i ett mycket stort antal fall framstå såsom något som träder i stället för straff för begångna fylleriförseelser.

Stor vikt måste däremot tillerkännas den av socialstyrelsen framställda invändningen, att det redan nu rådde brist på vårdplatser på alkoholistanstalterna och att åtgärder måste träffas för att tillgodose det nuvarande behovet innan man genomförde en lagstiftning som kunde förväntas medföra ökat behov av vårdplatser. Vad socialstyrelsen sålunda anfört rörande den rådande platsbristen och det trängande behovet av nya vårdplatser kan jag till fullo vitsorda. Emellertid må framhållas att det på ansvarigt håll lärer råda enighet därom, att med det snaraste vårdplatser måste tillskapas i sådan omfattning att alla de som enligt alkoholistlagen äro i behov av anstaltsvård också kunna erhålla sådan vård. Och förslaget innebär ju ingalunda att alkoholistlagens tillämpningsområde skulle komma att utvidgas utan allenast att den i ett visst avseende skulle komma att tillämpas i den utsträckning som av lagstiftaren varit avsedd.

Det kan nu möjligen sägas, att de nya vårdplatser som måste komma att inrättas i första hand böra tagas i anspråk för andra alkoholister än återfallsfylleristerna, enär inom den förra kategorien behovet av anstaltsvård genomsnittligt sett är större än bland återfallsfylleristerna. Även om detta resonemang, sett ur ren alkoholistvårdssynpunkt, må vara riktigt, synes det dock icke kunna godkännas, om man tar vederbörlig hänsyn även till sa-

kens kriminalpolitiska sida. Uppenbarligen måste det ur kriminalpolitisk synpunkt vara högst angeläget, att man kan reagera mot sådana alkoholister som ständigt begå fylleriförseelser — och reagera på ett ändamålsenligt sätt. Enligt min mening böra alltså, om man bortser från sådana alkoholister som äro farliga för annans personliga säkerhet eller eget liv, vilka naturligen i första hand böra omhändertagas, de nya vårdplatserna främst förbehållas återfallsfyllerister. Givetvis kunna erforderligt antal vårdplatser för återfallsfyllerister endast successivt tillskapas. Den omständigheten att man icke kan bereda plats åt samtliga återfallsfyllerister som äro i behov därav, synes dock icke böra lägga hinder i vägen för de föreslagna reglernas genomförande. Det må nämligen erinras om att den möjligheten ju alltid står öppen att mot den bötfällde använda andra påföljder enligt alkoholistlagen än anstaltsvård. Och det lärer icke med fog kunna hävdas att undergående av förvandlingsstraff är mera lämpat för tillrättaförande av återfallsfyllerister än åtgärder enligt alkoholistlagen av annan natur än anstaltsvård i förening med villkorlig dom å förvandlingsstraffet. Det sist sagda synes emellertid icke böra utesluta att man i avbidan på att någon ökning av vårdplatsernas antal hinner komma till stånd, uppskjuter ikraftträdandet av nu ifrågavarande regler. En återfallsfyllerist skulle annars med säkerhet kunna räkna med att vid bristande bötesbetalning varken internering eller förvandlingsstraff skulle kunna ifrågakomma. Det synes alltså böra föreskrivas att berörda lag skall träda i kraft den dag Konungen föreskriver. Intill denna tidpunkt skulle alltså vid bristande bötesbetalning förvandling äga rum. Domstolen lärer därvid i regel finna lämpligt att meddela villkorlig dom å förvandlingsstraffet i förening med övervakning.

Socialstyrelsen har vidare erinrat därom att de vagabonderande alkoholisterna, som ofta vore mest i behov av anstaltsvård, lätt kunde undandraga sig de vårdåtgärder som förslaget avsåge att bringa i tillämpning och att det icke vore lämpligt att spörsmålet om judiciellt initiativ inom alkoholistvården upptoges till avgörande utan att sagda praktiska fråga bringades till en ändamålsenlig lösning. I anledning av denna anmärkning må framhållas att det sålunda framställda spörsmålet är aktuellt beträffande vagabonderande alkoholister överhuvud, oberoende av vilken utav alkoholistlagens indikationer som är tillämplig. Frågan om vilka åtgärder som böra vidtagas för att förhindra att vagabonderande alkoholister undandraga sig de reaktioner som samhället uppställt bör otvivelaktigt upptagas till lösning i hela sin vidd. I detta sammanhang må erinras om det förslag som i detta avseende beträffande vagabonderande alkoholister framlagts av kontrollstyrelsen år 1935 i dess yttrande över rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande. Då emellertid en lösning av sagda fråga otvivelaktigt skulle vara av särskild betydelse för ett lyckligt genomförande av den föreslagna lagen angående förvandling av böter för fylleri, synes ytterligare ett skäl föreligga för det uppskov med denna lags ikraftträdande som nyss förordats.

Om alltså en lagstiftning i föreslagen riktning bör komma till stånd, uppstår fråga om initiativet till företagande av åtgärder enligt alkoholistlagen bör

såsom de sakkunniga föreslagit ankomma å domstolen eller i enlighet med den senare utarbetade promemorian överlämnas åt åklagaren. För min del ansluter jag mig till den senare lösningen, vilken vunnit gillande eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

I några yttranden har hemställts att spörsmålet om vidtagande av åtgärder enligt alkoholistlagen mot återfallsfyllerister borde upptagas redan vid bötfällandet och icke först då fråga uppstode om förvandling av oguldna böter. Till stöd härför har åberopats att en sådan ändring ur alkoholistvårdssynpunkt vore önskvärd samt att det kunde framstå som en orättvisa att den som hade möjlighet att betala sina böter därigenom kunde köpa sig fri från risken för alkoholistbehandling.

Det lärer icke kunna bestridas att en ändring i föreslagen riktning ur alkoholistvårdssynpunkt vore önskvärd. Då många återfallsfyllerister betala sina böter, skulle ändringen medföra att alkoholistlagens regel om alkoholistbehandling för återfallsfyllerister som äro alkoholister kommer att bliva tillämpad i avsevärt mycket större omfattning än enligt det framlagda förslaget. Effektiviseringen av alkoholistlagen skulle med andra ord ökas i betydande grad. Ett genomförande av den föreslagna ändringen lär emellertid vara uteslutet med hänsyn till att det, såsom framgår av vad tidigare anförts, icke lärer vara möjligt att inom överskådlig framtid erhålla den ytterligare ökning av antalet vårdplatser som vid sådant förhållande skulle vara erforderlig. Enligt min mening kan det icke heller ur sakliga synpunkter anses oriktigt att åklagarens initiativrätt begränsas till de fall då fylleriböterna icke guldits. Det torde nämligen förhålla sig så att den kategori av återfallsfyllerister som icke betalar de jämförelsevis låga fylleriböterna genomsnittligt sett är i större behov av vårdåtgärder än de återfallsfyllerister som betala sina böter. För övrigt står det nykterhetsnämnderna fritt att enligt alkoholistlagen ingripa mot återfallsfyllerister redan vid domfällandet. Det är endast åklagarens initiativ som uppskjutes, tills det ur straffverkställighetssynpunkt föreligger behov därav. På grund härav synes mig anmärkningen, att det skulle ligga en orättvisa däri att den som kunde betala böterna kunde köpa sig fri från risken för alkoholistbehandling, övervägande vara av teoretisk natur. Mot att i detta sammanhang utvidga initiativrätten talar ock den omständigheten att de sakkunnigas betänkande ju huvudsakligen tar sikte på en reformering av förvandlingsstraffet och icke på frågan om en reformering av straffsystemet eller alkoholistlagen. Den omfattning av initiativrätten som föreslagits i promemorian synes alltså kunna väl försvaras.

De särskilda bestämmelserna i förslaget.

Förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

1 §.

I fråga om förslaget till utsträckning av tiderna för anstånd och avbetalning ha i en del yttranden påyrkats vissa jämkningar. Sålunda har *rådhusrätten i Göteborg* ansett de föreslagna tiderna alltför långa, medan *landsfogden i Jönköpings län* föreslår maximitiden för anstånd till sex månader och bibehållande av nuvarande tid för avbetalning. *Föreståndaren för ordonnanspolisen i Stockholm,* som handhar bötesindrivningen därstädes, anser åter att anståndstiden ej bör utökas, men har ej någon erinran mot utsträckning av avbetalningstiden. Å andra sidan har förslag om ytterligare tidsutsträckning gjorts av *föreningen Sveriges stadsdomare,* som hemställt att anståndstiden skall bestämmas till sex månader för vanliga fall och till ett år där särskilda skäl föreligga, av *häradshövdingen i Luggude domsaga,* vilken finner en anståndstid om ett år lämplig, samt av *rådhusrätten i Västerås,* som ifrågasätter om ej tiden för anstånd, även då ej särskilda skäl föreligga, borde sättas till åtminstone sex månader. I sistnämnda yttrande ifrågasättes emellertid ock att i stället för den föreslagna utsträckningen av tiden för anstånd och avbetalning nämnda tid skulle räknas icke från den dag, då bötesbeslutet vann laga kraft, utan från den dag, då krav på böternas gäldande först framställdes hos den bötfällde. Till stöd härför åberopas att enligt allmän erfarenhet bötesstraffet icke aktualiserades för den bötfällde, förrän han anmodades betala bötesbeloppet, och först då plägade han komma att tänka på att begära anstånd eller avbetalning. *Länsstyrelsen i Uppsala län* och *rådhusrätten i Eskilstuna* hysa i fråga om sättet för tidsberäkningen samma mening; rådhusrätten anser emellertid att anståndstiden med sådan utgångspunkt för beräkningen icke bör överstiga sex månader. I yttrandena från *hovrätten över Skåne och Blekinge, rådhusrätterna i Karlskrona* och *Kristianstad* samt *andre stadsfogden i Malmö* förordas åter, att tiderna räknas från den dag, då beslut om anstånd eller avbetalning meddelades.

I detta sammanhang torde även böra anmärkas, att i två yttranden *(häradshövdingen i Frosta och Eslövs domsaga* och *landsfogden i Kopparbergs län)* ifrågasättes, om det ej borde bestämmas visst belopp, som vid avbetalning av böter minst borde erläggas, detta till förhindrande av att bötesstraffet eljest kunde bliva för litet kännbart.

Såsom av den föregående redogörelsen framgår ha i de avgivna yttrandena olika meningar framkommit i vilken omfattning tiderna för anstånd *Departementschefen.*

och avbetalning böra utsträckas. För min del finner jag de av de sakkunniga föreslagna anstånds- och avbetalningstiderna lämpliga, dock synes i likhet med vad som i en del yttranden föreslagits tiderna böra beräknas icke från den dag då bötesbeslutet vinner laga kraft utan först från den senare tidpunkt, då frågan om böternas erläggande blir för den bötfällde aktuell. De tidpunkter som därvid kunna komma i fråga äro, då krav på böternas gäldande först framställes hos den bötfällde samt då beslutet om anstånd eller avbetalning meddelas. Mot att göra den dag då krav framställes på böternas gäldande till utgångspunkt för beräkningen kan invändas, dels att det ofta kan vara svårt att fastslå när sådant krav först skett och dels att en sådan regel möjligen kunde giva stöd åt den oriktiga föreställningen att en bötfälld icke skulle vara skyldig att självmant erlägga ådömda böter. Med hänsyn härtill synes såsom utgångspunkt för beräkningen böra gälla den dag, då beslutet om anstånd eller avbetalning meddelas. Har vid skilda tillfällen meddelats beslut om anstånd eller avbetalning, bör beräkningen naturligen göras från den dag då det första beslutet om anstånd eller avbetalning meddelades.

I två yttranden har, i syfte att undvika att bötesstraffet skulle bliva för litet kännbart, uttalats önskemål om bestämmande av visst minsta belopp varmed avbetalning av böter finge ske. Därvid har i ett av yttrandena förordats att de till upphävande föreslagna reglerna i kungl. kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter skulle bibehållas. Någon bestämmelse i föreslagen riktning synes emellertid ej erforderlig med hänsyn till den av de sakkunniga föreslagna och i departementsförslaget bibehållna regeln i 14 § andra stycket i nu ifrågavarande lag att vid avbetalning av böter endast så många dagsböter skola vid förvandling av böterna anses guldna som *till fullo* täckas av den gjorda avbetalningen. På grund av detta stadgande lärer en bötfälld i framtiden icke ha något intresse av att verkställa alltför obetydliga avbetalningar.

4 §.

Såsom i den allmänna motiveringen nämnts ha i yttrandena upptagits till behandling frågan om den plats i förmånsrättsordningen vid införsel, som böter borde intaga, därvid från flera håll särskilt framhållits att utskylder och allmänna avgifter borde ha företräde framför böter. Uttalanden i denna riktning ha gjorts av *länsstyrelsen i Kronobergs län, sekreteraren i överståthållarämbetets kansli, rådhusrätterna i Karlskrona* och *Lund, häradshövdingen i Tveta, Vista och Mo domsaga, polisdomaren i Hälsingborg, magistraterna i Södertälje* och *Skövde, andre stadsfogden i Malmö* samt *föreningarna Sveriges landsfiskaler* och *Sveriges stadsfogdar*. Därvid har framhållits att då böter enligt stadgandet i 17 kap. 18 § handelsbalken vid konkurs hade minsta rätt, detsamma borde gälla vid införsel, samt att, om utskylder ej finge företrädesrätt, bötesuttagandet komme att ske på bekostnad av kommunerna, som ginge miste om kommunalskatt, varemot straffet ej bleve kännbart för den bötfällde. Såsom förut nämnts har jämväl *svenska*

stadsförbundets styrelse med skärpa uttalat sig mot förslaget att vid införsel giva böter samma förmånsrätt som skatter och andra allmänna avgifter.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler yttrar däremot, att därest böter skulle stå tillbaka för utskylder, knappast något skulle vara vunnet med införsel för böter, enär i praktiken utskylder i regel komme att konkurrera med böterna. Denna synpunkt framhäves även av *Blekinge länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler,* som förklarar att om det överhuvud skulle anses lönt att införa införselrätt för böter, dessa borde tillerkännas rätt framför icke allenast utskylder utan även underhållsbidrag. Ett annat betraktelsesätt som leder till samma resultat anlägges av *länsstyrelsen i Blekinge län.* Länsstyrelsen yttrar att den ställer sig tveksam mot jämställande i införselhänseende av böter och utskylder, samt anför vidare:

Vad länsstyrelsen ville ifrågasätta vore, huruvida ej i detta förhållande kunde ligga en viss fara för att underhållsmottagaren kunde komma i en sämre ställning än eljest. Särskilt om minimitiden för förvandlingsstraffet, på sätt föreslagits, sattes till 20 dagar, kunde den bötfälldes insättande i förvandlingsfängelse beröva honom hans förvärvsförmåga och således indirekt gå ut över understödstagaren och detta på ett långt kännbarare sätt, än om böterna tillerkändes förmånsrätt framför underhållsbidraget.

Mot de sakkunnigas förslag att införsel för böter ej skall få beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning sedan två år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, hava i några yttranden anmärkningar framställts. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser sålunda det kunna ifrågasättas huruvida icke införseltiden borde utsträckas till tre år eller samma tid som den föreslagna preskriptionstiden. Denna uppfattning företrädes jämväl av *länsstyrelsen i Älvsborgs län. Poliskamreraren i Stockholm* anser också att införseltiden borde vara längre än som föreslagits. Jämväl *rådhusrätterna i Eskilstuna* och *Västerås, magistraten i Södertälje* och *Kopparbergs länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* uttala sig för en förlängning av införseltiden.

Enligt sakkunnigförslaget skola vid införsel böter och utskylder hava samma rätt. Mot denna lösning av konkurrensfrågan kunna emellertid starka skäl anföras. Om man bortser från den kriminalpolitiska synpunkten, kan det väl knappast råda delade meningar om att icke böter böra komma i sista hand. Denna ståndpunkt har ju också stadfästs genom regeln i 17 kap. 18 § handelsbalken att böter äga minsta rätt. Något frångående av denna regel synes emellertid icke heller påkallat av kriminalpolitiska skäl. Då det föreslagits att införsel för böter skall kunna äga rum, är ju syftet härmed närmast att tillse att den som kan betala ådömda böter icke blir i tillfälle att undandraga sig böternas gäldande. Men har det vid införseln visat sig att den bötfällde icke kan betala utan att ett annat anspråk blir lidande, då har det också blivit fastslaget att betalningsoförmåga föreligger. Det förefinnes då knappast något kriminalpolitiskt intresse som kräver att bötesanspråket tillgodoses framför det allmännas anspråk på utskylder. Är det fråga om förvandlingsbara böter, komma böterna att förvandlas, därvid med hänsyn till den föreliggande betalningsoförmågan villkorlig dom å förvandlingsstraffet i

Departementschefen.

regel lärer inträda. Är det åter fråga om småböter, kunde det synas stötande att det icke inträder någon reaktion mot den begångna förseelsen, varför man i dessa fall kunde vara benägen att, i likhet med vad de sakkunniga föreslagit, föreskriva en uppdelning av det innehållna beloppet på utskylder och böter. Denna synpunkt torde emellertid icke böra bli bestämmande. För den bötfällde själv måste det ju vara tämligen likgiltigt hur det belopp som uttages kommer att fördelas, om det tillfaller kronan eller kommunen såsom skatt, eller kronan såsom böter.

I några yttranden har ifrågasatts att böter borde tillerkännas rätt framför såväl utskylder som underhållsbidrag. Till stöd härför har särskilt åberopats att den bötfälldes insättande i förvandlingsfängelse skulle kunna beröva honom hans förvärvsförmåga, vilket skulle kunna drabba den underhållsberättigade på ett långt kännbarare sätt än om böterna tillerkänts förmånsrätt framför underhållsbidraget. Emot denna tankegång kan invändas, att då genom införseln blivit ådagalagt att det föreligger betalningsoförmåga hos den bötfällde, undergående av förvandlingsstraff av nyss antydda skäl endast i undantagsfall lärer ifrågakomma.

På nu anförda skäl finner jag alltså, att de sakkunnigas förslag bör undergå den ändringen att vid konkurrens om innehållet belopp utskylder skola ha företräde till betalning framför böter.

Beträffande den tid varunder införsel må äga rum ha de sakkunniga, som övervägt att låta densamma motsvara den föreslagna preskriptionstiden för bötesstraff eller tre år, stannat för att bestämma införseltiden lika med tiden för frivillig avbetalning. För min del kan jag icke finna att det möter några principiella betänkligheter att utsträcka den tid under vilken införsel får äga rum utöver tiden för frivillig avbetalning. Uttagande av böter genom införsel har ju karaktären av tvångsindrivning. En sådan åtgärd bör därför kunna förekomma under den ordinära preskriptionstiden av tre år. En utsträckning av införseltiden till tre år skulle ock, såsom i flera yttranden framhållits, medföra väsentliga praktiska fördelar. Att om preskriptionsavbrott ägt rum, även förlänga införseltiden utöver tre år torde däremot knappast vara nödvändigt. Mot en utsträckning av införseltiden till tre år kan möjligen invändas att detta skulle kunna medföra den olägenheten att, därest av någon anledning införseln icke medförde betalning, förvandling av böterna på grund av preskription i vissa fall skulle vara utesluten. Emellertid lärer man kunna utgå ifrån att indrivningsmyndigheten, om den finner att hela bötesbeloppet icke kan genom införsel utfås, ombesörjer att åklagaren blir i tillfälle att föra talan om förvandling av böterna i så god tid att utslag i förvandlingsmålet kan meddelas före preskriptionstidens utgång. De sakkunnigas förslag bör alltså på denna punkt ändras på sätt nu angivits.

5 §.

Mot den i denna paragraf föreslagna bestämmelsen har i allmänhet ej gjorts några erinringar. *Fångvårdsstyrelsen* tillstyrker den på det livligaste. I några yttranden hava dock betänkligheter mot bestämmelsen uttalats.

Lämpligheten av densamma ifrågasättes sålunda, utan närmare motivering, av *Göta hovrätt* ävensom av *Blekinge länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler*. *Häradshövdingen i Luggude domsaga* erinrar att, då förutsättning för villkorlig dom skulle vara att den dömde gjort vad han kunnat för att betala böterna, det vore inkonsekvent och obilligt att förhindra honom att bli kvitt det villkorligt ådömda fängelsestraffet, därest han före prövotidens slut bleve i stånd att betala böterna.

Häradshövdingen i Askims, Hisings och Sävedals domsaga förmäler:

Vad de sakkunniga anfört till stöd för den intagna ståndpunkten syntes icke böra tillerkännas avgörande betydelse, särskilt om bötesförvandlingen och anståndet förlades till administrativ myndighet. Det skulle tvärt om vara stötande om den, som exempelvis genom erhållen arbetsförtjänst kommit i tillfälle att till kronan inbetala honom ådömda böter, icke skulle äga göra detta utan nödgas alltjämt framstå som en under övervakning stående försumlig bötesbetalare.

Under åberopande av liknande synpunkt uttala *föreningen Sveriges landsfiskaler* och *Stockholms länsavdelning av samma förening* att det ovillkorliga upprätthållandet av bestämmelsen i fråga, även om densamma kunde principiellt försvaras, måste vara ägnat att medföra allvarliga olägenheter, varjämte erinras att statsverkets ekonomiska intresse av bötesindrivningen ej borde motverkas genom allt för drastiska bestämmelser.

Tredje stadsfogden i Göteborg anför:

Det förefölle som om de sakkunniga förlorat ur sikte det faktum, att det här gällde verkställighet av ett en gång ådömt bötesstraff för ett brott, som lagen belade med sådant straff, och icke ådömandet av ett nytt straff. De skäl som anförts till stöd för bestämmelsen syntes icke övertygande. Därest bötfälld underläte att betala böterna, oaktat han förmådde gälda dem, i hopp om att möjligen erhålla villkorlig dom eller straffsänkning, måste hans förfarande anses som tredska och hans spekulationer på förhand vara dömda att misslyckas.

Departementschefen.

Därest, även i andra fall än de som avses i 11 §, betalning av böter skulle få äga rum sedan beslut meddelats, varigenom — villkorligt eller ovillkorligt — förvandlingsstraff ålagts, torde man, såsom de sakkunniga funnit, få räkna med att bötfällda som förmådde gälda böterna, komme i viss utsträckning att underlåta detta i hopp om att erhålla villkorlig dom eller straffsänkning eller straffbefrielse enligt 16 §. Då mot detta resonemang invänts, att ett sådant förfarande från den bötfälldes sida utgjorde tredska och att hans spekulation att erhålla villkorlig dom på grund härav vore dömd att misslyckas, torde man ha förbisett att det mången gång då tredska föreligger kan ställa sig svårt att vinna upplysning härom — även om den på denna punkt föreslagna ändringen beträffande förutsättningarna för villkorlig dom ökar domstolarnas möjlighet att ålägga den bötfällde förvandlingsstraff. Den i förevarande paragraf föreslagna regeln om förbud mot betalning av böterna sedan förvandlingsstraff ålagts lärer alltså vara ofrånkomlig för att skärpningen av straffskalan skall utöva sin fulla verkan på en betalningsovillig bötfälld. Den föreslagna regeln synes icke heller kunna

betecknas såsom obillig. Därest villkorligt förvandlingsstraff ålagts, kan det knappast anses stötande att den som oförmodat blir i tillfälle att inbetala de ådömda böterna icke skall kunna få en villkorlig dom undanröjd. Har den bötfällde ålagts ett ovillkorligt förvandlingsstraff, lära förhållandena regelmässigt vara sådana, att han bör få finna sig i att han icke genom en betalning av böterna efter förvandlingsdomen kan undgå förvandlingsstraffet.

6 §.

Beträffande rätt för bötfälld att överklaga indrivningsmyndighets beslut om anstånd eller avbetalning uttalar *rådhusrätten i Hälsingborg* att rätt därtill borde finnas eller ock bestämmelse införas att beslut, varigenom bötfälld förvägrats anstånd eller rätt till avbetalning, skulle underställas högre myndighets prövning.

Föreningen Sveriges stadsfogdar anför däremot att klagan borde medgivas endast i samband med böternas förvandling, då bötfälld eljest genom att klaga över utmätning eller införsel kunde fördröja bötesindrivningen.

Departementschefen. Det lärer icke vara påkallat att tillerkänna den bötfällde någon särskild klagorätt över indrivningsmyndighetens beslut angående anstånd och avbetalning. Vad nu sagts synes böra gälla även för de fall då förvandling ägt rum jämlikt 11 §, ehuru kontroll från domstolens sida över indrivningsmyndigheten i dylika fall är utesluten. Yrkandet att den bötfällde icke borde få påkalla prövning av beslut angående anstånd eller avbetalning ens i samband med klagan över utmätning eller införsel synes icke heller befogat. Med hänsyn till vad sålunda anförts har paragrafen ansetts böra bibehållas oförändrad.

9 §.

Mot det sätt varpå i paragrafens andra stycke begränsningen av förvandlingsbarheten vid fylleriböter blivit bestämd hava anmärkningar framställts i åtskilliga hänseenden. Av *häradshövdingarna i Falu domsaga* och *Västerbottens västra domsaga* har erinrats, att kravet på tre fällande domar för fylleri inom viss tid gjorde det möjligt för tilltalad att, exempelvis genom att hålla sig undan stämnings delgivning eller genom uteblivande, föranleda att förvandlingsstraff ej inträdde; bestämmelsen borde därför utformas så att den anknöte till tiden för förseelsernas begående i stället för till tiden för domfällandena. *Socialstyrelsen* har yttrat att uttrycket 'inom loppet av två år' syntes böra preciseras så att det bragtes att överensstämma med uttrycket 'under de två senast förflutna åren' i 1 § alkoholistlagen.

I sammanhang med förevarande bestämmelse hava de sakkunniga uttalat sig angående behovet av registrering av de personer som dömts för fylleri samt härutinnan föreslagit användande av de register över dylika förseelser som föras av systembolagen och kontrollstyrelsen. I yttranden från *en rådhusrätt* och *en häradshövding* har anmärkts, att de avsedda registren ej kunde anses tillförlitliga, och därjämte har erinran gjorts mot den omgång

och arbetsökning som skulle uppkomma om, såsom de sakkunniga ifrågasatt, redan i målet angående fylleriförseelsen skulle införskaffas registerutdrag.

Kontrollstyrelsen anför i denna fråga:

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag förutsatte en registrering av samtliga inom riket avdömda fylleriförseelser. Såsom de sakkunniga också framhållit, ägde en sådan registrering redan rum hos kontrollstyrelsen och systembolagen på grundval av de uppgifter, som enligt 37 § rusdrycksförsäljningsförordningen lämnades av domstolarna. Med den utomordentligt viktiga nya funktion, ifrågavarande registrering enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla, komme ökade krav att ställas å densamma i fråga om exakthet och aktualitet. Det framginge icke otvetydligt av de sakkunnigas framställning i detta hänseende, huruvida man avsett, att uppgifterna rörande iteration skulle av åklagare respektive domstolar inhämtas från vederbörande systembolag eller från kontrollstyrelsen. Av flera skäl ansåge sig kontrollstyrelsen böra giva ett bestämt företräde åt det sistnämnda alternativet. Enligt vunnen erfarenhet vore nämligen de till systembolagen från domstolarna inkomna uppgifterna ej sällan ofullständiga och stundom även felaktiga. Genom stickprovsundersökningar hade utrönts, att kontrollstyrelsens register vore fullständigare än de lokala bolagsregistren. Dessa register kunde för den skull icke med säkerhet antagas fylla de krav på fullständighet och tillförlitlighet, som måste ställas på ett register med de nu föreslagna uppgifterna. Dessa uppgifter kunde enligt kontrollstyrelsens mening tillfredsställande lösas endast av ett verkligt centralregister över fylleriförseelserna i landet, och såsom sådant kunde endast kontrollstyrelsens register ifrågakomma.

Förevarande paragraf har undergått den omarbetning som föranledes av de i den allmänna motiveringen angivna ändringarna i de sakkunnigas förslag rörande förvandlingsbarheten av vissa mindre böter. Detta innebär i huvudsak dels att mindre böter under vissa förhållanden skola kunna förvandlas och dels att fylleriböter oberoende av deras storlek skola förvandlas om viss iteration föreligger. Att i sistnämnda avseende, såsom i ett yttrande påyrkats, anknyta förvandlingsbarheten till tiden för förseelsernas begående i stället för till tiden för domfällandena synes uteslutet, enär den ifrågavarande regeln bör så nära som möjligt korrespondera med den i alkoholistlagen uppställda indikationen beträffande återfallsfyllerister. Med hänsyn till sistnämnda skäl lärer ock, såsom socialstyrelsen förordat, förvandlingsbarheten böra göras beroende av att de tre domfällandena ägt rum — icke, såsom de sakkunniga föreslagit, 'inom loppet av två år' oberoende av när förvandlingen inträffat utan 'under de två senast förflutna åren' räknat från förvandlingen. De i paragrafen föreslagna sakliga ändringarna synas även böra medföra en omredigering av paragrafens uppställning. *Departementschefen.*

Beträffande frågan hur tillförlitliga upplysningar skola kunna vinnas rörande ådömda fylleriböter har tveksamhet yppats, huruvida upplysningar härom böra inhämtas genom det hos kontrollstyrelsen förda centrala registret eller genom de av systembolagen förda lokala registren. Även om det förhåller sig så som kontrollstyrelsen anmärkt att dess register är tillförlitligare än de lokala registren, kan jag dock icke förorda att de nödvändiga

uppgifterna obligatoriskt skola inhämtas från kontrollstyrelsen. En sådan föreskrift synes nämligen medföra en för de flesta fall onödig omgång. I alla sådana fall, då det icke föreligger någon anledning att betvivla riktigheten av det lokala registret, torde man kunna nöja sig med de uppgifter, som därifrån inhämtas. Om den bötfällde däremot bestrider riktigheten av dessa uppgifter eller myndigheterna eljest ha anledning att hysa tvivel beträffande desamma, böra uppgifter från det centrala registret införskaffas.

Enligt de sakkunnigas motivering skall registerutdrag inhämtas redan i målet angående fylleriförseelsen och icke först då fråga om förvandling blir aktuell. I några yttranden har emot denna ståndpunkt invänts, att en avsevärd ökning av myndigheternas arbetsbörda härigenom skulle komma till stånd. Då fyllerimålens antal är många gånger större än antalet fall då fråga om förvandling av fylleriböter kan uppstå, synes denna invändning i hög grad befogad. Med hänsyn härtill och då de skäl, som av de sakkunniga åberopats till stöd för att registerutdrag skulle inhämtas redan i fyllerimålet, icke synas kunna tillmätas alltför stor betydelse, kan jag icke förorda att registerutdrag regelmässigt införskaffas förrän förvandlingsfrågan blir aktuell.

10 §.

I förevarande paragraf torde böra införas ett andra stycke med erinran om att enligt förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m. frågan om böters förvandling i visst fall skall vara förfallen redan då förordnande meddelas om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt.

11 §.

I avseende å paragrafens första stycke har *sekreteraren vid överståthållarämbetets kansli* — under erinran att det beträffande personer som dömdes till frihetsstraff ofta hände att kännedom om ett förut ådömt bötesstraff vunnes först sedan frihetsstraffet börjat avtjänas — yttrat, att det icke syntes innebära ett efter förhållandena väl avpassat förfaringssätt att i sådant fall den omständliga förvandlingsproceduren enligt 12 § skulle träda i tillämpning.

Bestämmelsen att domstol i fall som i andra stycket avses omedelbart skall äga förordna om förvandling har i några yttranden mött gensagor. *Rådhusrätten i Karlskrona* yttrar att förutsättningarna för tillämpning av bestämmelsen ganska sällan komme att föreligga samt att densamma följaktligen ej skulle medföra någon större arbetsbesparing för domstolarna. Jämväl *häradshövdingen i Oppunda och Villåttinge domsaga* anser att bestämmelsen i praktiken skulle komma att mycket sällan tillämpas. *Häradshövdingen i Uppsala läns södra domsaga* förmenar att förfarandet skulle bliva enklare om ifrågavarande bestämmelse utginge. I liknande riktning uttalar sig *häradshövdingen i Södra Roslags domsaga,* som anför att det — även om en direkt förundersökning ej skulle erfordras — dock alltför ofta bleve nödvändigt att redan i det mål, vari böterna ådömdes, verkställa en omfattande, må-

let tyngande och för den tilltalade kanske onödigt besvärande efterforskning och utredning rörande hans personliga förhållanden för att domstolen skulle få ett nöjaktigt underlag för prövning av förutsättningarna för bestämmelsen.

I fråga om förutsättningarna för tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse har av *häradshövdingen i Tveta, Vista och Mo domsaga* uttalats att när det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet syntes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej borde beviljas, syntes domstolen, utan prövning av den större eller mindre möjligheten för att böterna komme att gäldas, böra utsätta förvandlingsstraffet. Till stöd härför anföres:

Ett bötesutslag med omedelbar bötesförvandling finge större skärpa och den omständigheten att den bötfällde vore bemedlad borde ej fritaga honom från att kunna drabbas därav. Ordnades lagstiftningen sålunda, vunnes dessutom den fördelen att domstolen eller domaren vid handläggning av mål om förvandling av böter för avgörande om villkorlig dom borde ifrågakomma endast hade att bedöma om tredska eller vårdslöshet föranlett att böterna ej gäldats, men ej hade att ingå i prövning huruvida villkorlig dom borde vara utesluten redan på grund av den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet. För denna prövning måste den domstol som ådömt böterna vara mest kompetent och prövningens företagande i mål om förvandling av böter skulle utan någon motsvarande fördel öka domstolens och domarens arbetsbörda vid handläggning av dylika mål.

Departementschefen.

Emot anmärkningen att förvandlingsproceduren i 12 § vore för omständlig i de fall, då kännedom om ett förut ådömt bötesstraff vunnes under det att den bötfällde hölle på att avtjäna ett frihetsstraff, må invändas, att handläggningen av förvandlingsmålet i dessa fall lärer bliva ytterst summarisk med hänsyn till att villkorlig dom icke bör ifrågakomma. Målet bör också i sådant fall alltid kunna behandlas av domaren, respektive av lagfaren ledamot i rådhusrätt.

Mot den av de sakkunniga i andra stycket av förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen har anförts dels att någon tillämpning av densamma ganska sällan skulle komma att äga rum, i följd varav densamma icke skulle medföra någon större arbetsbesparing för domstolen, dels ock att bestämmelsen skulle föranleda att domstolen i bötesmålet finge verkställa en betungande utredning rörande den bötfälldes personliga förhållanden. Den första av dessa invändningar lärer i stort sett vara riktig, i synnerhet med hänsyn till den i den särskilda promemorian föreslagna undantagsbestämmelsen rörande återfallsfyllerister, enligt vilken förvandling jämlikt denna paragraf vid visst återfall i fylleri endast får äga rum under viss förutsättning, som innebär en stark inskränkning i regelns tillämpning. Med den föreslagna regeln har emellertid icke i första hand åsyftats att vinna någon större minskning av domstolens arbetsbörda. Men om det för bötesdomstolen framstår såsom uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraffet icke bör beviljas, har det ansetts onödigt att förvand-

lingsfrågan upptages till ny handläggning. Då därtill kommer, att en omedelbar bötesförvandling naturligen är ägnad att öva en starkare press mot den bötfällde att betala än en bötesdom, som icke innehåller något om ett eventuellt förvandlingsstraff, synes man böra öppna möjlighet för domstolen att under angivna förutsättning verkställa en omedelbar förvandling som skall träda i tillämpning om böterna ej gäldas. Det är givetvis icke meningen att bötesdomstolen skall låta verkställa utredning av frågan huruvida villkorligt anstånd kan komma att meddelas. Om en sådan föreskrift lämnades, skulle densamma lätt komma att leda till att domstolarna i allt för stor utsträckning komme att verkställa sådana utredningar. Omedelbar förvandling bör därför endast äga rum då omständigheterna *uppenbarligen* giva vid handen att villkorlig dom icke bör beviljas. Den mot den föreslagna regeln framställda senare invändningen torde alltså icke vara befogad. Beträffande formuleringen av den nu ifrågavarande förutsättningen för meddelande av omedelbar förvandling ha de sakkunniga angivit densamma så att det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet skall synas uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas. Då det emellertid torde vara lämpligt att direkt anknyta till de faktiska omständigheter som böra föranleda förvandling, synes förutsättningen böra på det sätt angivas, att omedelbar förvandling skall äga rum, där omständigheterna uppenbarligen giva vid handen att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. I detta sammanhang synes böra erinras därom att, såsom framgår av den allmänna motiveringen, omedelbar förvandling under den angivna förutsättningen kan äga rum även då fråga är om småböter.

Vad angår det av en häradshövding framställda förslaget om sådan modifikation av den nu ifrågavarande regeln, att när det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet syntes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas, domstolen alltid borde utsätta förvandlingsstraffet utan prövning av den större eller mindre möjligheten för att böterna komma att gäldas, har till stöd härför till en början åberopats, att domstolen, om en sådan ändring genomfördes, vid handläggning av mål om förvandling av böter endast behövde upptaga till bedömande frågan om tredska eller vårdslöshet föranlett att böterna ej gäldats men icke behövde ingå i prövning av frågan huruvida villkorlig dom borde vara utesluten på grund av den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet. Det sålunda åberopade skälet synes icke övertygande. Det kan nämligen tänkas att omständigheter, som tillkommit efter bötesdomen eller som inträffat tidigare men som blivit kända först vid förvandlingen, ådagalägga att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. I förvandlingsmålet bör domstolen förty vid avgörande av frågan om villkorlig dom ha möjlighet att taga hänsyn även till andra omständigheter än ådagalagd tredska. Däremot synes det ytterligare skäl som åberopats till stöd för den föreslagna ändringen, nämligen att ett bötesutslag med omedelbar bötesförvandling finge större skärpa, värt beaktande. Därtill kommer, att bötesdomstolens prövning

skulle väsentligen underlättas, därest den icke behövde undersöka frågan om sannolikheten för att böterna icke komme att betalas. De sakkunnigas förslag synes alltså böra undergå den ändring, att det villkor för omedelbar bötesförvandling, som hänför sig till frågan om sannolikheten för att böterna icke komma att gäldas, utgår. Därest bötesdomstolen icke skulle meddela beslut om omedelbar förvandling, har, om böterna icke bliva guldna och förvandling alltså skall äga rum i särskilt mål, förvandlingsdomstolen att undersöka huruvida med hänsyn till ådagalagd tredska eller den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet villkorlig dom skall kunna förekomma.

I den förutnämnda inom departementet utarbetade promemorian angående förvandling av böter för fylleri m. m. har, av skäl som framgår av berörda promemoria, en särskild undantagsbestämmelse föreslagits i andra stycket av 11 § för det fall att böter ådömts för fylleri eller för fylleri jämte annat brott. En sådan undantagsbestämmelse är uppenbarligen påkallad. Då domstolen emellertid synes böra äga större frihet att i ifrågavarande fall verkställa omedelbar förvandling än den föreslagna bestämmelsen medger, synes densamma för möjliggörande härav böra undergå någon ändring.

12 §.

Beträffande den föreslagna regeln om forum för mål om förvandling framhåller *Svea hovrätt,* att det visserligen i regel vore lämpligast att förvandlingsmål upptoges i den ort, där den bötfällde funnes, men att målet ej sällan kunde med större fördel handläggas vid den domstol som ådömt bötesstraffet. Med hänsyn till målets art skulle det knappast väcka betänkligheter att åt åklagaren inrymma rätt att, efter omständigheterna i det särskilda fallet, välja mellan dessa båda fora. *Rådhusrätten i Göteborg* ifrågasätter, om icke i första hand den domstol som ådömt böterna skulle vara pliktig upptaga målet, därest detta kunde ske utan men för den bötfällde. *Rådhusrätten i Västerås* förmenar att förvandlingsmålet alltid borde upptagas av bötesdomstolen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* och *rådhusrätten i Karlskrona* finna det däremot mest önskvärt att förvandlingsmål anhängiggjordes i den bötfälldes hemort. Länsstyrelsen anser viss modifikation erforderlig beträffande sådana bötfällda som saknade fast hemvist, angående vilka det vore lämpligt att vistelseorten bleve bestämmande för forum. Av *länsstyrelsen i Örebro län* har föreslagits att forum för förvandlingsmål skulle vara den bötfälldes mantalsskrivningsort. Samma mening uttalas av *häradshövdingen i Askims, Hisings och Sävedals domsaga.*

De sakkunniga ha i sin motivering uttalat att vid underrätten i den bötfälldes hemort utredning lättast kunde förebringas såväl rörande den bötfälldes förhållande med avseende å böternas gäldande som beträffande övriga förutsättningar för villkorlig dom. Då en stor del av sådana bötfällda som underlåta att gälda ådömda böter utgöres av personer utan fast hemvist eller av personer beträffande vilka det kan vara svårt att fastslå vilken ort som utgör deras hemvist, ha de sakkunniga emellertid föreslagit att mål om *Departementschefen.*

förvandling av böter skall upptagas vid domstolen i den ort där den bötfällde finnes, d. v. s. där delgivning av stämningen skett. För såvitt fråga är om bötfällda med fast hemvist lärer denna domstol i regel vara densamma som hemvistdomstolen.

Emellertid har i några yttranden framhållits, att den domstol som ådömt böterna stundom hade bättre förutsättningar att pröva frågan om förvandlingsstraffets längd och om villkorlig dom borde tillämpas eller icke, och att berörda domstol därför borde göras till forum för förvandlingsmål. Säkerligen torde det i många fall förhålla sig så, att bötesdomstolen har bättre kunskap om de omständigheter som äro av betydelse i förvandlingsmålet än domstolen i den ort, där den bötfällde finnes. Detta gäller särskilt i de fall, där det i bötesmålet förekommit någon vidlyftigare handläggning. Av flera skäl kan emellertid bötesdomstolen icke lämpligen göras till exklusivt forum. I detta avseende må sålunda erinras om att i de synnerligen talrika fall, då handläggning icke förekommit i bötesmålet, bötesdomstolen icke har större förutsättning än annan domstol att avgöra förvandlingsmålet. Tvärtom torde i dessa fall domstolen i den bötfälldes hemort vara mest lämpad att upptaga målet.

Det sålunda anförda synes giva vid handen att den lämpligaste lösningen är den, att mål om förvandling av böter skulle kunna få upptagas såväl av allmän underrätt i den ort, där den bötfällde finnes, som ock av bötesdomstolen. Har mål om förvandling upptagits av bötesdomstolen, bör densamma naturligen vara behörig jämväl beträffande bötesstraff, som ådömts av annan underrätt, och som samtidigt förekomma till förvandling.

Därest bötesmålet fullföljes i högre instans, bör av praktiska skäl förvandlingsmålet icke upptagas av den domstol som meddelat slutgiltigt utslag i målet utan av den allmänna underrätt som dömt i saken. I de undantagsfall då bötesmålet upptagits av hovrätt såsom första instans bör, likaledes av praktiska skäl, förvandlingsmålet endast kunna upptagas av domstolen i den ort, där den bötfällde vistas, men icke av bötesdomstolen. Då jämlikt den föreslagna regeln flera domstolar äro behöriga att upptaga förvandlingsmålet, bör valrätten mellan olika fora tillkomma åklagarmyndigheten.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår böra mål om förvandling av böter få upptagas även av lagfaren ledamot i rådhusrätt. Ett stadgande härom föreslås intaget i ifrågavarande paragraf.

13 §.

Länsstyrelsen i Örebro län anför, att man av paragrafen jämförd med 6 § och uttalanden av de sakkunniga bibragtes den uppfattningen, att en förvandlingsmyndighet — sålunda även polisdomstol eller poliskammare — utan att nya skäl tillkommit skulle kunna i förvandlingsmål till förnyad prövning upptaga fråga, som i samband med klagan över utmätning eller införsel förut prövats av överexekutor eller denne överordnad instans. Detta kunde icke

vara lämpligt, och därest det ej varit avsett, vore alltså ett förtydligande önskvärt.

I formellt hänseende har av *häradshövdingen i Oppunda och Villåttinge domsaga* anmärkts att i paragrafen blott talades om ytterligare anstånd eller avbetalning men att anstånd eller avbetalning borde kunna medgivas även om det tidigare ej begärts eller erhållits. *Rådhusrätten i Karlstad* samt *häradshövdingarna i Sunnervikens domsaga* och *Flundre, Väne och Bjärke domsaga* anse att paragrafen bör så förtydligas att därav klart framgår att sådant hänskjutande som i paragrafen avsåges, borde kunna göras även av poliskammare och domare.

Av länsstyrelsen i Örebro län har anmärkts, att det icke vore lämpligt att domstolen — utan att nya skäl tillkommit — vore berättigad att till förnyad prövning upptaga fråga, som i samband med klagan över utmätning eller införsel förut prövats av överexekutor eller denne överordnad instans. Vad sålunda anmärkts må väl ur principiell synpunkt vara riktigt. Då det emellertid i förevarande fall torde vara ytterst svårt att avgöra huruvida några nya skäl tillkommit — frågan om anstånd eller avbetalning måste naturligen avgöras med hänsyn till den bötfälldes ekonomiska läge i det ögonblick prövningen sker — lärer en ändring av paragrafen i antydd riktning komma att leda till att svårigheter uppstå vid rättstillämpningen. *Departementschefen.*

Anmärkningen att förordnande om anstånds- eller avbetalningsfrågans hänskjutande till indrivningsmyndigheten för ny behandling borde kunna meddelas även av poliskammare eller domare som upptagit förvandlingsmålet torde icke böra medföra någon omformulering av paragrafen. Uttrycket 'domstol' måste nämligen rimligen tolkas såsom avseende varje myndighet som upptagit mål om förvandling av böter. Med anledning av erinringen, att det kunde tänkas att anstånd eller avbetalning borde medgivas även då anstånd eller avbetalning ej tidigare erhållits, synes paragrafen böra undergå sådan jämkning, att därav framgår att stadgandet är tillämpligt även beträffande dessa fall.

14 §.

Under hänvisning till att i paragrafens andra stycke antalet ådömda dagsböter lagts till grund för avräkning vid delbetalning har *sekreteraren vid överståthållarämbetets kansli* anmärkt, att av lagförslaget icke syntes med erforderlig klarhet framgå, vilken verkan å förvandlingen delbetalning av omedelbart i penningar ådömda böter hade, särskilt för fall då allenast viss del av böterna skulle tagas i beräkning vid förvandlingen.

Såsom i den allmänna motiveringen närmare utvecklas bör förvandlingsskalan undergå sådan omarbetning att minimum sättes till femton dagars fängelse i stället för till tjugu dagar såsom de sakkunniga föreslagit. Med anledning av den föreslagna ändringen i 9 § måste i skalan anges, att detta minimum även gäller då bötesstraffet understiger fem dagsböter. Även i öv- *Departementschefen.*

rigt synes skalan böra konstrueras så, att förvandlingsstraffet genomgående sänkes med fem dagar i förhållande till de sakkunnigas förslag. Vid denna konstruktion av skalan kommer etthundratjugu dagsböter, som utgör maximum för ett i dagsböter ådömt straff, att motsvara sjuttiofem dagars fängelse. Vid sammanträffande av flera bötesstraff bör, såsom tidigare anförts, maximum bestämmas i enlighet med de sakkunnigas förslag till nittio dagar. Den föreslagna ändringen av bötesstraffets minimum i första stycket till femton dagar bör uppenbarligen föranleda en motsvarande ändring i andra stycket av 14 §.

Tredje stycket av ifrågavarande paragraf stadgar i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, att vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, en dagsbot skall anses svara mot varje påbörjat femtal kronor. För närvarande gäller ju regeln att varje påbörjat belopp av tio kronor motsvarar en dagsbot. Rörande skälen till den föreslagna ändringen, som i samtliga avgivna yttranden lämnats utan erinran, kan jag i allo hänvisa till de sakkunnigas motivering.

Därest avbetalning skett av s. k. normerade böter, lämnar de sakkunnigas förslag ej upplysning om huruvida avbetalningen skall anses ha ägt rum å den del av böterna som får tagas i beräkning vid förvandling eller å den återstående delen av böterna, eller om tilläventyrs det avbetalda bötesbeloppet skall proportionellt uppdelas mellan de båda delarna av bötesbeloppet. Att betalningen skall avräknas å den förvandlingsbara delen av böterna torde stå bäst i överensstämmelse med den föreslagna principen att allenast viss del av normerade böter skola förvandlas. En positiv regel härom synes böra intagas i tredje stycket av förevarande paragraf.

15 §.

Häradshövdingen i Uppsala läns södra domsaga framhåller, att skyldigheten för domstol att tillse att i förvandlingsmålet utredning förelåge om samtliga bötesstraff, för vilka den bötfällde häftade, helt visst komme att i många fall erbjuda icke så ringa svårigheter. Angående sådan skyldighet uttalas i yttrande av *polischefen i Luleå,* att bestämmelsen i förevarande paragraf krävde inrättandet av ett centralt bötesregister.

Behovet av registrering av ådömda bötesstraff framhålles jämväl av *landsfogden i Stockholms län,* i vilkens uttalande länsstyrelsen förklarar sig instämma. Landsfogden uttalar, att utan tillgång till centralregister över ådömda böter möjlighet saknades att åstadkomma tillförlitlig utredning i det hänseende varom här vore fråga samt fortsätter:

I samband härmed vill jag framhålla att ett centralregister för hela riket över samtliga ådömda böter skulle bliva av synnerligen stort värde icke allenast i här förevarande hänseende utan ock för rättsskipningen i allmänhet i mål, där det är fråga om ådömande av bötesstraff. Som det nu är, sakna både åklagare och domstol ofta kännedom om, huruvida den anklagade tidigare gjort sig skyldig till förseelse av samma art, varom i målet är fråga. Denna

ovetskap kan ofta föranleda oriktigt bedömande av bland annat straffmätningsfrågan. Även för polisens vidkommande skulle tillgången till ett centralregister bliva ur efterspaningssynpunkt till stor nytta.

Mot föreskriften att, om förvandling skall ske av något bötesstraff, jämväl andra böter för vilka den bötfällde häftar skola förvandlas, anmärker vidare *tredje stadsfogden i Göteborg,* att detta enligt 5 § komme att leda till den föga tilltalande konsekvensen att en bötfälld, som häftade för böter ådömda kanske genom nyss laga kraft vunna domar, icke i fråga om dessa böter kunde komma i åtnjutande av möjligheten till anstånd eller avbetalning eller ens få betala böterna.

Beträffande anmärkningen att bestämmelsen om skyldighet för domstol att tillse att vid förvandling samtliga förvandlingsbara böter för vilka den bötfällde häftade komme att förvandlas krävde att ett centralt bötesregister funnes, må framhållas, att den omständigheten att det av praktiska skäl är hart när omöjligt att införa registrering av alla ådömda böter icke synes böra utgöra hinder för att domstolen ålägges att låta verkställa den utredning i förevarande avseende som under nuvarande förhållanden kan företagas. Såsom de sakkunniga framhållit lärer det ock i regel vara möjligt för åklagaren att införskaffa erforderliga upplysningar. I detta sammanhang må framhållas att en första förutsättning för att småböter, vilka ju jämlikt den föreslagna ändringen i 9 § under vissa förutsättningar skola kunna förvandlas, komma att omfattas av förvandlingsregeln i denna paragraf är, att åklagaren drager frågan härom under domstolens prövning. *Departementschefen.*

Invändningen att den i ifrågavarande paragraf föreslagna regeln skulle leda till att en bötfälld, som häftade för böter ådömda genom nyss laga kraftvunna domar, icke i fråga om sådana böter skulle komma i åtnjutande av möjlighet till anstånd eller avbetalning eller — med hänsyn till stadgandet i 5 § — ens få betala böterna synes icke vara befogad. En bötfälld, som befinner sig i den situationen att vissa honom ådömda böter bliva förvandlade, torde nämligen knappast ha något befogat intresse av att komma i åtnjutande av rätt till anstånd eller avbetalning beträffande andra böter.

16 §.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår har det icke synts erforderligt att möjlighet öppnas för domstolen att vid tredska utsätta högre förvandlingsstraff än som följer av förvandlingsskalan. Första stycket i 16 § av de sakkunnigas förslag bör således utgå.

Rörande den sakliga ändringen i det kvarstående stycket av 16 § må jämväl hänvisas till den allmänna motiveringen. Stycket har därjämte undergått viss redaktionell jämkning.

17 §.

I fråga om sättet för anhängiggörande av mål om förvandling framhåller *Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* som önskvärt

att kallelse av bötfälld finge ske medelst rekommenderad postförsändelse. *Häradshövdingen i Askims, Hisings och Sävedals domsaga* anser bestämmelsen att utslag i mål om förvandling må meddelas, ändå att den bötfällde uteblivit, vara mindre lämplig med hänsyn till önskvärdheten att vinna utredning om anledningen till att böterna icke erlagts; bestämmelsen vore ej heller ägnad att befrämja den föreslagna, på domstolarna ankommande kontrollen över indrivningsförfarandet.

Departementschefen. Beträffande förslaget att kallelse av bötfälld skulle få ske medelst rekommenderad försändelse må framhållas, att detta spörsmål så nära sammanhänger med den mera omfattande och svårlösta frågan om ökad möjlighet att anlita posten för delgivning av stämning och dylikt, att detsamma icke lämpligen kan upptagas i detta sammanhang.

Rörande den i förevarande paragraf föreslagna regeln att utslag i mål om förvandling må meddelas, ändå att åklagaren uteblivit, må hänvisas till den allmänna motiveringen.

Den invändning som framställts mot de sakkunnigas här upptagna förslag att utslag må meddelas ändå att den bötfällde uteblivit lärer i viss mån vara befogad. Med hänsyn till förvandlingsmålets karaktär synes det emellertid icke vara nödvändigt att en bötfälld, som ej själv önskar utveckla sin talan, ovillkorligen tvingas att inställa sig i målet. Det skäl som av de sakkunniga åberopats till stöd för den föreslagna regeln härför synes ytterligare vinna i styrka, om såsom nyss föreslagits domstolen ej tillerkännes befogenhet att med hänsyn till ådagalagd tredska sätta förvandlingsstraffet högre än som angives av förvandlingsskalan.

Den i 12 § föreslagna regeln om behörighet för ledamot i rådhusrätt att upptaga mål om förvandling av böter har föranlett en jämkning i andra stycket av förevarande paragraf.

19 §.

Länsstyrelserna i Stockholms och *Gotlands län* anse att, till förebyggande av misstolkning, i förevarande paragraf borde intagas uttrycklig regel för det fall att 16 § tillämpats beträffande något av de straff som skulle förenas.

Departementschefen. Någon risk för att en oriktig tolkning av förevarande paragraf skall äga rum vid förening av straff under det i nyssnämnda yttranden anmärkta förhållande lärer icke föreligga. Om nämligen hänsyn skall tagas till att nedsättning av någotdera förvandlingsstraffet ägt rum jämlikt 16 §, lärer detta icke kunna ske på annat sätt än såsom i de sakkunnigas motivering angives, d. v. s. att sedan sammanläggning ägt rum på vanligt sätt den fastställda sänkningen tillämpas å den sammanlagda strafftiden. Något förtydligande tilllägg till paragrafen lärer alltså icke vara erforderligt.

20 §.

Poliskamreraren i Stockholm uttalar, att han ur indrivningssynpunkt bestämt måste avstyrka att klagan finge föras mot domstols utslag i förvandlingsmål; ett ändringssökande kunde rimligen blott avse erhållande av villkorlig dom eller sänkning av straffet där detta skärpts enligt 16 §, varför det med hänsyn till den noggranna prövning som komme att äga rum i första instans, syntes obehövligt med klagorätt, vilken än ytterligare skulle fördröja verkställigheten.

De sakkunniga ha föreslagit att fullföljdsrätten i mål om förvandling av böter skulle begränsas så, att klagan över hovrätts utslag i dylikt mål ej skulle få föras. Att på sätt i nyssberörda yttrande föreslagits ytterligare inskränka fullföljdsrätten finner jag icke tillrådligt. — Den i 12 § föreslagna regeln om behörighet för ledamot i rådhusrätt att upptaga mål om förvandling av böter har föranlett en jämkning i förevarande paragraf. *Departementschefen.*

23 §.

Såsom av det föregående framgår åsyftar den i 10 § andra stycket intagna hänvisningen förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m., vilken lag föreslås skola träda i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar. Undantagsbestämmelsen i 11 § andra stycket sista punkten är jämväl motiverad av nämnda lagförslag. Nu ifrågavarande bestämmelser böra alltså träda i kraft först i samband med ikraftträdandet av nämnda lag.

27 §.

Rådhusrätten i Västerås och *föreningen Sveriges stadsdomare* erinra att av övergångsbestämmelserna ej med tydlighet framginge, huru det skulle förfaras med förvandling av böter för fylleri och förargelseväckande beteende i det fall, att den dömde inom loppet av två år före lagens ikraftträdande tre eller flera gånger fällts till ansvar för sådana förseelser; uppenbarligen borde i dylika fall förvandling av sådana böter som ådömts efter lagens ikraftträdande, kunna komma till stånd, men för undvikande av varje missförstånd borde ett förtydligande ske.

Då det enligt min mening icke kan vara föremål för tvekan att vid avgörandet av frågan om förvandling skall äga rum av fylleriböter jämlikt 9 § andra stycket hänsyn skall tagas även till fylleriböter, som ådömts före den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande, lärer något förtydligande av förevarande paragraf i detta hänseende icke vara erforderligt. *Departementschefen.*

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom.

1 §.

Denna paragraf överensstämmer med motsvarande paragraf i de sakkunnigas förslag; dock att med hänsyn till den vid årets riksdag antagna lagen om ändring i vissa delar av strafflagen, innebärande avskaffande av vissa straffpåföljder, paragrafen undergått därav föranledd jämkning.

2 §.

Beträffande de i denna paragraf föreslagna ändringarna i de sakkunnigas förslag rörande förutsättningarna för meddelande av villkorlig dom å förvandlingsstraff må hänvisas till den allmänna motiveringen.

De tre första styckena av den nuvarande 2 § innehålla regler om att villkorlig dom under vissa angivna förhållanden ej må brukas. De sakkunniga ha föreslagit att nämnda bestämmelser icke skola gälla då fråga är om villkorlig dom å förvandlingsstraff. Vad sålunda föreslagits synes riktigt och någon anmärkning häremot har ej heller framställts i de avgivna yttrandena. Rörande skälen för sagda förslag får jag hänvisa till de sakkunnigas motivering.

Även beträffande de sakkunnigas av mig biträdda förslag rörande upphävande av tredje stycket i nuvarande 1 § får jag hänvisa till de sakkunnigas motivering.

3 §.

Beträffande längden av prövotiden vid villkorligt anstånd med förvandlingsstraff uttala *rådhusrätten i Eskilstuna* och *föreningen Sveriges stadsdomare* att prövotiden borde nedsättas till ett år, varjämte *rådhusrätten i Västerås* förklarar att möjlighet borde finnas för domstolen att fastställa prövotiden till endast ett år. Förkortning av prövotiden ifrågasättes jämväl av *Svea hovrätt.*

Departementschefen. Prövotiden vid bötesstraff utgör för närvarande ett år. Med hänsyn till att villkorlig dom å förvandlingsstraff är avsedd att tillämpas i mycket större omfattning än villkorlig dom vid bötesstraff enligt gällande lag, kunna vissa skäl tala för de sakkunnigas ståndpunkt att förlänga prövotiden till två år för att därigenom förläna den villkorliga domen en allvarligare innebörd. Mot denna ståndpunkt kan emellertid framhållas att villkorlig dom å förvandlingsstraffet är avsedd att ifrågakomma beträffande personer som icke kunna betala sina böter och som tillhöra den relativt ofarliga kategori som för sitt rättande anses icke behöva undergå förvandlingsstraff. Med hänsyn härtill synes den föreslagna förlängningen av prövotiden från ett till två år, vilken onekligen skulle åsamka övervakare och myndigheter ökning i arbetsbördan, knappast påkallad.

25 §.

Denna paragraf bör undergå sådan redaktionell jämkning att därav framgår att förundersökning må kunna beslutas jämväl av ledamot i rådhusrätt som upptagit mål om förvandling av böter.

I åtskilliga yttranden har förts på tal frågan om förundersökning i förvandlingsmål och övervakning i samband med villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff.

Sålunda ha, mestadels i sammanhang med kritik av den föreslagna förvandlingsproceduren, några häradshövdingar uttalat att såväl särskild förundersökning som övervakning i regel skulle behöva anordnas. *Häradshövdingen i Uppsala läns norra domsaga* anför härutinnan:

Såsom utkastet vore avfattat borde beslut om villkorligt anstånd med förvandlingsstraff i regel föregås av förundersökning. Dels vore ju nämligen i bötesmål utredning om den tilltalades personliga förhållanden oftast otillräcklig, dels skulle förvandlingsmål upptagas i den ort där svaranden funnes, vilken ju ofta kunde vara en annan än den där bötesdomen fällts, så att svaranden ofta vore för domstol och åklagare okänd. Vidare borde övervakare i regel förordnas. Vore avsikten att förundersökning icke skulle äga rum utan att prövningen av frågan om villkorligt anstånd med förvandlingsstraffet skulle vara mera summarisk, och att övervakning ej heller skulle äga rum, hade detta väl bort komma till tydligt uttryck i lagtexten.

I andra yttranden har påyrkats, att förundersökning och övervakning borde erhålla en mer begränsad användning då fråga vore om förvandlingsstraff. Av denna mening är *Svea hovrätt,* som anser det lämpligt att erinran i sådan riktning göres åtminstone i motiveringen till det slutliga förslaget i ämnet. *Rådhusrätten i Gävle* åberopar till stöd för samma mening att den stora apparat, som alltid måste igångsättas då övervakning skulle äga rum, icke borde bringas i tillämpning annat än då så befunnes oundgängligen nödvändigt, samt att statsverkets kostnader för förundersökning och övervakning eljest skulle kunna komma att stiga till avsevärda belopp, utan att någon egentlig, däremot svarande fördel kunde påräknas.

Häradshövdingen i Luggude domsaga uttalar att det borde stadgas, att övervakning ej skulle äga rum i fråga om förvandlingsstraff, samt anför till stöd härför dels att med hänsyn till förseelsernas beskaffenhet övervakning ej vore nödig för den bötfälldes rättande och dels att det många gånger visat sig förenat med nästan oöverkomliga svårigheter att förmå lämpliga personer att åtaga sig uppdrag som övervakare.

Såsom i flera yttranden framhållits synas förundersökning och övervakning erforderliga endast i begränsad omfattning i fall varom nu är fråga. Förundersökning lärer sålunda i regel endast vara påkallad, då brottets beskaffenhet eller för domstolen kända förhållanden rörande den bötfälldes person synas peka på att villkorlig dom icke bör förekomma. Och vad övervakningen beträffar synes domstolen redan på den grund att brottet endast föranlett böter i regel kunna utgå ifrån *Departementschefen.*

att övervakning ej erfordras. Att såsom i några yttranden förordats genom uttryckligt stadgande i lagen angiva att förundersökning och övervakning avses skola förekomma endast mera undantagsvis i nu ifrågavarande fall, synes ej nödvändigt. Varken 4 § andra stycket eller 25 § andra stycket, vari angivas förutsättningarna för anordnande av övervakning och förundersökning, synas kräva att övervakning eller förundersökning i fall varom nu är fråga anordnas i större omfattning än som enligt det nu sagda bör äga rum.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

I de sakkunnigas förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen upptagas ändringar i 2 kap. 8 och 9 §§, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 3 och 20 §§. Beträffande den i 5 kap. 3 § föreslagna ändringen må anmärkas, att de bestämmelser ändringen avsåg, enligt ett i dag till lagrådet remitterat förslag till, bland annat, lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen och lag om tvångsuppfostran, skall utgå ur berörda strafflagsparagraf och ersättas med en ny bestämmelse i 19 § av sistnämnda förslag. Någon ändring i nämnda strafflagsparagraf är alltså icke erforderlig. Vad angår de i övrigt föreslagna ändringarna i strafflagen ha i yttrandena vissa erinringar framställts mot den föreslagna bestämmelsen i *5 kap. 20 §*.

Länsstyrelsen i Stockholms län har sålunda mot den föreslagna förkortningen av preskriptionstiden för bötesstraff anmärkt, att det med hänsyn till förslagets bestämmelser om bötesförvandling ofta skulle inträffa, att en preskriptionstid å endast tre år ginge till ända innan förvandlingsbeslut hunne meddelas. *Landsfogden i samma län* anser att preskriptionstiden ej bör förkortas mera än till fyra år samt åberopar därvid särskilt utsträckningen av tiden för bötesavbetalning.

Departementschefen. Rörande skälen till de föreslagna ändringarna beträffande preskriptionstidens beräkning vid bötesstraff må hänvisas till de sakkunnigas motivering. Emot den i några yttranden framställda anmärkningen att det ofta skulle kunna inträffa att preskriptionstiden ginge till ända innan förvandlingsbeslut hunnit meddelas må erinras om vad som under 4 § lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff anförts därom, att indrivnings- och åklagarmyndigheterna måste ha sin uppmärksamhet riktad på att talan om förvandling utföres i så god tid att utslag kan meddelas i förvandlingsmålet före treårstidens utgång.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

1 §.

De sakkunnigas förslag om intagande i straffregistret av uppgifter angående dem som ålagts förvandlingsstraff för böter har i några yttranden kritiserats. *Svea hovrätt* yttrar härutinnan:

Det syntes böra närmare övervägas, huruvida införandet i straffregistret av uppgifter om ådömda förvandlingsstraff för böter måste anses oeftergivligt. Beträffande villkorligt ådömda förvandlingsstraff vore väl registrering nödvändig, men det kunde ifrågasättas, huruvida dessa jämförelsevis lindriga brottsfall borde upptagas i straffregistret, som därigenom kunde bliva alltför oöverskådligt och svårhanterligt. Hänsyn till den dömde syntes ock med styrka tala för, att dessa fall sammanfördes i ett särskilt register.

Göta hovrätt finner det ävenledes tveksamt huruvida registreringsskyldighet beträffande förvandlingsstraffen vore erforderlig samt anser en sådan skyldighet bli alltför betungande i förhållande till de fördelar, som kunde vinnas genom densamma.

Jämväl *fångvårdsstyrelsen* förklarar att förslaget syntes ägnat att väcka starka betänkligheter samt yttrar vidare:

Vid bestämmandet av vilka utslag som skulle antecknas i registret borde den allra största varsamhet iakttagas. Ty hade en person väl en gång kommit in i registret, kunde icke erhållas bevis om att han ej förekomme däri. Och då dylikt bevis erfordrades i en mängd olika fall, kunde hans förekomst i registret innebära ett allvarsamt hinder i hans fortkomst och näring.

Med hänsyn härtill hemställer fångvårdsstyrelsen att för bötesförvandlingsbeslut skulle anordnas ett särskilt register. Styrelsen framhåller vidare att behov komme att uppstå av ökade arbetskrafter å styrelsens avdelning för straffregistret.

Departementschefen.

Att register av ett eller annat slag måste föras beträffande villkorliga förvandlingsstraff synes mig uppenbart. Däremot är det mera tveksamt huruvida registrering är påkallad beträffande ovillkorliga förvandlingsstraff. Uppenbarligen skulle det, såsom de sakkunniga framhållit, vara av betydelse då fråga är om beviljande av villkorlig dom om tillförlitlig upplysning kunde vinnas huruvida den bötfällde tidigare undergått förvandlingsstraff. Då villkorlig dom avses skola komma att meddelas i betydligt större omfattning än tidigare och då förundersökning såsom förut nämnts endast mera sällan lärer komma att företagas i mål om förvandling, skulle en sådan registrering, därest den föreslagna lagstiftningen genomföres, vara mera av behovet påkallad än enligt gällande rätt. Mot en registrering kan å andra sidan anföras att den givetvis skulle medföra en icke ringa arbetsbörda för registreringsmyndigheten utan att någon praktisk vinst därav skulle uppstå annat än i enstaka fall. Med hänsyn härtill och då åklagaren i regel torde hava ganska god kunskap om den bötfälldes föregående samt möjlighet föreligger att i tveksamma fall anordna förundersökning, synes det mig som om man åtminstone tillsvidare skulle kunna avstå från att föreskriva registrering beträffande ovillkorliga förvandlingsstraff.

Beträffande frågan huruvida den erforderliga registreringen av villkorligt ådömda förvandlingsstraff bör äga rum i straffregistret eller om ett särskilt register bör uppläggas för nu ifrågavarande uppgifter måste ett visst fog tillerkännas den invändning som framställts av fångvårdsstyrelsen, att det kunde uppstå ett visst förfång för en till villkorligt förvandlingsstraff dömd böt-

fälld, därest han ej kunde erhålla bevis om att han ej förekomme i straffregistret. Denna ogynnsamma konsekvens synes emellertid icke böra avhjälpas genom att ett särskilt register upplägges för nu ifrågavarande uppgifter. Förandet av två olika register och nödvändigheten för myndigheterna att inhämta upplysningar från båda registren skulle nämligen obestridligen medföra praktiska olägenheter. Den av fångvårdsstyrelsen framförda synpunkten torde emellertid i huvudsak kunna tillgodoses även om registreringen av de villkorligt ådömda förvandlingsstraffen äger rum i straffregistret därigenom att man i 8 § 2 mom. av förevarande lag intager stadgande av innebörd att vid utfärdande av sådant intyg hänsyn ej må tagas till villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter.

Av det nyss anförda framgår att den av de sakkunniga föreslagna regeln att straffregistret skall innehålla uppgifter å dem som ålagts förvandlingsstraff för böter bör ersättas med en bestämmelse av innebörd att i registret skola förekomma uppgifter å dem som erhållit villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter. De ytterligare ändringar som föreslås i paragrafen ha sin grund däri att hänsyn tagits till vissa ändringar i paragrafen som vidtagits genom lagen den 16 februari 1934 (nr 17) om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister och genom en av 1936 års riksdag antagen lag i samma ämne vilken ännu ej utfärdats.

2 §.

Den i 1 § föreslagna ändringen avseende intagande i straffregistret av uppgifter om förvandlingsstraff medför såsom nödvändig konsekvens viss ändring i förevarande paragraf.

8 §.

Rörande den i 2 mom. av förevarande paragraf föreslagna ändringen må hänvisas till vad som anförts under 1 §.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

1 §.

Denna paragraf bör undergå sådan redaktionell jämkning att därav framgår att förundersökning må kunna beslutas jämväl av ledamot i rådhusrätt som upptagit mål om förvandling av böter.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Rörande den föreslagna ändringen i denna lag må hänvisas till den allmänna motiveringen.

Förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.

2 och 3 §§.

I dessa paragrafer ha vissa redaktionella jämkningar synts böra företagas.

4 §.

Paragrafen motsvarar 4 och 5 §§ i det remitterade förslaget.

Mot den i denna paragraf föreslagna bestämmelsen att åklagaren skulle äga att i strid mot nykterhetsnämndens uppfattning påkalla åtgärder enligt alkoholistlagen ha framställts några erinringar. *Länsstyrelsen i Stockholms län* yttrar härom:

En sådan befogenhet för åklagaren läte sig enligt länsstyrelsens mening näppeligen förenas med en viktig princip i hittills gällande alkohollagstiftning, nämligen den, att internering icke kunde ifrågakomma utan framställning därom från den kommunala myndighet, som vore skapad för tillgodoseende av alkoholistvården, nykterhetsnämnden, med undantag endast för de fall, då på grund av vederbörandes 'farlighet' polismyndighet ägde särskild rätt att direkt ingripa. Att åklagare skulle beträffande så att säga mera normala fall av itererat bötesstraff kunna sätta sitt omdöme om vederbörandes behov av alkoholistvård emot nykterhetsnämndens omdöme att sådant behov ej förelåge, syntes innebära ett betänkligt avsteg från nyssnämnda viktiga princip, en avvikelse som för övrigt ej kunde anses i något avseende påkallad. Länsstyrelsen tilläte sig därför ifrågasätta, huruvida icke, därest förslaget i övrigt ansåges böra läggas till grund för lagstiftning, den nu anmärkta punkten däri borde utgå, så att det ankomme på nykterhetsnämnden att efter åklagarens till nämnden gjorda anmälan vidtaga den åtgärd i fråga om alkoholistvård, som nämnden funne behövlig. Funne nykterhetsnämnden efter sådan anmälan från åklagarens sida internering behövlig, skulle det ankomma på nämnden att själv därom göra anmälan till länsstyrelsen och samtidigt om denna anmälan underrätta åklagaren, vilken senare i dylikt fall hade att i ärendet avvakta beslut av länsstyrelsen.

Styrelsen för statens alkoholistanstalt å Venngarn framhåller att, även om det någon gång skulle inträffa att en nykterhetsnämnd motsatte sig en internering, ehuru den bötfällde uppenbarligen vore i behov av vård å alkoholistanstalt, syntes det med hänsyn till nykterhetsnämndens auktoritet dock vara riktigare att i ett enstaka fall taga denna risk än att göra en sidoordnad myndighet — åklagaren — till kontrollant över nykterhetsnämnden.

Departementschefen.

Enligt min mening tala övervägande skäl för att åklagaren icke bör äga rätt att, då nykterhetsnämnden funnit att alkoholism icke föreligger, draga frågan härom under länsstyrelsens prövning. Det torde väl endast i rena undantagsfall komma att inträffa att mellan nämnden och åklagaren skulle råda olika meningar rörande frågan om hemfallenhet åt alkoholmissbruk föreligger. Och skulle det någon gång inträffa att en person som vore i behov av alkoholistvård på grund av nämndens felaktiga uppfattning icke bleve föremål för åtgärd enligt alkoholistlagen, torde olägenheten härav icke

vara så stor, att man fördenskull bör göra ett avsteg från den princip om nykterhetsnämndens ansvar för alkoholistvården, varpå gällande lagstiftning bygger. Det synes icke vara helt uteslutet att om åklagaren tillerkändes rätt att i strid mot nämndens mening draga frågor av detta slag under länsstyrelsens prövning, nykterhetsnämndernas ansvarskänsla beträffande de fall varom nu är fråga skulle slappas. Paragrafen lärer alltså böra undergå ändring i nu angiven riktning.

5 §.

Denna paragraf motsvarar 6 § i det remitterade förslaget.

Med avseende å bestämmelsen i denna paragraf anmärker *länsstyrelsen i Älvsborgs län* att då länsstyrelse enligt 9 § i förslaget jämförd med 29 § i alkoholistlagen skulle äga förordna om villkorligt anstånd med internering men det oaktat frågan om bötesförvandling skulle vara förfallen så snart genom lagakraftvunnet beslut förordnats om internering, skulle bötesstraff ofta kunna bortfalla utan att den bötfällde utsattes för annan påföljd, vilket uppenbarligen vore olämpligt.

Departementschefen. Beträffande den invändning som sålunda framställts må erinras att, därest länsstyrelsen förordnar om villkorligt anstånd med interneringen, länsstyrelsen skall ställa den bötfällde under övervakning enligt alkoholistlagen. Då ett sådant ingripande såväl kriminalpolitiskt sett som ur alkoholistvårdssynpunkt torde vara att föredraga framför verkställighet av förvandlingsstraff eller meddelande av villkorlig dom å förvandlingsstraffet, synes den framställda invändningen ej böra föranleda någon ändring i förslaget.

6 §.

Denna paragraf motsvarar 9 § i det remitterade förslaget.

Angående bestämmelsen i förevarande paragraf om verkställighet av beslut om intagning å allmän alkoholistanstalt ifrågasätter *styrelsen för statens alkoholistanstalt å Venngarn* huruvida icke nykterhetsnämnderna även i ifrågavarande fall borde ha att ombesörja verkställigheten av länsstyrelsens beslut. *Länsstyrelsen i Stockholms län* yttrar att den i konsekvens med sin under 4 § omförmälda uppfattning om åklagares befogenhet att påkalla åtgärd enligt alkoholistlagen ansåge, att de särskilda föreskrifterna i 9 § om verkställighet borde utgå, samt att anledning saknades att föreskriva att kostnaden för vården å alkoholistanstalt skulle stanna å statsverket.

Beträffande kostnadsfrågan tillägger sistnämnda länsstyrelse, att den föreslagna bestämmelsen under alla förhållanden syntes synnerligen betänklig, då den skulle kunna tänkas leda därhän att nykterhetsnämnd systematiskt underläte att själv göra anmälan om internering i fall av itererat fylleri på den grund att, om dylika fall skötes över till anmälan från åklagaren, vederbörande kommun skulle befrias från varje andel i kostnaden.

Under uttalande av liknande farhåga ställer sig även *styrelsen för statens*

alkoholistanstalt å Venngarn betänksam i kostnadsfrågan. Styrelsen anser därför att det — så länge staten icke övertagit all vårdkostnad vid allmänna alkoholistanstalter utan kommun överhuvud taget vore skyldig svara för kostnaderna beträffande vissa grupper av alkoholister — vore lämpligt att i här berörda fall föreskriva, att den kommun, där den vårdade hade hemortsrätt vid den tid då ansökningen om förordnandet gjordes, skulle svara för vårdkostnaden. *Socialstyrelsen* finner däremot förslagets genomförande påkalla, att staten — liksom vore fallet med farliga alkoholister — påtoge sig hela vårdkostnaden jämväl beträffande hithörande klientel men anmärker dock att detta kunde föranleda kommunalekonomiska konsekvenser beträffande nykterhetsnämnds bevarade initiativrätt och initiativplikt till omhändertagande av fyllerister. Styrelsen hölle det för sannolikt, att domstolar och domare efter hand bleve eller finge göras till enda initiativtagare i fråga om fylleristfall; konsekvenserna härav för den nuvarande organiserade alkoholistvårdens allmänna struktur skulle sannolikt bliva mera vittutseende, än man enligt förslaget åsyftat.

Mot förslaget att det borde ankomma icke på länsstyrelsen utan på nykterhetsnämnden att ombesörja verkställighet av länsstyrelsens beslut om intagande å alkoholistanstalt kan invändas, att man beträffande nu ifrågavarande fall av kriminalpolitiska skäl icke gärna kan överlämna åt nykterhetsnämnd att medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande. Någon ändring i föreslagen riktning synes således icke böra komma till stånd. *Departementschefen.*

Mot förslaget att kostnaden för vård å allmän alkoholistanstalt skulle i ifrågavarande fall bestridas av statsverket har anmärkts att detta kunde medföra att nykterhetsnämnderna — för att befria kommunerna från kostnaderna för internering — underläte att taga initiativ till anordnande av alkoholistvård vid fall av itererat fylleri. Dessa farhågor synas knappast befogade. Då staten övertog vårdkostnaderna för de farliga alkoholisterna uttalades farhågor för att nykterhetsnämnderna skulle inrikta sin huvudsakliga verksamhet på denna kategori av alkoholmissbrukare. Någon tendens i denna riktning har emellertid ej kunnat förmärkas. Däremot lärer man ha anledning förmoda, att vissa nykterhetsnämnder, om vårdkostnaden för nu ifrågavarande alkoholister skulle åvila kommunerna, skulle bliva benägna att i tvivelaktiga fall anse att alkoholism ej förelåge i syfte att bespara kommunen kostnaderna för vården å alkoholistanstalt. Eftersom åklagaren enligt vad jag i det föregående föreslagit icke skulle äga att för vinnande av rättelse draga frågan under länsstyrelsens prövning, synes det angeläget att undanröja sådana faktorer, som kunna bidraga till att minska nykterhetsnämndernas intresse för att medverka till den nya lagstiftningens genomförande. I likhet med nykterhetsnämndernas centralkommitté, som tillstyrkt förslaget i denna del, finner jag praktiska skäl tala för att vårdkostnaderna läggas på staten. Och ur principiell synpunkt synes det riktigast att kostnaden för den alkoholistvård, som träder i stället för ådömt bötesstraff, bäres av staten.

Slutligen må anmärkas att paragrafen synes böra undergå viss redaktionell jämkning.

De i 7 och 8 §§ av det remitterade förslaget upptagna bestämmelserna hur domstolen skall förfara, då åklagaren underlåtit att fullgöra vad enligt denna lag på honom ankommer, synas kunna uteslutas ur lagen.

De sakkunniga ha jämväl framlagt ett förslag till *lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta* av innebörd att i underrättelse till arbetsgivaren om införsel ej finge angivas vilken fordran införseln avsåge. Mot detta förslag ha i några yttranden framställts erinringar. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anför sålunda:

På grund av mängden av införselbeslut för utskylder vore det ur redovisningssynpunkt ofrånkomligt, att underrättelsen angåve icke blott att utskylder avsåges utan ock vilka utskylder. Underrättelsen plägade ske så, att arbetsgivaren delgåves själva införselbeslutet genom kopia därav. I fråga om större industriföretag kunde införselbesluten avse hundratals poster. Om införselmedlen, såsom vanligen vore fallet, avhämtades hos arbetsgivaren av exekutionsbiträde, vore det ett oeftergivligt villkor, att biträdet finge specifik förteckning på vad han toge emot. Ingen utmätningsman skulle kunna taga ansvaret för det kaos, som eljest skulle uppstå. I fråga om underhållsbidrag borde arbetsgivaren veta, att sådant avsåges, då detta i händelse av konkurrens med utskylder skulle gå före dessa. Man kunde icke gå längre härutinnan än att 10 § omredigerades så, att arbetsgivaren icke meddelades uppgifter, som icke vore av behovet påkallade.

Liknande erinringar framställas av *länsstyrelsen i Kristianstads län* och *magistraten i Södertälje.*

Departementschefen.

I Stockholm liksom i vissa andra städer beviljas införsel för underhållsbidrag och införsel för utskylder av skilda utmätningsmän. Om införsel nu medgives även för böter, torde sådan införsel ofta komma att beviljas av en tredje utmätningsman. Med hänsyn till angivna förhållanden måste det ankomma på arbetsgivaren att tillse att vid konkurrens mellan införselberättigade fordringar av olika slag den tidigare angivna förmånsordningen iakttages, så att alltså böter komma att utgå i sista hand. För att arbetsgivaren skall kunna tillse detta, måste han uppenbarligen ha vetskap om av vilket slag de införselberättigade fordringarna äro. Den av de sakkunniga föreslagna ändringen i 10 § skulle alltså icke kunna genomföras på andra orter än de, där införsel för olika slag av fordringar meddelas av samme utmätningsman. Med hänsyn härtill och till de övriga i yttrandena berörda olägenheter, som skulle vara förbundna med den av de sakkunniga föreslagna ändringen, synes paragrafens nu gällande lydelse böra bibehållas.

De sakkunniga ha vidare framlagt förslag till dels *förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin,* dels *förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdryc-*

ker, dels ock *kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.* Förevarande förslag ha i samtliga yttranden utom två tillstyrkts eller lämnats utan erinran. De avvisande yttrandena härröra från *länsstyrelsen i Kopparbergs län,* som beträffande förstnämnda förordning förmenar att förslagets genomförande medförde upphörandet av ett kraftigt verkande incitament mot förseelser emot förordningen, samt av *andre stadsfogden i Malmö,* vilken med avseende på samma förordning uttalar att genom den bestämmelse, vars upphävande föresloges, icke ringa belopp i tillverkningsskatt influtit, samt att det vore skäl misstänka att genom upphävandet förlagsverksamheten för spritanskaffning och spritlangning komme att avsevärt tilltaga.

Kontrollstyrelsen vitsordar däremot att enligt vad erfarenheten givit vid handen det tvångsmedel, som ursprungligen avsetts med stadgandena i fråga, visat sig numera i praktiken sakna betydelse. Emellertid erinrar styrelsen, att enahanda stadganden funnes i förordningarna den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit och angående vissa alkoholhaltiga preparat, samt förordar att, därest de sakkunnigas ifrågavarande ändringsförslag genomfördes, motsvarande ändringar verkställdes i nämnda författningar.

Departementschefen.

De skäl som av förstnämnda två myndigheter anförts mot de föreslagna ändringarna finner jag icke övertygande. Jag ansluter mig alltså till de sakkunnigas av kontrollstyrelsen biträdda ändringsförslag. Såsom sistnämnda myndighet funnit böra motsvarande ändringar företagas i kungl. förordningarna den 1 juli 1918 angående handeln med skattefri sprit samt angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. Följaktligen böra 32 § 1 mom. andra stycket i den förra förordningen samt 18 § 1 mom. andra stycket i den senare förordningen upphävas. Samtliga nu nämnda ändringar lära emellertid icke böra underställas lagrådets granskning.

I enlighet med vad i det föregående anförts hava upprättats förslag till

1) lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff;

2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

4) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);

5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

6) lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

7) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden;

8) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

9) lag angående ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

10) lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Tage Evers.

Förslag
till
Lag
om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

Härigenom förordnas som följer:

Om verkställighet av bötesstraff.

1 §.

Är anledning antaga att bötfälld icke utan att oskäligt betungas förmår att strax gälda böterna, äger myndighet, som jämlikt lag eller författning har att ombesörja böternas indrivning, medgiva anstånd med deras erläggande eller avbetalning av dem i särskilda poster. Anstånd må beviljas under fyra månader. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, och i övrigt så, att böterna äro till fullo guldna inom ett år. Då särskilda skäl därtill äro, må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år, räknat från den dag beslut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

Anstånd och avbetalning må ej äga rum, då den bötfällde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller eljest giver anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande.

2 §.

Yppas efter det beslut meddelats angående anstånd eller avbetalning anledning till ändring i beslutet eller de däri meddelade bestämmelserna, må sådan ändring vidtagas.

3 §.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, vare hela det oguldna bötesbeloppet förfallet till betalning; dock må, om synnerliga skäl därtill föranleda, ytterligare anstånd eller avbetalning kunna medgivas i enlighet med vad i 1 § stadgas.

4 §.

Böter, som äro förfallna till betalning och ej erläggas, skola, där så kan ske, uttagas genom utmätning eller införsel.

Ej må i mät för böter tagas den bötfälldes enda fasta egendom, varav han har sin nödiga bärgning; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören

eller vad den bötfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den bötfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

Om införsel för böter skola gälla de angående införsel för utskylder eller allmänna avgifter givna föreskrifter med följande tillägg och undantag:

1) Sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, må införsel ej beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning.

2) Beviljas införsel till gäldande av såväl utskylder eller avgifter som böter, och förslår ej därtill det belopp som må innehållas, gånge detta belopp i första hand till betalning av utskylderna eller avgifterna.

3) I fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i gällande författningar angående indrivning och redovisning av böter meddelade bestämmelser.

5 §.

Sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt, må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras i annat fall än där förvandlingen skett enligt 11 §.

6 §.

Över beslut angående anstånd eller avbetalning må klagan ej föras; dock äge bötfälld påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel. Om prövning av sådant beslut i samband med fråga om böternas förvandling stadgas i 13 §.

7 §.

Vad ovan är stadgat om anstånd och avbetalning skall ej äga tillämpning i fråga om böter som administrativ myndighet ådömt underlydande befattningshavare.

Om förvandling av bötesstraff.

8 §.

Varda böter ej till fullo guldna, skall, utom i fall varom stadgas i 9 och 10 §§, vad oguldet är förvandlas till fängelse.

Om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff stadgas i lagen angående villkorlig straffdom.

9 §.

Bötesstraff, som ådömts till belopp ej överstigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, där skälig an-

ledning finnes till antagande att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande eller den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller ock bötesstraffet ådömts för fylleri samt den bötfällde under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger fällts till ansvar för sådan förseelse.

10 §.

Där någon enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt, vare förvandling av böter som dessförinnan skett förfallen; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

Att i visst fall frågan om böternas förvandling skall vara förfallen redan då förordnande meddelats om intagande å allmän alkoholistanstalt, därom är särskilt stadgat.

11 §.

Dömes någon till straffarbete eller fängelse utan att anstånd med verkställigheten beviljas enligt lagen angående villkorlig straffdom, eller förklaras enligt nämnda lag anstånd med straff förverkat, skall domstolen, i avseende å böter som samtidigt åläggas eller för vilka den dömde enligt andra bötesbeslut häftar och som enligt denna lag må förvandlas, förordna om förvandling för det fall att böterna ej gäldas.

Lag samma vare, där någon av domstol dömes allenast till böter samt omständigheterna uppenbarligen giva vid handen att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. Ådömas böterna för fylleri eller för fylleri jämte annat brott och har den bötfällde förut under de två senast förflutna åren blivit två eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall vad nu sagts gälla allenast där den bötfällde ej kan antagas vara hemfallen åt alkoholmissbruk.

12 §.

För förvandling av böter skall, utom i fall som avses i 11 §, särskilt mål *(mål om förvandling av böter)* upptagas av allmän underrätt i den ort där den bötfällde finnes eller av allmän underrätt som ådömt något bötesstraff, varom i målet är fråga; dock må sådant mål upptagas av lagfaren ledamot i rådhusrätt och domare på landet i rättens ställe. Finnes polisdomstol eller poliskammare, äge den samma behörighet som allmän underrätt att upptaga mål varom nu är fråga.

Talan om förvandling av böter utföres av allmän åklagare.

13 §.

Finnes i mål om förvandling av böter anstånd eller avbetalning i enlighet med vad i 1 § stadgas böra medgivas eller vidare åtgärd för indrivning av

böterna vidtagas, skall domstolen med besked därom hänskjuta saken till indrivningsmyndigheten för ny behandling.

14 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en till och med tio dagsböter mot femton dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter delvis guldits, varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del som svarar mot förhållandet mellan antalet till fullo guldna och antalet ådömda dagsböter, dock med iakttagande att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än femton dagar.

Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat belopp av fem kronor eller, där domstol, i enlighet med vad därom särskilt stadgas, förordnat att allenast viss del av böterna må tagas i beräkning vid förvandling, varje påbörjat femtal kronor av nämnda del anses svara mot en dagsbot; och skall i sistnämnda fall avbetalning avräknas å samma del.

15 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfällde jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och förvandlingsstraffet bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Finnes, efter det förvandling av böter ägt rum, att den bötfällde häftar för andra böter vilka skolat omfattas av förvandlingen, skall ny förvandling ske och å det nya förvandlingsstraffet avräknas vad av det förra kan vara verkställt.

16 §.

Kan i mål om förvandling av böter med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må förvandlingsstraffet sättas lägre än i 14 och 15 §§ stadgas, dock ej under åtta dagar; är bötesstraffet eller den oguldna delen därav ringa, må den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

17 §.

Beträffande mål om förvandling av böter skall, där ej annorlunda föreskrives, i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres; dock må utslag meddelas ändå att åklagaren eller den bötfällde uteblivit.

Har domare eller ledamot i rådhusrätt upptagit sådant mål, äge han, där det finnes lämpligt, hänskjuta målet till rätten.

18 §.

Vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts; dock må i mål om förvandling av böter förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Förvandlingsstraff som bestämts enligt 11 § må ej verkställas förr än utslaget vunnit laga kraft samt det utrönts att böterna ej kunna uttagas. Varda böterna delvis guldna, ankomme å myndighet som äger förordna om verkställighet av straffet att enligt 14 och 15 §§ nedsätta detsamma.

19 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut varigenom samme person ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

20 §.

Klagan må ej föras mot beslut som avses i 13 § eller mot beslut av domare eller ledamot i rådhusrätt att till rätten hänskjuta mål om förvandling av böter; ej heller må ändring sökas i hovrätts slutliga utslag i sådant mål.

Gemensamma bestämmelser.

21 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

I 8—20 §§ meddelade bestämmelser avse ej böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

22 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

23 §.

Denna lag träder i kraft, beträffande 10 § andra stycket och 11 § andra stycket sista punkten den dag Konungen förordnar, samt i övrigt den 1 januari 1938.

24 §.

Genom denna lag upphävas:

2 kap. 4 § tredje stycket och 10—13 §§ strafflagen;

förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall;

kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter;

kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

25 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

26 §.

Med undantag av 10, 19 och 27 §§ skola bestämmelserna i denna lag ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft.

27 §.

Där till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före lagens ikraftträdande, skall i fråga om förvandlingsstraffets storlek äldre lag äga tillämpning. Förekomma på en gång böter vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vartdera bötesslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3, 12, 15 och 25 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 12 a §, av den lydelse nedan angives:

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom, som i första stycket sägs, må dock, beträffande straff som där avses, ej brukas,

1. där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff, som blivit honom tidigare ådömt; eller

[1] Senaste lydelse av 25 §, se SFS 1924: 207.

2. där straff ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen eller för brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag.

Ådömes jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom enligt denna lag må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöre den omständighet ej hinder för beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, äge sammanläggning av straffen ej rum.

2 §.

Villkorlig dom må ock beviljas då någon ålägges förvandlingsstraff för böter, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna samt skälig anledning finnes till antagande att den bötfällde skall utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas.

3 §.

Prövotiden varar intill dess tre år eller, i fall varom i 2 § förmäles, intill dess ett år förflutit från den dag, då domen i de delar, som i 20 § sägs, vann laga kraft.

12 §.

Varder den — — — äga rum.

Vad i första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning då någon erhållit villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter och ny förvandling sker enligt 15 § andra stycket lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

12 a §.

Varder den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut ålagd förvandlingsstraff för böter, må anståndet kunna förklaras förverkat.

15 §.

Varder den, som står under övervakning, vid domstol tilltalad för brott eller föres mot honom talan om förvandling av böter, skall övervakaren, så snart detta kommit till hans kännedom, hos domstolen anmäla, att den tilltalade genom villkorlig dom undfått anstånd med straff.

25 §.

Har, enligt vad särskilt stadgas, till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon som fyllt aderton år blivit häktad för brott, och ingår i den straffsats som finnes för sådant brott bestämd straffarbete i sex månader eller kortare tid eller fängelse i ett år eller kortare tid, skall, därest den häktade erkänt gärningen, och fall ej föreligger som omförmäles i 1 § andra

stycket, ordföranden skyndsamt för vinnande av utredning, huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är antaga att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas av domstolens ordförande eller, där mål om förvandling av böter upptagits av ledamot i rådhusrätt, av denne och, efter det domstol börjat handlägga målet, av domstolen.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Angående förundersökning — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8 och 9 §§, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 20 § strafflagen[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 kap.

8 §.

Böter ådömas — — — fem riksdaler.

Där enligt — — — fem riksdaler.

Vid ådömande av böter, som äro beroende av värdet å viss egendom, må förordnas, att allenast viss del av böterna, ej understigande fem riksdaler, skall tagas i beräkning vid förvandling.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Om verkställighet och förvandling av bötesstraff är särskilt stadgat.

---

[1] Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 8 och 9 §§ SFS 1931: 327, beträffande 4 kap. 7 § SFS 1884: 21 s. 1 och beträffande 5 kap. 20 § SFS 1926: 70.

4 kap.

7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till förvandlingsstraff för böter; då skall detta straff, under iakttagande av de i 5 och 6 §§ här ovan stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

5 kap.

20 §.

Ådömt straff vare förfallet, där domen ej börjat verkställas, innan nedan nämnda tider förflutit från det domen vann laga kraft:

1. trettio år, där straffarbete på livstid ådömts;
2. tjugu år, där straffarbete på viss tid över åtta år ådömts;
3. femton år, där straffarbete på längre tid än två år men icke över åtta år ådömts;
4. tio år, där straffarbete icke över två år ådömts;
5. fem år, där fängelse omedelbart ådömts.

Ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft eller, därest beslut om förvandling dessförinnan meddelats, sedan lika lång tid förflutit från det beslutet om förvandlingen vann laga kraft, där ej förvandlingsstraffet dessförinnan börjat verkställas.

Huru ådömt — — — villkorlig straffdom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938 men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Härigenom förordnas, att överskriften till lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) skall hava den lydelse nedan angives samt att till samma lag skall fogas en ny paragraf, betecknad 3 §, av följande innehåll:

Lag angående bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag).

3 §.

Vid ådömande av normerade böter må domstol eller poliskammare förordna, att allenast viss del av böterna, ej understigande i varje fall stadgat lägsta straff, skall tagas i beräkning vid förvandling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 1 §, 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister[1] skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Hos fångvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem, som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter, eller
2. erhållit villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, eller
3. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller
4. blivit dömda till tvångsarbete.

2 §.

1 mom. För envar, om vilken blivit så dömt, som i 1 § sägs, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefattande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller, då tvångsarbete ådömts, anledningen därtill samt om domen; uppgift om förvandlingsstraff för böter skall dock härjämte innehålla upplysning om bötesbeslutet.

---

[1] Senaste lydelse av 2 § 1 och 2 mom., se SFS 1918: 533. Prop. med förslag till ändrad lydelse av bl. a. 1 § och 8 § 2 mom. bifallen av riksdagen den 20 maj 1936; lagen ännu ej utfärdad.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig dom, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå straffet, därom till registret lämnas uppgift.

8 §.

2 mom. Utdrag av registret, innehållande bevis därom att viss person ej förekommer i straffregistret, såvitt angår sådana förhållanden som avses i 1 § 1., 3. och 4., må på begäran av denne meddelas, där han med intyg av Konungens befallningshavande, underrätt, häradshövding, borgmästare, svensk beskickning eller svenskt konsulat styrker att hans rätt kan vara beroende av sådant bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

— — —

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon som ej fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas av domstolens ordförande eller, då mål om förvandling av böter upptagits av lagfaren ledamot i rådhusrätt, av denne och, efter det domstol börjat handlägga målet, av domstolen.

4 §.

Finner domstol — — — aderton år.

Meddelas ej — — — skola avträda.

Utan hinder — — — övervara detsamma.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning i mål om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § första stycket punkt 1 lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

1. mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter, högst femhundra kronor, dock ej mål av beskaffenhet att talan däri kan föras av målsägande, ävensom mål om förvandling av böter;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag
till
Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 21 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra att gälla samt att 36 och 47 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge dessa straff. Skall den skyldige undergå fängelse såsom förvandlingsstraff för böterna, skall jämväl arreststraffet övergå till fängelse.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälle vad i allmän lag är föreskrivet; och skall i dessa fall disciplinstraff anses lika med fängelse enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

39 §.

Till krigsdomstol — — — någon ålagt.

Mål, däri talan allenast föres om förvandling av böter, skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällde lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

Utan hinder — — — varda stadgat.

Krigsdomstol äge — — — denna avgöras.

Där inför — — — allmän domstol.

Är i — — — det gällande.

46 §.

Krigsöverdomstol äge — — — rätta förstånd.

Krigsöverdomstol skall omedelbart döma över följande av de i 39 § omförmälda mål, nämligen:

1:o) mål, som röra åtal mot officer för fel eller försummelse vid fullgörande av något tjänsteåliggande, som på grund av denna lag skall av honom utföras, eller vid förande av straffregister, eller som angå fel eller försummelse i domareämbetet av ledamot i underdomstol;

2:o) mål, som — — — omedelbart dömer.

Krigsöverdomstol döme — — — krigsöverdomstol överlämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1938.

Förslag
till
Lag

med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter som ådömts någon för fylleri eller för fylleri jämte annat brott, och finner åklagare, som har att jämlikt 12 § lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff föra talan om böternas förvandling, att den bötfällde under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall åklagaren, innan mål om förvandling av böterna anhängiggöres, på sätt nedan angives föranstalta om prövning huruvida åtgärd enligt alkoholistlagen bör vidtagas mot den bötfällde.

2 §.

På begäran av åklagaren har nykterhetsnämnden att verkställa undersökning samt till åklagaren avgiva fullständig redogörelse för undersökningen ävensom för de övriga åtgärder som av nämnden vidtagits. Nämnden skall därvid tillkännagiva, huruvida enligt nämndens uppfattning den bötfällde är hemfallen åt alkoholmissbruk, samt där så finnes vara fallet, vilken åtgärd anses böra mot honom vidtagas.

3 §.

Har nykterhetsnämnden funnit att den bötfällde icke är hemfallen åt alkoholmissbruk, före åklagaren talan om förvandling av böterna.

4 §.

Är enligt nykterhetsnämndens uppfattning den bötfällde hemfallen åt alkoholmissbruk, göre åklagaren anmälan hos länsstyrelsen och foge vid anmälan nykterhetsnämndens redogörelse ävensom, där enligt redogörelsen intagande å alkoholistanstalt anses erforderligt, prästbevis och läkarbetyg som i 18 § alkoholistlagen avses.

Vid ärendets behandling hos länsstyrelsen skall åklagaren anses som sökande; och skola bestämmelserna i alkoholistlagen i tillämpliga delar gälla, där ej nedan annorlunda stadgas.

5 §.

Har genom laga kraftvunnet beslut på grund av anmälan enligt 4 § förordnats att den bötfällde skall intagas å allmän alkoholistanstalt, vare frågan om böternas förvandling förfallen.

Innefattar beslutet ej sådant förordnande, före åklagaren talan om förvandling av böterna.

6 §.

I fråga om verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt på grund av anmälan enligt denna lag skola bestämmelserna i 29 § alkoholistlagen tillämpas; övervakning må dock fortgå under två år och skall alltid anordnas, där beslutet ej genast går i verkställighet och ej heller omhändertagande sker. Där verkställighet av beslutet ej påbörjats inom två år efter dess meddelande, vare det förfallet.

Kostnaden för vård å allmän alkoholistanstalt skall bestridas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Bilaga.

De sakkunnigas författningsutkast.

Utkast till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

Härigenom förordnas som följer:

Om verkställighet av bötesstraff.

1 §.

Är anledning antaga att bötfälld icke utan att oskäligt betungas förmår att strax gälda böterna äger myndighet, som jämlikt lag eller författning har att ombesörja böternas indrivning, medgiva anstånd med deras erläggande eller avbetalning av dem i särskilda poster. Anstånd må beviljas under fyra månader från den dag bötesbeslutet vann laga kraft. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, och i övrigt så, att böterna äro till fullo guldna inom ett år från den dag som nyss nämnts. Då särskilda skäl därtill äro må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och avbetalning må ej äga rum då den bötfällde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller eljest giver anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande.

2 §.

Yppas efter det beslut meddelats angående anstånd eller avbetalning anledning till ändring i beslutet eller de däri meddelade bestämmelserna, må sådan ändring vidtagas.

3 §.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, vare hela det oguldna bötesbeloppet förfallet till betalning; dock må, om synnerliga skäl därtill föranleda, ytterligare anstånd eller avbetalning kunna medgivas i enlighet med vad i 1 § stadgas.

4 §.

Böter som äro förfallna till betalning och ej erläggas skola, där så kan ske, uttagas genom utmätning eller införsel.

Ej må i mät för böter tagas den bötfälldes enda fasta egendom, varav han har sin nödiga bärgning; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den bötfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den bötfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd som i huset finnes vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

Om införsel för böter skola gälla de angående införsel för utskylder eller allmänna avgifter givna föreskrifter; dock att införsel ej får beviljas eller

meddelat beslut om införsel äga tillämpning sedan två år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft samt att i fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i gällande författningar angående indrivning och redovisning av böter meddelade bestämmelser.

5 §.

Sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras i annat fall än där förvandlingen skett enligt 11 §.

6 §.

Över beslut angående anstånd eller avbetalning må klagan ej föras; dock äge bötfälld påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel. Om prövning av sådant beslut i samband med fråga om böternas förvandling stadgas i 13 §.

7 §.

Vad ovan är stadgat om anstånd och avbetalning skall ej äga tillämpning i fråga om böter som administrativ myndighet ådömt underlydande befattningshavare.

Om förvandling av bötesstraff.

8 §.

Varda böter ej till fullo guldna, skall, utom i fall varom stadgas i 9 och 10 §§, vad oguldet är förvandlas till fängelse.

Om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff stadgas i lagen angående villkorlig straffdom.

9 §.

Bötesstraff som ådömts till belopp understigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar må ej förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

För fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri ådömt bötesstraff må, ändå att det uppgår till tjugufem kronor, icke förvandlas med mindre den bötfällde inom loppet av två år tre eller flera gånger fälles till ansvar för sådana förseelser.

10 §.

Där någon enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt vare förvandling av böter som dessförinnan skett förfallen; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter som ådömts efter intagandet men före utskrivningen må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

11 §.

Dömes någon till straffarbete eller fängelse utan att anstånd med verkställigheten beviljas enligt lagen angående villkorlig straffdom, eller förklaras enligt nämnda lag anstånd med straff förverkat, skall domstolen, i avseende å böter som samtidigt åläggas eller för vilka den dömde enligt andra bötesbeslut häftar och som enligt denna lag må förvandlas, förordna om förvandling för det fall att böterna ej gäldas.

Lag samma vare, där någon av domstol dömes allenast till böter samt skälig anledning finnes antaga att böterna ej komma att gäldas och det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet synes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas.

12 §.

För förvandling av böter skall, utom i fall som avses i 11 §, särskilt mål *(mål om förvandling av böter)* upptagas av allmän underrätt i den ort där den bötfällde finnes; dock må sådant mål i stad upptagas av polisdomstol eller poliskammare samt på landet av domaren i rättens ställe.

Talan om förvandling av böter utföres av allmän åklagare.

13 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare anstånd eller avbetalning i enlighet med vad i 1 § stadgas böra medgivas eller vidare åtgärd för indrivning av böterna vidtagas, skall domstolen med besked därom hänskjuta saken till indrivningsmyndigheten för ny behandling.

14 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare fem till och med tio dagsböter mot tjugu dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter delvis guldits, varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del som svarar mot förhållandet mellan antalet till fullo guldna och antalet ådömda dagsböter, dock med iakttagande att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tjugu dagar.

Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat belopp av fem kronor eller, där domstol i enlighet med vad därom särskilt stadgas förordnat att allenast viss del av böterna må tagas i beräkning vid förvandling, varje påbörjat femtal kronor av nämnda del anses svara mot en dagsbot.

15 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfällde jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och förvandlingsstraffet bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Finnes efter det förvandling av böter ägt rum att den bötfällde häftar för andra böter vilka skolat omfattas av förvandlingen, skall ny förvandling ske och å det nya förvandlingsstraffet avräknas vad av det förra kan vara verkställt.

16 §.

I mål om förvandling av böter må, därest den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna, förvandlingsstraffet, sättas högre än i 14 och 15 §§ stadgas, dock ej över nittio dagar.

Kan med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må förvandlingsstraffet sättas lägre än i 14 och 15 §§ stadgas, dock ej under tio dagar; är bötesstraffet eller den oguldna delen därav ringa må den bötfällde befrias från förvandlingsstraff.

17 §.

Beträffande mål om förvandling av böter skall, där ej annorlunda föreskrives, i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres; dock må utslag meddelas ändå att den bötfällde uteblivit. Har domare upptagit sådant mål äge han där det finnes lämpligt hänskjuta målet till rätten.

18 §.

Vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts; dock må i mål om förvandling av böter förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Förvandlingsstraff som bestämts enligt 11 § må ej verkställas förr än utslaget vunnit laga kraft samt det utrönts att böterna ej kunna uttagas. Varda böterna delvis guldna, ankomme å myndighet som äger förordna om verkställighet av straffet att enligt 14 och 15 §§ nedsätta detsamma.

19 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut varigenom samme person ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

20 §.

Klagan må ej föras mot beslut som avses i 13 § eller mot beslut av domare att till rätten hänskjuta mål om förvandling av böter; ej heller må ändring sökas i hovrätts slutliga utslag i sådant mål.

Gemensamma bestämmelser.

21 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

I 8—20 §§ meddelade bestämmelser avse ej böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

22 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

23 §.

Denna lag träder i kraft den — — —.

24 §.

Genom denna lag upphävas:

2 kap. 4 § tredje stycket och 10—13 §§ strafflagen;

förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall;

kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter;

kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

25 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen skall denna i stället tillämpas.

26 §.

Med undantag av 10, 19 och 27 §§ skola bestämmelserna i denna lag ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft.

27 §.

Där till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före lagens ikraftträdande, skall i fråga om förvandlingsstraffets storlek äldre lag äga tillämpning. Förekomma på en gång böter vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vartdera bötesslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

Utkast till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3, 12, 15 och 25 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 12 a §, av den lydelse nedan angives.

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom, som i första stycket sägs, må dock, beträffande straff som där avses, ej brukas,

1. där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff, som blivit honom tidigare ådömt; eller

2. där straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen ådömes; eller

3. där straff ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen eller för brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag.

Ådömes jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom enligt denna lag må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöre den omständighet ej hinder för beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, äge sammanläggning av straffen ej rum.

2 §.

Villkorlig dom må ock beviljas då någon ålägges förvandlingsstraff för böter, såframt den bötfällde icke av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller givit anledning till antagande att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

3 §.

Prövotiden varar intill dess tre år eller, i fall varom i 2 § förmäles, intill dess två år förflutit från den dag, då domen i de delar, som i 20 § sägs, vann laga kraft.

12 §.

Varder den — — — äga rum.

Vad i första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning då någon erhållit villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter och ny förvandling sker enligt 15 § andra stycket lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

12 a §.

Varder den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut ålagd förvandlingsstraff för böter, må anståndet kunna förklaras förverkat.

15 §.

Varder den, som står under övervakning, vid domstol tilltalad för brott eller föres mot honom talan om förvandling av böter, skall övervakaren, så snart detta kommit till hans kännedom, hos domstolen anmäla, att den tilltalade genom villkorlig dom undfått anstånd med straff.

25 §.

Har, enligt vad särskilt stadgas, till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon, som fyllt aderton år, blivit häktad för brott, och ingår i den straffsats, som finnes för sådant brott bestämd, straffarbete i sex månader eller kortare tid eller fängelse i ett år eller kortare tid, skall, därest den häktade erkänt gärningen, och fall ej föreligger, som omförmäles i 1 § andra stycket, ordföranden skyndsamt för vinnande av utredning, huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är antaga, att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon, som fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning, som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas av domstolens ordförande och, efter det domstol börjat handlägga målet, av denna.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Angående förundersökning — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8 och 9 §§, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 3 och 20 §§ strafflagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 kap.

8 §.

Böter ådömas — — — fem riksdaler.
Där enligt — — — fem riksdaler.
Vid ådömande av böter, som äro beroende av värdet å viss egendom, må förordnas, att allenast viss del av böterna, ej understigande fem riksdaler, skall tagas i beräkning vid förvandling.
Böter tillfalla kronan.

9 §.

Om verkställighet och förvandling av bötesstraff är särskilt stadgat.

4 kap.

7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till förvandlingsstraff för böter; då skall detta straff, under iakttagande av de i 5 och 6 §§ här ovan stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

5 kap.

3 §.

Är brott — — — är sagt.
Förekomma på en gång till verkställighet sådant förordnande och annat tidigare meddelat beslut, varigenom samma person blivit dömd till straff, skall detta straff anses inbegripet i förordnandet, därest straffet utgöres allenast av böter eller förvandlingsstraff för böter. Lag samma vare, så framt genom beslutet ålagts fängelse eller straffarbete samt de förskyllda straffen tillsammans ej uppgå till mera än fängelse i fyra år eller straffarbete i två år.
Inträffar sådant — — — är föreskrivet.
Vid utskrivning — — — sägs, förfallen.

20 §.

Ådömt straff vare förfallet, där domen ej börjat verkställas, innan nedan nämnda tider förflutit från det domen vann laga kraft:
1. trettio år, där straffarbete på livstid ådömts;
2. tjugu år, där straffarbete på viss tid över åtta år ådömts;
3. femton år, där straffarbete på längre tid än två år men icke över åtta år ådömts;
4. tio år, där straffarbete icke över två år ådömts;
5. fem år, där fängelse omedelbart ådömts.

Ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann

laga kraft eller, därest beslut om förvandling dessförinnan meddelats, sedan lika lång tid förflutit från det beslutet om förvandlingen vann laga kraft, där ej förvandlingsstraffet dessförinnan börjat verkställas.

Huru ådömt — — — villkorlig straffdom.

Denna lag träder i kraft den — — — men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

Utkast till lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Härigenom förordnas, att överskriften till lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) skall hava den lydelse nedan angives samt att till samma lag skall fogas en ny paragraf, betecknad 3 §, av följande innehåll.

Lag angående bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag).

3 §.

Vid ådömande av normerade böter må domstol eller poliskammare förordna, att allenast viss del av böterna, ej understigande i varje fall stadgat lägsta straff, skall tagas i beräkning vid förvandling.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.[1]

Härigenom förordnas, att 1 § och 2 § 1 och 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister, 1 § i dess lydelse enligt lagen den 24 juli 1914 (nr 126) och 2 § 1 och 2 mom. i dess lydelse enligt lagen den 28 juni 1918 (nr 533), skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Hos fångvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem, som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter, eller

[1] Vid utkastets upprättande har hänsyn icke tagits till den genom lagen den 16 februari 1934 (nr 17) vidtagna ändring, vilken ännu icke trätt i kraft.

2. förklarats ovärdiga att i rikets tjänst nyttjas eller att föra andras talan inför rätta, eller
3. ålagts förvandlingsstraff för böter, eller
4. blivit för brott ställda under framtiden, eller
5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller
6. blivit dömda till tvångsarbete.

2 §.

1 mom. För envar, om vilken blivit så dömt, som i 1 § sägs, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefattande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller, då tvångsarbete ådömts, anledningen därtill samt om domen; uppgift om förvandlingsstraff för böter skall dock härjämte innehålla upplysning om bötesbeslutet samt skall, där straffet ålagts annorledes än i mål om förvandling av böter, avgivas av den myndighet, som förordnar om verkställighet av straffet.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig dom, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå straffet, därom till registret lämnas uppgift.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Har, enligt — — — domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon, som ej fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning, som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas av domstolens ordförande och, efter det domstol börjat handlägga målet, av denna.

4 §.

Finner domstol — — — aderton år.

Meddelas ej — — — skola avträda.

Utan hinder — — — övervara detsamma.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning i mål om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

När införsel beviljats eller beslut om införsel jämkats eller upphävts, låte utmätningsmannen skriftlig underrättelse därom bevisligen tillställas arbetsgivaren; i sådan underrättelse må ej angivas vad införseln avser. Underrättelse varde ock av utmätningsmannen med posten avsänd till den underhållsberättigade och den underhållsskyldige.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Utkast till förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Härigenom förordnas, att 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Utkast till kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 (nr 380) angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.

Härigenom förordnas, att 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 21 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra att gälla samt att 36 och 47 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge dessa straff. Skall den skyldige undergå fängelse såsom förvandlingsstraff för böterna, skall jämväl arreststraffet övergå till fängelse.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälle vad i allmän lag är föreskrivet; och skall i dessa fall disciplinstraff anses lika med fängelse enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

39 §.

Till krigsdomstol — — — någon ålagt.

Mål, däri talan allenast föres om förvandling av böter, skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällde lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

Utan hinder — — — varda stadgat.
Krigsdomstol äge — — — denna avgöras.
Där inför — — — allmän domstol.
Är i — — — det gällande.

46 §.

Krigsöverdomstol äge — — — rätta förstånd.

Krigsöverdomstol skall omedelbart döma över följande av de i 39 § omförmälda mål, nämligen:

1:o) mål, som röra åtal mot officer för fel eller försummelse vid fullgörande av något tjänsteåliggande, som på grund av denna lag skall av honom utföras, eller vid förande av straffregister, eller som angå fel eller försummelse i domareämbetet av ledamot i underdomstol;

2:o) mål, som — — — omedelbart dömer.

Krigsöverdomstol döme — — — krigsöverdomstol överlämnats.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till lag med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Varder vid förvandling av böter upplyst att den bötfällde blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, och föreligga skäl till antagande att han är hemfallen åt alkoholmissbruk, skall om dessa förhållanden domstolen ävensom domare å landet som upptagit mål om förvandling av böter göra anmälan hos länsstyrelsen, vilken har att pröva huruvida åtgärder enligt alkoholistlagen böra vidtagas mot den bötfällde.

Med förvandlingen skall anstå till dess laga kraft ägande beslut i anledning av anmälan föreligger. Där förordnande meddelas om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, vare frågan om böternas förvandling förfallen.

2 §.

Har anmälan enligt 1 § skett skola, med iakttagande av vad nedan stadgas, bestämmelserna i alkoholistlagen i tillämpliga delar gälla.

I fråga om verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt skola bestämmelserna i 29 § nämnda lag tillämpas; dock att övervakning må fortgå under två år samt alltid skall anordnas där beslutet ej genast går i verkställighet och ej heller omhändertagande sker. Där verkställighet av beslutet ej påbörjats inom två år efter dess meddelande, vare det förfallet.

Kostnaden för vård å allmän alkoholistanstalt skall bestridas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den — — —.

De inom justitiedepartementet upprättade lagutkasten beträffande återfallsfyllerister.

Utkast till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.

1 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter som ådömts någon för fylleri eller fylleri jämte annat brott, och finner åklagare, som har att jämlikt 12 § lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff föra talan om böternas förvandling, att den bötfällde under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall åklagaren, innan mål om förvandling av böterna anhängiggöres, på sätt nedan angives föranstalta om prövning huruvida åtgärd enligt alkoholistlagen bör vidtagas mot den bötfällde.

2 §.

På begäran av åklagaren har nykterhetsnämnden att verkställa undersökning samt att till åklagaren avgiva fullständig redogörelse för undersökningen ävensom för de övriga åtgärder som av nämnden vidtagits. Nämnden skall därvid tillkännagiva, huruvida enligt nämndens uppfattning den bötfällde är hemfallen åt alkoholmissbruk eller ej samt i förstnämnda fall vilken åtgärd anses böra mot honom vidtagas.

3 §.

Har nykterhetsnämnden funnit att den bötfällde icke är hemfallen åt alkoholmissbruk, må åklagaren utan ytterligare utredning föra talan om förvandling av böterna.

4 §.

Är enligt nykterhetsnämndens uppfattning den bötfällde hemfallen åt alkoholmissbruk eller finner åklagaren i strid mot nämndens uppfattning att sådan hemfallenhet föreligger, göre åklagaren anmälan hos länsstyrelsen och foge vid anmälan nykterhetsnämndens redogörelse ävensom, där enligt redogörelsen intagande å alkoholistanstalt anses erforderligt, prästbevis och läkarbetyg som i 18 § alkoholistlagen avses.

5 §.

Vid ärendets behandling hos länsstyrelsen skall åklagaren anses som sökande; och skola bestämmelserna i alkoholistlagen i tillämpliga delar gälla, där ej nedan annorlunda stadgas.

6 §.

Har genom laga kraftvunnet beslut på grund av anmälan enligt 4 § förordnats att den bötfällde skall intagas å allmän alkoholistanstalt, vare frågan om böternas förvandling förfallen.

Innefattar beslutet ej sådant förordnande, före åklagaren talan om förvandling av böterna.

7 §.

Finner domstol vid handläggning av mål om förvandling av böter som ådömts någon för fylleri eller fylleri jämte annat brott, att åklagaren, oaktat den bötfällde under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömts till ansvar för fylleri, icke låtit verkställa utredning enligt 1 §, förelägge domstolen åklagaren att föranstalta om sådan utredning samt utsätte målet att förekomma å senare dag, då åklagaren har att förete bevis att nykterhetsnämnden funnit den bötfällde icke vara hemfallen åt alkoholmissbruk eller laga kraftvunnet beslut som i 6 § avses.

8 §.

Finner domstolen i mål som i 7 § omförmäles av den förebragta utredningen framgå att åtgärd enligt alkoholistlagen kan ifrågakomma, men har åklagaren ej gjort anmälan enligt 4 § förelägge domstolen åklagaren att göra sådan anmälan samt utsätte målet att förekomma å senare dag, då åklagaren har att förete laga kraftvunnet beslut som i 6 § avses.

9 §.

I fråga om verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt på grund av anmälan enligt denna lag skola bestämmelserna i 29 § alkoholistlagen tillämpas; dock må övervakning fortgå under två år och skall alltid anordnas, där beslutet ej genast går i verkställighet och ej heller omhändertagande sker. Där verkställighet av beslutet ej påbörjats inom två år efter dess meddelande, vare det förfallet.

Kostnaden för vård å allmän alkoholistanstalt skall bestridas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast till ändrad lydelse av 11 § andra stycket i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

11 §.

Dömes någon — — — ej gäldas.

Lag samma vare, där någon av domstol dömes allenast till böter samt skälig anledning finnes antaga att böterna ej komma att gäldas och det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet synes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas. Hava böterna ådömts för fylleri eller fylleri jämte annat brott och har den bötfällde under de två senast förflutna åren blivit två eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall vad nu sagts dock ej gälla, med mindre det finnes uppenbart att den bötfällde ej är hemfallen åt alkoholmissbruk.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 december 1936.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 maj 1936, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff;

2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

4) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);

5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

6) lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

7) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden;

8) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

9) lag angående ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

10) lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Nils Regner.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslagen i allmänhet.

Lagrådet:

De brister, som vidlåda bötesstraffet, hava i vårt land som annorstädes länge varit föremål för uppmärksamhet och även framkallat åtskilliga reformförslag. Ofullkomligheten av ett förmögenhetsstraff, som icke gör någon egentlig åtskillnad mellan fattig och rik och som låter frihetsförlust inträda vid bristande betalningsförmåga hos den dömde, är påtaglig nog och i sina verkningar på mångfaldigt sätt bestyrkt. Men straffarten kan såsom sådan icke undvaras, dess användning måste städse förbliva en alldaglig företeelse vid våra domstolar, och dess försvagande genom förvandlingsstraffets bortfallande kan innebära fara för att de yttringar av brottslighet, vilka den är avsedd att träffa, icke bliva tillbörligen beivrade. Härur framgå svårigheter, vilka åtminstone hittills väl knappast någon strafflagstiftning visat sig mäktig att nöjaktigt övervinna. Dock har det arbete, som nedlagts på en reformering av bötesstraffet, i vårt land så till vida haft framgång som här omsider kunnat tagas ett avgörande steg i den allmänt eftersträvade riktningen. Detta skedde med införandet av det dagsbotssystem, vilket — med få motstycken i främmande länders lagstiftning — hos oss ägt tillämpning under fem år. Det försök som därmed gjordes att avpassa bötesstraffet efter betalningsförmågan har av allt att döma utfallit väl; inom den del av bötesstraffets område, där systemet äger giltighet, förspörjes en gynnsam verkan även däri, att antalet fall, då böter måste förvandlas till fängelse, visat en bestämd tendens att nedgå. Men förvandlingsfall förekomma dock fortfarande i överväldigande mängd, och alltjämt kvarstår därför frågan om bötesförvandlingens ordnande såsom en olöst lagstiftningsuppgift.

Under utredningen av nu föreliggande lagärende har från flera håll — mestadels i samband med starka betänkligheter emot de sakkunnigas förslag — gjorts gällande, att den väg, som närmast borde beträdas vid fortsatt reformering av bötesstraffet, skulle ligga i en vidare utveckling av dagsbotssystemet. Departementschefen har i frågans närvarande skede funnit en sådan anvisning icke böra följas. Att, såsom av honom framhållits, åtgärder i nämnda syfte icke kunna upphäva behovet av en ändrad ordning för bötesförvandlingen, är obestridligt. På dagsbotssystemet kan naturligt nog icke ställas den förväntan att det ensamt skall vara i stånd att avhjälpa olägenheterna; för vissa ordningsförseelser och andra synnerligen talrikt förekommande ringare brott lämpar det sig över huvud icke, och tydligen kan det ej heller inom det område, där det får gälla, verka så, att icke stundom böterna ändock överstiga den dömdes betalningsförmåga. Men det spörsmål, som sålunda väckts, synes likvisst icke böra undanskjutas. Att vid systemets införande gjordes en tämligen stark begränsning av tillämplighetsområdet, var naturligt med hänsyn till de flerfaldiga ovisshetsmoment en sådan

nybildning då måste anses innesluta. Den tid, under vilken systemet numera i stor utsträckning prövats vid snart sagt alla rikets domstolar, bör emellertid vara tillräcklig för ett ganska säkert bedömande av dess verkningar. Efter all sannolikhet skulle en utvidgning av området nu kunna göras. Då härvid icke avses någon rubbning av själva systemet, synes den omständigheten att detta ännu är jämförelsevis nytt ej med fog kunna åberopas såsom skäl för att i detta sammanhang lämna frågan åsido. Att en sådan utvidgning skulle vara ägnad att underlätta en reform av bötesförvandlingen genom att ytterligare minska behovet av dess användning, kan näppeligen betvivlas. Helt naturligt är en dylik lagstiftningsåtgärd icke alldeles enkel, och i varje fall måste den förberedas genom en fullständig undersökning av de bötesbestämmelser, vilka skulle indragas under systemet. Måhända skall därvid befinnas, att straffsatserna icke kunna lämnas oförändrade utan att en övergång till dagsbotssystemet flerstädes kräver införande av nya eller höjda bötesminima för att förebygga alltför låga straffmått. Om en sådan utredning kommer att äga rum, synes den lämpligen böra utsträckas till att omfatta även det nuvarande dagsbotsområdet. I detta hänseende må erinras om uttalanden, som i samband med dagsbotsreformen gjordes i lagrådet (jfr Nytt Juridiskt Arkiv avd. II årg. 1931 s. 45—46).

Av vad nu anförts torde följa att, även om lagrådet finner frågan om en vidsträcktare tillämpning av dagsbotssystemet äga nära gemenskap med en förändrad anordning av bötesförvandlingen, häri likväl icke synts ligga anledning att förorda uppskov med en reform, vilken oberoende av nämnda sammanhang framstår såsom önsklig. I huvudsakliga delar har lagrådet ock kunnat giva sin anslutning till de förslag, vilka nu föreligga till granskning.

Såsom redan antytts ligger i bötesstraffets försvagande genom eftergift av förvandlingsstraff den förnämsta svårigheten vid en reform, vilken bör sätta såsom sitt mål att så långt möjligt är upphäva den helt olika verkan straffet kan erhålla med hänsyn till de dömdas förmögenhetsläge. Fullständigt kan detta syfte icke uppnås, då, såsom ofta erinrats, medellöshet icke med fog kan innebära anspråk på obetingad strafflöshet. Bättre utväg synes icke vara funnen än den av de sakkunniga anvisade, eller att här låta den villkorliga domen tjäna såsom prövosten på den verkan ådömandet av ett bötesstraff i sig självt kunnat utöva. Återfaller den bötfällde inom viss tid i brott, lärer det i regel ej uppfattas såsom stridande mot rättskänslan att hans medellöshet ej längre befriar honom från den enda påföljd, som i dylikt fall praktiskt taget står till buds, eller undergående av förvandlingsstraff. Av stor vikt för att detta förfarande skall motsvara sin uppgift är tydligen, att förutsättningarna för meddelande av villkorlig dom äro på lämpligt sätt fastställda och att prövotiden icke sättes alltför kort. Till dessa spörsmål återkommer lagrådet i samband med de föreslagna ändringarna i lagen om villkorlig straffdom.

I princip kräver den nu föreslagna anordningen av bötesstraffet, att vid förvandlingsfrågans prövning den bötfälldes vilja och förmåga att gälda bö-

terna få vara avgörande. Förutsättning härför kan i allmänhet vara för handen först vid en efterföljande, för denna prövning avsedd förrättning. I den mån förslaget medgiver en annan ordning — eller att förvandlingsfrågan avgöres redan i samband med sakfällandet och då efter andra grunder än den nyss nämnda — betecknar detta ett kvarblivande på det nuvarande bötesstraffets ståndpunkt. Huruvida de eftergifter, förslaget i detta avseende gör, äro att anse såsom nödvändiga eller lämpliga, tillhör behandlingen av 11 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff. Emellertid synes här böra anmärkas, att det knappast kan vara fullt överensstämmande med den nya lagstiftningens grunder, därest domstol skulle meddela föreskrift om undergående av förvandlingsstraff endast för att på sådan väg kunna befordra den, som dömes till böter men antages icke kunna gälda dem, till en kraftigare näpst än som ligger i själva ådömandet av böterna. Där dylika hänsyn göra sig gällande, lärer, om straffskalan det medgiver, frihetsstraff böra ådömas. Och skulle i andra fall yppa sig ett allmännare behov att låta förvandlingsstraffet tjäna ett sådant ändamål, torde därav kunna följa att åtskilliga straffskalor böra revideras i syfte att i dem må upptagas även fängelse.

Såsom en av de mest vägande betänkligheterna emot den föreslagna reformen har anförts, att den avsedda ordningen för bötesförvandlingen måste vara ägnad att över hövan öka underrätternas arbetsbörda och därigenom menligt inverka på deras verksamhet i övrigt. Vore en sådan farhåga berättigad, bör därvid helt visst fästas största vikt, helst som utvecklingen under senare tid alltmer gått i riktning mot att på dessa domstolar lägga nya arbetsuppgifter. Lagrådet har emellertid icke kunnat finna, att från denna synpunkt hinder bör möta mot förslagens genomförande. Hela antalet av de mål rörande förvandling av böter, vilka skola ankomma på domstols prövning, blir visserligen — även om det kommer att väsentligt understiga det nuvarande antalet förvandlingsfall — högst avsevärt. Men fördelas detta antal på de särskilda domstolarna, lärer det näppeligen kunna ställa sig synnerligt betydande för de flesta av dem, enkannerligen häradsrätterna. I de största städerna kan otvivelaktigt förhållandet bliva ett annat, men där torde ock erbjuda sig större möjlighet att anordna nödig förstärkning av arbetskraften. Framför allt bör dock beaktas, att behandlingen av dessa mål måste antagas i regel bliva enkel och föga tidskrävande, om blott den för målets avgörande väsentliga utredningen om indrivningsmyndighetens åtgärder föreligger i rätt tid och i fullständigt skick. Genom att flera mål på lämpligt sätt sammanföras till gemensam rättegångsdag torde den nya ordningen i allmänhet icke behöva i alltför hög grad splittra domstolens eller domarens arbetstid. Över huvud vill det förefalla sannolikt, att här såsom i fråga om dagsbotsreformen det skall visa sig att en till synes tämligen invecklad anordning, sedan närmare förtrogenhet med dess förutsättningar vunnits och någon erfarenhet om dess lämpliga handhavande hunnit förvärvas, icke kommer att medföra befarade olägenheter av nu antydda slag.

På åklagare och indrivningsmyndigheter kommer den nya lagstiftningen att ställa anspråk, vilka utan gensägelse måste betecknas såsom synnerligen stora. Det skärpta indrivningsförfarandet, särskilt införselinstitutets anlitande för detta ändamål, och verkställandet av den utredning, som i bötesförvandlingsmål skall föreläggas domstolen, måste kräva ett omfattande och omsorgsfullt arbete. Av det sätt, på vilket detta arbete utföres, kommer i väsentlig mån att bero huruvida tillämpningen av den nya ordningen skall kunna försiggå utan sådana svårigheter som nu från många håll förebådats. Vad särskilt angår åklagarna vid häradsrätterna måste erinras, att redan deras nuvarande tjänsteåligganden av skilda slag torde vara betungande och att därför varsamhet är av nöden vid uppställandet av nya arbetsuppgifter. Någon mer väsentlig lättnad synes emellertid icke stå att vinna genom ändringar i de föreslagna lagbestämmelserna, och spörsmålet blir därför i stort sett av annan natur än att det kan anses falla inom ramen för nu förevarande lagstiftningsärende.

I anslutning till vad här erinrats om domstolars, åklagares och indrivningsmyndigheters medverkan vid tillämpningen av denna lagstiftning synes böra framhållas angelägenheten av att dess genomförande i god tid förberedes. Härmed åsyftas ej blott följdförfattningar, som utfärdas i administrativ ordning, utan ock vissa åtgärder i ändamål att förenkla arbetet och, i den mån göromålens art det medgiver, befordra deras likformiga behandling. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av att åt vederbörande lämnas tillfälle att på förhand vinna noggrann kännedom om lagstiftningen och vad som kan vara att iakttaga för underlättande av dess tillämpning bör måhända komma under övervägande, huruvida den tid, som föreslagits för ikraftträdandet, må böra framflyttas.

Utöver vad nu anförts hänvisar lagrådet till efterföljande uttalanden vid de särskilda lagförslagen.

Förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

Rubriken.

Lagrådet:

Av lagrubriken, sammanställd med de två första underrubrikerna, framgår att åt ordet verkställighet här givits den inskränkta betydelsen av verkställighet genom frivillig eller framtvingad betalning av bötesbeloppet. Det synes emellertid i viss mån oegentligt och även mot vanligt språkbruk stridande att ej under verkställighet av bötesstraff inbegripa jämväl förvandling av böterna. Vid sådant förhållande torde lagen riktigare kunna erhålla benämningen »lag om verkställighet av bötesstraff» och i samband härmed den första underrubriken ändras till »om betalning och indrivning av böter». Anmärkas må ock, att såsom sammanfattande beteckning för 21 och 22 §§ synes böra väljas annat uttryck, exempelvis »särskilda bestämmelser».

1 och 2 §§.

Lagrådet:

I 1 § första stycket, andra och tredje punkterna, meddelas föreskrift om de tider, fyra månader respektive ett år, under vilka anstånd med och avbetalning av böter i regel längst må kunna beviljas, varefter i sista punkten följer bestämmelse om vissa utsträckta maximitider, åtta månader respektive två år, under vilka vid förhandenvaro av särskilda skäl sådant uppskov med bötesbetalningen kan meddelas. Först i samband med sistnämnda bestämmelse angives från vilken dag tiderna skola räknas. Därvid tages hänsyn jämväl till möjligheten att genom nytt beslut förlänga den en gång fastställda tiden. Stadgande som innefattar sådan möjlighet meddelas emellertid icke förr än i 2 §. Ordalagen i sista punkten av 1 § första stycket synas för övrigt — tydligen emot vad som är avsett — lämna rum för den tolkningen att de utsträckta tiderna kunna fastställas först genom nytt beslut.

Större följdriktighet och tydlighet torde uppnås, därest redan i 1 § första stycket, andra och tredje punkterna, angives att de ordinära maximitiderna för anstånd och avbetalning skola räknas från beslutets dag samt åt sista punkten av samma stycke gives endast det innehåll att, då särskilda skäl därtill äro, må tiden bestämmas för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år. Till 2 § bör därvid fogas det förbehåll, att anstånd eller avbetalning ej må utsträckas utöver den i 1 § för varje fall stadgade tid räknat från den dag då beslut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

4 §.

Lagrådet:

Av stadgandet i 22 § förordningen om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall följer, att utmätning, som erfordras för indrivning av böter, skall ske i enlighet med bestämmelserna i utsökningslagen, såvitt dessa ej äro stridande mot vad som kan finnas särskilt stadgat angående verkställighet av utslag i brottmål.

I fråga om vad som må undantagas från utmätning för böter givas i 2 kap. 9 § strafflagen utförliga bestämmelser, vilka i vissa avseenden, till ordalag eller innehåll, sammanfalla med motsvarande stadganden i 65 § utsökningslagen angående utmätning för gäld i allmänhet, i vissa avseenden gå längre än dessa och i andra återigen äro mindre omfattande. I den mån enligt utsökningslagen egendom må undantagas i större utsträckning hava stadgandena i strafflagen icke ansetts utgöra hinder för att även i där avsedda fall utsökningslagens bestämmelser skulle vinna tillämpning, och år 1918 intogs i 2 kap. 9 § strafflagen uttrycklig föreskrift härom.

Lagreglerna i fråga om vad som må undantagas vid utmätning för böter framgå sålunda av en jämförelse mellan tvenne detaljerade uppräkningar. Denna ordning, som förklaras av förhållandena vid dessa stadgandens tillkomst, kan knappast anses tillfredsställande ur lagteknisk synpunkt, och i

samband med den nu föreslagna överflyttningen av bestämmelserna i 2 kap. 9 § strafflagen till en särskild lag om verkställighet av bötesstraff synes en omarbetning lämpligen böra företagas. Anledning härtill föreligger jämväl däri att i tydlighetens intresse en i viss mån ändrad redaktion är önskvärd.

Vid omarbetningen synes det naturligt att under hänvisning till 65 § utsökningslagen angiva i vad mån därutöver undantag må göras från utmätning. 2 kap. 9 § strafflagen torde gå längre än 65 § utsökningslagen därutinnan att lösören må, även om deras värde överstiger de i sistnämnda lagrum angivna beloppen, undantagas från utmätning, ifall de utgöra till jordbruket nödiga lösören eller vad den bötfällde eljest till sin närings bedrivande behöver, samt att därjämte må undantagas den bötfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver, ävensom nödig bostad. Den tanke, som ligger till grund för dessa bestämmelser — utom i vad de gälla nödig bostad — lärer kunna återgivas så, att böternas gäldande icke skall betaga den bötfällde möjligheten till förvärv av vad för livsuppehället är nödigt och att förty för sådant ändamål icke må utmätas egendom som är nödvändig för yrke eller näring, varigenom han bereder sig och de sina en nödtorftig försörjning. Denna innebörd av stadgandet synes kunna i förevarande paragraf uttryckas ungefär på det sätt, att utom egendom som jämlikt 65 § utsökningslagen skall undantagas från utmätning må för böter ej heller tagas i mät fast eller lös egendom, som i den bötfälldes näring erfordras för att åt honom, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn bereda nödig bärgning, och ej heller nödig bostad.

I den mån ett sådant stadgande åtminstone efter orden skulle kunna anses medgiva undantagande av egendom vid utmätning för böter i en något större utsträckning än som för närvarande gäller, lärer därigenom allenast på ett mer konsekvent sätt komma till uttryck vad med den nuvarande bestämmelsen är åsyftat. Vid den praktiska tillämpningen torde i varje fall den utvidgning, som tilläventyrs kan inläggas i den ändrade avfattningen, visa sig sakna väsentlig betydelse.

Med avseende å de bestämmelser, som erfordras för att reglera böters uttagande genom införsel, torde större reda och överskådlighet i lagstiftningen vinnas, därest dessa bestämmelser införas i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta. I sådant fall lärer förevarande paragraf lämpligen böra innehålla en hänvisning till vad sålunda stadgas i annat sammanhang.

Bestämmelsernas upptagande i införsellagen kan tänkas ske antingen genom deras inarbetande i 21 §, så att regler där givas angående införsel såväl för oguldna utskylder eller allmänna avgifter som för oguldna böter, eller ock genom införandet av en ny paragraf, betecknad 22 §, som med hänvisning till bestämmelserna i 21 § skulle meddela de i förevarande paragraf nu föreslagna särskilda föreskrifterna i ämnet. Därest det senare alternativet väljes, torde för tydlighetens skull den under 2) upptagna bestämmelsen böra omformuleras så, att därav framgår att böterna komma i fråga till betalning i sista hand även i jämförelse med underhållsbidrag.

7 §.

Lagrådet:

Det i paragrafen stadgade undantaget från förslagets bestämmelser om anstånd och avbetalning motsvarar 6 § i kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter. Grunden till sistnämnda stadgande lärer hava varit att man ansett det böra överlåtas åt vederbörande myndighet att träffa överenskommelse med den bötfällde om böternas betalning.

Emellertid synes tillräcklig anledning ej föreligga att vid reglering i lag av bötfällds rätt till anstånd och avbetalning från regleringen undantaga det fall, varom här är fråga. Lagrådet hemställer därför att paragrafen må utgå. Bifalles denna hemställan, lärer därav ej behöva föranledas någon rubbning av den praxis i förevarande hänseende, som utbildats inom de olika ämbetsverken och befunnits ändamålsenlig.

9 §.

Lagrådet:

De i förevarande paragraf givna bestämmelserna angående förvandlingsfrihet för mindre bötesstraff kunna sägas åsyfta att genom en förenklad anordning vinna samma mål som avses med den villkorliga domen. Av den bötfälldes förhållande till bötesbetalningen samt på hans karaktär och vandel — jämväl efter bötesstraffets ådömande intill dess preskription inträtt — kommer att bero huruvida mål om förvandling skall anhängiggöras. Med hänsyn till det samband paragrafen sålunda har med bestämmelserna angående villkorlig dom synas i andra stycket förutsättningarna för att förvandling skall äga rum lämpligen böra i här avsedda delar angivas på enahanda sätt som förutsättningarna för villkorlig dom å förvandlingsstraff (jfr 2 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen angående villkorlig straffdom).

Med de »två senast förflutna åren», under vilka ansvar för fylleri tre eller flera gånger skall hava ådömts för att vid bristande betalning bestämmelsen om förvandling av därvid ålagt bötesstraff skall äga tillämpning, åsyftas, enligt vad remissprotokollet utvisar, de två åren närmast före beslutet om förvandling. Att sålunda såsom utgångspunkt skall tagas en tid, vilken icke på förhand låter sig bestämma, måste betraktas såsom mindre tillfredsställande men har sin grund däri, att detta ansetts erforderligt med hänsyn till den ståndpunkt alkoholistlagen intager i motsvarande fall. Emellertid torde i tydlighetens intresse i lagtexten uttryckligen böra angivas att tiden skall så räknas.

11 §.

Lagrådet:

Förevarande lagförslags huvudsyfte är att med olika medel i möjligaste mån förekomma det otillfredsställande förhållandet, att den som gjort sig

skyldig till brott, vilket ej förskyllt svårare straff än böter, vid bristande betalning av dessa i stället skall undergå frihetsstraff. Sålunda har, bland annat, å ena sidan i ändamål att framtvinga betalning där sådan är möjlig föreslagits en betydande skärpning av förvandlingsstraffet, särskilt dess minimum, och å andra sidan framlagts förslag om sådan ändring i lagen angående villkorlig straffdom, att vid förvandling av bötesstraff anstånd med verkställigheten skall kunna beviljas i långt större utsträckning än som nu gäller i fråga om själva bötesstraffet. I sistnämnda hänseende föreslås sålunda att villkorlig dom må kunna beviljas, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna samt skälig anledning finnes till antagande att han skall utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas. I de ojämförligt flesta fallen torde den förstnämnda frågan komma att avgöra huruvida villkorlig dom må beviljas eller ej. I händelse bedömandet av denna fråga så utfaller, att anstånd anses ej kunna meddelas, erhåller då förvandlingsstraffets stränghet sin motivering i de förhållanden som utgjort hinder för villkorlig dom. I överensstämmelse härmed skall ock enligt 16 § i förevarande lagförslag lindring i förvandlingsstraffet under vissa förhållanden kunna medgivas i de säkerligen mindre vanliga fall, då, ehuru betalningsvillighet ådagalagts, villkorlig dom ej kunnat meddelas med hänsyn därtill att den senare av de nyss angivna förutsättningarna brustit.

Såsom grund för att i fall som avses i förevarande paragraf den regelmässiga ordningen för förvandling av böter ej skall tillämpas har under förarbetena framhållits, att då redan vid bötesbeslutet föreläge förhållanden, som föranledde att villkorlig dom ej kunde ifrågakomma, det vore onödigt eller ändamålslöst att låta med beslut om förvandling anstå. Emellertid måste på grund av förvandlingsstraffets stränghet och den betydelse lagförslaget tillägger viljan att betala det anses mindre följdriktigt, att den bötfällde i dessa fall ej får tillgodonjuta samma hänsyn som vid böternas förvandling i särskilt mål. I synnerhet bör i detta sammanhang framhållas, att vid omedelbar förvandling möjligheten att jämlikt 16 § få förvandlingsstraffet nedsatt eller efterskänkt blir den bötfällde betagen. Den omständigheten att redan vid bötesbeslutet kunna föreligga förhållanden, som utesluta villkorlig dom, synes därför ej böra medföra, att det normala förvandlingsförfarandet icke skall tillämpas.

Stadgandet i första stycket om omedelbar förvandling av böter vid sammanträffande med urbota straff, med vilket ej lämnas anstånd enligt lagen om villkorlig straffdom, vilar på den uppfattningen att i ett sådant fall anstånd icke kan meddelas med blott det ena av straffen. Emellertid kommer lagrådet vid förslaget till lag om ändring i vissa delar av nämnda lag att förorda ett stadgande, enligt vilket omedelbart ådömande av frihetsstraff samtidigt med åläggande av förvandlingsstraff ej skall utgöra hinder för villkorlig dom enbart i fråga om förvandlingsstraffet. Vinner denna hemställan bifall, föreligger ej längre den åberopade grunden för bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf om bötesstraffs omedelbara för-

vandling i samband med ådömande av frihetsstraff; och lärer då ej heller finnas anledning bibehålla föreskriften om sådan förvandling i sammanhang med att ett tidigare villkorligt anstånd förklaras förverkat.

Enligt bestämmelsen i andra stycket skall såsom förutsättning för omedelbar förvandling gälla, att omständigheterna uppenbarligen giva vid handen att straffets verkställighet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. Av stadgandets innehåll liksom av remissprotokollet framgår, att bestämmelsen är avsedd att tillämpas med stor varsamhet och således endast i undantagsfall. Även om understundom förhållanden skulle föreligga då en dylik bestämmelse kunde visa sig vara förenad med vissa fördelar, torde dock dessa icke i verkligheten vara av den betydelse att de böra föranleda en lagregel, som väsentligen avviker från vad i allmänhet ansetts böra gälla. Fastmera lärer ett sådant stadgande lätt nog kunna leda till en viss godtycklighet i tillämpningen och jämväl inbjuda till användning i fall som ingalunda åsyftats.

Ytterligare kan anmärkas att med en enhetlig ordning för förvandlingsstraffets åläggande denna lagstiftning lärer komma att i hög grad förenklas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer lagrådet att förevarande paragraf må utgå. Bifalles denna hemställan, bliva ändringar erforderliga i 5, 12, 18 och 23 §§.

Om 11 § bibehålles, torde för att tydligt utmärka, att med dess bestämmelser ej avses att göra någon rubbning i de regler 9 § innehåller vare sig då böterna ådömas samtidigt med den urbota bestraffningen eller då fråga är om tidigare bötesbeslut, sådan omredigering böra äga rum i första stycket att av de relativsatser, som hänföra sig till ordet böter, den sista sättes främst.

12 §.

Lagrådet:

Vid övervägande av lämplig lagregel rörande forum i mål om förvandling av böter ligger obestridligen närmast att, såsom i allmänhet gäller i brottmål, låta en allmän underrätt eller i dess ställe annan judiciell myndighet vara i varje särskilt fall uteslutande behörig att upptaga målet. Emellertid inverkar här det ingalunda ovanliga förhållandet att den bötfällde vid tiden för verkställighet av bötesbeslutet vistas annorstädes än inom den underrätts domvärjo, där målet om ansvar å honom var anhängigt. Valet av forum kommer därför att stå mellan denna domstol och domstolen i den ort, där den bötfällde finnes. Under utredningen av detta lagstiftningsärende hava beaktansvärda skäl framförts till stöd för såväl det ena som det andra alternativet. Det remitterade förslaget vill förena båda ståndpunkterna genom att låta dessa domstolar äga lika behörighet att upptaga förvandlingsmålet, vilket följaktligen skulle komma att handläggas vid den av domstolarna där så funnes lägligast kunna ske.

I betraktande av de särskilda förhållanden, till vilka i fråga om dessa mångtaliga mål är att taga hänsyn, måste den sålunda angivna lösningen an-

ses erbjuda oförnekliga fördelar. En nödvändig förutsättning för dess genomförande är dock, att förfarandet anordnas så, att förvandlingsmål icke kan komma att dragas under prövning av mer än en av de i fråga om behörigheten jämställda domstolarna. Att målet icke kan upptagas av domstol utan att stämning delgivits den bötfällde och att denne således sättes i tillfälle att bevaka s i t t intresse, gör härvid icke tillfyllest, då enligt förslaget målet kan handläggas och avgöras utan att den bötfällde iakttagit inställelse och sådan måhända i allmänhet icke heller blir att påräkna. Enklast torde eljest möjliga svårigheter kunna förebyggas på det sätt, att när förvandlingsmål upptages vid domstolen i den ort där den bötfällde finnes och böterna ådömts i mål som varit anhängigt vid annan allmän underrätt, det skall åligga åklagaren visa, att åklagaren vid sistnämnda underrätt hemställt om eller samtyckt till förvandlingsmålets upptagande i den ordning nu sagts. Föreskrift av sådant innehåll synes kunna införas i andra stycket av förevarande paragraf.

Med det föreslagna stadgandet torde vara åsyftat att, där målet om ansvar å den bötfällde varit anhängigt vid allmän underrätt, denna skall vara behörig att upptaga förvandlingsmålet oansett om det bötesbeslut som skall verkställas givits av underrätten själv eller, efter fullföljd av talan mot dess beslut, av högre rätt. Till utmärkande av denna stadgandets innebörd synes en ändrad avfattning vara erforderlig.

För de tämligen sällsynta fall då böter ådömts utan att talan därom varit anhängiggjord vid allmän underrätt — således även av överrätt ådömda böter för processuella förseelser — torde särskilda regler icke vara av nöden. Avfattas paragrafen i enlighet med vad här förordats, lärer därav följa, att i dessa fall domstolen i den ort där den bötfällde finnes blir ensam behörig att upptaga talan om förvandling av böterna och att sådan talan kan utföras av åklagaren utan att yttrande föreligger från annan åklagare.

I fråga om förvandlingsmåls upptagande av lagfaren ledamot i rådstuvurätt synes lämpligen böra gälla, att behörighet i detta avseende skall tillkomma den eller de ledamöter, som arbetsordningen anvisar eller rätten därtill utser. Lagtexten torde böra fullständigas med erforderlig bestämmelse härom.

Andra punkten i första stycket har erhållit en avfattning som skulle kunna anses innebära att i stad, där såväl poliskammare som polisdomstol finnes, jämväl poliskammaren skulle vara behörig att handlägga mål om förvandling av böter. Även om en sådan mening icke rätteligen kan inläggas i stadgandet, enär i angivna fall domsrätt icke tillkommer poliskammaren, synes dock till undvikande av varje tvetydighet ordalagen böra undergå någon jämkning.

13 §.

Lagrådet:

Att döma av uttalanden under förarbetena har stadgandet i förevarande paragraf tillagts en särskild betydelse såsom ägnat att för domstolarna öpp-

na möjlighet att öva en viss insyn över det sätt, varpå de exekutiva myndigheterna handhava sina uppgifter i fråga om bötesindrivningen. Tanken att åt domstol skulle lämnas en dylik befogenhet har från några håll mött gensaga, och emot den föreslagna anordningen hava anförts såväl principiella som praktiska betänkligheter.

Det vill förefalla som om till grund för dessa uttalanden låge en viss överskattning av stadgandets innehåll och räckvidd. Om någon av domstol utövad kontrollerande verksamhet i egentlig bemärkelse kan näppeligen vara tal, och den avfattning paragrafen erhållit i det remitterade förslaget ger ej heller stöd för ett ingripande av sådan art. Med stadgandet åsyftas närmast tillvaratagande av de olika möjligheter som erbjuda sig för att genom åtgärder för böternas gäldande kunna undgå ådömandet av förvandlingsstraff. Åt ett sådant stadgande torde i huvudsak icke böra givas annan innebörd än den, att när i särskilt mål om bötesförvandling utredningen befinnes vara i sig själv otillräcklig eller omständigheter tillkommit som ställa i utsikt att genom anstånd, avbetalning eller indrivning böterna kunna bliva guldna och att således vidare beslut av domstolen kan bliva överflödigt, denna skall äga hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten. Uppnås icke på denna väg det avsedda resultatet, har åklagaren att på nytt föra talan om bötesförvandling. Sålunda uppfattat lärer stadgandet utgöra allenast en nödvändig konsekvens av förvandlingsmålens förläggande till domstol. Åtgärden blir, sakligt sett, närmast att jämföra med beslut, varigenom i rättegång en högre instans återförvisar mål till en lägre. Knappast kan det förväntas att en sådan bestämmelse ofta skall behöva tillämpas, då — frånsett de talrika fall, som torde bliva att beteckna såsom klara — den utredning, vars anordnande är bestämmelsens ändamål, i regel lärer föreligga i fullständigt skick redan när förvandlingsmålet förekommer vid domstolen. Därest, såsom lagrådet vid 17 § kommer att förorda, det skall åligga åklagaren att vara tillstädes vid målets handläggning, torde ock i många fall han kunna lämna upplysningar, vilka tilläventyrs icke framgå av en på förhand avfattad redogörelse för indrivningsmyndighetens undersökning.

Med den nu uttalade uppfattningen är tydligen icke förenligt, att domstolen med bindande verkan för indrivningsmyndigheten föreskriver att en eller annan av de i paragrafen omnämnda åtgärderna skall komma till utförande. Även om naturligt nog ett sådant beslut av domstol ej sällan f a k t i s k t blir vägledande för indrivningsmyndigheten, måste denna dock äga frihet att handla efter vad som kommer att framgå av den förnyade behandling, som anbefalles av domstolen. Beslutet bör därför icke avse mer än den ytterligare prövning som funnits erforderlig. Erhåller stadgandet en härefter lämpad avfattning, torde därav följa, att i fråga om anstånd och avbetalning indrivningsmyndigheten ej äger göra avvikelse från de regler lagen härom innehåller, och en uttrycklig hänvisning till dessa blir då överflödig. Att i beslutet böra angivas skälen å vilka det grundas ligger i sakens natur och lärer icke påkalla särskilt omnämnande i lagtexten; i varje fall böra undvikas ordalag, vilka skulle kunna häntyda på att domstolen i verkligheten träffat

avgörande i frågor, som även i förevarande fall det tillhör indrivningsmyndigheten att pröva.

I enlighet med vad här anförts synes åt förevarande paragraf böra givas ungefär den lydelse, att finnes i mål om förvandling av böter ytterligare prövning vara erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller ock rörande åtgärd för indrivning av böterna, äger domstolen hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten.

14 §.

Lagrådet:

I fråga om böter, å vilka avbetalning gjorts, gives i andra stycket den regel, att avbetalning medför minskning av förvandlingsstraffet efter förhållandet mellan antalet till fullo guldna och antalet ådömda dagsböter.

Strafflagskommissionen intog i sitt förslag till strafflag (7 kap. 18 §) ett stadgande om att förvandlingen skulle avse vad av böterna icke guldits. Vid införande av dagsbotssystemet följdes emellertid ej strafflagskommissionens förslag i denna del, utan hithörande bestämmelser i 2 kap. 11 § strafflagen överensstämma i princip med vad nu föreslagits. Föredragande departementschefen åberopade till stöd för denna ståndpunkt, att i ett fullt genomfört dagsbotssystem kunde ifrågasättas en regel sådan som den av strafflagskommissionen föreslagna, men att man måste taga hänsyn även till sådana böter, som ådömdes omedelbart i penningar; vid mycket höga penningböter kunde nämligen sistnämnda regel giva det resultat att även en avsevärd avbetalning icke medförde sänkning av förvandlingsstraffet.

Även den nu föreslagna regeln synes behäftad med vissa brister, i huvudsak beroende på att förvandlingsstraffets relativt höga straffminimum av femton dagar motsvarar ett jämförelsevis lågt antal dagsböter, högst 10, under det att av de dagsböter, som överstiga 20, två motsvara en dags förvandlingsstraff. Enligt den nu föreslagna regeln torde i allmänhet gjorda avbetalningar medföra alltför stora avdrag på förvandlingsstraffet. Härmed sammanhänger att man vid stora avbetalningar väl tidigt når den gräns, då ytterligare avbetalning ej minskar straffet. Har t. ex. någon dömts till 120 dagsböter och därav betalat 96, kommer ytterligare avbetalning ej att leda till straffminskning, i det att redan vid denna avbetalning straffminimum, femton dagar, uppnåtts. Vid tillämpning av strafflagskommissionens regel hade härför erfordrats en avbetalning av 110 dagsböter.

De skäl, som av departementschefen på sin tid anfördes mot den av strafflagskommissionen föreslagna regeln, göra sig ej med samma styrka gällande i förevarande lagstiftningsärende. Det är nämligen att märka att enligt de remitterade förslagen till lag om ändring i vissa delar av strafflagen (2 kap. 8 §) samt till lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) vid ådömande av normerade böter — det enda fall då de anförda olägenheterna

skulle kunna uppkomma — må förordnas, att allenast viss del av böterna skall tagas i beräkning vid förvandling; och enligt tredje stycket i förevarande paragraf skall avbetalning avräknas uteslutande å denna del. Härtill kommer att enligt den nu föreslagna lagstiftningen villkorlig dom i stor utsträckning kan beviljas vid ådömande av förvandlingsstraff, varjämte 16 § lämnar möjlighet till nedsättning av förvandlingsstraffet. Lagrådet kommer visserligen vid behandling av de båda sistnämnda lagförslagen att föreslå uteslutande av bestämmelserna att allenast viss del av normerade böter må kunna tagas i beräkning vid förvandling, men vid bifall till ett förslag om ändring i 16 § vilket lagrådet jämväl framlägger skulle i allt fall bliva sörjt för avhjälpande av de olägenheter, som eljest i förevarande avseende kunde uppkomma.

Vid nu angivna förhållanden torde övervägande skäl tala för att vid avbetalning å böter förvandlingen skall avse den oguldna delen av böterna, och synes förty stadgandet i andra stycket böra ändras i enlighet härmed.

Bifalles vad lagrådet på sätt nyss anförts kommer att hemställa beträffande normerade böters förvandling, erfordras viss ändring i tredje stycket.

15 §.

Lagrådet:

I fråga om förvandling av flera bötesstraff föreskrives i andra punkten av första stycket att avbetalning, där dagsböternas belopp äro olika, skall avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot. Härmed avses ej att materiellt reglera å vilket bötesbelopp betalningen skall redovisas i den mån detta kan äga betydelse, såsom t. ex. sker i 7 § andra stycket införsellagen, vilket lagrum enligt 4 § tredje stycket i det remitterade förslaget härvid kommer att gälla. Bestämmelsen åsyftar endast en beräkning för förvandlingens genomförande och torde av praktiska skäl för sin tillämpning ej ens förutsätta, att det bötesbelopp, å vilket avräkningen skall företagas, ådömts innan betalningen skedde. Denna avräkningens karaktär synes, för undvikande av missförstånd, böra komma till uttryck genom omformulering av stadgandet.

Med avseende å det i samma punkt förekommande uttrycket »dagsböternas belopp» synes böra erinras, att därmed avses ej blott belopp, vartill varje bot fastställts vid ådömande av dagsböter, utan också, där fråga jämväl är om förvandling av i penningar omedelbart ådömda böter, av det belopp som enligt evalveringsregeln i 14 § skall anses svara mot en dagsbot. Även om denna stadgandets innebörd icke omedelbart följer av det anmärkta uttryckssättet, lärer den emellertid tillräckligt klart framgå av en jämförelse med 14 § och av sammanhanget med första punkten i förevarande stycke. Med hänsyn härtill torde den föreslagna lydelsen kunna lämnas oförändrad.

16 §.

Lagrådet:

Enligt de sakkunnigas förslag skulle förvandlingsstraffet i likhet med vad som stadgas i det remitterade förslaget utmätas efter en fast skala. I mål om förvandling kunde likväl den bötfälldes förhållande i avseende å böternas betalning beaktas så till vida att, därest den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna, förvandlingsstraffet kunde sättas högre än enligt skalan, dock ej över dess maximum, samt att, då med skäl kunde antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, förvandlingsstraffet kunde intill viss gräns nedsättas eller i vissa fall befrielse därifrån meddelas. I det remitterade förslaget hava, under förevarande paragraf, endast upptagits sakkunnigförslagets bestämmelser om nedsättning i och befrielse från förvandlingsstraffet med viss jämkning i fråga om gränsen för nedsättningen.

Att det remitterade förslaget icke upptager bestämmelse angående skärpning av förvandlingsstraffet beror, såsom framgår av remissprotokollet, icke på att det ansetts mindre önskvärt att den bötfälldes förhållande i avseende å betalningen beaktades, utan därpå att en höjning av förvandlingsstraffet vid tredska icke funnits vara erforderlig med hänsyn till den kraftiga skärpning, som föreslagits beträffande förvandlingsskalan just i syfte att öva en starkare press på en bötfälld, vilken kunde vara benägen för tredska. Befogenhet för domstol att sänka förvandlingsstraffet eller helt befria därifrån har däremot ansetts påkallad jämväl på den grund att förvandlingsstraffet för en icke tredskande bötfälld, som ej erhåller villkorlig dom, kan vara alltför hårt i förhållande till gärningens beskaffenhet. En sådan befogenhet har vidare funnits önskvärd med hänsyn till den föreslagna bestämmelsen att, då böter delvis guldits, straffet ändock icke får sättas lägre än förvandlingsstraffets minimum.

Mot tanken att i ett system med fast förvandlingsskala låta den bötfälldes större eller mindre betalningsvillighet inverka på utmätandet av förvandlingsstraff synas starka skäl kunna anföras. Det torde sålunda erbjuda stora svårigheter att påvisa när tredska föreligger eller den bötfällde gjort vad han förmått för att betala, och svårigheterna bliva självfallet större i den mån hänsyn är att taga till de fattigare befolkningsgrupper, dit de flesta höra som nödgas avtjäna böter. Redan på grund härav kan tanken endast mycket ofullkomligt bliva förverkligad, och även eljest är fara att tillämpningen blir synnerligen ojämn och att vid förvandlingsstraffets bestämmande införes ett moment av godtycke. Det är därför ingalunda säkert, att i verkligheten ett sådant system i sin helhet betraktat kommer att te sig tilltalande för rättskänslan, och under alla förhållanden kan möjligheten till avvikelse från skalan i hög grad neutralisera de obestridliga fördelarna av denna.

Här antydda nackdelar med bestämmelser, vilka giva möjlighet att frångå skalan, lära ökas, därest, såsom enligt det remitterade förslaget sker, endast

lindring i förvandlingsstraffet kan meddelas. Ojämnheterna i tillämpningen torde då bliva ojämförligt mycket större och den åsyftade inverkan på de bötfälldas beredvillighet att betala böterna däremot mindre.

Om man icke önskar införa bestämmelser, som lämna möjlighet att skärpa förvandlingsstraffet, synes härav följa, att även den tanken uppgives att ådagalagd betalningsvillighet skulle kunna göras till en allmän straffnedsättningsgrund i fråga om förvandlingsstraffet. De skäl, som av departementschefen anförts mot den av de sakkunniga ifrågasatta möjligheten att skärpa förvandlingsstraffet, torde under alla förhållanden motivera en viss varsamhet. Bestämmelser om lindring i förvandlingsstraffet bliva, ur synpunkten att främja betalningsvilligheten, så mycket mindre påkallade som åtminstone en mera markerad sådan lärer utgöra bevis om att förvandlingsstraffets undergående ej erfordras för den bötfälldes tillrättaförande och därför i regel torde leda till villkorlig dom. I betraktande härav kan utsikten till en mindre nedsättning i förvandlingsstraffet ej i någon avsevärd mån öka den allmänna beredvilligheten att betala böter.

Vad åter angår behovet av ett korrektiv mot att förvandlingsskalan i vissa fall kan få en alltför sträng verkan torde ett sådant visserligen göra sig gällande, men endast i mycket begränsad omfattning. Det kan så mycket mindre vara fråga om en prövning av bötesstraffets stränghet med hänsyn till den bötfälldes förmögenhetsförhållanden som dagsbotssystemet har till ändamål att i detta avseende åvägabringa en rättvis avvägning. I fråga om verkan av en betalningsvillighet, som ådagalagts genom en väsentlig avbetalning, kan dessutom hänvisas till vad nyss blivit anfört i detta avseende. I den mån det ur här berörda synpunkt är önskvärt att kunna lindra förvandlingsstraffet sådant det skall utgå enligt skalan, torde emellertid såsom förutsättning därför böra stadgas, att den bötfällde gjort vad han förmått för böternas gäldande. Det är nämligen av vikt att söka förhindra uppkomsten av en tendens hos de bötfällda att undandraga sig bötesbetalningen. Där befrielse från förvandlingsstraff ej skall äga rum, synes det i förevarande paragraf angivna minimum icke böra underskridas.

De fall, då lindring kan ifrågasättas, torde vara följande:

1:o) Understiga böterna 10 dagsböter eller, då det gäller omedelbart i penningar ådömda böter, 50 kronor, bör förvandlingsstraffet, då synnerliga skäl därtill äro, kunna sättas under femton dagars fängelse, dock lägst till åtta dagars fängelse.

Behovet av lindring är i detta fall motiverat därav att i förvandlingsskalan fastställts ett relativt högt minimum. Det torde väl här nästan uteslutande vara fråga om sådana böter varom stadgas i 9 §, och då tredska förutsättes ej föreligga, måste anledningen till att förvandling ifrågasättes vara den, att straffets verkställande erfordras för den bötfälldes tillrättaförande. I regel lärer därför förvandlingsstraffets vanliga minimum icke verka obilligt, men undantagsvis torde detta kunna tänkas framstå såsom för strängt. Med hänsyn till den nyss berörda grunden för förvandlingsfrågans upptagande lärer befrielse från förvandlingsstraff i detta fall icke kunna komma i fråga.

2:o) Därest till följd av bestämmelserna om lägsta förvandlingsstraff avbetalning alls ej eller endast till en del skulle föranleda minskning i förvandlingsstraffet, bör detta, där så finnes skäligt, kunna sättas lägre än enligt 14 och 15 §§, dock ej under åtta dagar.

Behovet av lindring är här föranlett därav att förvandlingsskalans minimum ej heller vid avbetalning får underskridas. Visserligen torde i det här förutsatta fallet villkorlig dom ofta nog kunna tänkas komma till användning, men där så ej är fallet kan det vara av vikt att kunna nedsätta förvandlingsstraffet, så att de bötfällda ej bibringas den uppfattningen att i en viss situation deras ansträngningar för böternas gäldande äro fruktlösa.

3:o) Hava böter till huvudsaklig del guldits och är vad som återstår ringa, bör den bötfällde kunna befrias från förvandlingsstraff.

Befrielse från förvandlingsstraff torde endast i undantagsfall böra förekomma och fordringarna därför sättas jämförelsevis höga.

4:o) Därest de avsedda föreskrifterna angående normerade böter, såsom lagrådet i annat sammanhang hemställer, utgå, kan jämväl i fall av sådana böter tänkas uppkomma behov att i mål om förvandling nedsätta böterna eller rent av befria den bötfällde från förvandlingsstraff. Begagnandet av denna möjlighet torde emellertid böra bero på huruvida med hänsyn till bötesbeloppets storlek, för den bötfällde genom brottet uppkommen vinst, gjorda avbetalningar samt omständigheterna i övrigt det prövas skäligt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts tillstyrker lagrådet, att förra delen av förevarande paragraf omarbetas så att däri upptagas de särskilda fall då lindring må medgivas. Även om dylika bestämmelser i formen måste utmärkas av en viss vidlyftighet, torde de dock i praxis komma att medföra en icke oväsentlig förenkling. Finnas föreskrifter av detta mera detaljerade innehåll icke böra meddelas, synes, till förebyggande av en alltför vidsträckt tillämpning, i paragrafen böra angivas att för nedsättning av förvandlingsstraff förutsättas synnerliga skäl.

Med avseende å senare delen av paragrafen hemställer lagrådet, under hänvisning till vad härförut yttrats, att i lagtexten tydligt angivas de fall, i vilka befrielse från förvandlingsstraff må äga rum.

17 §.

Lagrådet:

Huvudstadgandet i första stycket lärer innebära, att mål om förvandling av böter äro att behandla såsom brottmål av angivet slag med allenast de avvikelser som framgå av vissa bestämmelser i förevarande lag. Ytterligare undantag från den allmänna regelns giltighet kunna tydligen icke föreskrivas annorledes än genom lagändring. Åt vad sålunda skall gälla torde böra givas ett mera bestämt uttryck än som skett i den föreslagna lagtexten.

Enligt det remitterade förslaget skall förvandlingsmål kunna handläggas och avgöras utan att vare sig åklagaren eller den bötfällde iakttagit inställelse i målet. Vad den senare angår synes förslaget icke böra föranleda någon

erinran. I de flesta förvandlingsmål torde den bötfällde finna sig kunna åtnöjas med den av åklagaren förebragta utredningen, vilken helt naturligt måste grundas även på uppgifter, lämnade av den bötfällde själv. Mestadels bliva därför, åtminstone från den bötfälldes synpunkt, dessa mål av den enkla beskaffenhet att hans förnyade hörande måste antagas sakna betydelse för utgången. Näppeligen kan då möta betänklighet att åt honom själv överlämnas att bestämma, huruvida han, efter att hava erhållit del av stämningen, vill avgiva svaromål inför domstolen. Tydligen bör av stämningen framgå, att ett uteblivande ej medför annat äventyr än att målet ändå avgöres. Finner domstolen vid den bötfälldes utevaro den av åklagaren åberopade utredningen icke vara tillräckligt upplysande eller eljest den förres hörande önskvärt, föreligger uppenbarligen ej hinder för en inkallelse, och hörsammas ej denna, kunna av förhållandena påkallade straffprocessuella tvångsmedel anlitas. Även med hänsyn till de utgifter för det allmänna, vilka bliva en följd av att bestämmelserna om fri rättegång äga tillämplighet å dessa mål, måste den ståndpunkt förslaget i denna del intager betraktas såsom välbetänkt.

I vad även åklagarens uteblivande förklaras icke utgöra hinder för förvandlingsmålets avgörande skiljer sig det remitterade förslaget från sakkunnigförslaget. Redan från principiella utgångspunkter synes en sådan anordning icke vara att förorda. Skall, såsom förslaget avser, handläggningen av dessa mål i det väsentliga följa straffprocessens former, lärer domstolsförfarandet svårligen kunna drivas till en sådan förenkling att det i verkligheten icke får annan karaktär än en övervägande formell expeditionsåtgärd av domstolen eller domaren. Och även från praktisk synpunkt måste det te sig föga sannolikt, att några egentliga fördelar för domstol eller åklagare skola stå att vinna genom att målet företages till behandling i åklagarens frånvaro. Åtskillig onödig omgång torde därav bliva en följd. På åklagarens skriftliga redogörelse för vidtagna indrivningsåtgärder och för tillgänglig utredning angående den bötfälldes ekonomiska förhållanden måste då ställas vida större anspråk än om åklagaren finnes tillstädes för att tillhandagå domstolen med muntliga upplysningar. Ett eljest obehövligt uppskov med målet för åklagarens hörande torde under dessa förhållanden stundom icke kunna undvikas, bland annat i det fall att i åklagarens frånvaro den bötfällde inställt sig och utfört sin talan. Även om åtskilliga förvandlingsmål kunna vara så enkla, att en kortfattad, till domstolen på förhand insänd skriftlig utredning av åklagaren kan utgöra tillräckligt underlag för avgörandet, är det dock mindre antagligt att alla till behandling å en rättegångsdag sammanförda mål skola vara av dylikt slag, och åklagarens skyldighet att närvara kan då i alla händelser icke eftergivas. Av dessa skäl har lagrådet icke kunnat biträda det remitterade förslaget i nu berört avseende utan hemställer, att åt det i första stycket sist upptagna stadgandet gives det innehåll, att mål som där avses må handläggas och avgöras utan hinder av att den bötfällde ej inställt sig i målet.

18 §.

Lagrådet:

Enligt första stycket må i mål om förvandling av böter förordnas, att utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft. Därest den dömde på grund av sådant förordnande gått förlustig sin frihet, torde han vid fullföljd av talan i målet böra erhålla enahanda lättnader i fråga om avlämnande av besvärsskrift och beträffande besvärsproceduren i övrigt, vilka gälla för det fall att part hålles häktad i målet. Lagrådet hemställer därför, att ett stadgande måtte meddelas av innehåll att vad i 27 kap. rättegångsbalken samt 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseeende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk finnes stadgat för det fall att part hålles i målet häktad skall ock gälla där på grund av beslut i mål om förvandling av böter ådömt förvandlingsstraff gått i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft. Stadgandet torde lämpligen böra ingå i förevarande lag såsom sista paragraf i avdelningen om förvandling av bötesstraff.

19 §.

Lagrådet:

I förevarande paragraf angives ej under vilka omständigheter sammanträffande av verkställighetsbeslut må äga rum för att här avsedd sammanläggning av straffen skall verkställas. Enligt de sakkunnigas motivering skall det föreslagna stadgandet, oavsett huruvida verkställighet samtidigt påkallas, vinna tillämpning även i det fall att beslut angående ett förvandlingsstraff vunnit laga kraft innan pågående verkställighet av annat straff avslutats. Den sålunda åsyftade innebörden torde böra komma till tydligt uttryck i lagtexten.

20 §.

Justitierådet Sandström, med vilken *regeringsrådet Aschan* instämde:

Med hänsyn till den utsträckning, i vilken enligt förevarande lagstiftning bötesförvandling eller verkställighet av förvandlingsstraff kan komma att utebliva, är det av vikt att lagstiftningen ej anordnas så, att de bötfällda uppmuntras att spekulera i dessa möjligheter. För att förebygga sådan spekulation har i 5 § föreskrivits att, sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt, må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras i annat fall än där förvandlingen skett enligt 11 §. Denna bestämmelse fyller emellertid endast ofullständigt sin uppgift. Den bötfällde, som saknar utmätningsbara tillgångar men ändock har möjligheter att anskaffa bötesbeloppet, kan nämligen utan större risk underlåta betalning för att försöka erhålla villkorlig dom, då ju den möjligheten står honom öppen att, i händelse underrätten ej skulle meddela villkorlig dom, överklaga beslutet i hovrätten för att där påvisa säker tillgång, som kan användas till böternas gäldande. Hovrätten torde då ej

kunna underlåta att med tillämpning av bestämmelserna i 13 § undanröja förvandlingsbeslutet. För att göra bestämmelsen i 5 § effektiv torde därför ett tillägg till förevarande paragraf böra göras av innehåll att, där först i hovrätt uppgives tillgång till böternas gäldande, må beslut enligt 13 § ej på den grund av hovrätten meddelas med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom.

2 §.

Lagrådet:

Den anordning, genom vilken förslaget huvudsakligen avser att förverkliga målet att i möjligaste mån upphäva bötesstraffets olika verkan för personer i olika förmögenhetsläge, är, såsom antytts i lagrådets yttrande över förslagen i allmänhet, den villkorliga domen. För den omfattning, i vilken detta reformens syfte kommer att vinnas, bliva därför bestämmelserna i förevarande paragraf, där förutsättningarna för villkorligt ådömande av förvandlingsstraff äro angivna, i väsentlig mån bestämmande.

Med reformens allmänna syfte står i god överensstämmelse att i detta avseende den bötfälldes förhållande till böternas betalande träder i förgrunden. Det kan näppeligen råda meningsskiljaktighet därom att, såsom i förevarande paragraf stadgas, villkorlig dom ej bör komma i fråga, då omständigheterna föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna.

Den villkorliga domen förutsätter för sin användning viss sannolikhet för att den brottslige skall utan straffets undergående låta sig rättas. Där med hänsyn till den brottsliges karaktär och vandel hans tillrättaförande icke kan väntas utan att straffet verkställes, är den villkorliga domen meningslös. Om det sålunda är klart att möjligheten till den bötfälldes tillrättaförande utan straffets verkställande måste beaktas, är emellertid icke lika påtagligt vilka fordringar böra ställas på bevisningen för att i mål om bötesförvandling villkorlig dom må tillämpas. Enligt de sakkunnigas förslag förutsättes att den bötfällde icke givit anledning till antagande att straffets verkställande erfordras för hans tillrättaförande, varemot det remitterade förslaget formulerar förutsättningen så, att skälig anledning finnes till antagande att den bötfällde skall utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas.

Vid jämförelse med de sakkunnigas förslag kan det förefalla som om det remitterade förslaget innebure en betydande inskränkning i den villkorliga domens användningsområde. Enligt sistnämnda förslag förutsätter ådömandet av villkorlig dom en utredning, som positivt visar sannolikheten av att den bötfällde skall utan straffets undergående låta sig rättas, under det att sakkunnigförslaget anger den villkorliga domen såsom den regelmässiga domsformen, vars åsidosättande med hänsyn till möjligheterna för den böt-

fälldes tillrättaförande fordrar förebringandet av skäl som tala emot densamma. I verkligheten torde likväl skillnaden ej visa sig vara av denna betydelse. Även med de sakkunnigas formulering bör, då fråga ju är om brottmål, domstolen vaka över att tillfredsställande utredning av åklagaren förebringas angående den bötfälldes förhållanden.

Emellertid synas de av de sakkunniga föreslagna ordalagen vara att föredraga, då de tydligare ansluta sig till reformens syfte att den villkorliga domen i största möjliga utsträckning må komma till användning. Även ur praktisk synpunkt erbjuder en sådan formulering fördelar. Det måste vara ett önskemål att ett i viss mån summariskt förfarande kommer till användning i mål om bötesförvandling. Bland annat torde, såsom ock framhållits i remissprotokollet, ej vara fråga om att anordna förundersökning på långt när i samma utsträckning som då det gäller omedelbart ådömd urbota bestraffning. Detta skulle med den av de sakkunniga föreslagna avfattningen på ett lämpligt sätt komma till uttryck.

Med hänsyn till skillnaden i brottslighet kan det knappast anses oberättigat att i fråga om förvandlingsstraff uppställa mindre stränga krav än då det gäller omedelbart ådömt frihetsstraff. Icke heller lärer mot den förordade avfattningen kunna invändas att den vore ägnad att leda till ett ovarsamt bruk av den villkorliga domen. Såsom redan anförts, måste förutsättas att domstolarna tillse att tillräcklig utredning föreligger angående de omständigheter som kunna inverka på frågan. Avvikelsen från de sakkunnigas förslag torde närmast hava föranletts av vissa uttalade farhågor att alltför stor frikostighet med användande av villkorlig dom skulle få till följd att de bötfälldas vilja att betala böterna slappas. Att så skulle komma att inträffa, måste emellertid betvivlas. I den mån reformens genomförande visar sig medföra en tendens till minskad vilja att betala böterna lärer det ankomma på domstolarna att motverka en sådan riktning genom skärpning av kravet på den bötfälldes betalningsvillighet såsom förutsättning för villkorlig dom.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill lagrådet i fråga om den nu behandlade förutsättningen för villkorlig dom förorda en återgång till de sakkunnigas förslag.

I gällande lag angående villkorlig straffdom undantages helt allmänt från sådan straffdoms tillämplighetsområde straff, som ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen. Dess bestämmelser, vilka äga grundlags karaktär, hava ansetts utgöra hinder för användande av villkorlig dom, även om i tryckfrihetsförordningen straffet blivit bestämt medelst hänvisning till strafflagen. I det nu föreliggande lagförslaget har sådant undantag ansetts behövligt endast beträffande straff varom stadgas i 1 §, d. v. s. omedelbart ådömt straffarbete eller fängelse. I fråga om förvandlingsstraff har däremot den i § 5 15:o tryckfrihetsförordningen gjorda hänvisningen till vad allmän lag stadgar angående förvandling av böter ansetts medföra, att hinder ej förelåge för villkorlig dom, i det denna vore att betrakta som ett ordinärt led i förvandlingsförfarandet. Då emellertid i fråga om förvandlingsstraff torde böra

gälla detsamma som om omedelbart ådömt urbota straff, synes enahanda undantag som i 1 § böra äga tillämpning i det fall att i förevarande paragraf avsett bötesstraff är ådömt för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen.

Enligt gällande bestämmelser i lagen angående villkorlig straffdom kan ej, därest frihetsstraff och bötesstraff samtidigt ådömas, anstånd beviljas enbart i fråga om bötesstraffet. Vad sålunda stadgas i fråga om bötesstraff avses nu skola gälla beträffande förvandlingsstraff. Någon uttrycklig bestämmelse därom har ej ansetts behövlig, utan de sakkunniga hava uttalat, att då förvandlingsstraff ådömdes tillika med omedelbart frihetsstraff, liksom när två sådana frihetsstraff samtidigt ådömdes, det låge i sakens natur att anstånd ej finge beviljas med endast ett av straffen.

Riktigheten av denna ståndpunkt synes emellertid såvitt angår förvandlingsstraff kunna ifrågasättas. Sålunda skall enligt förslaget beträffande anstånd med förvandlingsstraff ej gälla vad i 2 § första stycket i gällande lag stadgas därom att sådan dom ej må brukas, där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff som blivit honom tidigare ådömt. Därest någon kort efter det han dömts till sådant straff utan att villkorlig dom kunnat beviljas, begår ett brott för vilket han erhåller bötesstraff, skall alltså intet hinder möta att vid böternas förvandling meddela villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet. Har han åter ej dömts för det tidigare brottet innan det senare begicks, utan dömes han samtidigt för båda brotten, är enligt förslaget villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böterna utesluten, därest ej anstånd med frihetsstraffet kan lämnas. Det vill emellertid förefalla som om i förra fallet möjligheten att erhålla villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet åtminstone ej borde vara större än i senare fallet med hänsyn till den varning det tidigare ådömandet av frihetsstraff innebär. Bristande följdriktighet synes därför föreligga i nu anmärkta avseende.

Mot förslagets ståndpunkt i förevarande hänseende kan även åberopas, att enligt den föreslagna lagstiftningen villkorlig dom å förvandlingsstraff är avsedd att vinna användning i betydligt större utsträckning än som nu gäller i fråga om bötesstraff. Då såsom förutsättning för villkorlig dom i fråga om såväl förvandlingsstraff som omedelbart frihetsstraff fordras, att straffets undergående ej anses erforderligt för den dömdes tillrättaförande, kan det visserligen synas som om någon uppdelning ej borde få ske, utan att frågan om straffens verkställighet måste ses i ett sammanhang. Men såsom villkorliga domen blivit i praxis tillämpad har ofta för frågan om anstånds medgivande mindre varit avgörande, huruvida straffets undergående kunnat anses erforderligt för den brottsliges tillrättaförande, än fastmera själva brottets beskaffenhet. Av allmänpreventiva hänsyn har nämligen i fråga om vissa förbrytelser, exempelvis s. k. rattfylleri och vårdslöshet mot borgenärer i konkurs, villkorlig dom ej ansetts kunna ifrågakomma annat än i ytterst sällsynta undantagsfall. Det exempel må uppställas att någon, samtidigt som han för ett dylikt brott ådömes fängelse i en månad, för en relativt obetyd-

lig förbrytelse, som ej har något samband med det andra brottet, dömes till ett mindre bötesstraff. Saknar han då möjlighet att gälda böterna, skall han ovillkorligen avtjäna ett förvandlingsstraff. Ävenledes kan förvandlingsstraffets längd komma att avsevärt överstiga frihetsstraffets, såsom då den, vilken dömes till en månads fängelse, har att såsom förvandlingsstraff avtjäna fängelse under ytterligare tid ända upp till tre månader.

På grund av vad sålunda anförts bör enligt lagrådets uppfattning i förevarande fall anstånd kunna meddelas med förvandlingsstraffet, även om anstånd vägras beträffande det omedelbart ådömda frihetsstraffet.

Bestämmelsen i 1 § tredje stycket i gällande lag att, om böter ådömas jämte frihetsstraff, som i första stycket samma paragraf sägs, anstånd må beviljas med båda straffen har enligt motiven (jfr Nytt Juridiskt Arkiv avd. II årg. 1907 s. 91) ansetts erforderlig till utmärkande av att lagen ägde tillämplighet jämväl i den händelse att vid böternas förvandling till frihetsstraff straffens sammanlagda tidslängd komme att överskjuta vad i första stycket sägs. En bestämmelse av motsvarande innehåll torde jämväl nu böra givas beträffande omedelbart ådömt frihetsstraff och förvandlingsstraff för böter; varjämte, i motsvarighet till bestämmelse, som nämnda tredje stycke innehåller, även lärer böra föreskrivas, att där anstånd beviljas, sammanläggning av förvandlingsstraffet med frihetsstraffet ej skall äga rum.

Såsom sammanfattning av vad i sistberörda avseenden sålunda anförts hemställer lagrådet, att i förevarande paragraf må upptagas ett stadgande av ungefärligen det innehåll, att ålägges jämte förvandlingsstraff även frihetsstraff som i 1 § sägs, må anstånd enligt denna lag lämnas med båda straffen och att den omständighet att frihetsstraff ådömes jämte förvandlingsstraff ej skall utgöra hinder för meddelande av anstånd med förvandlingsstraffet allena, ävensom att, där anstånd beviljas, sammanläggning ej skall äga rum.

3 §.

Lagrådet:

Den nya lagstiftningen kommer att medföra, att villkorlig dom i synnerligen stor utsträckning användes i fråga om förvandlingsstraff; de fall, då detta sker, torde årligen bli att räkna i tusental. Spörsmålet om prövotidens längd får därför i detta sammanhang en vida större betydelse än det har med avseende å det för närvarande blott i ganska fåtaliga fall tillämpade villkorliga anståndet med verkställighet av bötesstraff. Den villkorliga domens vanliga funktion att utgöra en särskild form för den dömdes tillrättaförande blir i det hela föga framträdande vid den ringare brottslighet, som ej bestraffas högre än med böter. Därför har i nuvarande lag, som icke i någon avsevärd mån medfört inskränkning i anlitandet av förvandlingsstraff, prövotiden vid bötesstraff kunnat bestämmas till allenast ett år, under det att den eljest uppgår till tre år. Vid en lagstiftning, vilken i så hög grad som denna låter den villkorliga domen ersätta förvandlingsstraffet såsom den omedelbara påföljd-

den vid oförmåga att gälda böterna, blir dock utgångspunkten med nödvändighet en annan. Sättes den tid allför kort, inom vilken den bötfällde för att icke vedervåga det medgivna anståndet måste iakttaga ett ostraffligt uppförande, blir den villkorliga domen i verkligheten liktydig med ett efterskänkande av straff även för den, som snart nog efter sin förseelse åter gör sig förfallen till ansvar. I skälig utsträckning måste möjlighet tillvaratagas att i sådana fall befordra det förra straffet till verkställighet även om därvid blir oundvikligt att begagna den nödfallsutväg förvandlingsstraffet anvisar. Prövotidens längd blir med andra ord en ingalunda oväsentlig faktor vid bedömandet av utsikterna för att bötesstraffet efter den genomgripande reformering som nu förestår icke skall förlora alltför mycket av sin verkningskraft.

Med denna uppfattning av frågans innebörd har lagrådet icke kunnat anse tillrådligt att prövotiden sättes kortare än till två år i enlighet med de sakkunnigas förslag. Härvid må erinras, att ett återkallande av tidigare beviljat anstånd icke är oeftergivligt vid nytt förvandlingsstraff, utan att i detta avseende domstolen äger frihet att förfara efter omständigheterna. Billighetsskäl, som i särskild grad hänföra sig till den dömdes medellöshet eller andra personliga förhållanden, kunna således fullt ut vinna beaktande.

Såsom grund för prövotidens fastställande till allenast ett år har departementschefen anfört, bland annat, att en förlängning av tiden måste åsamka övervakare och myndigheter ökning i arbetsbördan. För att undgå en sådan svårighet bör enligt lagrådets uppfattning, vilken härutinnan icke i sak torde skilja sig från departementschefens, ej möta betänklighet att låta föreskrifterna om övervakning i allmänhet icke äga tillämpning så vitt angår villkorlig dom i mål om förvandling av böter. Över huvud synes, frånsett undantagsfall, övervakning av den, vilken ådömts allenast bötesstraff, kunna vara av tvivelaktigt värde och ej sällan utan motsvarande nytta bliva för den dömde tämligen besvärande i skilda hänseenden. Under nuvarande lag, då villkorlig dom blott sparsamt förekommer vid bötesstraff, saknar frågan större betydelse, men i samband med den nya lagstiftningen kräver den obestridligen en närmare uppmärksamhet. I all synnerhet gäller detta, om prövotiden här skulle bliva längre än den, som för närvarande är stadgad med avseende å bötesstraff. Det synes ock uppenbart, att redan mängden av de fall, då villkorlig dom kommer att meddelas i fråga om förvandlingsstraff, måste utesluta möjligheten att övervakning skulle kunna anordnas på ett fullt tillfredsställande och efter de dömdas individuella förhållanden avpassat sätt. Bland dem, som sålunda erhålla villkorlig dom, torde komma att befinna sig flera, vilkas vistelseort är växlande. Sannolikt skulle domstolarna i stor utsträckning finna sig nödsakade att avstå från att förordna om övervakning. Det synes då riktigare och även ägnat att förenkla målens behandling, om lagen uttryckligen angiver att fråga om övervakning behöver upptagas endast i undantagsfall. I varje händelse måste i anledning av departementschefens nyssnämnda uttalande framhållas, att hur beaktansvärd i och för sig den av honom åberopade synpunkten må vara, det likväl med hänsyn till det särskilda ändamål prövotiden här har att tjäna är angelägnare, att denna tid be-

stämmes så, att slutgiltig befrielse från straffpåföljd icke inträder alltför snart efter förseelsen.

Av sålunda anförda skäl hemställer lagrådet, att i 3 § prövotiden fastställes till två år och att i 4 § införes stadgande av innehåll, att de i lagrummet meddelade bestämmelserna icke skola avse villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter, så framt ej i dylikt fall av särskilda skäl övervakning finnes erforderlig. Bifalles denna hemställan, föranledes härav jämväl ändring i lagförslagets ingress.

25 §.

Lagrådet:

Enligt 12 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff skall mål om förvandling av böter kunna upptagas av lagfaren ledamot i rådstuvurätt och av domare på landet i rättens ställe. Härmed torde med full tydlighet vara utsagt att vad i lag eller författning må vara tillämpligt å domstols befattning med dylika mål äger giltighet jämväl med avseende å nämnda domstolsledamot och domare. Vad den förre angår synes uppenbart, att då han är satt att ensam träda i rättens ställe, han ock äger utöva befogenhet som tillkommer domstolens ordförande. Med hänsyn härtill hemställer lagrådet, att — utom såvitt angår de inledande orden — andra stycket i förevarande paragraf bibehålles vid nu gällande lydelse.

Slutstadgandet.

Vid bestämmelsen om dag för ikraftträdandet har ej fogats något förbehåll motsvarande det som gjordes vid införandet av 1918 års lag om villkorlig straffdom. De nu föreslagna ändringarna innebära emellertid, bland annat, att villkorlig dom i fråga om bötesstraff icke vidare skall kunna meddelas samt att ett genom villkorlig dom beviljat anstånd med straff skall kunna förklaras förverkat på grund av ådömt förvandlingsstraff. Detta förverkandeskäl upptages icke i nu gällande lag och bör följaktligen ej heller äga tillämpning å anstånd, som beviljats enligt samma lag. Med hänsyn härtill lärer sådant förbehåll som nyss nämnts icke kunna undvaras.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

2 kap. 8 §.

Lagrådet:

I fråga om böter, som äro beroende av värdet å viss egendom eller eljest bestämda efter särskild beräkningsgrund, s. k. normerade böter, skall enligt den föreslagna lagstiftningen gälla den särskilda regel, att redan vid ådömandet av dylika böter må förordnas att endast viss del av dem, ej understigande det för varje sådant fall i lag eller författning fastställda bötesminimum, skall tagas i beräkning vid förvandling. Ett stadgande här-

om meddelas i det föreslagna tredje stycket av förevarande lagrum, och för specialstraffrättens del innefattas en motsvarande bestämmelse i förslaget till lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Såsom de sakkunniga framhållit, saknas ingalunda skäl för att möjlighet beredes till en reduktion av förvandlingsstraffet vid normerade böter, ity att deras ofta högst betydande belopp kan vid tillämpning av den fasta förvandlingsskalan medföra ett strängare förvandlingsstraff än som med hänsyn till omständigheterna är rimligt och rättvist. Däremot är ej påvisat, att icke även detta ändamål kan fullt nöjaktigt tillgodoses i den vanliga ordningen, enligt vilken förvandlingsstraff fastställes i särskilt mål med ledning av reglerna i den föreslagna lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

Vid de nu ifrågavarande bestämmelsernas utarbetande torde icke hava iakttagits den begränsning, som följer av det här närmast avsedda syftet, utan förslaget riktar sig i själva verket mer allmänt emot den ståndpunkt lagstiftningen intagit i de fall, då stadganden givits om normerade böter. Häruti innan kan förslaget i viss mening sägas närma sig den uppfattning, som i några enstaka författningar lett till föreskrift att böter överhuvud icke må förvandlas. Där så skett, ligger emellertid till grund för bestämmelsen ett övervägande av sådana hänsyn, som ansetts kräva beaktande i det särskilda fallet. Här däremot skulle, utan närmare undersökning av grunderna för dessa stadganden, allmängiltigt uttalas, att dylika böter må vid sakfällandet förklaras vara icke förvandlingsbara ända ned till det för varje särskild straffbestämmelse gällande bötesminimum. Förslaget går därvid så långt, att det lämnas domstolen fritt att meddela sådan föreskrift eller att helt underlåta varje uttalande i detta avseende. Att med en dylik lagbestämmelse rättstillämpningen måste erhålla en prägel av godtycklighet synes påtagligt. Och föga bättre skulle det ställa sig, om ådömandet av normerade böter medförde skyldighet för domstolen att träffa avgörande om eller i vad mån böterna skulle vara förvandlingsbara. Därigenom skulle en och samma straffbestämmelse eller likartade sådana kunna av olika domstolar bedömas efter helt skiljaktiga grunder. Att i ett så väsentligt avseende som detta förändra karaktären av ifrågavarande bötesbestämmelser måste vara en uppgift, som tillhör lagstiftningen, ej lagskipningen.

Det sammanhang, vari förslaget framkommit, låter emellertid förmoda, att avgörandet i fråga om böternas förvandlingsbarhet avsetts skola åtminstone i viss mån ske under hänsyn till sådana omständigheter, som enligt den nu föreslagna lagstiftningen äga betydelse för fastställandet av förvandlingsstraff i varje särskilt fall. Ej heller från en dylik utgångspunkt synes förslaget vara att förorda. Att förvandlingsstraff skall fastställas i särskilt mål utgör en av huvudpunkterna i den nu förestående reformen. Till grund för domstolens beslut kan då läggas indrivningsmyndighetens utredning om den bötfälldes vilja och förmåga att gälda böterna. Denna förutsättning saknas vid sådant avgörande, som här föreslås i fråga om normerade böter. Medel-

löshet kan vara sannolik eller till och med notorisk, men denna omständigset medför icke i fråga om andra bötesstraff befogenhet för domstolen att gå förvandlingsmålet i förväg. Där betalningsförmågan är oviss, lärer en upplysning i bötesdomen om en redan på detta stadium fastslagen reduktion av böternas förvandlingsbarhet icke vara ägnad att öka benägenheten hos den bötfällde att så långt möjligt är fullgöra sin betalningsskyldighet. Och om vid indrivning av böterna det skulle visa sig, att dessa kunna gäldas, har domstolen föranletts att helt i onödan verkställa en förhandsprövning med hänsyn till ett förvandlingsstraff, som sedermera uteblir.

Enligt 16 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff äger domstolen i förvandlingsmålet sätta förvandlingsstraffet lägre än som följer av den fasta förvandlingsskalan eller till och med helt befria från sådant straff. Om vid ådömande av normerade böter domstolen underlåtit att uttala sig om förvandlingsbarheten, föreligger intet hinder för att i förvandlingsmålet — tilläventyrs anhängigt hos annan domstol — förvandlingsstraffet nedsättes eller helt eftergives. Och har i bötesdomen angivits en gräns för förvandlingsbarheten, blir ej heller den bindande för beslut om förvandlingsstraffet, därest detta finnes böra ytterligare nedsättas. I dessa fall kan det svårligen anses, att icke även med avseende å normerade böter ett avgörande i förvandlingsmålet måste vara tillfyllest. Skulle åter i förvandlingsmålet visa sig, att en dylik i bötesdomen stadgad gräns betecknar en större eftergift än som enligt de allmänna reglerna må göras, häntyder detta på att i fråga om förvandling av normerade böter synpunkter fått göra sig gällande, vilka eljest äro för denna lagstiftning främmande.

Därest omförmälda 16 § ändras i enlighet med vad lagrådet förordat i sitt yttrande vid samma paragraf, torde de särskilda hänsyn, som med avseende å förvandlingsstraffet kunna vara i vissa fall påkallade i fråga om normerade böter, bliva ej mindre beaktade än om nämnda paragraf skulle bibehållas vid den föreslagna lydelsen.

Med åberopande av vad här anförts avstyrker lagrådet att i detta sammanhang meddelas särskilda bestämmelser med avseende å normerade böter. Vid godkännande härav kommer alltså nu ifrågavarande lagrum att lämnas oförändrat och förslaget till ändring i särskilda böteslagen att förfalla. Tillika blir ändring erforderlig, förutom i förevarande lagförslags ingress, jämväl, på sätt redan i annat sammanhang erinrats, i 14 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

2 kap. 9 §.

Lagrådet:

Om i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff vidtages den av lagrådet förordade ändringen av lagrubrikens avfattning, torde därav böra följa, att förevarande lagrum erhåller en efter samma rubrik lämpad lydelse.

5 kap. 20 §.

Lagrådet:

Därest 11 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff i enlighet med vad lagrådet hemställt får utgå, lärer andra stycket i förevarande paragraf böra jämkas därhän, att vad däri stadgas om preskription av böter, för det fall att beslut om förvandling meddelats, kommer att avse förvandlingsstraffet. Under samma förutsättning föreligger ej hinder för att, såsom naturligast är, räkna anhängiggörandet av förvandlingsmålet såsom preskriptionsavbrytande i stället för beslutet, och även i detta hänseende synes en ändring i paragrafens avfattning vara att förorda.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Lagrådet:

Under hänvisning till sitt yttrande vid förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen såvitt angår 2 kap. 8 § samma lag hemställer lagrådet, att förevarande förslag får förfalla.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Lagrådet:

Enligt det föreliggande förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen angående villkorlig straffdom skola i samma lag ingå de nya bestämmelserna om villkorligt förvandlingsstraff för böter. Härav lärer följa, att när i 1 § straffregisterlagen stadgas att registret skall innehålla uppgifter »angående dem, som genom utslag av domstol eller myndighet i riket — — — erhållit villkorlig straffdom», denna föreskrift kommer att vara tillämplig jämväl i fråga om den som villkorligt dömes till förvandlingsstraff. Då ändring i 1 § alltså icke i nu förevarande sammanhang är påkallad, hemställer lagrådet att denna paragraf må utgå ur förslaget. Vid bifall härtill torde erforderlig ändring vidtagas i den föreslagna lagens ingress.

Då beträffande förvandlingsstraff uppgift ej kommer att lämnas till straffregistret i annat fall än att straffet ådömts villkorligt, synes — särskilt om ändring ej göres i 1 § — det nya stadgandet i 2 § 1 mom. lämpligen kunna på det sätt fullständigas, att där omnämnd uppgift angives avse villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter.

Om ändringsförslaget beträffande 1 § får förfalla, torde i 8 § 2 mom. hänvisningen till 1 § böra utbytas mot annat uttryck, exempelvis »såvitt angår annat förhållande än villkorlig dom å förvandlingsstraff för böter».

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Lagrådet:

Under hänvisning till det vid 25 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen angående villkorlig straffdom avgivna yttrandet hemställer lagrådet, att ej heller i 1 § andra stycket av förevarande lag vidtages annan ändring än så vitt angår de inledande orden.

Förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.

Lagrådet:

Med den föreslagna lagen är icke avsett att utvidga förutsättningarna för vidtagande av åtgärder enligt alkoholistlagen. Oavsett de nya bestämmelserna skulle för fylleri bötfällda i samma omfattning kunna bliva föremål för sådana åtgärder. Det väsentliga syftet med bestämmelserna är att åvägabringa större effektivitet vid alkoholistlagens tillämpning såvitt angår för fylleri bötfälld, beträffande vilken uppkommit fråga om böternas förvandling.

Förslaget synes emellertid innebära större rubbningar i det hittills tillämpade förfarandet vid behandling av alkoholister än som kan anses önskvärt. Väl har åt nykterhetsnämnden förbehållits att pröva frågan, huruvida den bötfällde skall anses hemfallen åt alkoholmissbruk, men har sådant förhållande konstaterats, skall åklagaren i stället för nykterhetsnämnden inför länsstyrelsen draga frågan om vidtagande av åtgärd enligt alkoholistlagen mot den bötfällde samt där förebringa nödig utredning. Tillräckliga skäl synas ej förebragta för att i förevarande fall fråntaga nykterhetsnämnderna denna uppgift, varmed de äro väl förtrogna och för vilken de äga särskilda förutsättningar. Nödig varsamhet lärer ock böra iakttagas, när det gäller ökning av åklagarnas arbetsbörda, vilken på grund av den nu ifrågasatta reformen av bötesförvandlingen torde bliva ansenligt tyngre. De farhågor för bristande initiativ från nykterhetsnämndernas sida, som tilläventyrs legat till grund för ifrågavarande förslag, synas kunna i erforderlig mån undanröjas genom lämpliga föreskrifter om samverkan mellan åklagare och nykterhetsnämnd. Förslagets ståndpunkt i fråga om vårdkostnadernas bestridande verkar ock i samma riktning.

I formellt avseende vore det en olägenhet om nu ifrågavarande bestämmelser måste upptagas i särskild lag, vilket skulle hava till följd att stadgandena om behandlingen av alkoholister, som bötfällts för fylleri och beträffande vilka uppkommer fråga om förvandling av böterna, måste sökas dels i alkoholistlagen, dels i den nu föreslagna lagen. Ävenledes skulle det vara

till fördel, om de bestämmelser i förslaget, vilka beröra den föreslagna lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff, kunde där inarbetas.

I enlighet med vad nu anförts synes efter 12 § i sistnämnda förslag böra införas en bestämmelse av huvudsakligen följande innehåll. Där fråga uppkommer om förvandling av böter, som ådömts för fylleri eller för fylleri jämte annat brott, och den bötfällde under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, skall åklagaren, innan mål om förvandling av böterna anhängiggöres, hos vederbörande nykterhetsnämnd göra anmälan om förhållandet. Inom viss tid, exempelvis tre månader, skall nykterhetsnämnden till åklagaren avgiva redogörelse för de åtgärder, till vilka hans anmälan föranlett. Har ej inom nämnda tid hos länsstyrelsen gjorts ansökning om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt, skall åklagaren föra talan om förvandling av böterna. — I sammanhang härmed böra meddelas bestämmelser motsvarande innehållet i 5 § av förevarande förslag, i vilket fall andra stycket i 10 § förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff lärer kunna utgå, varjämte en jämkning av 8 § i samma förslag blir erforderlig.

Vissa ändringar i alkoholistlagen bliva även erforderliga. I 10 § synes sålunda böra införas en erinran därom att angående anmälan i anledning av uppkommen fråga om förvandling av böter är särskilt stadgat. Beträffande verkställighet av länsstyrelses beslut om bötfälls intagande å allmän alkoholistanstalt kunde väl ifrågasättas att, såsom i allmänhet gäller, anförtro verkställigheten åt nykterhetsnämnden, men då detta av kriminalpolitiska skäl knappast kan ske utan att tillika stadgas skyldighet för nykterhetsnämnden att underställa länsstyrelsens prövning de fall, då nämnden funne beslut icke böra omedelbart verkställas, torde tillräckliga skäl icke föreligga att härutinnan frångå förslagets ståndpunkt. Vid sådant förhållande lära bestämmelser motsvarande de i 6 § av förslaget upptagna böra inarbetas i 29, 31 och 52 §§ alkoholistlagen, därvid dock är att märka, att den anmälan som i nämnda 6 § avses är den hos länsstyrelsen av åklagaren gjorda anmälan, under det att nu endast kommer att bliva fråga om den anmälan, som enligt det här ifrågasatta nya stadgandet i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff av åklagaren skall göras till nykterhetsnämnden.

Vinner vad sålunda anförts beaktande, blir förevarande lagförslag överflödigt. Viss jämkning av övergångsbestämmelsen i 23 § i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff blir erforderlig, varjämte torde iakttagas, att ändringarna i alkoholistlagen böra träda i kraft den dag Konungen förordnar.

Övriga förslag.

Lagrådet lämnade dessa förslag utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och socialdepartementen, lagrådets den 3 december 1936 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 22 maj 1936 remitterade lagförslagen angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff samt anför:

»Lagrådet har förklarat sig kunna i huvudsakliga delar giva sin anslutning till de ifrågavarande, på hemställan av dåvarande chefen för justitiedepartementet till lagrådet remitterade lagförslagen. I de delar, vari lagrådet sålunda lämnat förslagen utan erinran, har ej heller jag funnit anledning till avvikelse från dessa. Vad angår de erinringar som lagrådet på särskilda punkter framställt mot förslagen har jag, såsom av det följande framgår, i allmänhet ansett mig böra beakta desamma.

I fråga om det remitterade *förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff* har jag sålunda i anledning av vad lagrådet anfört vid 4 § funnit den däri intagna bestämmelsen om utmätningsfri egendom böra ändras på sätt lagrådet föreslagit samt bestämmelserna om införsel för böter överflyttas till lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, där de ansetts lämpligen böra upptagas i en ny paragraf, betecknad 22 §. Av skäl som lagrådet anfört har 7 § i ifrågavarande förslag ansetts kunna utgå. De av lagrådet vid 9 §, nu 8 §, förordade jämkningarna ha vidtagits.

Enligt det remitterade förslaget skall, därest böter ej gäldas, frågan om desammas förvandling särskilt upptagas av domstol. I 11 § stadgades emellertid att i vissa fall redan vid böters ådömande skulle kunna förordnas om deras förvandling. Sådan omedelbar förvandling av böter skulle kunna äga rum dels, enligt första stycket, vid sammanträffande med urbota straff, med vilket ej lämnades anstånd enligt lagen om villkorlig straffdom, dels ock, enligt andra stycket — med viss inskränkning — då någon dömdes allenast till böter samt omständigheterna uppenbarligen gåve vid handen att straffets verkställighet erfordrades för den bötfälldes tillrättaförande. Dessa undantags-

bestämmelser angående omedelbar förvandling voro främst motiverade av de fördelar ur praktisk synpunkt som den omedelbara förvandlingen ansågs skola medföra med avseende å arbetsbördan för domstolar och övriga myndigheter. Lagrådet har emellertid avstyrkt de sålunda föreslagna undantagsbestämmelserna samt därvid främst anfört att vid omedelbar förvandling den bötfällde ej skulle få tillgodonjuta samma hänsyn som då förvandlingen ägde rum i särskilt mål. Särskilt erinrades därom att vid omedelbar förvandling någon tillämpning icke skulle kunna ske av det i 16 § i det remitterade förslaget upptagna stadgandet om nedsättning av eller befrielse från förvandlingsstraff. Härjämte har lagrådet framhållit att med en enhetlig ordning för förvandlingsstraffets åläggande lagstiftningen skulle komma att i hög grad förenklas. Såsom ytterligare skäl för borttagande av undantagsbestämmelsen såvitt angår första stycket i paragrafen har lagrådet hänvisat till det av lagrådet under 2 § i förslaget till lag om ändring i lagen angående villkorlig straffdom framställda förslaget, att då förvandlingsstraff ådömes jämte frihetsstraff, villkorlig dom skulle kunna meddelas beträffande förvandlingsstraffet trots att sådan dom icke beviljades i fråga om frihetsstraffet. Rörande undantagsstadgandet i andra stycket har särskilt anmärkts, att detta kunde leda till viss godtycklighet i tillämpningen och jämväl inbjuda till användning i fall som ingalunda åsyftats.

Vad först angår bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf har jag, såsom av det följande kommer att framgå, icke ansett mig böra upptaga lagrådets nyss omnämnda förslag att då förvandling av böter äger rum i samband med ådömande av urbota straff, villkorlig dom skall kunna meddelas i avseende på förvandlingsstraffet även om sådan dom ej beviljas beträffande det omedelbart ådömda frihetsstraffet. Det särskilda skäl som av lagrådet anförts till stöd för borttagande av den föreslagna bestämmelsen i första stycket om omedelbar förvandling förfaller därmed. Lagrådet har emellertid till stöd för sin ståndpunkt att bötesförvandlingen i nu avsedda fall skulle ske i vanlig ordning även åberopat — förutom att detta skulle innebära en förenkling av lagstiftningen — att den bötfällde, om omedelbar förvandling finge äga rum, i sådana fall betoges möjligheten att erhålla nedsättning av eller befrielse från förvandlingsstraffet i enlighet med stadgandena i 16 § i det remitterade förslaget. Nu åberopade skäl synas mig ha den vikt att de väga över de praktiska synpunkter — främst minskningen i domstolarnas arbetsbörda — som anförts till stöd för undantagsstadgandet om omedelbar förvandling. Beträffande nämnda praktiska synpunkter må för övrigt framhållas, att åklagare som regel har möjlighet att i mål, vari någon dömes till straffarbete eller fängelse, framställa yrkande om förvandling såvitt fråga är om böter som tidigare ådömts. I dessa fall erfordras således icke att förvandlingsfrågan upptages i särskilt mål. Härjämte må nämnas att inom justitiedepartementet numera till utredning upptagits frågan om förändrade stadganden rörande sammanträffande av brott. Härvid kommer att bliva föremål för undersökning om icke i många fall, där nu frihetsstraff och böter samtidigt åläggas, enligt en ny ordning ett enhetligt straff bör ådömas.

Om alltså bestämmelsen angående omedelbar förvandling i de fall som angivas i första stycket av 11 § synes kunna utgå, lärer med så mycket större skäl stadgandet om omedelbar förvandling enligt andra stycket kunna uteslutas ur lagen. Å ena sidan torde nämligen den praktiska vinsten av en sådan bestämmelse vara mindre här än i första styckets fall; å andra sidan kan bestämmelsens bibehållande obestridligen, såsom lagrådet framhållit, medföra viss ojämnhet i lagtillämpningen.

På grund av vad nu anförts har jag anslutit mig till lagrådets uppfattning att bestämmelserna i 11 § lämpligen kunna utgå. Till följd härav ha undantagsbestämmelsen i 5 § med avseende å betalning av böter som förvandlats enligt 11 § och det föreslagna stadgandet i andra stycket av 18 § om verkställighet av förvandlingsstraff uteslutits, varjämte jämkningar i 12 §, nu 10 §, och 23 § vidtagits.

Enligt 12 § i det remitterade förslaget, nu 10 §, skall förvandlingsmål kunna upptagas såväl av domstolen i den ort, där den bötfällde finnes, som av den allmänna underrätt, som handlagt bötesmålet. Lagrådet har såsom en förutsättning för genomförandet av denna forumregel angivit att betryggande garantier skapades mot att förvandlingsmål komme att dragas under prövning av mer än en av de i fråga om behörigheten jämställda domstolarna. I sådant syfte har lagrådet förordat en bestämmelse av innehåll att om förvandlingsmål upptages vid domstolen i den ort där den bötfällde finnes och böterna ådömts i mål som varit anhängigt vid annan allmän underrätt, det skall åligga åklagaren visa, att åklagaren vid sistnämnda underrätt hemställt om eller samtyckt till förvandlingsmålets upptagande i den ordning nu sagts. Emellertid torde det vara mindre lämpligt att sålunda göra den andre åklagarens samtycke till målets upptagande vid hemortsdomstolen till en ovillkorlig processförutsättning. Det av lagrådet avsedda syftet synes på ett lika tillfredsställande sätt kunna nås genom meddelande i administrativ ordning av särskilda föreskrifter rörande expediering av bötesbeslut och utdrag av saköreslängd ävensom underrättelser om förvandling till den åklagare som fört talan i det mål, vari böterna ådömts. Någon ändring av förslaget i anledning av lagrådets ifrågavarande hemställan har därför ej vidtagits. Av lagrådet i övrigt förordade jämkningar i paragrafen ha däremot ansetts böra företagas. Slutligen ha de inledande orden i paragrafen ansetts böra något jämkas för att förebygga den tolkning att hinder skulle anses föreligga för åklagare att i ett och samma mål föra talan såväl om ansvar för brott som om förvandling av böter, för vilka den åtalade redan häftar enligt tidigare bötesbeslut.

Den av lagrådet vid andra stycket i 14 §, nu 13 §, förordade ändringen rörande beräkningen av förvandlingsstraff då böter delvis guldits har jag funnit mig böra biträda.

Mot bestämmelsen i 16 §, nu 15 §, om möjlighet för domstol att förordna om nedsättning av eller befrielse från förvandlingsstraff då den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna har lagrådet invänt, att ådagalagd betalningsvillighet icke i och för sig borde medföra att en avvikelse

från skalan i mildrande riktning finge äga rum. Sådan avvikelse borde medgivas endast i de fall då förvandlingsskalan skulle leda till ett alltför strängt straff. Med utgångspunkt härifrån har lagrådet hemställt att i lagen borde angivas de, av lagrådet under 1:o)—4:o) angivna särskilda fall då nedsättning eller befrielse borde kunna ifrågakomma samt åberopat att härigenom skulle vinnas en icke oväsentlig förenkling vid lagrummets tillämpning. Under 1:o) och 2:o) hava härvid upptagits de fall då straffnedsättning skulle kunna få ske samt under 3:o) villkoren för hel befrielse, medan under 4:o) sammanförts särskilda föreskrifter i dessa avseenden för normerade böter. Därest beträffande nedsättning av förvandlingsstraff så detaljerade föreskrifter icke funnes böra meddelas, borde enligt lagrådets mening, till förebyggande av en alltför vidsträckt tillämpning av bestämmelsen om straffnedsättning, i paragrafen angivas att för nedsättning förutsattes att synnerliga skäl därtill förelåge.

De skäl som lagrådet åberopat till stöd för att avvikelse i mildrande riktning icke borde medgivas enbart därför att den bötfällde ådagalagt betalningsvillighet synas mig tungt vägande. Jag finner mig kunna biträda lagrådets mening, att sådan avvikelse bör medgivas endast såframt den bötfällde gjort vad han förmått för böternas gäldande samt den normala förvandlingsskalan skulle leda till ett alltför strängt straff. Beträffande de olika fall där i enlighet med det anförda en straffnedsättning kan tänkas ifrågakomma synas emellertid de av lagrådet under 1:o) och 2:o) uppställda villkoren allt för starkt begränsa möjligheterna till sådan nedsättning. Möjlighet till nedsättning torde sålunda böra medgivas även i vissa andra fall, t. ex. då förvandlingsstraff skall avtjänas i samband med frihetsstraff. Om i sådant fall den bötfällde gjort vad han förmått för att gälda böterna och villkorlig dom å förvandlingsstraffet förhindras enbart av sammanträffandet med ovillkorligt frihetsstraff, torde understundom det ordinära förvandlingsstraffet framstå såsom alltför strängt. På grund härav har jag — bortsett från fall då fråga är om normerade böter vartill jag strax återkommer — funnit att i stadgandet ej böra närmare angivas de fall då straffnedsättning må kunna äga rum. I stället synes, såsom lagrådet i andra hand förordat, den av lagrådet föreslagna begränsningen böra vinnas genom att såsom förutsättning för straffnedsättning uppställes, förutom att det med skäl kan antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, att synnerliga skäl till nedsättning föreligga. Beträffande därefter det av lagrådet under 3:o) angivna fallet, då hel befrielse från förvandlingsstraff må ifrågakomma, har jag funnit den därför uppställda förutsättningen — att böterna till huvudsaklig del guldits och att vad som återstår är ringa — riktig. Med avseende å de av lagrådet under 4:o) åsyftade fall, som gälla normerade böter, är särskild bestämmelse rörande straffnedsättning och straffbefrielse erforderlig redan på grund av lagrådets ändringsförslag i fråga om förvandling av sådana böter, vilket förslag jag ansett mig böra biträda och vartill jag i det följande återkommer. Dylik bestämmelse har synts i huvudsak kunna givas det innehåll lagrådet antytt,

dock har den av lagrådet ifrågasatta uppräkningen av de olika omständigheter, vartill vid prövningen borde tagas hänsyn, icke ansetts erforderlig.

Med hänsyn till vad lagrådet anfört vid 17 §, nu 16 §, har jag ansett bestämmelsen, att utslag i förvandlingsmål skulle kunna meddelas utan hinder av att åklagaren uteblivit, böra utgå. Lagrådets hemställan i samband med 18 § har iakttagits. Sålunda har i en ny 20 § upptagits föreskrifter rörande likställande i visst fall av den som undergår förvandlingsstraff med häktad i fråga om överklagande av straffbeslutet. I enlighet med vad lagrådet uttalat vid 19 §, nu 18 §, har i förtydligande syfte i ett nytt andra stycke föreskrivits att bestämmelsen i första stycket jämväl skall gälla där, efter det ett förvandlingsstraff avtjänats, till verkställighet förekommer beslut om annat sådant straff, såframt detta beslut vunnit laga kraft innan verkställigheten av förstnämnda straff avslutats. Vid 20 §, nu 19 §, hava två av lagrådets ledamöter föreslagit ett tillägg i syfte att hindra ett kringgående av bestämmelsen i 5 § att sedan förvandling ägt rum böterna ej få uttagas eller förvandlingstraffet ändras på grund av betalning. Denna hemställan har jag ansett mig böra beakta.

Rubriken till det nu behandlade lagförslaget har såsom lagrådet förordat ändrats till lag om verkställighet av bötesstraff.

Vidkommande härefter *förslaget till ändringar i lagen angående villkorlig straffdom* har i 2 § såsom förutsättning för villkorlig dom upptagits, bland annat, att skälig anledning finnes till antagande att den bötfällde skall utan förvandlingsstraffets undergående låta sig rättas. Lagrådet har emellertid beträffande nämnda förutsättning förordat den formulering som de sakkunniga föreslagit, eller att den bötfällde icke givit anledning till antagande att straffets verkställande erfordras för hans tillrättaförande. Detta ändringsförslag har jag funnit mig böra biträda. Likaledes kan jag ansluta mig till lagrådets förslag att ej för förvandlingsstraffets vidkommande göra undantag från nu gällande regel, att villkorlig dom ej får meddelas vid straff för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen. Bestämmelse i nämnda hänseende har införts i 2 §.

Lagrådet har i samband med sistnämnda paragraf vidare hemställt, att, i motsats till vad nu gäller vid sammanträffande av frihetsstraff och bötesstraff, den omständighet att frihetsstraff ådömes samtidigt med förvandlingsstraff ej skall utgöra hinder för att anstånd meddelas allenast med förvandlingsstraffet. Skäl synas kunna anföras såväl för som mot denna ståndpunkt. Då emellertid inom departementet utredning pågår om reformering av lagen angående villkorlig straffdom i syfte att vidga dess tillämplighet samt ett ställningstagande till den av lagrådet väckta frågan skulle inverka på bedömandet av spörsmål ingående under nämnda utredning, synes det icke lämpligt att föregripa densamma genom uppställande av en bestämmelse som skulle innebära en avvikelse i principiellt hänseende från vad som nu gäller. Med hänsyn härtill har jag funnit lagrådets anmärkning i förevarande hänseende icke böra föranleda någon ändring av förslaget. I förtydligande syfte bör emellertid uttryckligen stadgas att i ifrågavarande fall villkorlig

dom ej får meddelas endast beträffande ett av straffen. Bestämmelse härom har — jämte av lagrådet i övrigt förordade bestämmelser för det fall att förvandlingsstraff ådömes jämte frihetsstraff — intagits i ett nytt stycke i 2 §.

Beträffande stadgandet i 3 § om prövotidens längd vid villkorlig dom å förvandlingsstraff har lagrådet hemställt att densamma måtte fastställas till två år. I samband därmed har lagrådet föreslagit, att de i 4 § meddelade bestämmelserna om övervakning icke skulle avse villkorlig dom å förvandlingsstraff, såframt ej i dylikt fall av särskilda skäl övervakning funnes erforderlig. Dessa ändringsförslag har jag funnit mig böra biträda. Vidare har lagrådets hemställan om övergångsbestämmelse till förevarande lagförslag ansetts böra beaktas.

Vid 2 kap. 8 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen har lagrådet avstyrkt *de föreslagna särskilda bestämmelserna med avseende å förvandling av normerade böter.* Med hänsyn till de skäl som härutinnan anförts, har jag anslutit mig till lagrådets ifrågavarande hemställan. Nämnda lagrum ävensom lagen angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) hava alltså lämnats oförändrade.

Med *förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m.* åsyftades att åstadkomma större effektivitet vid tillämpning av lagen om behandling av alkoholister såvitt angår återfallsfyllerister. För vinnande av detta syfte föreslogs att åklagare, innan talan om förvandling av böter för fylleri anställdes mot någon, som under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömts för sådan förseelse, hade att föranstalta om utredning huruvida åtgärd enligt alkoholistlagen borde vidtagas mot den bötfällde. Utredning härom skulle verkställas av nykterhetsnämnden. Därest nämnden funne att den bötfällde var hemfallen åt alkoholmissbruk, skulle åklagaren göra anmälan härom hos länsstyrelsen och avvakta dess beslut. Meddelades beslut om den bötfälldes intagande å alkoholistanstalt, skulle frågan om böternas förvandling vara förfallen. Beträffande ärendets behandling hos länsstyrelsen samt verkställighet av beslut om intagande skulle med vissa modifikationer gälla vad i alkoholistlagen är stadgat.

Lagrådet har icke framställt någon principiell invändning mot den åsyftade effektiviseringen av alkoholistlagens bestämmelser beträffande återfallsfyllerister men har anmärkt att förslaget innebure större rubbningar i det hittills tillämpade förfarandet vid behandling av alkoholister än som kunde anses önskvärt. Lagrådet har därför förordat att det skulle ankomma icke på åklagaren utan på nykterhetsnämnden att, därest intagande å alkoholistanstalt funnes erforderligt, därom göra ansökan hos länsstyrelsen. Denna omläggning av förslaget borde genomföras på det sätt att i förslaget till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff infördes bestämmelse om skyldighet för åklagare att göra anmälan till nykterhetsnämnden och om skyldighet för denna att inom viss tid avgiva redogörelse till åklagaren för de åtgärder vartill anmälan föranlett. Övriga erforderliga stadganden borde

intagas i alkoholistlagen. Någon lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m. bleve då icke erforderlig.

Den av lagrådet sålunda föreslagna omläggningen synes medföra avsevärda fördelar. Man undgår härigenom att göra någon väsentlig rubbning i det förfarande som eljest enligt alkoholistlagen skall gälla vid behandling av ärenden om åtgärder mot alkoholister, och i formellt avseende vinnes att lagen med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m. ej blir erforderlig utan de nya bestämmelserna kunna införas i de lagar, där de närmast höra hemma. Det torde ej heller vara att befara att de sakliga olikheter som finnas mellan det remitterade förslaget och lagrådets ändringsförslag skola minska den avsedda effektiviseringen av alkoholistlagen. Med anslutning till lagrådets förslag har jag alltså i förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff intagit en ny paragraf, vilken betecknats 11 §, av det innehåll lagrådet förordat samt låtit upprätta förslag till erforderliga ändringar i alkoholistlagen. Bestämmelse om skyldighet för nykterhetsnämnd att lämna åklagaren meddelande om de åtgärder, vartill hans anmälan föranlett, har dock ansetts lämpligen böra upptagas i 11 § alkoholistlagen i stället för, såsom lagrådet föreslagit, i nyssnämnda paragraf i lagen om verkställighet av bötesstraff. Tiden inom vilken sådant meddelande skall lämnas har funnits kunna sättas till två månader. Föreskrifter motsvarande de i 6 § i förslaget till lag med särskilda bestämmelser om förvandling av böter för fylleri m. m. hava, såsom lagrådet föreslagit, inarbetats i 29, 31 och 52 §§ alkoholistlagen. Härav har föranletts ändring jämväl av 51 § sistnämnda lag, varjämte funnits erforderligt att i 18 och 26 §§ alkoholistlagen föreskriva skyldighet för nykterhetsnämnd, som efter anmälan av åklagare ansöker om någons intagande å alkoholistanstalt, att vid ansökningen bifoga denna anmälan och för länsstyrelse att i sådant fall underrätta åklagaren om länsstyrelsens slutliga beslut.

Enligt det remitterade förslaget skulle de nya lagbestämmelserna — bortsett från de särskilda stadgandena om förvandling av böter ådömda återfallsfyllerister, vilka skulle träda i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnade — vinna tillämpning från och med den 1 januari 1938. Lagrådet har emellertid ifrågasatt huruvida ej tiden för ikraftträdandet borde framflyttas. Med hänsyn till de omständigheter lagrådet härutinnan åberopat och då ikraftträdandet bör äga rum vid ingången av nytt kalenderår, har jag funnit tiden härför lämpligen böra bestämmas till den 1 januari 1939.

Lagrådets övriga, i det föregående ej särskilt omnämnda erinringar beträffande lagförslagen hava iakttagits. Härutöver hava i förslagen vidtagits smärre jämkningar av formell natur.

I enlighet med vad nu anförts hava upprättats förslag till

1) lag om verkställighet av bötesstraff;

2) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

3) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

4) lag om tillägg till lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta;

5) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom. samt 8 § 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

6) lag om ändrad lydelse av 1 § andra stycket och 4 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

7) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 maj 1918 (nr 294) om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden;

8) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

9) lag angående ändrad lydelse av 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

10) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag).»

Föredraganden hemställer att förslagen måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Staaff.